

4298

 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΟΝ

ΣΤΑ ΜΑΤΙΑ
 ΚΣΤΑ ΧΕΙΡΗ
 ΚΣ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΑΡΧΗ ΚΟΒΑ

ΜΕ ΠΡΟΛΟΓΟ
 ΤΟΥ

ΤΕΛΛΟΥΑΓΡΑ

ΠΟΛΗ ΦΑΝΑΡΙ 1935

 SISMANGOLIO
MIGLIORIO

αρχη ΚΟΒΑ

ΣΤΑ ΜΑΤΙΑ

ΚΑΙ ΣΤΑ ΧΕΙΛΗ

ΚΙ'ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΤΕΛΛΟΥ ΔΓΡΑ

SISMANOGLIO
MEGANO

ΤΥΠΟΣ ΚΕΦΑΛΙΔΟΥ

Γαλατά, Μπαλούκ Πασά, Κουρσουνλού Χαν, άφ 27 -29.

Κομμάτια από τον πρόλογο του
ΑΝΤΩΝΗ ΓΙΑΛΟΥΡΗ στο πρώτο βί-
βλιο διηγημάτων του αρχη Κόβα τιτλο-
φορούμενων :

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ και

ΝΕΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΣΚΙΤΣΑ

Ἐνόμασα τὰ ἔργα τοῦ κ. Κόβα διηγήματα· ὁμῶς καλοκοιταγμένα
δὲν μποροῦν νὰ ὑλαχτοῦν ὀλίγελα στὸν λογοτεχνικὸν αὐτὸν τύπο. Ἐἴνε
σειρὰ συνταιριασμένων ἀναμνήσεων. Δὲν ὑλακούουν σὲ καμμιά ἀρχιτε-
χτονικὴ οὔτε σὲ κανένα σκεδίο

Χρειάζεται πάντα ἡ μελέτη τοῦ σκεδίου καὶ στένεμα τῆς ἔκτασης γιὰ
νὰ φανοῦν οἱ χαρακτηριστικὲς λεπτομέρειες. Ἡ ἐμφάνιση πληθώρας αἰ-
σιημάτων ποῦ ἀναλύονται ὅλα μαζί συγχίζει καὶ θαλώνει τὸ φῶς τῆς ζωῆς

Κοσμοθεωρία, καθὼς μεταφράστηκε τὸ γερμανικὸ Weltanschauung,
δὲν ἔχει καμμιά ὁ κ. Κόβας κι' εἴνε πολὺ φυσικὸ ἀφοῦ οὔτε προβλήματα
βάζει στὸν ἑαυτό του γιὰ νὰ λύσει, οὔτε θέσες νὰ ὑποστηρίξει.

Ὁ συγγραφεὺς τῶν «Πρωτοβροχιῶν» εἴνε ἓνας ποιητὴς ποῦ δὲν ἐν-
διαφέρεται γιὰ κοινωνικὰ ζητήματα, οὔτε ἂν τὸ τάδε κοινωνικὸ καθεστῶ-
το εἴνε ὠστοῦ ἢ λαθιασμένο. Προσέχει μόνο στὴ διήγηση κι' αὐτὴ εἴνε
ἁπλὴ καὶ τρεχάμενη

Θὰ μείνει ὁμῶς πάντα ποιητὴς.

Γιὰ τὴν ὥρα ὁ κ. Κόβας εἴνε ὀπαδὸς τοῦ Παπαδιαμάντη, τοῦ Μω-
ραϊτίδη, τοῦ Ἑφταλιώτη.

Νησιώτης ἠθογράφος.

Τὰ ἔργα του δὲν πλέκονται τριγύρω σὲ κανένα μῦθο· εἴνε λεπτομέ-
ρειες μόνο συνδεμένες καὶ συννυφασμένες ἢ μιὰ ἀπάνω στὴν ἄλλη.

... τὰ παρθενικά αὐτὰ διηγήματα ἐπιβάλλονται στὴν ἀγάπη καὶ τὴ
συμπάθειά μας.

Μᾶς δείχνουν μιὰ ψυχὴ εὐαίσθητη καὶ λεπτὴ γεμάτη εὐωδία ἀγριο-
λούλουδων νησιώτικου κάμπου.

ΑΝΤΩΝΗ ΓΙΑΛΟΥΡΗ

«Προρραφηλικοὶ (ἔγραψα ἄλλοῦ καὶ μ' ἄλλην εὐ-
καιρία): δὲ βροῖσκω φιλολογικὸν χαρακτηρισμὸν καταλλη-
λότερον καὶ πλησιέστερον πρὸς τὸ πρᾶγμα, προκειμένου
γιὰ τὸν κύκλον ὅπου ἀνήκουν τὰ πεζογραφήματα τοῦ Ἑφτα-
λιώτη καὶ μερικῶν ἄλλων... »

Ὁμολογῶ ὅτι δίχως πολὺν δισταγμὸν ἀπλώσα τὸ χέρι
κ' ἐπῆρα τὴν ὀνομασία «προρραφηλικοὶ» ἀπὸ τὴν ξένη
τέχνη. Προρραφηλικοὶ—εἶναι γνωστὸ πῶς ὀνομάσθηκαν
ἔτσι ὁ ἄγγλος ζωγράφος καὶ ποιητὴς τοῦ 19ου αἰῶνος Δάν-
τε Γαβριήλ Ρωσσέτι κ' οἱ ἄλλοι ὁμοῖδεάτεζ ζωγράφοι
καὶ ποιηταὶ ἄγγλοι, ἐκήρυξαν ὅτι μόνον πρὸ τοῦ Ραφαήλ
ὑπῆρξε στὴν Εὐρώπῃ ἀληθινὴ καλλιτεχνικὴ δημιουργία·
κι' ὅτι ὕστερ' ἀπ' αὐτόν, ἡ ζωγραφικὴ ἔχασε καὶ τὴν ἀγνό-
τητα καὶ τὴ χάρη καὶ τὴν οὐσία της. Καὶ γιατί, ἔχοντας

γιά πρότυπο τὴν τέχνη πού ὑπῆρξε πρὸ τοῦ Ραφαήλ, ἐζη-
τοῦσαν κι' ἐκεῖνοι τὴ συγκίνηση στὰ βαθειὰ καὶ στὰ μυ-
στικά: στ' ἀθῶα αἰσθήματα, τὰ δυσκολοξεχώριστα· στὰ
ὄνειροπολήματα μὲ τὴν πρώτη τους ἔκφραση· στὴν τρυφε-
ρότητα στὴν πρώτη της μορφή· στὴν καρδιά τοῦ λαοῦ· στὴν
καρδιά τοῦ παιδιοῦ καὶ τῆς κόρης: αὐτὲς ἦσαν οἱ λησμονη-
μένες ἀξίες, ὅπου ἢ ζωγραφικὴ κ' ἢ ποίηση θὰ ἤμποροῦ-
σαν νὰ ξαναβαφτιστοῦν...

Ἀληθινά, ὁ δικός μας ὁ Ἑφταλιώτης, ἀγγλομαθημέ-
νος ἀπὸ τὰ νειῶτα του, ἐσπούδασε στὴ «σχολή» τοῦ Δάντε
Γαβριήλ Ρωσσέτι. Καὶ τὴν ἐσπούδασε καὶ τὴν ἀγάπησε
καὶ τὴ μετέφρασε τέλος — μεταφέροντάς τη στὴ νεοελλη-
νικὴ πραγματικότητα.

Ὁλόκληρη, βέβαια, ἡ φιλοσοφία τοῦ Δημοτικισμοῦ
ἦταν αὐτὴ: ξαναβάφτισμα τοῦ πολιτισμοῦ μας μέσα στὶς
πηγές του, μέσα στὴ συνείδηση τοῦ λαοῦ πού οἱ «λογιώ-
τατοι» τὴν εἶχαν καταφρονέσει καὶ λησμονήσει. Ἀλλ' αὐτὸ
εἶναι πρόγραμμα, εἶναι ἀγωγή· ἀπὸ δῶ λείπει ὁ καλλιτέχ-
νης· ὁ καλλιτέχνης λοιπὸν τοῦ ψυχαρικοῦ τούτου ἰδεαλισμοῦ,
καὶ μάλιστα ὁ καλλιτέχνης τοῦ ὁ προρραφαηλιτικός, δηλαδή,
ὁ συγγραφεὺς πού ἔλαβε τὰ ψυχαρικὰ σπέρματα γιὰ νὰ τὰ
ἐγκυμονήσει μέσα σὲ φαντασία προρραφαηλική, αὐτὸς ὑ-
πῆρξεν ὁ Ἑφταλιώτης.

Ἐγραψαν πεζογραφήματα κι' ὁ Ψυχάρης ὁ ἴδιος, κι' ὁ
Πάλλης κι' ὁ Παλαμᾶς: μὰ δὲ μοιάζουν τοῦ Ἑφταλιώ-
τη. Τὸ χρῶμα τους, εἶναι τὸ χρῶμα τὸ λατινικό, τὸ χρῶ-
μα τὸ πλαστικό· μὰ τὸ χρῶμα τοῦ Ἑφταλιώτη, κι' ὁ-
σων ἔγραψαν σὰν κι' ἐκεῖνον, εἶναι τὸ χρῶμα τῆς πρώτης
πατρίδας τοῦ ρωμαντισμοῦ, τὸ χρῶμα τὸ ἀγγλικό. Ὁ Γιάν-
νης Κλ. Ζερβὸς κι' ὁ Μελικέρτης μοιάζουν περισσότερο μὲ
τὸν Ψυχάρη καὶ μὲ τὸν Πάλλη. Ἀλλ' ὁ Πλάτων Ροδοκα-
νάκης, ὁ Ταγκόπουλος πατέρας («Πλάι στὴν Ἀγάπη»), ὁ

Βλαχογιάννης (σκόρπια διηγήματα), ὁ Φιλήντας («Παιδιοῦ
ἔρωτες»), ὁ Ἀντώνης Γιαλούρης («Ἐρημίτες»), ὁ Κόντο-
γλου («Βασάντα»), ὁ Πρωτοπάσης, κι' ἄλλοι πῶς μικροὶ
ἀκόμη — ἀθηναῖοι, μιτυληνιοὶ — ὅλοι αὐτοὶ ἔχουν ἄλλοιώ-
τικὴ μορφολογία· καὶ μάλιστα τόσο θεϊκὴ, καὶ τόσο συστη-
ματικὴ μέσα στὴν ἀπλότητα καὶ στὴν ἀφαίρεσή της, ὥστε
δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἔρχεται (ἔστω κι' ἀπὸ δεύτερο χέρι)
ἀπὸ φιλολογίες ὀλοκληρωτικὰ σχηματισμένες κι' ἀπὸ ἀρι-
στουργήματα συγκεκριμένα πιά!

Ὁ Ἀντώνης Γιαλούρης φέρνει πρῶτος καὶ τὸν Ἄρχη
Κόβα στὸν νεοελληνικὸ κύκλο τῶν προρραφαηλικῶν.

Γιατὶ στὸν μετριόφρονα καὶ κριτικώτατον πρόλογο
πού εἶχε προτάξει στὴν πρώτην ἔκδοσιν τῶν διηγημάτων
τοῦ κ. Κόβα — καὶ πού ἐλπίζω πῶς θὰ ξανατυπωθῇ κι' αὐ-
τὸς στὴ δεύτερη, τῇ σημερινῇ — ὁ κ. Γιαλούρης χαρακτη-
ρίζει τὸν κ. Κόβα γιὰ ὁπαδὸ τοῦ Ἑφταλιώτη.

Ἀλλὰ κι' ὁ διηγηματογράφος παρόμοιο σχεδὸν νόημα
δίνει στὰ ἔργα του, ὀνομάζοντάς τα «κίτσα νεοχριστια-
νικά».

«Νεοχριστιανισμός» — ἰδού, ἀλήθεια, ἡ ὀνομασία πού
θὰ μπορούσε νὰ τὴ λάβη κανονικὰ ὁ νεοελληνικὸς προρρα-
φαηλιτισμός.

Ἄν ἐξαιρέσω τοὺς «Ἐρημίτες» τοῦ Γιαλούρη —
πόσα τάχα χρόνια εἶχα νὰ διαβάσω τέτοια διηγήματα; . .
Βλέπω πῶς ὁ κ. Κόβας διάλεξε μερικὰ ἀπὸ τὴν πρώτη του
συλλογή, μὰ τ' ἄλλα τὰ σύναξε ἀπὸ ἄγνωστά μου ἔντυπα —
ἐφημερίδες τῆς Πόλης, περιοδικά, ἡμερολόγια — κακοτυ-
πωμένα, μ' ἓνα σωρὸ λάθη στὴ στίξη, μ' ἓνα σωρὸ τυπο-
γραφικὰ παροράματα... Ἐγραψαν ἄλλοτε ἀκόμα ἔτσι, λίγο
στὴ Μιτυλήνη, λίγο στὴν Πόλη, λίγο στὴν Ἀθήνα... Μὰ δὲ

γράφει πιά κανείς. Ὁ Μυριβήλης κι' ὁ Βενέζης, οἱ μυ-
τυληνοί, πέρασαν σὲ θέματα ρεαλιστικά — ἀνθρωπιστικά·
ὁ Καστανάκης, ὁ κωνσταντινουπολίτης, ἔστρεψε τὴν Πο-
λίτικη ζωὴ στὴ σάτιρα. — Στὴν Ἀθήνα, γράφουν ψυχογρα-
φία καὶ ψυχανάλυση. Θαρρῶ πῶς ὁ κ. Κόβας μένει ὁ τε-
λευταῖος ἀντιπρόσθετος τῆς σχολῆς· καί, ζωγράφος καθὼς
εἶναι, τὴν ἀνεβάξει σὲ σφαῖρα τόσο διακοσμητικῆ, τόσο
καλλιτεχνικῆ, ὅσο κανεὶς ἀπὸ τοὺς προκατόχους του. —
Κ' ἔτσι σφαλᾶ, καθὼς φαίνεται, ὁ νεοελληνικὸς «προρα-
φηλιτισμός».

Πραγματικῶς, ὅλη τοῦ Ἑφταλιώτη ἢ χρωματικῆ ἁρ-
μονία — φανερὴ κι' ἄφαντη, ρητὴ καὶ μυστικῆ, στὰ ἐπίθετα
καὶ στὴ διάθεση — παίζει μονάχα ἀνάμεσα στὸ ἄσπρο καὶ
στὸ γαλανό. Ἀλλ' ὁ κ. Κόβας ἄφοβα βούτησε τὰ πινέλ-
λα του βαθειὰ στὸ τριανταφυλλί. Καὶ μόνο στὸ τριαντα-
φυλλί; Ἐνα-ἕνα, ὅλα τὰ χρώματα τὰ ζωγράφισε ἀπὸ τὸ
χνουδερό ἄσπρο τοῦ χιονιοῦ, πὺ ζωγραφικώτατο κλώθει,
στὰ μέσα καὶ στὰ ἔξω στὴν αὐλόπορτα τῆς Ἀθηνοῦλας,
παραμονή-βράδυ τῶν Χριστουγέννων, ὡς τὸ ἄλικο τοῦ αἵ-
ματος πὺ μ' αὐτὸ βάφει ἢ «ὑποταχτικῆ» Μαρκέλλα τὰ
μοναστηρίσια ρόδα, τὴν ὥρα πὺ δραπετεύει.

Ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἀρηρημένη τούτη καὶ μᾶλλον διαισθη-
τικῆ μορφολογία, ἄς περάσωμε — γιὰ νὰ δικαιολογήσωμε
κατ' οὐσία πολὺ τὸν νεοχριστιανισμὸ τοῦ κ. Κόβας, — ἄς πε-
ράσωμε βαθύτερα: στὸ περιεχόμενό του.

Τ' εἶναι ἐκεῖνο πὺ βρίσκεται στημένο μέσα στὸ κέντρο
τῶν διηγημάτων του;

Ἡ Ἐκκλησία.

Κτίριο ἢ ἰδέα, τύπος ἢ οὐσία, μορφή ἢ σύμβολο, ἢ
Ἐκκλησία. «Ὅλοι οἱ δρόμοι ὀδηγοῦνε» στὴν Ἐκκλησία.
Ἀπ' ὅπου κι' ἂν ξεκινᾶ τὸ διήγημα τοῦ κ. Κόβας, αὐτὴ

φαίνεται στὸ βάθος. Ἀπὸ παντοῦ ἀναπνέει τὴν ἀτμόσφαιρά
της. Οἱ λύπες του, οἱ χαρὲς του, οἱ ἀναμνήσεις του, ἀκό-
μη καὶ τὸ μέλλον του — ὅλα μ' αὐτὴν εἶναι δεμένα.

Ρωτῶ τὸν ἀναγνώστη: «Θυμᾶσαι τὸν ἀληθινὸ θρίαμ-
βο τοῦ χριστιανισμοῦ, τὸ ἰδεῶδες τοῦ προραφηλιτισμοῦ
— τὸ Μεσαιῶνα; Θυμᾶσαι — ποιὸς εἶν' ὁ ἄξων πὺ στρέ-
φεται ὀλόγουρά του ὀλόκληρη ἢ ζωὴ;

— Ἡ Ἐκκλησία. Der Dom: ὁ Δόμος, ὁ Οἶκος μὲ τ'
Ὅμικρον κεφαλαῖο, ὁ Οἶκος ὁ «κατ' ἔξοχὴν», ὁ Οἶκος τοῦ
Θεοῦ. Γι' αὐτὸν ἢ ζωγραφικῆ, γι' αὐτὸν ἢ γλυπτικῆ, γι'
αὐτὸν ἢ ἀρχιτεκτονικῆ, γι' αὐτὸν ἢ μουσικῆ, γι' αὐτὸν ἢ
ποίησις. Ὅλη ἢ τέχνη πάνω στὴν Ἐκκλησία, ὅλη ἢ ζωὴ
γύρω ἀπ' τὴν Ἐκκλησία.

Κι' ἢ Ἐκκλησία ἢ βυζαντινῆ, — αὐτὴ τοῦ κ. Κόβας;
ὦ! αὐτὴ εἶναι μάλιστα ἢ πρώτη Ἐκκλησία τοῦ κόσμου:
ἢ Ἐκκλησία στὴν πρώτη πατρίδα της· ἢ ἴδια, ἢ ἀδιάκοπη
γιὰ μιὰ μίση χιλιετηρίδα — ἢ Ἐκκλησία ἀπὸ τοὺς καιροὺς
τῶν Ἰουστινιανῶν, τῶν Παλαιολόγων, τῶν Γρηγορίων.

Ὅλα του τὰ διηγήματα εἶναι λοιπὸν δεμένα μαζί της.
Ἄλλοῦ ὁ Ἅγιος («Θαλασσινὸς Ἅγιος»), ἄλλοῦ ὁ Δεσπότης
(«Ἡ Α. Σεβασμιότης οἰκουρεῖ»), ἄλλοῦ τὰ Χριστούγεννα
κι' οἱ Πασχαλιές, ἄλλοῦ οἱ γιορτὲς καὶ τὰ πανηγύρια («Στὰ
μάτια καὶ στὰ χεῖλη», «Σὰν τὸν σπουργίτη», «Τὰ μαῦρα ἄ-
στρα») κι' ἄλλοῦ οἱ νηστείες, τὰ μοναστήρια, τὰ βάσανα τῆς
σαρκὸς («Οἶστρος ἀκολασίας»). Μόνον ἀπὸ διὸ διηγήματα
λείπει ἢ Ἐκκλησία· κ' ἐκεῖ τότε, παρουσιάζεται τὸ δεύτερο
ἀπὸ τὰ δίδυμα ἐμβλήματα τὰ βυζαντινὰ — ἢ Παιδεία.

Χριστιανὸς λοιπὸν ὁ κ. Κόβας. Μὰ τότε, γιὰτι «νεο-
χριστιανός»; τότε γιὰτι «προραφηλικός»;

Ρωτᾶς γιὰτι; Μὰ πρόσεξε: πρῶτα τὴν Παιδεία: Ποιὸς
τῆ σαρκῶνει; ποιὸς τῆ συμβολίζει; Ὅχι πιά ὁ δάσκαλος —

ὄχι ὁ «λογιώτατος», ὁ αὐστηρός, ὁ ψυχρός, ὁ τυπικός, ὁ ἔγκεφαλικός, ὁ βυζαντινὸς ὁ δάσκιλος· ἀλλ' ἡ δασκάλισσα· ἡ νέα, ἡ τρυφερὴ καὶ γλυκομίλητη καὶ φυσιολάτρισσα· πού εἶναι τόσο ὁμορφῆ, ὥστε, ὅταν κολυμπᾷ στὴ θάλασσα, νὰ μοιάζῃ γιὰ νεράϊδα!

Ἔτσι, λοιπόν, σὰν τὴν Παιδεία, ἔτσι τρυφερὴ καὶ αἰσθηματικὴ εἶναι καὶ ἡ Ἐκκλησία γιὰ τὸν «νεοχριστιανὸ» διηγηματογράφου. Ναί, δὲν εἶναι γιὰ νὰ φέγγῃ μόνο τὸ νοῦ παρόμοια Ἐκκλησία: εἶναι γιὰ νὰ χορταίνει καὶ τὶς αἰσθήσεις... Ψαλμωδίες καὶ καμπάνες, φῶτα καὶ χρυσάφια, καὶ συναπαντήματα γλυκὰ—σὰν αὐτὰ στὶς πλατεῖες πού σεργιανᾷ σήμερα ὁ κόσμος,—καὶ θρίαμβοι—μὲ τὸ διάβασμα τοῦ Ἀποστόλου, τὸ βραβεῖο τοῦτο τῆς γνώσης καὶ τῆς ἀρετῆς... Παιδεία καὶ δασκάλισσα, Ἐκκλησία καὶ μουσικὴ, Θρησκεία καὶ ἡδυπάθεια, μυστικισμὸς καὶ σπουδὴ, ζωὴ καὶ ἀγάπη—ὅλα τούτα τόσο γλυκὰ καὶ ἀξεδιάλυτα συγχίζονται μέσα στὰ διηγήματα τοῦ κ. Κόβα, ὁ χριστιανισμὸς τοῦτος πού ζῆ μὲ τὰ αἰσθητήρια καὶ τὰ αἰσθητήρια τούτα τ' ἀναμάρτητα σὰν τὰ πρωτόπλαστα, «ἐν οἷς δόλος οὐκ ἔστι»,—ὥστε δὲν ξεχωρίζουν πιά, ὥστε κάνουν μιὰ καινούργια πλάση καὶ χρειάζονται καινούργιο ὄνομα. Τ' ὄνομα «χριστιανικά» δὲν τοὺς φθάνει.

Ἡ Ἐκκλησία του εἶναι, τρόπον τινά, ἡ Παράδοση· ὁ διηγηματογράφος τὴν εὗρηκεν ἔτοιμη καὶ προσαρμόσθηκε στὸ περίγραμμά της.—Μὰ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Παράδοση, εἶναι καὶ ἡ Ζωή, ἡ αὐτογέννητη Ζωή. Κ' ἔτσι, ἡ Ἐκκλησία γίνεται τὸ φυσικὸ κλίμα πού γεννιέται καὶ ζῆ ἡ ζωὴ, πού γεννιῶνται καὶ ζοῦν οἱ βυζαντινὲς ἀγάπες. Ἡ θρησκεία γίνεται τὸ πιὸ γλυκὸ συστατικὸ γιὰ τὴν ἐρωτικὴν πεμπτουσία, καὶ πάλι ὁ ἔρωτας ἀποζητᾷ νὰ φωλιάσῃ κάτω ἀπ' τῆς Ἐκκλησίας τὸ ζεστὸ φτερό. Ἐρωτας καὶ εὐλάβεια τόσο ταιριάζουν, ὥστε νὰ μὴν ξέρῃς πού τελειώνει ὁ ἕνας καὶ πού ἀρχίζει ἡ ἄλλη.

Ὁ χριστιανισμὸς χαίρεται τὸν παράδεισόν του μέσα στὰ ἐγκόσμια, καὶ τὰ ὑπερκόσμια τὰ λησμονεῖ· καὶ ἀντὶς νὰγαπᾷ τὸ θάνατο, ἀγαπᾷ τὴν ἀγάπη, ἀγαπᾷ τὴ ζωὴ!

Μόνο στὸν «Οἶστρον ἀκολασίας» ὁ κ. Κόβας βάζει τὴ διχόνοια ἀνάμεσα στὴ σάρκα καὶ στὴ θρησκεία· παντοῦ ἄλλου εἶναι ταιριασμένα καὶ μονοιασμένα. Καὶ τοῦτο συμβαίνει σὰν ἐξαίρεση, καὶ ἐπειδὴ ὁ κ. Κόβας ἀκολουθεῖ ἐδῶ κάποια παλιὰ καὶ στερεότυπην ἀντίθεση, πού, ἂν καὶ μποροῦσε ἐξαίρετα νὰ τὸ κάμῃ, δὲ θέλησεν ὅμως οὔτε νὰ τὴ βασανίσῃ, οὔτε νὰ τὴ συμβιβᾷσῃ. Γιατὶ ὁ κ. Κόβας «κοσμοθεωρία δὲν ἔχει καμμιά, οὔτε προβλήματα βάζει, οὔτε θέσεις ὑποστηρίζει», καθὼς ἔγραψε πάλι στὸν πρόλογόν του ὁ Γιαλούρης.

Μονοιασμένα λοιπόν καὶ ταιριασμένα παντοῦ στὰ διηγήματά του ἡ σάρκα μὲ τὴ θρησκεία.

Ναί. Μὰ καὶ πάλι: τούτη ἡ ὁμόνοια γίνεται εἰς βάρος τῆς θρησκείας... Ὡ, ἀντὶς «νεοχριστιανικά», μὲ τὴν τὴν τὴν ἀγάπη γιὰ τὴ κτίση, καὶ γιὰ τὰ ὠραῖα φθαρτὰ πράγματα, αὐτὰ κατανοῦν ἀκόμα καὶ «ἀντιχριστιανικά»... Ὁ χριστιανὸς τοῦτος ἀγαπᾷ πάρα πολὺ τὴ ζωὴ· τὴν ἀγαπᾷ πιότερο ἀπ' ὅσο ἡ θρησκεία ἐπιτρέπει.

Πόση ὁμομορφία, ὅπου διαβῆ καὶ ὅπου στραφῆ ὁ κ. Κόβας! Φύση καὶ Τέχνη τοῦ παρουσιάζουν παντοῦ τ' ἀριστουργήματά του. Ἀληθινά, ὅπου ἡ τέχνη του περπάτησε, «κρίνους ὁ λίθος ἔβγανε, χρυσὰ στεφάνια ὁ ἥλιος...» Τὰ κορίτσια του, οἱ δασκάλες του, οἱ καλόγριες, οἱ κληρικοί, οἱ πολίτισσες γριουῦλες, οἱ γέροι του, οἱ γονεῖς! Τέτοια ὁμομορφία, δὲν ὑπάρχει—παρὰ μόνο στὰ περασμένα. Κ' ἔπειτα, καὶ ἂν ὑπῆρχε; θὰ ἦταν τόσο πολλή, καὶ τόσο λυρική, πού ὁ κόσμος θὰ κατανοοῦσε μαρτύριο γιὰ τὸν ἀνθρώπο καὶ ἡ μόνη του ἀπολύτρωση θὰ ἦταν ὁ θάνατος!

Γιατὶ—πρόσεξε!—δὲν εἶνε μόνο ἡ ὁμομορφία!

είναι περιχυμένο άπάνω της και κάτι άλλο : ένα πνεύμα αγωνίας, μιá αποκρυστάλλωση, τραγική, πανάρχαιας είδωλολατρείας... Καθώς ή μάννα, μέσα στα σκλαβωμένα Γιάννενα του Βαλαωρίτη, σφίγγει τὸ βρέφος στην άγκαλιά της, «γιατί είναι χρόνοι δίσεχτοι και τρέμει μὴν τὸ χάση», — έτσι κι ὁ διηγηματογράφος σφίγγει στην άγκαλιά του τὰ πράγματα και τις ὥρες' . . . έτσι τρέμει πὼς θὰ τὰ χάση, πὼς δὲ θὰ τὰ ξανάβρη πιά. Τὰ ἐγκόσμια δὲν τὰ βλέπει μέσα ἀπὸ τὸ πρῶσιμα τῆς ἀφθαρσίας — sub specie aeternitatis' ἀλλὰ μέσα ἀπὸ τὸ πρῶσιμα τῆς ἀστασίας... Καί τέτοιαν συγκίνηση μεταγγίζει και σ' ἐμας. Ἐχει, συνάμισ, κάτι τὸ ὕψιστο και τὸ ἀγωνιῶδες. Ζεσταίνομαι μὲ τὰ χρώματά του, καμαρώνω τις ὤμορφιές του, λάμπω ἀπ' τὴ λάμψη του· μὰ ή φαντασία μου τρικυμίζει, γίνομαι λιγόψυχος, παθαίνομαι, πάσχω. Καί ζωντανή μου ἔρχεται τότε ἀπὸ νοῦ ή φράση τοῦ Βαλερύ : «Le beau, c'est ce qui desespère» — ή ὠμορφιά, ἀπελπίζει.

Ἴδου ποιὸς εἶναι ὁ νεοχριστιανικὸς κόσμος τοῦ διηγηματογράφου.

Ἡ πλοκή του ἀπλή, ή λύση του ὁμαλή. Ὅλα τ' ἄλλα — ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὠμορφιά του, τὴν ὑπερφυσική — εἶναι φυσικά, σὰν τὴ ζωή. Καμμιά τεχνική. Ἐνα καράβι πὸν θαλασσοδέρνεται — και γλυτώνει. («Θαλασσινὸς ἄγιος»)· μιὰ ἀμαρτύρητη ἀγάπη — πὸν χάνεται («Νεραΐδα»), «Τὰ πρωτοβρόχια»· μιὰ ἀντιζηλία («Τὰ μαῦρα ἄστρα»)· ἓνα μάθημα στὸ δημοτικὸ σχολειό· ἓνας ἀδιάθετος Δεσπότης. Τὰ περισσότερα γραμμένα κιόλας στὸ πρῶτο πρόσωπο — ἀκριβῶς για τὴν εὐκολία τῆς τεχνικῆς. Σὲ τίποτα προσχεδιασμένο, οὔτε διανοητικὸ, οὔτε προσωπικὸ, δὲν ἐβασίσθηκε για νὰ κάμη τέχνη.

Ἀκόμη και μὲ τὸ ὕφος, ἀκόμα και μὲ τὴ γλῶσσα.

Ἐνας ἀκαδημαϊκὸς θὰ ντρεπόταν νὰ πῆ πὼς τὸν συγκινοῦν φράσεις, σὰν κι' αὐτές :

«Θὰ διακόνευσε μιὰ ματιὰ ἀπαλή σὰ βελούδο, ἓνα χαμόγελο σὰν τριανταφυλλάκι πὸν ἀνθεῖ τις φεγγαρόλουστες νύχτες τ' Ἀπρίλη»...

«Μιᾶς κοπέλλας φωτογραφία ξεχώρισα ἀνάμεσα σ' αὐτές, μὲ λουλούδια φρέσκα στολισμένα, πανσέδες και καραμπάσια, λούλουδα, ταχτικά δῶρα, ἀφιερῶματα»...

«Ἐν' ἄστρο κύλησε στὸ στερέωμα κι' ὁ φθινοπωρινὸς ὄγκρος ἀγέρας ἀπ' τ' ἀνοιχτὸ παράθυρο μου ἔστειλ' ἓνα σάπιο φύλλο».

«Ὡ, αὐτὰ τὰ πρωτοβρόχια και τὰ κίτρινα φύλλα πὸν σαρώνει καταγῆς ὁ χυνοπωρινὸς βοριάς, τί δὲ μὲ θυμίζουν».

Παρόμοιο ὕφος και παρόμοια γλῶσσα τὰ χαρακτηρισίζουν, καθὼς εἶναι φανερό, πρῶτα-πρῶτα ὁ ἀκράτος, ὁ λιπαρὸς — θὰ ἔλεγα — δημοτικισμὸς· ἔπειτα ή γοργότητα· ἔπειτα ή ἀταξία : ὑπάρχουν περίοδοι πὸν μπερδεύονται ἀνάμεσά τους· συντακτικὰ «ἀσύνδετα»· κάτι πὸν βιάζεται νὰ φύγη, πὸν στροβιλίζεται και πηγαίνει χορεύοντας κι' ἀποσπᾶ μέσα ἀπὸ τὸ Λόγο, σχεδὸν στὴν τύχη, ὠμορφιές και χάρες και δὲ στέκει καθόλου νὰ τις δουλέψη· και μαζί μ' ὅλ' αὐτὰ, λείπουν ἀλλοῦ τελείες, ἀλλοῦ παῦλες, ἀλλοῦ κόμματα — ὁ κ. Κόβας δὲν προσέχει στὴ στίξη. Ἐπειτα, ἔρχονται ἀπροσδόκητα χτυπήματα ρεαλιστικὰ («σάπιο» φύλλο), ἔπειτα λέξεις τουρκικῆς προελεύσεως πὸν τυχαίνει νὰ εἶναι κι' ἄγνωστές μας («καραμπάσια»)..

Ἐχει μήπως νόμους ἀφαντοῦς ἀπὸ τὸ ὕφος ; πὸν ὁ κ. Κόβας τοὺς ἔχει συνειδητοὺς και τοὺς πραγματοποιεῖ ; και μ' αὐτοὺς, ἀπ' ὅλ' αὐτὰ, βγαίνει σχῆμα και τάξη και σύνθεση ; Ἡ μήπως τὸ ὕφος τοῦτο εἶνε ἴσα-ἴσα ὁ πιστὸς

καθρέφτης αὐτῆς τῆς λαχτάρας καὶ τῆς ἀγωνίας πὸν περι-
γράψαμε πρὶν; Ἡ μήπως ἓνα θαῦμα, μιὰ ἀπάτη συντελεῖ,
ὥστε, μ' ὅλα ταῦτα, νὰ μᾶς ἀρέσῃ τὸ ἔργο του :

Ναί, ἓνα θαῦμα. Στὸ ὕφος του δὲ βρῖσκεται κανένας
νόμος ἑσωτερικός! Μᾶς συγκινεῖ σὰν τὶς ἀταχτες φωνές,
τὶς ἄλλειπτικές, παράκαιρου μουσικοῦ ὄργάνου, πὸν ἔρχε-
ται, ἀπ' τὸ δρόμο, δὲν ξέρω ποῦθε, τῆ νύχτα, μὲ τὸν
ἄνεμο.

Μὰ ὑπάρχει τὸ θαῦμα: εἶναι ἡ ἔμπνευσις.

Τὸ ὕφος, ἡ γλῶσσα—στὸ κάτω κάτω— ἂν δικαιολο-
λοῦν τὴν αἰσθητικὴν ἀπόλαυση, δὲν εἶναι ὁμοῦ αὐτὰ
καὶ πὸν τὴν προξενοῦν. Ἄλλο τὸ καλὸ γράψιμο, κι' ἄλλο
ἡ Τέχνη — καὶ μάλιστα ἡ τέχνη ἡ προοραφηλική... Τὸ
πρῶτο εἶναι ἡ «φιλολογία», τὸ δεύτερο ἡ «ὡμορφιά».
Ἔτσι, καὶ πίσω ἀπ' τὴν (πιὸ ἀταχτην ἀκόμα) γλῶσσα τοῦ
Δημοσθένη Βουτυρᾶ, δὲν παύουν νὰ σαλεύουν ὀράματα
—σκοτεινά, μὰ πάντα καλλιτεχνικά.

Αὐτὸ εἶναι τὸ θαῦμα τοῦ κ. Ἄρχη Κόβα. Μέσα στὴ
νοησιαρχία, στὴν πεζότητα, στὴν κομπότητα — ἔστω —
τῶν συγχρόνων φιλολογικῶν καιρῶν, αὐτὸς γράφει ἔμ-
πνευσμένα.

ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

ΣΤΑ ΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΣΤΑ ΧΕΙΛΗ

Περάσαμε ἀπὸ τὸ σπίτι της ἡ ἄμνια μου καὶ γώ.
Ἴσως θαρχόταν καὶ κείνη συντροφιά ἀπόψε, στὴν Πανα-
γία τῆ Μουχλιώτισσα.

Δὲν εἶτανε σὲ θέση νὰρθεῖ. Τῆνε βρήκαμε στὴ γωνιά
τοῦ μιντεριοῦ της ἓνα κουβάρι μὲ δαιμένο κεφάλι. Εἶχε βάλει
στὸ κούτελό της στουπόχαρτο βουτηγμένο σὲ τριαντα-
φυλλόξιδο. Μύριζε ἡ καμαρούλα της ἀπὸ ὀσμὲς καφουρᾶ,
ξιδιοῦ, κολώνιας.

— Περαστικά σου, κερα Καλή. Τὶ ἔχεις; ... Καὶ μεῖς
ἤφαμε νὰ σὲ πάρουμε συντροφιά γιὰ τὴν ἐκκλησία.

— Ἄχ! κερα Πλουμού μου, ποῦ νὰ σιὰ λέω! Τὸ κα-
κὸ πὸν μοῦρθε στὸ κεφάλι!

— Τί τρέχει ; Τί ; ρώτηξε ἡ ἄμνια μου ἀνήσυχη.

— Μάγια μοῦκαμιν, Πλουμίτσα μου ! Μοῦ ρίξανε μάγια !

— «Μνήστητί μου, Κύριε !» Σταυροκοπήθ' ἡ ἄμνια μου.

Ἐγὼ ἔβλεπα τὰ θολὰ μάτια τῆς κερα Καλῆς, τὸ χροὸ πρόσωπό της, τὴν ἀνορεξιά της.

«Τ' εἶν' ὁ ἄνθρωπος», ἔλεγα μέσα μου. «Ἐνα σκουπίδι» ! Ἐχτές ἀκόμα, καλέ, Μεγάλη Πέμπτη, ἐνῶ ἡ ἀδερφή μου μαγέρευε φακές, κι' ἔβαφε τὰ κόκκινα αὐγά, ἡ συντρέχτρα γειτόνισά μας, ἡ κερα Καλή, προσφέρθηκε νὰ τήνε βοηθήσει. Ἀνάλαβε νὰ ζυμώσει τὰ τσουρέκια.

Ζύμωνε καὶ γὼ καμάρωνα τὴν σβελτοσύνη της, τίς γλήγορες κινήσές της, τὴ γιὰ της, ποὺ λουλούδιζε ρόδα φλογισμένα στὰ μάγουλά της. Ἀπὸ φυσικοῦ μου μελαγχολικὸς ἐγὼ, ζούλευα τὴν φαρδειὰ κι' ἀνοιχτὴ καρδιά της. Γελοῦσαν ὅλες τους στ' ἀστεῖα της (εἶτανε μαζεμένες τόσες γειτόνισσες στὴν κουζίνα μας). Ἐχτές αὐτά. — Σήμερα; Μιὰ δίπλα ἡ κερα Καλή, ἓνα κουβάρι ἀπάνω στὸ μιντέρι της. Ἀρρωστη. Χτύποι τῆς καρδιάς ἄταχτοι. Λιγομάρες. Λιγοθυμιές. Διατάραξη τοῦ ἐντερικοῦ συστημάτου της. Φόβος καὶ μαῦρες σκέψεις, λὲς κι' ὁ χάρος καρτεροῦσε στὸ κατώφλι τῆς κάμερας της.

Κι' αἰτία ; τὰ μάγια.

— Μάγια ! . .

Ἡ ἄμνια μου, ποὺ ἔχει πολλὰ διεῖ κι' ἄλλα περσότερα ἔχει ἀκούσει ἀπὸ τέτοια δὰ στὸ χαριτωμένο μου νησί, στὴν πατρίδα της τὴ Χίος, ἃς εἶναι καὶ στὴν Πόλη ἀκόμα, ἀρώτηξε τὴν κερα Καλή σὰν τί εἶδους μάγια τῆς ἐρρίξαν.

Εἶξερε ἡ ἄμνια μου καὶ ἀπὸ χαρτούδες καὶ καφετζούδες ποὺ ρίχνουν χαρτιά, «λυώνουν μολύβι» καὶ λύνουν καθελογῆς μάγια.

— Χμ ! Τί νὰ σὲ πῶ, Πλουμού μου ! Ζύμωσα τῆς Ὅργας μας, ἔχτές, τὸ ζυμάρι — Καλὰ εἶμουν.—Τὸ βραδινὸ ἤρτα δῶ, ἄλλαξα καὶ πῆγα στὰ Δώδεκα Βαγγέλια. . . Ἀνάφτοντας κερὶ μπροστὰ στὴ χάρη τοῦ Σταυρωμένου, ἀπὸ τὸ μανουάλι ἓνα κερὶ ἀψηλὸ ἔλυωσε, λυγίστηκε κι' ἔσταξε ἀπάνω στὸ χέρι μου. Μὲ ζεμάτησε. Ὁ πόνος ὄσαμε μέσα στὴν ψυχὴ μου πέρασε βελόνα.

— Μάτι θὰ σέπιασε, βάσκανο μάτι, κερα Καλή μου, ποὺ καλὰ ζυμώνεις. Στῆς Ὅργας μας χτές ποὺ ζύμωνες εἶτανε ἡ σάρα καὶ ἡ μάρρα — τόσες καὶ τόσες ! . . Ποιὸς ξαίρει ; Παράξενο τὸ βρίσκεις ;

— Χμ ! ξαίρω καὶ γὼ ; Τί νὰ πῶ . . . . Κι' ἀκόμα στὸ τρίτο κὰν στὸ τέταρτο Βαγγέλιο, γιὰ νὰ σκῆψει μιὰ καρακάξα στὸ πλάγι μου, πάνω ἀπ' τὸ γυναικίειο, νὰ διεῖ κάποιονε, ποὺ μπῆκε, τσουρούφλισε, ἡ θεόστραβη ! τὰ μαλλιά μου μὲ τὸ κερί της : — κακὰ προμηνύματα. Γυρνῶ στὸ σπίτι. Μπαίνω στὴν κάμαρα μου καὶ στὸ φῶς τοῦ κεριοῦ ποὺ κρατοῦσα ἄσβυστο, φερμένο ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, τί βλέπω ; ἓνα κάτι, ἓνα παράξενο πράμα στὰ πόδια τοῦ κρεβατιοῦ μου !

— Σὰν τί πράμα ;

— Ἐνα κουρέλι μακρὸ ἄσπρο καὶ στὶς ἄκρτες του δυὸ τετράγωνα κόκκινα πανιὰ ραμμένα. . . Ὡ χου ! κακό, ποὺ μοῦρτε. Μάλιστα κι' ἄλλοτες θὰ μοῦριξαν μάγια ἀπ' τὸ παράθυρο. Μέσα σ'ἓνα κουβάρι, ντυλιγμένο κουρέλια χρώματα λογιῆς λογιῆς, εἶχανε βάλει ἓνα χαρτί μὲ παράξενη γραφή. . . Μά, δὲν τὸ ψήφισα τότες. . . Τόρα πάλε ; . .

— «Νὰ ὄψεται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ὁποῖος τῶκαμε» ! Καταράστηκε ἡ ἄμνια μου. Καὶ χτυπώντας ἀπαλὰ στὸς ὄμους τὴν καλὴ γειτόνισά μας :

«Υπομονή, κερα Καλή μου, κι' αὔριο, πρῶτα ὁ Θεός, ἂν ἔχουμε γειά, θὰ πάω σὲ κάποια ποὺ λύνει αὐτά

τὰ τέτοια λογῆς πράματα . . . Ἔνοια σου» . . .

Ἡ κερὰ Καλὴ μπροστὰ στὸ φιλικὸ διαφέρο πού ἔδειξε ἡ ἄμνια μου συγκινήθηκε, σὰ νὰ δάκρυσε, καὶ ἡ φωνὴ της ἐπῆρε τόνο φωνῆς παραπονιάρικου παιδιοῦ :

— Ἄπ' τὸ Θεὸ νὰ τῷβρουνε, Πλουμοῦ μου. Γιατὶ κι' ἄπ' τὰ πρῶτα μάγια πού μοῦριξαν, τὸ χαρτί μὲ τ'ἀλλόκοτα γράμματα, πῆρα κι' ἐπιστολὴ ἄπ' τὰ παιδιὰ μου καί...

— Ἀλήθεια, τί γίνονται ; Πότε θὰ γυρίσουνε πιά νὰ τὰ παντρέψουμε ; Νὰ φᾶμε κουφέτα ; Τῆνε διέκοψε ἡ ἄμνια μου.

— Ποῦ νὰ στὰ πῶ καὶ νὰ στὰ μολοήσω. Ἀπάντησε ἡ κερὰ Καλὴ καὶ εἶδε μένανε στεναχωρημένη πού κοίταζα γύρω παλιοῦ καιροῦ καὶ μόδας περασμένης χεροτεχνήματα-Κεντήματα μὲ παμπακάκι κόκκινο καὶ μπλάβο. Ἐνα μακρὸ πανί, χαλάκι τοῦ τοίχου. Ψαροκόκκαλο ἑλοτρόγυρα καὶ στὴ μέση ἡ γραφή : «Ἐὰν ὁ Θεὸς μεθιμὸν οὐδεὶς καθυμῶν». Κι' ἀκόμα χαρτένια τριαντάφυλλα κόκκινα κι' ἄσπροι κρίνοι ἀπὸ μεταξόχαρτο ἀπάνω στὸ μπουρὸ σ' ἕνα καλαθάκι μέσα καμωμένο ἀπὸ χαλκαδάκια. Κορνίζες καὶ καρδιές ἀπὸ μαῦρον κατιφὲ δεμένες κι' ἀπάνω σ' αὐτὸν δουλεμένες ἀπὸ ἄσπρα καὶ κίτρινα κουκούλια, μαργαρίτες κι' ἄλλα διακοσμητικὰ λουλούδια καὶ στὴ μέση κάθε κορνίζας ἀπὸ μιὰ φωτογραφία ξεθωριασμένη ἀπὸ τὰ χρόνια καὶ τὴν ἀτέλεια τῆς φωτογραφικῆς τέχνης τοῦ παλιοῦ καιροῦ.

Ὅμως, μολαταῦτα, πρόσεχα καὶ στίς κουβέντες καὶ στίς κινήσεις τῶν δυὸ γυναικῶνε.

Εἴταν ἡ στιγμή ἀποδείλινου σιερνῆ, γλυκειά. Βγῆκα στὸν κῆπο γιὰ νὰ χαροῦν τὰ μάτια μου τὴ θάλασσα τοῦ Κερατείου πού φαινόταν καθάρια, καταγάλαξη, ψηλὰ ἀπὸ τὸν κῆπο, νάπολάσω τῆς ἀνθισμένης δάφνης τὸ μοσκοβόλημα καὶ νὰ καμαρώσω τὴν κάτασπρην ἐρεικιά πού πέφταν τὰ λουλουδάκια της σὰν χιονιοῦ μικροῦλες νιφάδες στὰ τρελλὰ

παιχνιδίσματα τῶν σπουργιτῶν . . .

Ἔτσι, διακριτικὸς, θάδινα εὐκαιρία στίς γυναῖκες νὰ τὰ ποῦν. Νὰ ποῦν τὰ μυστικά τους . . .

Πέρασε ὥρα ἀρκετή. Οἱ καμπάνες σήμαναν προπολλοῦ.

— Μεγάλη Παρασκευὴ ἀπόψε.

«Σήμερα ξαναγύρισαν στὴν καρδιά μου ἡ παιδικιά μου ἀθωότητα καὶ ἀγνεΐα, πού τις εἶχα χάσει στὰ σκολιά καὶ σκοτεινὰ μονοπάτια τῆς σκληρῆς βιοπάλης καὶ τῆς ψεύτικης κοινωνίας.

«Σήμερα γίνηκα πιὸ ταπεινὸς καὶ ἀπὸ τὸν τελῶν τῆς Παραβολῆς.

«Ἡ ψυχὴ μου ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὴν ψευτιά καὶ τὴν κακία, τίς φροντίδες τῆς συντήρησης τοῦ κουφαριοῦ μου, σταυρώνει σὰν τὰ ἑξαφτέρουγα Χερουβίμ καὶ τὰ πολυόματα Σεραφεΐμ τὰ φτερούγια της μπροστὰ στὸ μαρτύριό Σου, ὡραῖε Ποιητή, τραγουδιστὴ τῆς Εἰρήνης καὶ τῆς Ἀγάπης, καὶ Ὑπερασπιστὴ τῶν ταπεινῶν, τῶν ἀλητῶν, τῶν παριῶν, τῶν ἀδικημένων.

«Σήμερα αἰστάνομαι στὰ σπλάχνα μου τὴ δροσιὰ τῶν ὑψηλῶν Σου ρημάτων καὶ τὴν καρδιά μου πλημμυρίζει μυστικόπαθη μιὰ διάθεση, κληρονομιά Πατέρα προσκυνητῆ τῶν Ἁγίων Τόπων, Μητέρας πού προσευκλήθηκε δεκαπέντε μερόνυχτα σὲ Μοναστήρι τοῦ νησιοῦ μας...

«Ἀπόψε θ'ἀπρεπε νάμουν ἀπονωρὶς στὴν ἐκκλησιά. Νά, κ' ἡ μέρα ντύθηκε τὸν μαῦρο μαντύα τῆς νύχτας τὸν ἀστεροπλούμιστο, γιὰ νὰ προσκυνήσει τὸ Σταυρωμένο. Κάθε ἀστὲρι τρεμολάμπει σὰ μάτι δακρυσμένο.

Ἡ πόρτα τοῦ κήπου ἀνοιγόκλεισε. Μιὰ σιλουέττα πέρασε καὶ χάθηκε μέσα στὸ σπῆτι.

Τήνε γνώρισα· τὴ φαντάστηκα. Εἴταν ἡ ἀρραβωνιαστικιά τοῦ μικροῦ γιοῦ τῆς κερα Καλῆς. Θᾶρθε, προτοῦ πάγει στὴν ἐκκλησία—πολὺ διακριτικὸ κορίτσι—νὰ διεῖ τὴ μελλούμενη πεθερὶ τῆς. Θᾶμαθε τὴν ἀρρώστια τῆς. Μάλαμα κορίτσι ἢ Ὁραιοζήλη. Ἐπὶ οἰκογένεια ὅπως πρέπει. Νοικοκυροκόριτσο ἀπὸ τὰ σπάνια πού κάμει συντροφισα γιὰ κάθε νέο πού γεννήθηκε κι' ἀναθράφτηκε στὴν Πόλη. . .

Τὸρ' ἀναθυμήθηκα καὶ τὴν ἀρραβωνιαστικιά τοῦ μεγάλου γιοῦ: Ἐνα κορίτσι μὲ στρόγγυλο πρόσωπο. Τήνε γνώρισα καὶ κείνη στὸ σπίτι τοῦτο δῶ. Ἡ ἴδια μὲ σερβίρισε τὸ τριαντάφυλλο γλυκὸ καὶ τὸ κονιάκ, ὅταν πρωτόρθα ἀπὸ τὸ Παρίσι. Ὁ δίσκος ἔτρεμε στὰ χέρια τῆς. Τὰ μάτια χαμηλωμένα πάντα. Τὸν καφέ χυμένο μὲ τότε πρόσφερε. Οὔτε συγγνώμη ἀπὸ ντροπὴ ζήτησε.

«Καλὸ κορίτσι» σκέφτηκα. «Ἐτριχύμιστη ἢ ζωὴ κεινοῦ, πού γεννήθηκε στὴν Πόλη κι' ἀναθράφτηκε δῶ καὶ παντρεύεται ἕνα τέτοιο κορίτσι. Τοῦ ταιριάζει μὰ, ὄχι καὶ γιὰ ἕνα, πού ταξίδεψε στὸ Παρίσι»... Εἶχα στὸ νοῦ τὸ μεγάλο γιὸ τῆς κερα Καλῆς πού τὸν ἀφῆκα στὸ Παρίσι.

Αὐτὰ θυμόμουν καὶ τέτοια σκεφτόμουν στὸν κῆπο χαζεύοντας τὸν Κεράτσιο.

Ὁ κόλπος φωσφόριζε μέσα στὴ νύχτα, πού μαύρη ἀπλονόταν γύρω, ἀπάνω στὰ σπίτια. Ἐμοιαζε μὲ μεγάλο καθρέφτη σὲ μαύρη κορνίζα μέσα, στολισμένη μὲ χρυσὰ πλουμίδια, τὰ φωτισμένα παράθυρα γύρω.

Σὲ λίγες στιγμὲς, ὕστερ' ἀπὸ τὸ ἔμπα τῆς ἀρραβωνιαστικιάς τοῦ μικροῦ γιοῦ στὸ σπίτι τῆς κερα Καλῆς, βγήκε ἡ ἄμνια μου.

Βιαστικὰ τότε βγήκαμε οἱ δύο μας στὸ σοκάκι καὶ πήραμε δρόμο.

— Ἀργήσαμε, παιδί μου. . .

— Ἄ! μπᾶ! τῆς ἔκαμα μὲ σοβαρὸ τρόπο. «Τὰ μυ-

στικὰ σας μονάχα νὰ τελείωσαν κι' ἀπὲ προφταίνουμε καὶ στὴν ἀπόλυση. . .

Δὲ μίλησε στὴν ἀρχή. Μὰ, σὲ μιὰ στιγμή, κοντοστάθηκε καὶ μὲ κοίταξε καταπρόσωπα:

— Δὲν πιστεύετε! Ἐφοῦ τὰ μάγια τὰ παραδέχεται ὅλος ὁ κόσμος κι' ὁ ντουνιας.

Δὲν ἀπήνησα.

— Δὲν ἀπαντᾷς ;

— Τί ξαίρω καὶ τί νὰ σὲ πῶ, ἄμνια μου.

— Μολοντοῦτο, ἔσεῖς οἱ γραμματιζούμενοι κι' οἱ καλαμαράδες κάνετε πὼς τὰ ξαίρετε ὅλα τὰ πάντα. Δὲν πιστεύετε σὲ τίποτις. Χάσατε τὴν πίστη σας. Ἐκόμα καὶ τὶς ἐκκλησιές μας τὶς ἐκάματε — ἡμαρτό σοι, Κύριε — θέατρο. Βάλατε ἠλεκτρικά. Τετραφωνία καὶ κιντάδες. Σιγὰ θὰ μᾶς βάλετε καὶ φωνόγραφο σὰν τὰ κείνον τοῦ κυρίου Τοτοῦ ποὺ λέει τὸ «Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν»...

— Κι' ὅμως, καλή μου ἄμνια, μιὰ θρησκευτικὰ σοβαρὴ μουσική, μιὰ δοξολογία κι' ἕνας ὕμνος στὸ Θεό μου ἐν χορδαῖς καὶ ὄργανοις εὐήχοις, ἕνα βιολί. . .

— Ἐκου δωνά! Ὁ ρ γ α ν ἄ κ ι α καὶ βιολιὰ καὶ β ἠ χ ε ι ς καὶ ξεβήχεις! . . . Δὲ βγάξω νόγημα ἀποδαῦτα, παιδί μου. Μίλα τὴ γλῶσσα τοῦ κυροῦ σου νὰ σὲ καταλάβω.

— . . . Θὰ μοῦ εἴταν ἡ κλίμακα ἢ ἐκ γῆς πρὸς οὐρανούς πού μαυτήνε ἡ ψυχὴ μου θὰ μπορούσε γιὰ μιὰ στιγμή ν' ἀνεβεῖ ψηλὰ πολὺ ἀψηλὰ κι' ἐκεῖ στὸ μαυρογάλαζο στερέωμα νὰ φιληθεῖ μὲ τᾶστρα. . .

Στὴν ἀπόλυση : Βγήκαμε στὸν αὐλόγυρο καὶ κεῖ περριμέναμε μιὰ στιγμή ἀναζητώντας μὲ τὴ ματιὰ μέσα στὸ πλῆθος ἴσως εἴταν ἡ κυρία Σμαρῶ, ἢ μοναδικὴ φιληνάδα τῆς ἀδερφῆς μου, ἢ Δέσποινα τοῦ Φλωρᾶ, ἢ κουμπάρα μας, νὰ πᾶμε συντροφιά στὸ σπίτι.

Καμμιά τους δὲ φάνηκε. Ξεκινήσαμε.

Μιά παρέα ἀπὸ κορίτσια ἔπαιζε τσηρὰ καὶ χαχάνιζε στὸ δρόμο κι' ἔκαμε τὸν κόσμον ἀνωκάτω.

— Ἀλίμονο ! Πάει ἡ νεολαία μας ἡ σημερινή. Κοτζάμου γαιδάρες κόψανε τὰ μαλλιά τους, κόντηναν τὰ φουστάνια τους ὥσαμ' ἀπάνω ἀπ' τὰ γόνατα καὶ νομίζουνε πὼς εἶν' ἀκόμα ὀχτῶ χρονῶ κοριτσάκια ! Μουρμούρισε ἡ ἄμνια μου. Ἐγὼ θυμήθηκα τὸ βράδυ τῆς Μεγάλης Τρίτης. Γυρνοῦσα ἀπ' τὴν ἴδιαν ἐκκλησία στὸ σπίτι μου . . . Ἀνεβαίνοντας τὴν ἀνηφόρα, πὺ ἀρχίζει ἀπ' τοῦ Τζίμα τὸ σπίτι, μὲ σκυφτὸ κεφάλι — ἀντηχοῦσε μέσα μου τὸ ψάλσιμο τοῦ κυρίου Σωτηράκη Ἰερακίδη πὺ τὸς ὄρατα τὸ πέτυχε τὸ τροπάριο τῆς Κασσιανῆς, προπάντων στὸ « . . . Δέξαι μου τὰς πηγὰς τῶν δακρῦων . . . » παρ' ὄλα, πὺ οὔτε ἓνα ἴσο τῆς ἀθροπιᾶς δὲν τοῦ κρατοῦσαν οἱ τριγυρνοὶ του ψηλὰ στὰναλόγια — δυὸ κορίτσια (τὶ λέω ;) κοριτσάρες μοῦ ἀρχίνησαν τὰ πειράγματα. Κοντοσιτάθηκα. Γύρησα καὶ τάειδα στὴν ἀντιφεγγὴ π' ἀφίναν τὰ φωτισμένα παράθυρα. Τὰ διαβολοκόριτσα πὺ θαρρετὰ αὐτὴ τῆ φορὰ γελώντας : « Δύο σὺν δύο ἴσον τέσσαρα » εἶπανε συναμεταξύ τους νοώντας τὰ ματογυᾶλια μου.

Νὰ γελοῦσα ; Δὲ χεροκρότησα ποτές μου ἀνοησίεζ, ἔστω καὶ χαριτωμένες. Νᾶβριζα ; Δὲν εἶναι συνήθιο μου κι' οὔτε τοὺς ἄλλους ἐπιθυμῶ νᾶκούγω βρίζοντας, καὶ μάλιστα ὄμορφα κορίτσια. Ἐσκυψα πάλε τὸ κεφάλι καὶ συνέχισα τὸ δρόμο μου :

« Κορίτσια » !

Αὐτὰ περάσανε χωρὶς νὰ θέλω, μόνα τους, ἀπὸ τὸ νοῦ μου κι' ἀπάντησα τῆς ἄμνιας μου :

— Ὅλα τὰ κορίτσια εἶνε τέτοια.

— Μὴν τὸ λὲς παιδί μου, αὐτό ! Ἄ ! μπά ! Κορίτσια χτεσινὰ ἀκόμα εἶναι καὶ τῆς κερα Καλῆς οἱ νυφάδες.

— Γιὰ τὴν Ὁραιοζήλη καὶ τὴν Ἐρατούλα ; Καμμιὰ παραβολὴ δὲ χωράει μὲ τᾶλλα τὰ κορίτσια τοῦ κόσμου.

— Εἶδές το ; Μά, γιὰ δαῦτο κι' ὁ κόσμος ζουλεύει τὴν κερα Καλή, πὺ πέτυχε τέτοια κορίτσια, ἔνανε θησαυρὸν ἀνεχτίμητο, καὶ τῆς ἔρριξανε μάγια.

— Ὅστε γιὰ τίς νύφες τῆς εἶτανε τὰ μάγια ; Μ' ἄς εἶναι. Τὶ πάθαν τὰ κορίτσια ; Δὲ βλέπω τὸ κακό . . .

— Δὲν τόειδες ; μὰ νὰ στὸ πῶ. Στὸ λέω σὲ σένα πὺ εἶσαι σοβαρὸς κι' ἀμίλητος καὶ κρατᾶς μυστικό. Στὸ λέω σὲ σένα πὺ δὲν πιστεύεις στὰ μάγια. Ἄκουσες τὴν κερα Καλή ; — Ἦσουν παρόντας. — Τᾶκουσες μὲ τὰ ἴδιά σου τᾶφτιά. Τῆς ἔρριξανε τὰ πρῶτα μάγια, πὺ καὶ κείνη ἡ καμένη δὲν τὰ ψήφισε. Ἐνα χαρτάκι μὲ παράξενη γραφὴ, διαβολικὴ γραφὴ, — ὅς' ἀποδῶ — ντυλιγμένο σὲ κουρέλια. Τὸ λοιπὸ πὺ λὲς, κείνες τίς μέρες πῆρε γράμμα ἀπ' τὰ παιδιά της, ἀπ' τίς Εὐρώπες, νὰ μνηνθοῦνε τὰ πεθερικά πὺ διαλύονται οἱ ἀρραβῶνες, σιὰ καλὰ καθούμενα ! Ἀρραβωνιάσματα μὲ παπᾶ, παιδί μου ! Ὅχι λογοσήμαδο . . . Μέσ' στὰ φαρμάκια εἶν' ἡ καψοκαμένη . .

Παραξενεύτηκα στὸ ἄκουσμα τοῦτο. Πρῶτα λυπήθηκα γιὰ τὴν ἀτυχία τῶν καλῶν ἀλήθεια κοριτσιῶνε κι' ὕστερα, ἡ ἀνησυχία μοῦ βале ἀναμένα κάρβουνα στὰ πόδια μου ἀπὸ κάτω στὴν ἰδέα πὺς μιὰ γυναῖκα ἔμαθε κάποιον μυστικό, κι' ὅταν μιὰ γυναῖκα μαθαίνει ἓνα τέτοιο πράμα ὅλος ὁ κόσμος θὰ τὸ μάθει. « Θὰ τὸ μάθει, σκέφτηκα, κι' ὁ φίλος μου Ἀχιλλέας γιὰ νὰ τοῦ δοθεῖ εὐκαιρία τρεῖς ὥρες τὰ μοῦ μιλεῖ περὶ φακιρῶν, μαγειῶν καὶ γενικὰ περὶ πνευματισμοῦ, — θὰ τὸ μάθει κ' ἡ κυρία Ἀσημαῖνια ἡ συμπατριώτισσά μου, πὺ καθετόσο μοῦ στέλνει φυλλάδες καὶ μὲ κρατάει ἐνήμερο γιὰ τὰ φαντάσματα πὺ παρουσιάζονται καθετόσο στ' ἄζυγιστα μυαλὰ ἀπλοϊκῶν ἀνθρώπων καὶ οἱ ἔφημερί-

δες τὰ ρεκλαμάρον — ἐπάγγελμα, σοῦ λέει ὁ ἄλλος —
για πραγματικά».

Νόμισα πὼς κι' οἱ δύο τους μοῦ ἔλεγαν αὐτὴ τὴ
στιγμὴ μ' ἓνα στόμα καὶ μιὰ φωνή: «Τι λές, σοφέ μας,
σαὐτὸ τὸ ἐπεισόδιο ποῦ ἔγινε κάτω ἀπ' τὰ ρουθούνια σου;
Θὰ μᾶς ξαναπεῖς; ... «Δὲ φταίω ἐγώ! φταίει ὁ νουνός μου
ποῦ βαφτίζοντάς με μοῦδωκε ἰδῆνομα Εἰρήναρχος καὶ δὲ
μοῦ χάρισε ἰδῆνομα τοῦ ἄπιστου Θωμᾶ»... Κι' ἐνῶ σκεφτό-
μουν νὰ λύσω τὸ αἰνίγμα αὐτό, νὰ βρῶ τὸ φυσικὸ λόγο
τῆς αἰτίας, ἡ ἄμνια μου νομίζοντας πὼς προσέχω στὰ λό-
για της συνέχιζε:

— Καὶ τοῦτα δα τὰ δεύτερα μάγια, τίς οἶδε πάλε;
τὶ κακὸ νὰ προμηνοῦν. Καὶ σὺ, παιδί μου, δὲν τὰ πιστεύεις
εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος!

— . . Ἄμην! μουρμούρισα μὲ κατάνυξη. Συνῆρθα
ἀπὸ τὴ βαθιὰ σκέψη μου καὶ νόμισα πὼς τελείωνε ἡ ἄ-
μνια μου κάποιαν εὐκὴ. Καὶ γιὰ νὰ φανῶ πὼς δῆθεν
παρακολούθησα τὴν δέησή της ἐπανάλαβα γιὰ δεύτερη
φορὰ καὶ φωναχτὰ μὲ τὴ μύτη, σὰν τοὺς ἱεροψάλτες τῆς
ἀρχιεπισκοπῆς μας, σὲ ἦχο βαρὺ: Ἄαμην!

Πάσχα αὐγές: Γυρίσαμε ἡ ἄμνια μου, ἐγὼ κι' οἱ
δύο μου ἀδερφάδες ἀπὸ τὴν ἐκκλησία στὸ σπῆτι.

Ἐκεῖνες, κι' οἱ τρεῖς τους, πολυμέριμες Μάρθες,
μπήκανε στὴν κουζίνα. Ἐγώ, γιὸς Μαρίας, διευτύθηκα
στὴν καμαρίτσα μου.

Ἄλα ἐκεῖ μέσα χαρούμενα. Τὰ χαλιὰ τ' ἀνατολίτικα,
καὶ ζεστὰ μὲ τὰ χτυπητὰ πυρὰ χρώματά τους, ἔσηκώθηκαν.
Στὸ μιντέρι μου καινούργιο τοῖτι ἄπλωσε τὴ δροσιά του. Οἱ
τούλινοι ἄσπροι κολαρισμένοι μπερντέδες παίρναν ροδό-
χρυσὸ χρωμα στὸ ἥλιου τὴν ἀνατολή. Τὰ βιβλία, τὰ λίγα
χοντρά βιβλία τῆς μικρῆς μου βιβλιοθήκης ποῦ μοῦ ἄνοι-
ξαν βαθειὲς ἀυλακιὲς στὸ μέτωπό μου (καὶ μολοντοῦτο με-

ρικ' ἀπ' αὐτὰ δὲ μοῦδωκαν ἀπολυτήριο τοῦ Ἑλληνογαλλι-
κοῦ Λυκείου ἀπ' ὅπου τελειοφοίτησα) νοικοκρεμμένα στὴ
θέση τους δὲ μὲ μιλοῦσαν αὐτὸ τὸ πρωῖνὸ στὸ μέγα Θάμα
μπροστά. Μοναχὰ στὸ γραφεῖο μου ἀπάνω ἡ Σύνοψη εἶταν
ἀνοιχτή. Ὁ ἥλιος ἔστελνε μιὰ δεσμίδα ἀχιτίνες ἀπάνω στὶς
δύο ἀνοιχτές της σελίδες ποῦ φταρμένες καὶ κιτρινιασμένες
ἀπ' τὴν πολυκαιρία, τότε ἔπαιρναν μιὰ χρυσὴ λάμψη. Ἐ-
σκυψα κέρριξα μιὰ ματιὰ στὰ φωτισμένα γραφόμενα:

«Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν» . . .

«Χριστὸς ἀνέστη» ψέλνανε μὲ τὴ μυρωμέ-
νη τους γλῶσσα οἱ φουντωτὲς ἄσπρες καὶ μύρικες πασκα-
λιὲς ἀπ' τὴ μιὰ μεριά στὸ πλάγι τοῦ μεγάλου καθρέφτη,
κι' ἀπ' τὴν ἄλλη κλαδίγια ἀνθισμένης δάφνης, λούλουδα
ποῦ δροσολογιούνταν μέσα σὲ χωματένια βάζα.

«Χριστὸς ἀνέστη . . .» τραγουδοῦσε καὶ τὸ
γαρδέλι μου ψηλ' ἀπ' τὸ πλουμισμένο του κλουβί. Κ' οἱ
φωτογραφίες στὸν τοῖχο συγγενῶν καὶ φίλων, γνωστῶν
κι' ἀγνωστῶν ποῦ βρίσκονταν στὴ ζωή, κι' ἄλλων, ποῦ,
ἴσως, τοὺς εἶχε σκεπασμένους ἀπαλὰ τὸ χῶμα — κι' οἱ
φωτογραφίες μὲ τίς λογῆς λογῆς φάτσες, ποῦ μοῦ φαινό-
ταν ἄλλες φορὲς χαμογελοῦσες, σκεφτικὲς, σοβαρὲς, κορδω-
μένες, θλιμμένες, τότε ὅλες γελοῦσαν, ὅλες τους, καὶ χαρού-
μενα μοῦ λέγανε τὸ «Χριστὸς ἀνέστη . . .»

Μιᾶς κοπέλας φωτογραφία ξεχώρισα ἀνάμεσα σ' αὐ-
τές, μὲ λούλουδα φρέσκα στολισμένη, πανσέδες καὶ καρ-
μπάσια. λούλουδα, ταχικὰ δῶσα, ἀφιερῶματα ποιητικῆς
διάθεσης τῆς Φροσούλας τῆς κουμπάρας μας. Ξαίρει τὸ
αἰσθαντικὸ κοριτσόπουλο ἡ Φρόσω, πόσο λατρευτὸ μοῦ
εἶν' αὐτὸ τὸ πρόσωπο ποῦ φανερώνει ἡ φωτογραφία τῆς
κοπέλας αὐτῆς μὲ τὴν ἀρχαίικη στολὴ Καρνάτιδας καὶ τὰ
ναδετὰ μαλλιά μὲ δὺο κορδέλες καί, ποῦ μὲ μιλοῦσε τότε
ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ καρμπάσια καὶ τοὺς πανσέδες:

«Χριστός ἀνέστη, Καλέ μου. Δὲ μὲ θυμᾶσαι;»
— Γυναίκα καὶ Σὺ; Πάντα ἢ ἀμφιβολία καὶ ἢ ζού-
λεια θὰ ταράζει τὴν ἀγάπη σου.

» Πῶς δὲ σὲ θυμοῦμαι ἀφοῦ ἡ θύμησή μου καὶ ὁ ἥλιος
τῆς σκέψης μου εἶσ' Ἐσὸν καὶ φέρνω βόρτες σὰν τὸ φεγγάρι
γύρω σου, κι' ἂ ρίχνω μερικὲς ἀχιτίδες ἄργιρες σὲ κάποιες
αἰσθαντικὲς καρδιές, καρδιές πού μὲ νοιώθουν, δὲν τὸ ξαί-
ρεις πὼς εἶν' ἀντιφεγγίσματ' ἀπὸ Σένα; τὸ φῶς μου; . . .
Θυμοῦμαι . . .

«Μιὰν ἄσπρη χαραυγὴ οἱ σειρῆνες τῶν ἐργοστασίων
σφύριζαν στὸ Belleville καλώντας τοὺς ἐργάτες στὴ δου-
λειά. Εἴτανε καθημερινὴ καὶ μολαταῦτα ἄκουγα (εἴταν ἀπὸ
μέσα μου;) πού βαρούσανε χαρούμενα, ἀναστάσιμα, χρυ-
σόλαλες καμπάνες. Τᾶλέγρα χτυπήματά τους μὲ κλόνιζαν
σύγκορρο. Τὰ πόδια μου τρέμανε. Σειόνταν ἡ γῆς, ἴσως,
κάτω ἀπ' αὐτά. Κάποιος Θεὸς ἀνασταίνονταν σκίζοντάς
τη. Ἐρχόταν νὰ μᾶς φέρει καινούργια ζωή. . .

«Καθημερινὴ εἴταν καὶ Πάσχα γιόρταζα, Ἀνάσταση.
Εἶχες δεχτεῖ μιὰ τούφα ἀπὸ ἄσπρα τριαντάφυλλα πού σὲ
πρόσφερα . . .

«Καὶ θυμοῦμαι ἀκόμα . . .

«Ἐνα βράδυ, ἓνα νοτισμένο βραδάκι στὸ πάρκο Buttes
Chaumont πού τᾶσπρα κρινάκια κοκκίνιζαν στὸ ἀργὸ πέ-
ρασμά μας — βασίλευεν ὁ ἥλιος — καὶ οἱ πανσέδες ἀδιά-
κριτα τέντοναν τᾶφτιά τους νᾶκούσουν τὰ κοφτιά μας λό-
για τὰ ὄλο μέλι καὶ γάλα καὶ τὴ γλυκειὰ μελωδία νᾶπολά-
ψουν τῶν...» —

Κράκ! Ἡ πόρτα τῆς κάμαρής μου ἀνοίχτηκε διά-
πλατα καὶ ριχτήκαν μέσα μὲ χάχανα, καταρράχτες γέλιων,
οἱ ἀδερφάδες μου. Τελευταία ἡ ἄμνια μου μπῆκε. Αὐτὴ
ἀγέλαστη, σκεφτικὴ, μὲ σταυρωμένα χέρια.

— Ἀλίμονό μου! Νᾶκουσαν τὸ μονόλογό μου προ-

στὰ στὴ λουλουδοστόλιστη φωτογραφία; Μὲ ξαίρουν γιὰ
«σοβαρὸ» κι' «ἀμίλητο». . . Μά, τὸν εἶπα νοερά. Αὐτὰ δὲ
λέγονται μὲ τὰ χεῖλη. Ὅ,τι βρίσκεται στὴν καρδιά εἶναι
πιὸ εἰλικρινὸ ἀπὸ κεῖνο πού βγαίνει ἀπὸ τὰ χεῖλη» . . . Σκέ-
φτηκα μέσα μου.

— Χά. χά, χά! χί, χί, χί! Πάλε κεῖνες.

Τι συνέβηκε;

Ἡ μικρὴ ἀδερφή μου ἡ Νεφέλη κατεβάζοντας τὴ
σουπὰ ἀπὸ τὴ φωτιά, ἔγειρε τὸν τέντζερε καὶ λυγδώθηκε ὁ
τεντζεροπιάσης. Ζήτησε τὸ δεύτερο καὶ δὲν τότε βρῆκε.

— Ὅλγα, ποῦν' ὁ καινούργιος τεντζεροπιάσης;

— Δὲν τότε βρῆκες; «Ποῦ'νε τὸς»; σὰ νὰ ρώτησε
τὸν αὐτὸ τῆς ἡ Ὅλγα. Καὶ σ' αὐτὴ τὴν ἐρώτησή της θυ-
μήθηκε:

— Χμ! Ἀπ' τὰ «χουζμέτια» τοῦ σπιτιοῦ καὶ τίς φα-
σαρίες τοῦ Πάσκα πού μένει, καλέ, μυαλό!

Τὴ Μεγάλῃ Πέμπτῃ ἐνῶ ἡ κερα Καλὴ ζύμωνε τὰ
τσουρέκια μας παρακάλεσε τὴν Ὅλγα νὰ τῆς ἀνασηκώσει
τὴ φούστα τῆς.

Εἴταν, βλέπεις, τὰ χέρια τῆς κερα Καλῆς μέσ' στὰ ζυ-
μάρια. Κι' ὅπως εἴταν χοντροὴ ἡ φούστα τῆς καὶ δὲν τήνε
συγκρατοῦσε καρφίτσα, ἡ Ὅλγα τῆς τὴν ἔξωσε ψηλά, πάνω
ἀπὸ τὴ μέση, μὲ τὸν καινούργιο μας τεντζεροπιάστη, μιὰ
λουρίδα ἄσπρη μακριὰ μὲ δυὸ τετράγωνα κόκκινα πετσετά-
κια στὶς ἄκρες ραμμένα. Καί, μετὰ τὸ ζύωμα, μὲ τὴ βιά-
ση τῆς ἡ κερα Καλὴ νὰ φύγει, νὰ μὴ χάσει κανένα Βαγγέ-
λιο ἀπὸ τὰ Δώδεκα τῆς Ἱερῆς Βραδιάς, δὲν ἔξεξώστη τὸν
τεντζεροπιάστη. Στὸ σπίτι τῆς, ἀλλάζοντας γιὰ τὴν ἐκκλη-
σία, μπόλικος, φαίνεται, λύθηκε καὶ τῆς ἔπεσε μόνος του
στὰ πόδια τῆς καργιόλας τῆς. Δὲν τότε πρόσεξε ἡ κερα
Καλὴ καί, νύχτα, ὅταν γύρισε ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, τότε πῆρε
γιὰ . . . μάγια!

— «Χάχα χά!» Ὅλοι μας τώρα· «Τὴν καημένη τὴν κερα Καλή! Τ' εἶν' ἡ ἰδέα!»

Μοναχὰ ἡ ἄμνια μου ψηλὴ, ξεραγκιανή, ὄρθια κι' ἀκούνητη, σὰν ἓνα θαυμαστικό, στεκότανε στὴ μέση τῆς κάμαρης.

Ἀλύγιστη στῶν ἑβδομηντα χρόνων τὸ τρικυμισμένο πέρασμα, ἀλύγιστες κι' οἱ δεισιδαμονίες νησιοῦ καὶ Πόλης.

Κι' ὅταν μουρμούρισα: «Μάγια!» ἡ ἄμνια μου μὲ προπῆρε ἀμέσως.

— Πάει καλὰ αὐτό! Καὶ γιὰ τὰ πρῶτα μάγια ποὺ γίνηκαν αἰτία νὰ διαλυθοῦν οἱ ἀρραβῶνες τῶν παιδιῶ τῆς δυστυχισμένης κερα Καλῆς;

— Θᾶταν καμμιὰ πρόχειρα φτιαγμένη μὲ κουρέλια σφαῖρα παιδιοῦ καὶ παραστράτησε μὲς' ἀπ' τὸ παράθυρο τῆς γυναίκας». Ἀποκρίθηκα. Κι' ἀκόμα θυμήθηκα τὰ δυὸ ἀδέρφια, τοὺς γιουὺς τῆς κερα Καλῆς στὸ Παρίσι, παληκάρια· θυμήθηκα τὶς Παριζιάνες, εἶδα τὴ φωτογραφία τῆς Καλῆς μου μὲς' στὰ καρμπάσια καὶ τ' ἀνθοβέλουδα καί:

— Εἶνε κάποια ἄλλα μάγια ποὺ πλανεύουν, ἄμνια μου, τῆς εἶπα. «Μάγια ποὺ τᾶχουν στὰ μαργιόλα μάτια καὶ στὰ βαμμένα χεῖλη τους οἱ Παριζιάνες... Στὰ μάτια καὶ στὰ χεῖλη καὶ στὰ τσακίσματα...»

Ἐγειρε ἡ ἄμνια μου τὸ κεφάλι τῆς δεξιὰ στὸν ὄμο τῆς σὰν Παναγία μελαχροινὴ βυζαντινῶν ἀγιογράφων.

— ... Πάλε ὅπως λὲς θὰ εἶνε μ' ἀπάντησε. Σὰ νὰ πίστεψε. Μᾶς γύρισε τὶς τετράγωνες στενὲς πλάτες τῆς καὶ προχώρησε πρὸς τὴν πόρτα:

— «Τὶς σκυλοφράγκισες!» μουρμούρισε τώρα. Δρασκελώντας τὸ κατώφλι τῆς πόρτας ξαναμουρμούρισε πάλι μονολογώντας:

— Καὶ ὅμως ἔχτες ποὺ πῆγα στὴν κοκόνια Ἐλέγκω τὴ χαρτοῦ στὸ Ἐγρί-Καποῦ μοῦ τᾶπε, χωρὶς νὰ τῆς ἀνα-

φέρω τίποτις μπροστήτερα, ἓνα πρὸς ἓνα! Μοῦ τὰ ξήγησ καλέ, μ' τὸ νῆ καὶ μὲ τὸ σῆ!... Τῆς ἐπῆγα ἀπὸ ἑπτὰ Χάρτες ἀγίασμα, καταπὼς μοῦ παράγγειλε, καὶ ζάχαρη ἑκατὸ δράμια γιὰ νὰ λύσει τὰ μάγια καὶ νὰ γλυκάνει τοὺς καημοὺς τῆς κερα Καλῆς. Κι' ἂν δὲν εἶτανε μάγια γιὰτὶ ὁ παπᾶς διάβασε στὴν κερα Καλή τὴν εὐκὴ τῆς βασκανίας; ... Νά, ποὺ τὰ παραδέχεται κ' ἡ ἐκκλησία μας κ' ὕστερα σοῦ λένε δὲν ὑπάρχου μάγια! ...

Καὶ μὲς' ἀπὸ τὸ μισόφεγγο τῆς σαλίτσας μας, ὅπου μισοσβυνόταν ἡ σκιά τῆς, ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τῆς γιομάτη πεποῖθησε τώρα:

— Καὶ ὅμως εἶτανε μάγια! Τὶ τὰ θέλετε; Μάγια εἶτανε!

Μετά, στράφηκε πρὸς ἐμένα καὶ τὶς ἀδερφές μου, μὲς' ἀπὸ τὸ μισοσκόταδο τῆς σαλίτσας ὅπου εἶναι τὸ εἰκονοστάσι μας κι' ὅπου τρεμόσβυνε τὸ καντήλι ἀγωνιζόμενο, μάτια λὲς, νὰ διαλύσει τὸ σκοτάδι—στράφηκε πρὸς ἐμένα καὶ τὶς ἀδερφές μου, ποὺ μέσα στὴν κάμαρη μὲ δρθάνοιχτα παράθυρα καὶ πόρτες ἀπολαβαίναμε τὴ χαρὰ καὶ τὸ λαμπρὸ τραγούδι τοῦ ἡλίου, τὸ φῶς τὸ ἄπλετο κι' εὐφρόσυνο τῆς χαρμόσυνης Μεγάλης Μέρας, καὶ μᾶς εἶπε:

— Μὲ καταλαβαίνετε γιὰ ὄχι; Εἶ-τα-νε μά-για!

ΝΕΡΑΪΔΑ

Είχεν ἔρθει νὰ περάσει μερικὲς μέρες κοντὰ μας ἡ θεια Φλουρού, μιὰ πολυκαλή, ὡς ἐξηνταπέντε βδομῆντα χρονῶ γερόντισσα, ξαδέρφη πρώτη τοῦ πατέρα μου. Μόλα τὰ σεβαστά της χρόνια καὶ τὰ χιόνια τῶ μαλλιῶ της διατηροῦσε ἀκμαῖες τὶς δυνάμεις της. Πάντα ἤθελε νὰ βροῖσκαται σὲ δουλειές. Πότε καταγίνονταν μὲ τὴ λάτρα τῶν ὑποστατικῶν, πότε τάγιζε τὶς κότες, πότε ξεχορτά-ριαζε, μάζευε ξερόκλαδα καὶ φρούγανα, πότε ζουποῦσε ντομάτα.

— Δὲν κάθεσαι, καλὲ χριστιανή μου, μιὰ στιγμή ; Τῆς ἔλεγε συχνὰ ἡ μάνα μου.

Κάποτε ἡ θειά μου Φλουρὸν μῆβαλε πάνω—μὲ συμ-πάθειο—στὸ μουλάρι καὶ κατεβήκαμε κάτω στὸ περίγυρο γι' ἄβρια, γιὰ τὴ στρώση τοῦ ἄλωνιοῦ, καὶ λαφρόπετρες γιὰ τὸ φούρνο. Γεμίσαμε τὰ σακκιά. Τὰ φορτώσαμε πάνω στὸ ζό. Κάθησα ἐγὼ κάπουλα. Ξεκινήσαμε. Κεῖνη μ' ἕνα κουτσουρόξυλο στὸ χέρι ἀκλουθοῦσε. Πήραμε τὴν ἀνηφόρα. Ὁ δρόμος, πὺν ἔφερε στὸ χωριό, τραβοῦσε παράλληλα μὲ τὴν ἀκρογιαλιά. Καὶ ἡ ἀκρογιαλιά, πότε κρύφτονταν ἀπὸ τὰ μάτια μας, πίσω ἀπὸ κανένα ὕψωμα βράχου, πότε φαινόταν ὀλογάλαζη μ' ἕνα λευκὸ σειράδι στοῦ γύρου της τὶς παρυφές.

Εἶχαμε φτάσει στὸ Πέτρωμα. Ὁ ἥλιος μεσουρανοῦσε. Οἱ τζίτζικοι τσιρίζανε, σὰ νὰ ψήνονταν στὴν πύρα τοῦ καλοκαιριάτικου ἡλίου. Οἱ σαῦρες ἀπὸ τὶς σκισμάδες τῶν πετρωμάτων ἐβγάζαν τὰ κεφαλάκια τους μ' ἐκστατικὰ τὰ χάντρινα ματάκια τους. Τὰ μόρικα λουλουδάκια τῆς θρούμπας ἀνάδιναν ἀφθονα τᾶγρια μῦρα τους στὴν κάψη τοῦ μεσημεριάτικου ἡλίου.

Εἶνε τὸ Πέτρωμα, βράχος ἀψηλὸς κι' ἀπότομος. Στὶς κορυφές του, οἱ γλάροι χιτίζουν τὶς φωλιές τους. Ἀπὸ τὸ χεῖλός του σύρριζα περνοῦσε ὁ Παλιὸς Δρόμος. (Δὲν εἶχε τότες ἀκόμα διορθωθεῖ ὁ καινούργιος, ὁ Ἀπάνου Δρόμος ἀπὸ τὸν τότε δήμαρχό μας τὸ μισε Τζαννούλην). Τὸ ὑποστατικὸ ξαφνικὰ κοντοστάθηκε. Τ' ἀπανωτὰ χτυπήματα τῆς θειας Φλουροῦς μὲ τὸ κούτσουρο στὰ ψαχνά του δὲν τὸ συγκινοῦσαν. Ἐμνησκε κεῖ καρφωμένο, στὰ τέσσερα. Τᾶφτια τσιτωτά. Τὶ εἶνε ; Τῆς θειας Φλουροῦς τὸ πρόσωπο πάνιασε ἀπότομα σὰ σουδᾶρι βλέποντας φοβισμένα κάτω πρὸς τὴ θάλασσα. Ἐκαμε τὸ σταυρὸ της ψιθυρίζοντας : « Ἐλα, Χριστέ τσαὶ Παναγιά ! » Ἐστρεψα κι ἐγὼ τὴ ματιά μου πρὸς τὰ κάτω. Μιὰ ὀλόγυμνη, ὡς τήνε γέννησε ἡ μάνα της, παρθενοπούλα κάθονταν ἀπάνω σὲ μιὰ

στρογγυλή, πλατειά, πράσινη ἀπὸ τὰ φύκια, πέτρα. Ὀλόγυρα, ἀπ' ὅλες τις μεριές βρέχουνταν ἀπὸ τὰ νερά ἢ πέτρα, πὸ ἔμοιαζε, ἔτσι ὡς εἶτανε, πράσινο φύλλο, πλατύ, νούφαρου, καὶ ἡ κορασιά, πάνω σαυτό, ἄπρο λωτοῦ λουλούδι.

Ἄληθεια· εἶταν δλόλευκο, γάλα τὸ κορμάκι της. Ὀλόλευκο σὰν τὰ κρῖνα, πὸ ἀνθοῦνε σὰ γλοερὰ λιβάδια. Ὀλόλευκο καὶ γιαιστερὸ σὰ φίλντισι. Τὰ μαλλιά της ὀλόμαυρα ζίνα, σφιχτοδεμένα ἀπὸ πίσω σένανε κότσο, ἀνασηκωτά. Καμπύλες ἀσύλληπτες. Κόρφοι γλαφυρώτατοι.

Μᾶς ἔνοιωσε. Μονομιᾶς σηκώθηκε. Ἐκλινε τὸ κορμί της πρὸς τὰ ἔμπρός. Ἄπλωσε τὰ ὠραῖά της χέρια πάνω ἀπὸ τὸ χαριτωμένο κεφάλι της, καὶ—μπλούμ!— σὰ νερά. Ἐνας ἀφρός. Τρεῖς τέσσερις κῦκλοι. Κεχάθηκε τὸ θεῖο καὶ ἄφραστο ὄραμα. Ἐτσι, ὡς χάνεται τὸ φῶς τῶν πεσούμενων ἄστρων στὸν αἴθριον οὐρανὸ τάνοιξιάτικα βράδια.

Ξανάκαμε ἡ θειά μου τὸ σταυρὸ της· «Σῶσε Παναγιά μου!»

Ἐγὼ νόμισα πὸς ἔσταυροκοπήθη, παρακαλώντας τὴ Μεγαλόχαρη, μὴν πάθῃ ἢ κοπελιά. Μὰ ξεγελάστηκα γιατί, συνεχίζοντας τὴν πορεία μας, μοῦ ἐξηγήθηκε ἡ θειά μου:

— Εἶν' παιάτσι μου, (ἔκαμε πάλι τὸ σταυρὸ της). Θεὸς φυλάξοι, Νεράϊδα. Ὀληνε τὴ νύχταν, ὥσαμε τὴ γλυκοχαράς, κι' ἀπάνω στὸ μεσημέρι, μαθές, ὅπως τόρι καλιώρα, βγαίνουνε. Ἄλλες σὰ σύνδεντρα, ἄλλες στίς ρεματιές τσ' ἄλλες στὸν γιαιλόν, στὸ περιγιάλι. Εἶδές τη; — Μοῦ εἶπε, δείχνοντάς μου τὴν ἀντίθετη μ' ἐκείνη πὸ παίρναμε διεύθυνση.

Τώρα εἶχαμε ἀναφορήσει. Κ' ἐξακολούθησε:

«Ὅταν κάμεις τὸ σταυρὸ σου τρεῖς, τσαὶ πεῖς: «Ἐλα, Χριστὲ τσαὶ Παναγιά» ὥχονους (γλήγορα) χάνονται σὰν

καπνὸς γιὰ κρύβγονται μέσα τὰ κουφάλες τῶν δέντρωνε γιὰ μέσ' σὰ ρέμματα τῶν ποταμιῶνε γιὰ μέσ' σὴ θάλασσα. Γιάδευτο ἦκαμα τὸν σταυρὸ μου τσαὶ γιάδευτο χαθήκανε αὐτοστιγμῆς. . .

— Κι' αὐτή, πὸ εἶδαμε τώρα, πὸ νὰ πῆγε; Τὴν ἀρώτησα.

— Κάτω, μαθές, πολί, σὰ βύθια. Κεῖ ἔχουσι παλάτια κρουσταλένια. Ὅποιο ἄρμενο караβοτσακιστεῖ ἀνβαίνουνε τσαὶ παίρνουν του τοὺς ναῦτες κάτω. Κερνᾶν τους τὸ πιοτὶ τῆς λησμονιᾶς μέσα σὲ χρωματιστὰ κοχύλια Νεραΐδοπούλες, κι' ἀφοῦ τοὺς χαροῦνε Λάμιες, Γοργῶνες καὶ Νεραΐδες, τοὺς παίρνουν τὴ λαλιὰ κι' ἀπὸ τοὺς ἀμολᾶνε. Γιάδευτο ἤβγηκε κάτω στὸ Κάστρο ὁ Ζάχος τῆς Δελαγαῶς, ξαίρεις, τσαὶ πίσ' ἀφ' τὸν Καταρράχτην ὁ Σιερῆς τῆς Παράξενως μουγγοί.

Ἄληθεια ἔλεγε ἡ θεία Φλουρού, γιὰ αὐτὰ μᾶς τᾶλεγε καὶ ἡ γιαγιά μας—Θεὸς χωρέστη, — τὸ Ταρουσῶ, τὰ χειμωνιάτικα βράδια (ὅταν ὁ βορριᾶς οὐρλιαζ' ὄξω καὶ ἡ ἀντάρα ἀπὸ τᾶγκομαχητὰ τῶν κυμάτων, ὀποῦ σποῦσαν κάτω στὸ μουράγιο, ἔφτανε ὥσαμ' ἀπάνω στὸ χωριό). Μᾶς ἔπαιρνε ἡ γιαγιά γύρω σὴν ἔστιὰ ὅπου πρατσαλίζανε τὰ κούτσουρα. Γνέθοντας μαλλὶ ἀκούραστη, μᾶς διηγόταν μαρτύρια καὶ βίους ἁγίων, παραμύθια καὶ ρίμες. Μᾶς διηγόταν ἀκόμα καὶ γιὰ Λάμιες καὶ Νεραΐδες ξανθόμαλλες καὶ ρούσες. Κι' αἰστανόμουν ἕναν ἀόριστο φόβο σὴν καρδιά μου. Συμμαζεσόμουν κοντὰ σὴν ἀδερφοῦλα μου σὰ νὰ τις ἔβλεπα γύρω μου: Νεραΐδες, Λάμιες καὶ Γοργῶνες.

Μᾶς διαβεβαίωνα μάλιστα ἡ γιαγιά τὸ Ταρουσῶ πὸς εἶδε κιόλα μὲ τὰ «μάθια» της Νεραΐδες.

Ἄκόμα, καὶ ὅταν συναζόμεστε τὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ, ὕστερ' ἀπὸ τὰ πολύωρα τὰ τρεξήματα καὶ τὰ πηδήματα καὶ τὰ παιχνίδια, σὴν φουντάνα, πηγᾶδι δημόσιο μὲ πολλὰ μαρ-

μαρένιες γοῦρνες ὅπου λευκαίνουν οἱ χιωτοπούλες μου τὰ πανιά τους) — γιὰ νὰ ξαναποστάσει τὸ κορμί μας ἀπ' τὴν κούραση, ἀρχίζαμε παραμῦθια, «κόκκινη κλωστή δεμένη στὴν ἀνέμη ντυλιγμένη...» καὶ νεραϊδοῖστορίες. Ὁ καθεὶς μας ἱστοροῦσε τὸ τί ἄκουσε ἀπὸ τοὺς γερόντους του, ποικίλλοντάς το μὲ δικές του φαντασίωσες. Κανεὶς ὅμως, μὰ κανεὶς ἀπὸ μᾶς, δὲν εἶπε ποτές πῶς εἶδε νεραΐδα. Νά, ἐγώ, πὺ εἶδα !

— . . . Μὰ τὸν κύρη καὶ τὴν τσάτσα μου, βρὲ παιδιά ! Θὰ τοὺς ἔλεγα τὸ βράδυ στὴ φουντάνα. Εἴτανε τόσο ὁμορφη ! Πῶς νὰ σᾶς τὴν ἱστορήσω !

Θὰ τοὺς ἔλεγα καὶ θὰ τοὺς ἔλεγα χωρὶς νὰ βαριῶμαι κἐκεῖνοι ἄλλο τόσο νὰ μάκουνε — Εἴτανε κι' εἴτανε !

Φτάσαμε στὸ σπίτι. Τὰ διηγήθηκα ὅλα στοὺς δικούς μου. Ἡ θειά μου δὲ μίλαε πολλά. Συνηθισμένη, βλέπει, ἀπὸ τέτοια. Εἶδανε κι' εἶδαν, ὅπως ἔλεγε, τὰ «μάθια» της.

Τὴ νύχτα, πὺ νὰ κλείσω μάτι ; Μὰ κιόταν τᾶκλεισα, δὲν ἤσυχασα. Εἶδ' ἀλλόκοτα ὄνειρα. Ἐβλεπα, λέει, πῶς εἶμουν ἀπάνω στὸ Πέτρωμα κι' ἔβλεπα κάτω, χαζεύοντας τὴν γυμνή, ἄσπρη Νεραΐδα. Ὅταν, πῶς χάνω τὴν ἰσορροπία μου ; καὶ πέφτω. Ἡ χολή μου πῆγε νὰ σπάσει, ἄχ! κι' ἡ Νεραΐδα ἀνοίξε τὴν ἀγκαλιά της τὴν ἀπαλή — στρωτὴ ἀπὸ γιούλια εἴτανε, θαρρεῖς, κι' ἀπὸ μενεξέδες ; — καὶ μᾶρπαξε προτοῦ πέσω χάμω στὶς πέτρες, πὺ θὰ γινόμεν ἑθρύμματα: Ἄλλοῦ κορμί κι' ἄλλοῦ κεφάλι, χέρια καὶ πόδια. Καί, προτοῦ συνέρθω, «πλάφ-φλοῦτς» μὲ σέρνει κάτω στὰ νερά, βαθειά. Τὶ ὦραϊα, πὺ εἴταν ! Ὅμορφόχρωμα, καθαρὰ, γαλαζοπράσινα, δροσερὰ τὰ νερά. Κι' ὅσο κατεβαίναμε τόσο ὁμορφότερα ψάρια ἀπαντούσαμε ἱριδόχρωμα, χρυσοκόκκινα καὶ μαυριδερά, πὺ παιχνίδιζαν, καὶ μᾶσημένα λέπια δελφίνια, πὺ φέρναν στοὺς ὤμους Νεραϊδοπούλες ξανθοπλόκαμες. Λουλούδια ; Ἄνομάτιστα.

Τὶ βλέπει, καλέ, κανένας στὸν ὕπνο του !

Τὴν αὐγὴ μὲ τὴν ἀδερφή μου, προτοῦ ἀρχινήσω τὸ πότισμα, πήγαμε ὥσαμε τὸν φράχτη. Θὰ μαζεύαμε σῦκα «κρῦα», πὺ τᾶθελε πάντα ὁ πατέρας πρὶν ἀπὸ τὸ γάλα του.

Ἄνεβήκαμε πάνω σὲ μιὰ συκιά. Ἐκεῖ, στὸ μᾶκρος τοῦ φράχτη, πέρα ὡς πέρα, εἶχαμε συκιές, πὺ ἔδιναν ὦραϊα, μεγάλα σῦκα, βασιλόσυκα, κι' ἄλλες μικρά, μικρούλια μελοστάλακτα συκαλάκια, κουνελόσυκα.

Γεμίσαμε τὸ καλάθι. Ἐνα στὸ καλάθι ἐγώ, δυὸ στὴ γούλα. Σὲ μιὰ στιγμή ἀκούγω βήματα στὸν πλαγινὸ μας τὸν κῆπο. Παραμέρισα τὰ χοντρά, τὰ εὐκολολύγιστα πυκνόφυλλα κλώνια κι' ἔσκυψα. Τὶ νὰ διῶ ; Ἡ Νεραΐδα, πὺ εἶδαμε τὴν παραμονὴ μὲ τὴ θεία Φλουρού, ἔδρεπε κάτι ἀπομεινάρια ρόδων, τελευταῖα ξεψυχίσματα τῆς ἀνοιξης, ἀπὸ τὶς νιοβλαστημένες τριανταφυλλιές. Ἄπὸ κλαδὶ σὲ κλαδὶ πλησίασα κοντὰ κοντὰ στὴν ἀδερφή μου κάμνοντας τὸ σταυρό μου τρις. Ἡ ἀδερφή μου ξαφνίστηκε.

— Τ' εἶν' αὐτὰ τὰ σταυροκοπήματα ; Ὁ ὄρθος σημαίνει, μαθές ; . .

— Σιωπή ! τῆς ἔκαμα βουβά, βάζοντας τὸ δάχτυλο στὰ χεῖλη μου. «Κύριε, σῶσε τὴν λαλιὰ τῆς ἀδερφοῦλας μου ! » εἶπα μέσα μου δεητικά.

Σίμωσα κοντήτερα, στᾶφτί της.

— Ἡ Νεραΐδα, πὺ σᾶς ἔλεγα ἐφές, στὸν πλαγινὸν κῆπο, μαζώνει ροδανθούς... Τῆς εἶπα μὲ κοφτὴ φωνή.

Χά, χά, χά ! ἔξεσπασε σῆνα γέλιο ἠχερό. Τᾶχασα !

— Αὐτ' εἶν' ἡ κυρία Θηνούλα, ἡ καινούργια δασκάλα τοῦ χωριοῦ μας. Τὶ μοῦ ἱστορεῖς ;

Μοῦ εἶπε φωναχτὰ ἔτσι γιὰ νὰκουστεῖ ἀπ' τὴ Δασκάλα.

— Τι συμβαίνει, Μαρκελλού, ἀρώτηξε ἡ κοπελιά, καὶ γελᾷ ἔτσι ; Γιατί ;

Καὶ ἡ ἀδερφή μου τῆς ἐδιηγήθηκε ὅλη τὴν ἱστορία ἀπαρχῆς.

Ἀντήχησε σὰ μυθικοῦ πουλιοῦ λάλημα τὸ γέλιο τὸ καθαρὸ τῆς Ἀθηνούλας στὴν αὐγινὴν ἡσυχία. Ἐνα τριανταφυλλὶ συννεφάκι, σὰν τὸ ροδοχάρομα ἐκεῖνο τῆς αὐγῆς, πέρασε ἀπὸ τὰ θρεμμένα μάγουλά της κι' ἔσβυσ' εὐτύς.

Ἐκεῖνη τῆ στιγμῆ, στῆς μητέρας μου τὴν φωνή, κατέβηκε ἡ Μαρκελλοῦ μὲ τὸ καλάθι τὰ σῦκα κι' ἔφυγε πρὸς τὸ σπίτι.

— Ὡστε σὺ ἦσουν ; Μ' ἀρώτηξε ἡ δασκάλισσα.

— Ναί· κι' ἡ θειά μου. Ἀποκρίθηκα.

— Καὶ πῶς μὲ εἶδες ;

Ἐδῶ τὰ μέρδεψα. Τὶ νὰ τῆς ἀπαντοῦσα ; Γυμνή ;

Ἄφοῦ περῖμεν' ἐπὶ κάμποσα δευτερόλεπτα τὴν ἀπάντησή μου καὶ δὲν τῆς δόθηκε, ἀναστενάξε κι' ἔσκυψε πάλιν' ἀπομαζώξει κάτι χαμολούλουδα ψιθυρίζοντας :

— Μὲ εἶχες τρομάζει, τρελλόπαιδο, κατατρομάζει !

(ὦ ! ἐκεῖνος ὁ ἀναστεναγμὸς τί καταιγίδας καὶ ἀναβρασμοῦ τῆς καρδιάς της ξέσπασμα νὰ εἶταν ! Τὸν ἀναθυμοῦμαι σήμερα, πού ἀσπρίζουν τὰ μαλλιά μου, ἀσπρίζουν, καὶ συγκινοῦμαι βαθειά, κατάβαθα. Ἄν ὡς σήμερα ἀντιλαμβανόμενον τότε τῆ ζωῆ, θὰ μὲ συνέπαιρνε στὸ χαμὸ ἐκεῖνος ὁ ἀναστεναγμὸς, ὅπως ἡ μπόρα τὰ μικρόπουλα, πού ἔχουν ἀδύνατα φτερούγια).

Ἀπὸ κείνη τῆ μέρα, κάθε πρωτὶ καὶ βραδινὸ βλέπομασταν ταχτικά ἐκεῖ σιμὰ στὸ φράχτη. Τ'ὄβλεπα πὼς μέδειγνε πολλὴν ἀγάπη. Κάποτε τῆς ἐπρόσφερα ἓνα κόκκινο γαρούφαλο. Τὸ καρφίτσωσε στὴν μπλουζίτσα της... Μιὰν ἄσπρη μπλουζίτσα κεντητή. Κι' ἀφοῦ ἀπομαράθηκε πάνω στὰ φράδα καὶ σπαργῶντα στηθάκια της, τὸ κόλ-

λησε ὕστερις μέσα σ'ἓνα Λεύκωμα. Μὲ μιὰ κόκκινη κορδελίτσα ἔδεσα τὸ μῖσχό του κι' ἔφτιασ' ἓνα μικρούλικο φιογκάκι. Ἀπὸ κάτω, στὸ ἄσπρο χαρτὶ ἔγραψε μὲ κόκκινη μελάνη ἓνα τραγουδάκι, ἀφιέρωμα στὸ «χαριτωμένο μικρούλι», ἐμένα. Μοῦ τὸ πρωτοδιάβασε, γιὰ καλῆτερα, μοῦ τὸ ἀποστήθισ' ἓνα βραδινὸ πίσω ἀπὸ τὸ φράχτη, ἐνῶ ὁ ἥλιος ἐπλάγιαζε στὴ δύση του μέσα σὲ κόκκινα σύννεφα.

Ἐκεῖνη τῆ βραδιὰ δὲν εἶχα νοιώσει τὸν κάματο τῆς μέρας. Πόσους «ταχτάδες» ντοματιές, πόσες κολοκυθιές καὶ μελιτζάνες καὶ μπάμιες πότισα ! Κι' εἶχ' ἀκόμα κουράγιο νὰ συνεχίσω τὴ δουλειὰ καὶ μὲ τοῦ φεγγαριοῦ τὸ φῶς.

Μοῦ ἔδινε συχνὰ καραμέλες καὶ ἄλλα ζαχαρωτὰ μурωδάτα, πού κάθε τόσο τῆς τ'ἄστερναν ἀπ' τὴν Πόλη μὲ τὸν μάρμαρα Σταμάτη τὸν ταχυδρόμο.

Κάποτε ξύλωσα δυὸ σανίδες ἀπὸ τὸν φράχτη. Ἀποκεῖ συγκοινωνούσαμε. Ἐμπαινε συχνὰ στὸ περιβόλι μας καὶ μεῖς σέκεινῆς τὸ ἀνθοκῆπι.

Καὶ οἱ γονιοί μας τὴν ἀγαποῦσαν πολὺ. Δὲν εἶχε ἡ Ἀθηνούλα, τῆς χήρας, κουτσομπολέματα καὶ κερασιές σὰν τὴν ἄλλη, τὴν προκάτοχῆ της, τὴν ψωροπερήφανη. (Καὶ νὰ μὴν γνωρίζαμε ἀπὸ ποῦ κρατοῦσε ἡ σκούφια της ; στὴν ὀργή !) Μὲ κάθε γριά, πού ἔγνεθε μαλλὶ στὴν αὐλόπορτά της, ἔπιανε κουβέντα, κάθε γέρου συμβουλές ἄκουγε, χωρὶς μορφασμοὺς καὶ εἰρωνικά χαμογέλια, κάθε ἐργάτινας τῆς γλυκομιλοῦσε, κάθε ἐργάτη χωρικὸ τότε χαιρετοῦσ' εὐγενικά μὲ χαμόγελο ἀπαλό, γλυκό, στὰ ὀλίγα σαρκώδη κοραλένια χεῖλη της.

Καὶ ποιὸς δὲν τὴν ἀγάπαε 'στὸ χωριό ; Καὶ ποιὸς πότες τῆς εὔρηκε ψεγάδι ;

— Χαρὰ στὴ χήρα πῶχει τέτοια κορασιά. Εἶν' ἓνα κομμάτι μάλαγμα. Ἐλεγε ἡ μάνα μου καθετόσο. Ὁ πα-

τέρας μου θυσία γίνονταν όταν την έβλεπε στο σπίτι μας. Τιμή του το θεωρούσε μεγάλη, όταν την είχαμε στο τραπέζι μας. Ένα Πάσκα μάλιστα την εκράτησε με το ζόρι ο πατέρας μου :

— Άν δέν τιμήσεις τὸ φτωχικό μας σήμερα, νὰ μᾶς κόψεις καὶ τὸ καλημέρημα. Τῆς εἶπε. Ἔμεινε. Τὶ ὄρεξη εἶταν ἐκείνη, πὺ μᾶνοιξε. Τὶ εὐθυμία περισσὴ ; Δὲ γιόρτασα τέτοιο Πάσκα , ποτές ! Τσουγκρίσαμε στὸ τέλος τὰ κόκκιν' αὐγὰ «τσικ τσάκ». Ὁ πατέρας τσάκισε τ' αὐγὸ τῆς μάννας μου, ἡ Μαρκελλοῦ τοῦ παραγιοῦ μας κι' ἐγὼ τῆς Ἀθηνούλας. Τῆς ἐπῆρα τὸ φιλί. Στὸ πλατάγιασμα του σκάσαν ὅλοι τους στὰ γέλια. Δέν εἶτανε τόσο μεθυστικὸ τὸ θρουμπᾶτο ρουμπινὶ κρασί, δὲ μοσκοβολούσαν τόσο οἱ πασκαλιές τῆς αὐλῆς μας, πὺ ἔφταναν ἀψηλὰ ὡς στὰ παράθυρά μας, κατάφορτες ἀπὸ μενεξελιά καὶ ὀλόασπρα τσαμπιὰ ἀνθῶν, ὅσο τὸ φιλί ἐκεῖνο, πὺ εἶταν — ἀλίμονο — τὸ πρῶτο καὶ τελευταῖο, πὺ τῆς ἐπῆρα, ἐγώ.. Ἐγώ ! Γιατὶ ἐκείνη συχνὰ κάτω στὸν κῆπο μῆπαιρνε κοντὰ τῆς, χτένιζ' ἔτσι πρόχειρα τὰ μαλλιὰ μου χωρίστρα στὴ μέση, μὲ τὸ χρυσὸ χτενάκι τῶν μαλλιῶ τῆς, ἔστρωνε τᾶτακτα φρύδια μου μὲ τᾶπαλά τῆς νοτισμένα δάχτυλα, πὺ εἶτανε λευκὰ καὶ μακριὰ σὰν κρίνου μπουμπούκια, μὲ χάδευε καὶ μὲ φιλοῦσε ρουφηχτὰ τόσο, πὺ στὸ πλατάγιασμα τῆς ξαφνίζονταν ὁ σκύλος μου, πὺ πιστὰ μᾶκλουθοῦσε πάντα καὶ παντοῦ καὶ εἶτανε ξαπλωμένος στὰ πόδια μου—ἐνῶ ἐγώ, ντρεπόμουν νὰ τήνε κοιτάξω καλά, καλὰ ἔτσι, στὰ μάτια. Πόσο περσότερο λοιπὸ νὰ περάσω τὰ χέρια μου ἔτσι γύρω στὸν κυκνένιο λαιμὸ τῆς καὶ νὰ τῆς δώσω ἕνα φιλί στὰ κοραλένια χεῖλη τῆς καὶ στὰ ὀλόμαυρα σὰν ἐλιές μάτια τῆς, πρὸ παντὸς σὲ κεῖνα;

Νά, τώρα, εὐλογημένη μέρα, πὺ σὲ δόξασ' ὁ Χριστὸς μας ὁ γλυκός, πὺ ξεθύμανα. (Εὐλογημένο πιωτό, φιλί

ἀπάνω σὲ χνουδάτα παρθενοπούλας μάγουλα, Θεοῦ δῶρο, ἀγγελικὸ τραγουδί !)

— Αἶ ! πιά τοῦ γιοῦ μας θὰ τοῦ «δώσουμε τὴ δασκάλα». Εἶπε ὁ πατέρας μου καὶ σήκωσε τὸ ποτήρι του εἰς «ὑγείαν μας».

— Ἀμμῆ, ἂν τότε θὲ τοῦ λόγου τῆς... Πρόλαβε ἡ μάννα μου τὴν Ἀθηνούλα.

— Μάλιστα, μὲ θέλει, πῆγα νὰ τῆς πῶ, κυρία μητέρα μου' νὰ τῆς τὸ φωνάξω :

Προχτές, πὺ εἶμουν ἐκεῖ κάτω καὶ πὺ μάζευα ἀνιθο καὶ διόσμο ἀπ' τὴ νεροσορμή, ἄκουσα ὁμιλίες πίσω ἀπὸ τὸ φράχτη, στὸν πλαγινὸ κῆπο. Ἔβαλα τὸ μάτι μου σὲ μιὰ χαραμίδα καὶ εἶδα. Ἡ Ἀθηνούλα μὲ τὴ δασκάλα τοῦ ἔξοχωριοῦ, τῆς Καλλιμασιᾶς, χαμηλοκουβέντιαζαν. Εἶτανε μελάγχολες κ' οἱ δύο τους. Στὰ πόδια τους κοντὰ, ἀπάνω στὴ χλόη, κοίτουσαν μιὰ κιθάρα βουβὴ καὶ δυὸ τρία βιβλία. Μιλούσαν καὶ μιλούσανε σένα παραπονεμένο, παθιάρικο τόνο. Ἔβαλ' ἀφτί:

«Μοναξιά, θεία μοναξιά.» Ἔλεγε ἡ Ἀθηνούλα ἀποδῶ, τῆς φιληνάδας τῆς. «Χωριό, εὐλογημένο καὶ τρισευλογημένο χωριό. Ζεῖ κανεὶς ἐδῶ σὰν ἄνθρωπος ἀληθινός. Περπατᾶ καὶ κάθεται ὅπως θελεῖ. Τρώγει καὶ πίνει ὅπως τοῦ ἄρεσει. Γελά καὶ κλαίει χωρὶς νὰ τὸν παρεξηγοῦνε. Συχάθηκα τὴν Πόλη τὴν πολυθόρυβη. Ἐδῶ εἶσαι ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, τῆς φύσης Ἐκεῖ ἀντρεῖκελο τοῦ καραγκιοζοπαίχτη τύπου. Ἀνθρωπος τῶν ἀνθρώπων κάμωμα.

«Χωρικοί, εὐλογημένοι καὶ τρισευλογημένοι χωρικοί. Ἐδῶ βρῖσκεις ἀγάπην ἀδολη, χωρὶς ὑστεροβουλία ἀπὸ μικροῦς καὶ μεγάλους. Δέν ξαίρουν πῶς νὰ σ' εὐχαριστήσουνε. Νὰ διεῖς παραδειγματοσχάρη τοῦ πλαγινοῦ περιβολάρη τὸ παιδί. Ἐνα ὁμορφόπαιδο μὲ μεγάλο μέτωπο κι' ἔξυπνα μάτια. Εἶναι νόστιμο, μελαχροινὸ ἀπὸ τὸ δάρ-

σιμο τοῦ ἡλίου. Ἔχει μιὰ καρδιὰν ἀσύγκριτη. Μοῦ φέρνει συχνὰ τὰ δροσερώτερα ἀγγουράκια, τὶς ὁμορφότερες ντομάτες, τὰ κρουστότερα μαρούλια, λουλούδια ποικιλόχρωμα, λογιῶ τῶ λογιῶ, φρούτα τροφαντά. Αὐτὴ εἶναι μιὰ γλῶσσα, πὺν πρέπει νὰ τὴ μελετήσῃ κανεὶς. Τὴν ἐσπούδασα καὶ τὴν αἰστάνομαι βαθειά, Χρυσούλα μου. Εἶναι νὰ μὴν ἀρπάζω αὐτὸ τὸ παιδί στὴν ἀγκαλιά μου καὶ νὰ τὸ φιλῶ; Ἄπὸ τὸ πρωῒ ὡς τὸ βράδυ, κι' ἀπὸ τὸ βράδυ ὡς τὸ πρωῒ, νὰ τῶ σιμά μου; «Ἀγαπῶ». Οὐράνιο ρῆμα, πὺν τὸ ζωγραφίζουν οἱ ἄγγελοι στὸν πλατὺν οὐρανὸ μὲ λαμπερὰ ἀστερία καρφωτὰ ὅταν παίζουνε. «Ἀγαπῶ» ἀπὸ τὸ Ἄλφ' ἀρχινεῖ καὶ στ' Ὁμέγα τελειώνει. Αὐτὸ εἶν' ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. Ἡ Ἀγάπη! Εὐτυχισμένος ἐκεῖνος, πὺν ἀγαπιέται πιστά, ἔστω κι' ἀπὸ μιὰ ψιφίνα, ἔστω κι' ἀπὸ ἓνα κλωσσοπούλι.»

— Μάλιστα, κυρία μητέρα μου, πῆγα νὰ τῆς τὸ πῶ, νὰ τῆς τὸ φωνάξω. Μὲ θέλει ἐλόγου τῆς. Αὐτὰ τὰ λόγια βγήκαν ἀπ' τὰ χεῖλάκια τῆς. Γυρνώντας στὴ δασκάλα θὰ τὴν ἀρωτοῦσα :

— Ἔτσι δὲν εἶναι; Καὶ θὰ τὴνε παρακαλοῦσα:

— Ξαναπέστα, κυρία Ἀθηνούλα μου, καλή: «Μὲ θέλεις ἀπὸ τὸ πρωῒ ὡς τὸ βράδυ, κι' ἀπ' τὸ βράδυ ὡς τὸ πρωῒ...»

Μά, δὲν μπόρεσα «γρῦ» νὰ πῶ. Κατακοκκίνησα σὰν τὸ βαμμένο αὐγὸ, πὺν εἶχα μπροστά μου, καὶ πὺν μοῦδωκε τὴν μεγαλότερη εὐτυχία σὺλη τὴ βασανισμένη ἀπὸ τὴ σκέψη καὶ τὴ μιζέρια ζωὴ μου. Ξεροκατάπια τὰ δάκρυά μου γιὰ τὴν προσβολή, πὺν μοῦκαμε ἡ μητέρα μου, ἐνῶ ὁ πατέρας μου ἔπινε τὸ κρασί του ἀγάλι' ἀγάλια, κοιτάζοντάς με λοξά, κρυφά. Ἀφοῦ τὰπόπτε, σφογγίζοντας τὰ μουστάκια του :

— Αἴ! κομμάτι ἀκόμ' ἄς μεγαλώσει καὶ βλέπουμε. Εἶπε.

Ἄπὸ τότε ἀποφάσισα νὰ μεγαλώσω... μέσα σὲ λίγο χρονικὸ διάστημα.

Ἔπαψα τὰ παιγνίδια μὲ τοὺς φίλους μου. Οὔτε «τρεχάτο» οὔτε «κουτσὸ» οὔτε «τυφλομουῖα». Τὰπόφευγα. Τοὺς ἀπόφευγα. Ἐκαμνα σὰν τοὺς μεγάλους. Ἐναν ἀπλὸ χαιρετισμὸ καὶ τίποτις παραπάνω. Διάταξα τῆς ἀδερφῆς μου: «Μαρκελλού, κάμ' αὐτό, κάμ' ἐκεῖνο». Ξερά, κοφτά. Ἐστρεῖβα τὸ λογοθεώρητο μουστάκι μου. Ἐβηχα σὰν τὸν πατέρα μου ἠχερά. Σφενδόνιζα τὸ σάλιο μου μακριά. Φούμαρα τσιγάρο, πὺν ἀπὸ τότες—ἀνάθεμά το—τὸ συνήθισα καὶ δὲν μπορῶ νὰ τὸ «κόψω». Κι' αὐτὸ μόνο ἀρκοῦσε γιὰ νὰ νομίζω τὸν ἑαυτὸ μου πιά ἄντρα. Ἐκλεφτα καπνὸ ἀπὸ τὴν καπνοσακκούλα τοῦ πατέρα μου κι' ἐπήγαινα στὸν ἀχυρῶνα. Ἐκεῖ κρυφὰ κάπνιζα. Κι' ἔπλαθα χίλια δυὸ ὄνειρα. Χίλιες δυὸ ἐλπίδες μὲ παρηγοροῦσαν.

Ἡ δασκάλα, ἡ Ἀθηνούλα, ἡ ζωὴ καὶ ἡ ψυχὴ μου. Τὸ εἶναι μου. Ἄν δὲν τῆς ἔλεγα μὲ τὰ χεῖλη μου πὺς τὴν ἀγαποῦσα, ἡ καρδιά μου τῆς ἔλεγε τόσα καὶ τόσα ὁμορφόλογα καὶ τῆς τραγουδοῦσε τόσοι καὶ τόσοι ὕμνους, πὺν δὲ γράφονται στὸ χαρτί μὲ μελάνη καὶ κοντύλι, πὺν αἰολικὲς ἄρπες δὲν μποροῦν νὰ τοὺς ψάλλουν.

Θυμᾶστε τῶνειρό μου; Ξεδιάλυσε! Σκλάβο μὲ εἶχε ἡ Δασκάλα. Ψέματα; Τὰ ἱριδόχρωμα ψάρια καὶ τὰ χρυσοκόκκινα δὲν εἶτανε τὰ ὄνειρα καὶ οἱ ἐλπίδες, πὺν χεμογελοῦσαν, καὶ παιγνίδιζαν γύρω μου; Φῶς φανερό. Δὲν εἶτανε ἀνάγκη νὰ παρακαλέσω τὴ τσιγκάνα μὲ τὴν κίτρινη μαντήλα στὸ κεφάλι καὶ τὴν πορτοκαλιὰ φούστα, πὺν ἔμπαινε συχνὰ στὸ περιβόλι μας καὶ μάζευε μολόχες καὶ ἄλλα χόρτα, νὰ μοῦ τὸ ἐξηγήσει.

Σεπτέβρης μήνας. Ἄρχές. Κι' ἀκόμα νὰ φανεῖ ἡ Ἀθηνούλα ἀπ' τὴν Πόλη, ὅπου πήγαινε καθεχρονικῶς, ὅπως συνήθιζε, γιὰ νὰ περάσει τῶν διακοπῶν τὶς μέρες κοντὰ στοὺς γονιούς της. Ὅταν, ἓνα βραδινό, πού γύρισα ἀπ' τὸ περιβόλι κουρασμένος, ἀφανισμένος ἀπὸ τὸ μεροδούλι, βρῆκα ἓνα ἀγγελτήριο γάμου ἀπάνω στὸ τραπέζι. Τὸ ἀνοιξα καὶ τὸ διάβασα συλλαβιστά, μὲ δυσκολία. Θάμπωναν τὰ μάτια μου μπροστὰ στὰ χρυσοτυπωμένα γράμματα...

Τὸ πιστεύετε ; Ἡ Ἀθηνούλα παντρευόταν.

— Ποῦ εἶν' ἡ ἀγάπη σου, Ἀθηνούλα ; Βγῆκε μιὰ βουβή, ἀπελπιστικὴ φωνή, ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς ψυχῆς μου. Ἐπαιρνε, ἀνάφερνε τὸ ἀγγελτήριο, κάποιον κ. Πολύδωρο, δικηγόρο· ἄθροπο δηλαδή πού λέγει τὴν ψευτιὰ σκεπασμένη μὲ τὸν ἀλουργὸ μαντύα τῆς ἀλήθειας.

— Ποῦν' ἡ φιλοσοφία σου, Ἀθηνούλα !

Τὰ γόνάτα μου λυγίσανε καὶ κάθησα ἀπάνω σὲ μιὰ κασσέλα. Ἡ καρδιά μου, πού ἔλεγε τόσα, καὶ τόσα τραγουδοῦσε γιὰ τὴν ἄπιστη, ἔπαψε.

Ἀλήθεια πὼς οἱ νεράιδες παίρνουν τὴ λαλιά. Εἶχε δίκιο ἡ θεια Φλουρού.

Ἐν ἄστρο κύλησε στὸ στερέωμα κι' ὁ φθινοπωρινὸς ὄγκος ἀέρας ἀπ' τ' ἀνοιχτὸ παράθυρο μοῦ ἔστειλ' ἓνα σάπιο φύλλο.

Ἐλάτε, κλαψόπουλα κι' ἀηδόνια, νὰ θρηνησωμε ἀπάνω στὰ λευκὰ κοκκολάκια, τὶς ἀνάμνησες, μιᾶς πεθαμένης ἀγάπης μου, πού τὰ ξεπαράχωσα ἀπὸ τὸ κοιμητήρι τῶν χρόνων· ἐλάτε, καὶ σεῖς, ἀνθοπνοὲς μυροφόρες, νὰ κάμωμε τὴν κομιδὴ τους.

(Ἐδῶ, τελειώνουν οἱ ἀνάμνησες μιᾶς παιδιατικῆς ἀγάπης, πού τὶς ηὔρα γραμμένες στὰ χερόγραφα ἑνὸς φίλου πεθαμένου).

ΤΑ ΜΑΥΡΑ ΑΣΤΡΑ

Νύχτα παγωμένη. Τὸ χιόνι στὰ περάσματα ἔφτανε ὥσαμε δυὸ σπιθαμὲς ἀπάνω ἀπὸ τὴ γῆ. Στὶς ἄκρῃες τῶν δρόμων, ὥσαμε τὸ γόνατο. Τᾶστρα στὸν οὐρανὸ τὸ σκοτεινὸ φωτοβολούσαν ἄλλα σταθερὰ κι' ἄλλα παιχνιδίζοντας, σὰν τρέμουσες χρυσὲς κι' ἀργυρὲς ἀπάνω σὲ μαυρογάλαζο μαντύα. Τὰ δέντρα γυμνὰ ἀπὸ φύλλα, μαῦρα, σκελετωμένα ὕψωναν, θαρρεῖς, μύρια χέρια, ἀψηλά, σὲ δέηση. Κανένα φύσημ' ἀγέρα. Ὡς κι' οἱ σκύλοι τῶν σοκακιῶνε δὲ βγάζαν τσιμουδιά...

Σὰ νὰ γινόταν κάποιον μυστήριο ἐκεῖ ἀπάνω, ψηλὰ στοὺς οὐρανοὺς, καὶ κάτω στὴ γῆ.

Ἦτανε νύχτα Χριστουγέννων...

ᾠ! ἀνάμνηση ὠχρόλευκη καὶ ρασοφορεμένη!

Ἐκείνη τῆ Χριστουγεννιάτικη νύχτα φόρεσα γιὰ πρώτη βολὰ τὸ μαῦρο ράσο τοῦ κανονάρχη.

Ἄλλοτες φοροῦσα κόκκινη, πράσινη, οὐραυιά, μαύρην ἢ ἄσπρη, ἀνάλογα στὶς γιορτὲς καὶ τὶς τελετές, μεταξένια φορεσιὰ μὲ χρυσοὺς σταυροὺς, χρυσὲς παρυφές καὶ κλάρες μὲ τιρτίρι κεντημένη. Βοηθοῦσα τοὺς παπάδες στὸ ντύσιμο τῶν ἱερῶ τους ἀμφίων. Ἄναφτα φωτιά. Ἐτοίμαζα τὸ Ζέον. Ἐρριχνα κουκιὰ λιβανωτοῦ καὶ μοσκολίβανου στὸ θυμιατό. Κρατοῦσα τὴν τόρσα μπροστὰ στὸ διαῖχο ἢ τὸν παπᾶ, ὅταν διαβάζανε τὸ Βαγγέλιο, καὶ προχωροῦσα πρῶτος στὴν περιφορὰ τῶν Τίμιων Δώρων, στ' Ἄγια.

Τότε εἶμουν μικρός, μικρούλης τόσος δά. Δὲν ἔνοιωθα ἀπὸ ἀνάγνωση. Τόρα; εἶχα μάθει νεράκι ἀνάγνωση. Ἄποστηθίζα τὰ περσότερα τροπάρια. Μήπως ὁ ψάλτης, κυρδάσκαλε, ποὺ τότε κράζαμε, περσότερα γράμματα εἴξαιρε ἀπὸ μένα; Ἄράδες δλάκερες, ὁ ἀθεόφοβος! πηδοῦσε, καὶ διαστρέβλωνε, πολλές φορές, τοὺς ὠραιότερους στίχους τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀσμάτων.

Ἐξαφνα: στὸ πρῶτο Κάθισμα, τὴν ἀ ν τ ᾶ ξ ι ο ν ᾠ-δὴν τῶν ποιμένων, τὴν ἤθελε ἢ ἀπροσεξία του ἀ ν ᾶ ξ ι ο ν! Στὸ δεύτερο, τὴν ἄσπορον γ ο ν ἦ ν, ἄσπορον γ υ ν ἦ ν!

Οὔτε γράμματα οὔτε μουσικὴ τέχνη μά, τί τὰ θέλεις; εἶχε φωνὴ μιὰ βολὰ καὶ τοῦ ἄξιζε ὁ τίτλος τοῦ κυρ-Δάσκαλου. Ἄν, μάλιστα—Θεὸς σχωρέστον!—ζοῦσε σήμερα θᾶπαιρνε-κι' ὀφφίκιο ἀπ' τὸν Πρωτέδικο μὲ τὸν τίτλο τοῦ Μουσικολογιωτάτου.

Ποῦ κατάντησαν τὴ γλῶσσα τῶν ἀγγέλων!

Λοιπόν, ἐκεῖνο τὸ βράδυ τῶν Χριστουγέννων, ἐγὼ κι' ἄλλα παιδιὰ τοῦ χοροῦ, περιφερόμαστε ἀπὸ σοκάκι σὲ σοκάκι τῆς ἐνορίας μας ψέλνοντας τὸ ἐγεργήριο:

*Καιρὸς ἐπέστη, ὦ ἀδελφοί μου,
ἵνα προσέλθῃτε ἔς τὸν ναόν·
Ἡ Ἐκκλησία πανηγυρίζει
τὴν θεῖαν Γέννησιν τοῦ Χριστοῦ.*

Καιροσός!

Φτάσαμε καὶ στὸ Κουρεῖό σας δὰ μπροστὰ, ἀντίκρου στὸ σπίτι τοῦ παπᾶ.—

Θυμασαι; ...

Ἐσύ, στὸ παράθυρο τῆς καμαρούλας, ποὺ βρισκόταν ἀπάνω ἀπὸ τὸ μαγαζί σου, ἀγρυπνοῦσες βλέποντας στὸ ἀντικρυνὸ παράθυρο, ἴσως.

Ἀπονορίς, ὅταν εἶταν ὅλοι ξυπνοὶ στὴ γειτονιά, ἄφινες τῆς ἀνάπης σου τοὺς καημοὺς νὰ ξεθυμαίνουν σὲ γλυκὴ ἀνατολίτικη ἠδυπαθεία; τραγουδάκια, ἀρμονικά, στῆς κιθάρας σου τοὺς στόνους. Καί, ὅταν ἔφτασε ἡ ὥρα τοῦ ὕπνου καὶ παράτησες κιθάρα καὶ τραγουδάκια, γιὰ νὰ κοιμηθοῦν οἱ ἀθρῶποι κανένα δυὸ ὥρες, βραδιὰ ποὺ εἶταν, τότε—ὦ τότε!—τῆς καρδιάς σου οἱ ἀμέτρητες χορδές, κάτω ἀπὸ τὰ δαχτυλάκια τοῦ ἔρωτα, σὰν τὶ ἤχους βουβῆς μελωδίας νᾶφιναν, ποὺ καμμιὰ παρασημαντικὴ δὲν θᾶταν ἱκανὴ νὰ τὴν περικλείσει σῆνα διάγραμμα, καὶ ποὺ σὲ κρατοῦσε σῆκσταση, ἀκούνητο μπροστὰ στᾶνοιχτὸ παράθυρό σου, ποὺ δὲν τᾶφινες, μῶλη τὴν τσουχτερὴ παγωνιά ἐκείνης τῆς νύχτας.—

ᾠ! ἀγρυπνίες, ἀγρυπνίες, ποὺ γίνεται ναὸς ἡ καρδιά καὶ λειτουργὸς ὁ ἔρωτας!

Καὶ νά, ἕνα φῶς ἀδύνατο ἄναψε κι' ἔσβυσε. Τὸ σκοτάδι πάλι ἀκλόυθησε ἕνα ἄπλετο φῶς, ἐκεῖ ἀψηλά, στὸ ἀνικρυνὸ παράθυρο τῆς παπαδοπούλας, καὶ μιὰ σκιαγραφία χαριτωμένη παιδούλας, μὲ καθαρές καμπύλες, ζωγραφίστηκε στοῦ παραθυριοῦ τὸ κατεβασμένο στόρι. Λυτὰ τὰ βοστρύχια τοῦ παιδιάτικου κεφαλιοῦ τῆς. Γυμνοί, καλογραμμένοι ὄμοι καὶ χέρια.

Τὶ σεισμὸς νὰ δόνησε τὰ φαρδιά σου στήθια !

Λέγανε πολλὰ στὸν παρακάτω, καὶ τότε δικό μας τὸ μαχαλά, γιὰ τὴν παπαδοπούλα. Ὅτι εἶταν παραπολὺ ζωηρὴ, πεταχτὴ, λούρδα, καὶ τὰ λοιπὰ καὶ τὰ λοιπά. Μάλιστα, ἄκουσα κι ἐγὼ ὁ ἴδιος, μὲ τὰ δικά μου τάρφια, καὶ τὴν κυρα Δωρίτσα, τὴ Σουρουλού, νὰ λέγει στὶς γυναῖκες ποὺ συνάζονταν κάθε ἀπόγιομα στῆς γειτονιάς μας τὴν αὐλόθυρα καὶ κουσκουσούρευαν :

— Καλέ ! καλὰ λένε : παπᾶ παιδί, διαβόλου ἀγγόνι. Αὐτὴ νὰ ἀκόμα χτεσινὸ φυντάνι καὶ κάμει τόσα καὶ τόσα ! Ἄμμη νὰ μεγαλώσει καὶ κομμάτι..

καί, κουνώντας τὸ ψαρό της κεφάλι, ἔδωκε νὰ καταλάβουνε, σὸσες τήνε τριγύριζαν, ὅσα δὲν ἤθελε νὰ πεῖ.

— Χμ ! βεβαίως ἐπικύρωσε ἡ κεράτσα Φεβρωνία, ἀνεπιὰ τοῦ τότε Ἀμασείας, ἄλλος τύπος Δωρίτσας : «Βεβαίως !»

— Ποιὸς εἶπε τῆς ἀγιοσύνης του νὰ τὴ βαφτίσει μὲ ἀντίχριστο ὄνομα, ὄνομα, ποὺ δὲ βρίσκεται στὰ Βιβλία μας ; Ἐπρόστεσε τὸ Ἐλεγκάκι τοῦ Ἐσὲκ Γιαγκου, ὑψώνοντας τοὺς κοκκαλιασμένους ὤμους της καὶ τεντώνοντας τὰ σμιχτὰ φρύδια της — Ἑλλη !

Ἡ Ἑλλη ! Τήνε ζούλευαν ὅλες, ἀλήθεια. Εἶταν, βλέπεις, ἡ ὁμορφότερη παιδούλα τῆς γειτονιάς, τὸ χαρούμενο τραγούδι, ὁ ἀξένοιαστος ἀνθός. Κορμί καλοδεμένο, ἀνάστημα ἡγεμονικό, ὅπως λέν οἱ μυθιστοριογράφοι. Τὰ μαλλιά της μαῦρα, πηχτά, κυματιστά, χύνονταν στὶς πλάτες της ἢ πλεγμένα σὲ κοτσίδα, δετὰ μὲ μεταξωτὴ φαρδιά κόκκινη κορδέλα. Τὰ φρύδια της σκημάτιζαν, ἐνωμένα ἀλαφριά στὴ βάση τῆς κοντυλένιας μυτούλας της, ἓνα ἔρωτα τοξάρι καὶ τὰ χεῖλη της στάζανε χυμούς σκασμένων ρωδιῶν. Καὶ κεῖνα τὰ μάτια, τὰ μαῦρα ὀλόμαυρά της μάτια, ποὺ σκορπούσαν ὄγρες σπίθες κι ἄναβαν φωτιὰ στὰ στήθια ; Ἀπερίγραφα !

Εἶταν μοναχοκόρη ἢ Ἑλλη, χαϊδεμένη, μοσκοαναθρεμμένη. Ὁ πατέρας της ὁ παπᾶς, ὁ ἐφημέριος τῆς ἐνοριακῆς μας ἐκκλησιάς, λίγο πολὺ σφιχτοχέρης, εἶχε σακκουλιάσει ἀρκετὲς καινούργιες Τουρκίας λίρες χρυσὲς γιὰ προϊκά της, ποὺ τῆς ἐγγυόνταν τὸν καλύτερο γαμπρὸ στὸ Φανάρι καὶ στὶς γύρω συνοικίες, ἀκόμα καὶ στὸ Πέρα. (Ὡς πότε οἱ ἄντρες θὰ καταδέχονται νὰ πουλιοῦνται καὶ ν' ἀγοράζονται σὰν τὰ ζᾶ, ἐκεῖνα μὲ τὰ μακριὰ ἄφτια στὸ Ἄτ-Παζάρι ;)

Αὐτὰ κι' αὐτὰ κάμναν κακογλωσσούδες τὶς γειτόνισσες κατ' οὐσία κι ὄχι ἢ πολλὴ τοῦ κοριτσιοῦ ζωηράδα.

Ἡ Ἑλλη, ἢ Ἑλλη ! Γιαὐτὴν οἱ στοναχὲς τῆς κιθάρας σου καὶ τῆς καρδιάς σου, γιαὐτὴνε τάραιά μεθύσια σου κι' οἱ συχνὲς ἀγρυπνίες καὶ τὰ πολλὰ σου λούσα.

Καὶ ὁμως...

Ὁ παπᾶς εἶχε βάλει «εὐλογητός», ὅταν μπῆκα στὸ Ἱερὸ Βῆμα νὰ πάρω τὸ ράσο μου. Μάντιλήφτηκε, μέγνεψε μὲ κλίση τοῦ κεφαλιοῦ του καὶ τότε σίμωσα.

Ἄφοῦ τελείωσε τὴν εὐχὴ, ἔσκυψε στ' ἄφτί μου.

— Νὰ πᾶς στὸ σπίτι καὶ νὰ πεῖς τῆς παπαδιάς νὰ κλειδώσει τὸ ἀρμάρι τῆς κάμαρης μου. Ἐρχόμενη, νὰ φέρει καὶ τὸ ντουρβὰ μαζί της· μοῦ εἶπε καὶ μοῦ ἔδωκε ἓνα κλειδάκι.

Ὡ ! τὸ γέρο παπᾶ ! καὶ πόσοι ἀκόμα σήμερα ὁμοιοὶ του βρίσκονται ; ἀντὶς ὁ λογισμὸς του καὶ ἡ καρδιά του νᾶναι μακριὰ πηγαιμένοι, στὰ βάθη τὰ φωτεινὰ μιᾶς ἱερῆς Σπηλιάς, ἄλλοῦ εἶταν βυθισμένοι· στὰ βάθη τῆς ντουλάπας του, ὅπου εἶχε κρυμμένα τὰ χρήματά του, καὶ τῆς κοιλιάς του, ποὺ θὰ δέχονταν, ὕστερ' ἀπὸ δυὸ-τρεῖς ὥρες, μαζί μὲ τὸ γάλα του, ὀλάκερα πρόσφορα φρέσκα, ποὺ γι' αὐτὰ μοῦ εἶπε νὰ παραγγεῖλω τῆς κυρα Παπαδιάς του, νὰ φέρει τὸ ντουρβὰ.

Πρόθυμος, όπως πάντα και για όλους, έτρεξα στο παπᾶ τὸ σπίτι.

Μεσάνυχτα περασμένα και σύ, ακόμα στὸ παράθυρό σου ἀκουμπισμένος. Φαίνονταν καθαρά ἡ σκιαγραφία σου στὴν ἀνταύγεια τοῦ χιονιοῦ.

Τὶ ζούλεια νὰ σπάρᾳξε τὴν καρδιά σου, ὅταν μᾶνοιξε τὴν πόρτα ἡ παπαδοπούλα και τῆς μίλησα για τοῦ παπᾶ τὸ μήνυμα.

Εἴταν ντυμένη, ἕτοιμη για τὴν ἐκκλησιά. Φοροῦσε ἓνα μαντουδάκι λούτρ με χρυσὰ κουμπιά, γκέτες χοντρές, μάλλινες. Σκοῦφος ἄσπρος, πλεχτός, συγκρατοῦσε τὰ πλούσια μαλλιά της.

Κι' ακόμα περσότερο θὰ τρικυμίσθη ἡ καρδιά σου, σὰν καρᾶβι ξεμαῦτωτο στὸ πέλαγος τᾶγριο τῆς ζούλειας και θὰ ταράχτηκαν οἱ λογισμοί σου και τὰ γλυκά σου ὄνειρα, σὰν πρόβατα σασιτισμένα στὴν ἔνσκιψη λύκου, ὅταν εἶδες νὰ με σέρνει με τὸ ζόρι μέσα, σκεδὸν ἀγκαλιαστό, και νὰ κλίνει τὴν πόρτα πίσω της.

Και κεῖ, στὴν αὐλίτσα, ἂν ἔβλεπες πὼς κολληθῆκαν τὰ φλογισμένα χεῖλη της στὸ νοτισμένο ἀπὸ τὴν παγωνιά μάγουλό μου; θᾶπεφτες, χωρὶς ἄλλο, ψηλὰ ἀπ' τὸ παράθυρό σου, κάτω στὸ πετρόστρωτο πεζοδρόμιο, φαρδὺς πλατύς. Θαῦτοκτονοῦσες.

— Γλυκούλη μου, νὰ σὲ χαρῶ! Καλέ, τὶ ὥραῖα πὺ ἀκουγόταν ἡ φωνούλα σου μέσα στὶς φωνές τῶν ἄλλων! Δικαιολόγησε τὸ φιλί της, πὺ στὸ πλατάγισμά του πρώτη φορὰ ἔνοιωσα τὸ σκίρτημα τῆς ἀθῶας ὡς τὰ τότες καρδιάς μου στὰ παιδιᾶτικά μου στήθια. Ἐρωτικὸ σκίρτημα.

Ἄλλοτες, ἀκάκο κι' ἀγνὸ παιδί, μπαινόβγαινα σὰ χερουβὶμ μέσα στὸ Ἅγιο Βῆμα κι' ἔβλεπα τὴν προετοιμασία, πὺ ἔκαμνε ὁ παπᾶς, τῶν Τίμιων Δώρων.

Σὰν ἀπόψε, λειτουργία Χριστουγέννων, ὁ «ἅγιος Δί-

σκος», πὺ συμβολίζει τὴ φάτνη τῆς Βηθλεέμ, μὺ φαινόταν ἀλλοιώτικος. Πὼς τὸ «Κάλυμμα» μεγάλωνε, μεγάλωνε κι' ἔπαιρνε τὴν ἀπεραντοσύνη τῶν οὐρανῶν. Ὁ «Ἄστερισκος», τᾶσημένα ἐλάσματα, πὺ συγκρατοῦσαν τὸ Κάλυμμα για νὰ μὴν ἀγγίξει τὸν Ἅγιον Ἄρτον, τὸ Χριστό, ἔλαμπε με φεγγοβολὴ τόση, πὺ δακρῶζανε τὰ μάτια μου.

ᾠ! μάτια παιδικὰ κι' ἀθῶα, ἀσκαντάλιστα μάτια!

Κι' αὐτὰ ἄλλοτες ἔ; Ἐνῶ ἐκεῖνο τὸ βράδυ, ὅταν ξαναγύρισα στὴν ἐκκλησιά και μπῆκα μέσα στὸ Ἱερό, ἔνοιωσα βαριά νὰ ἤχοῦν, βέβηλα τὰ βήματά μου. Τῆς ἀθωότητάς μου τᾶγγελικὰ φτερούγια. πὺ μοῦδιναν τὴ λαφροπατησιά, μαδήθησαν. Ὁ ἅγιος Δῖσκος δὲ φαινόταν, κρυμμένος μέσα σὲ πυκνὴν ἀχλύ.

ᾠ! μάτια, πὺ σκανταλιστήκατε!

Οἱ αἰσθήσεις μου εἶχαν ὅλες βεβηλωθεῖ. Τὸ πλατάγισμα τοῦ φιλιῦ τῆς Ἑλλης ἤχοῦσε σᾶφτιά μου σὰν ἀγγελικὸς ὕμνος. Ἡ μοσκοβολὴ τῶ χειλιῶ της μὺ φαινόταν πὺ δυνατὴ κι' ἀπὸ τὰ μυρωμένα συννεφᾶκια τοῦ θυμιαμάτου και τοῦ μοσκολιβανιοῦ. Και τὰ μάτια της, ὦ! τὰ μάτια της τὰ ὀλόμαυρα και φεγγοβόλα, πὺ ὠδήγησαν τοὺς ἄσοφους λογισμούς μου, σοφοὺς Μάγους στὴν καρδιά μου, ὅπου γεννήθηκε ὁ Ἐρωτας, πὺ λαμπερὰ ἀπὸ τὸ ἀστέρι τῆς Βηθλεέμ! Πὺ λαμπερὰ! — Ἡμαρτόν σοι, Κύριε!

Ἄρπαξα ἀπὸ τὸ κρεμαστάρι τὸ ρᾶσο μου και βγῆκα ἔξω στ' ἀναλόγιο φοβισμένος. Ἡ σκέψη μου πετοῦσε ἀλλοῦ και γρῦ νὰ ψάλλω δὲν μποροῦσα. Μάλιστα, κι' ὁ κυρ Δάοκαλος μὺ ἔδωσε μιὰ κ λ ω τ σ ι ᾶ, ἐνῶ ὁ δομέστικος κρατοῦσε τὴν κατάληξη, και μὺ εἶπε στὸ ἴδιο ἴσο ψαλλά: Λέγε, βρὲ γ α ἰ δ ο ὑ ρ ι!

Κι' ακόμα, ἀπὸ τὰ τότες ξανὰ δὲ μπῆκα στὸ Ἱερό Βῆμα. Κάποιος φόβος με κατέχει.

Ἀπὸ κεῖνο τὸ Χριστουγεννιάτικο βράδυ και ἡ κιθά-

ρα σου δὲν ἀκουγόταν συχνά. Μᾶλλον, μὲ στραβὸ μάτι. Μὲ φοβέρισες μάλιστα κάποτε, πὼς θὰ μᾶλλον σὰν κοῦρο μὲ τὸ ξουράφι σου!

Ἐγώ, ἀδύνατος καθὼς εἶμουν πολὺ, παραπολύ, μικρότερός σου, περνοῦσα μπροστὰ ἀπ' τὸ Κουρεῖό σου, μόνο ὅταν εἶταν ἀνάγκη, καὶ κείνο, μετὰ φόβου Θεοῦ. Κι ἂν τύχαινες στεκάμενος στὴν πόρτα, πότε εἶχα τὴ ματιὰ στὴ γῆ ριχμένη καὶ προσπερνοῦσα, πότε, ἂν διασταυρόνουνταν οἱ ματιές μας, σὲ κοιτοῦσα ἰκετευτικά, σὰ νᾶθελα νὰ σὲ πῶ :

— Τὶ φταίγω ἐγώ; Ἐνα πουλάκι εἶμαι, πιασμένο στὰ δίχτυα της.

Μάλιστα, κείνο τὸ χειμῶνα, οὔτε μιὰ μέρα δὲν ἔλειψα ἀπὸ τὸ σπίτι της. Κι ἂν ἀργοῦσα νὰ φανῶ, ἔστειλε καὶ μὲ προσκαλοῦσε.

Μὲ παρασκεύαζε στὰ μαθήματά μου, μοῦ διηγόταν ἱστορίες καὶ παραμύθια, καὶ μοῦ ἀπάγγελε ποιήματα ἀπὸ ἀνθολογίες χοντρὲς ἢ χερσόγραφα της.

Κάποτε μᾶλλον νᾶποστηθίζω κι ἕνα τραγουδάκι της, πὺν ἀρχίζε μὲ τοὺς στίχους αὐτοῦς :

*Ἡ ἀγάπη μοιάζει τὸν ἀφρὸ τοῦ κύματος,
ἢ ἀγάπη μοιάζει τὸν ἀνθὸ τοῦ κάμπου. . .*

καὶ πού, ὅσο τᾶποστηθίζα νεράκι, τόσο ἢ Ἑλλη εὐκαρυστιόταν, μὲ χᾶιδε, καὶ μοῦδινε σοκολάτες, ζαχαρωτὰ καὶ χαλκομανίες. Γιατὶ εἶτανε δικό της τὸ τραγούδι ἐκεῖνο, βγαλμένο ἀπὸ τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιά της, γραμμένο μὲ τὸ χεράκι της.

Μά, τί τὰ θέλεις ; ὅσο τᾶξαιρα νεράκι κι ἄνεκατωτά, τόσο ἔχανα τὴ σειρά τῶν στίχων, ὅταν μᾶλλον ἢ Ἑλλη νὰ τᾶπιγγέλω μπροστὰ στίς φιληνάδες της, πού, ὅταν ἐρχόνταν σὲπίσκεψή της, μὲ περιτριγύριζαν σὰν τὸν Ἀπόλλωνα οἱ Μοῦσες. «Τὸ τραγούδι νὰ μᾶς πεῖ. Τὸ τραγούδι τῆς ἀγάπης».

Καὶ μιὰ φορὰ τόσο τὰ μᾶλλον, πὺν καταντράπηκα. Κοκκίνισα. Βούρκωσαν τὰ μάτια μου. Ἐπειτα σταύρωσα τὰ χέρια μου μπροστὰ στὸ πρόσωπό μου, κι ἀναλύθηκα σὲ δάκρυα κι ἄναφυλλητά, συρμένος σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς κάμαρας.

Μὲ σίμωσε ἢ Ἑλλη, μὲ δυσκολία ξεσταύρωσε τὰ χέρια μου, μὲ εἶδε στὰ μάτια μὲ τρυφερότητα, μὲ χᾶιδεψε καὶ μὲ φίλησε ρουφηχτά, γιὰ νὰ μὲ παρηγορήσει.

Πέρασαν χρόνια ἀρκετά· πολλὰ χρόνια. Βρισκόμουν στὴν ξεντειὰ κυνηγώντας ὡραῖα ὄνειρα μὲ φτερὰ ἀγνῶν πόθων.

Εἶμουν μαθητὴς σὲνα Πολυτεχνεῖο ἐκεῖ στὴν ξεντειὰ, ὅταν, ἕνα νοεμβριανὸ ἀπόγευμα συνάντησα τὴν Ἑλλη—διόλου δὲν εἶχε ἀλλάξει ἢ φυσιογνωμία της—σὲνα πάρκο, ὀλάκερη γυναῖκα πιά, μητέρα, μὲ δυὸ χαριτωμένα παιδιά.

Τ' εἶτανε κείνη ἢ συνάντηση ! Ἀνακεφαλαίωση ὀλάκερης ζωῆς, πὺν τῆς ἔδινε μιὰ μελαγχολικὴ ὁμορφιὰ ἢ ἀνάμνηση, ὁμοια ὁμορφιά, πὺν παρουσίαζε ὁ ἀποδείλιος ἢ-λιος ἐκείνης τῆς χυνοπωριάτικης στιγμῆς, ντυλιγμένος στὸ μούχρωμο καὶ τὴν καταχνιά.

Καὶ ὅταν, σὲ μιὰ στιγμή οἰκειότητας ξαναζωντανεμένης καὶ διάχυσης, τῆς ἀναθύμησα τοὺς στίχους της, τὴν ἀγάπη της :

*Ἡ ἀγάπη μοιάζει τὸν ἀφρὸ τοῦ κύματος,
ἢ ἀγάπη μοιάζει τὸν ἀνθὸ τοῦ κάμπου. . .*

ἔσπασα στὰ γέλια, κι ὕστερα μὲ ἀφέλεια καὶ τὴ ματιὰ της καρφωτὴ στὰ δυὸ παιδιά της, πὺν παίζαν μὲ τὰ χαλίκια καὶ τὴν ἄμμο, ἀφαιρεμένη, μοῦ εἶπε τραγουδιστά, θαρρεῖς :

*Σὰν τὸν ἀφρὸ τοῦ κύματος, σὰν τὸν ἀνθὸ τοῦ κάμπου
οἰκιστὴς, μαράθηκε ἢ ἀγάπη μου, καὶ πάει. . .*

Πῆρε τὸ χέρι μου ἀνάμεσα στὰ δυὸ της τρυφερὰ χέ-

ρια, ἐνῶ ἐγώ, μὲ σκυμμένο κεφάλι, περιμένα τὴ συνέχεια τοῦ τραγουδιοῦ. Ἐκουσα ἐν' ἀναστέναγμα ἢ εἶταν θρόισμα πουλιοῦ μέσα στὰ θαμνολούδουδα ; Σήκωσα τὸ βαρὺ μου κεφάλι, τὴν εἶδα στὰ μάτια, τὰ δόμαυρά της μάτια, ποὺ γιὰ πρώτη βολὰ στὴ ζωὴ μου τάειδα νὰ θολώνουν.

Ἔ! τὰ μαῦρα μάτια!...

Ὁ ἥλιος ἔσβυνε πίσω ἀπὸ τὶς ροδοδάφνες.

Ἀπόψε, Χριστούγεννα, θυμοῦμαι τὰ μαῦρα μάτια τῆς Ἑλλης κι' ὅλη αὐτήνα τὴν ἱστορία, καὶ λογαριάζω πόσα χρόνια πέρασαν ἀπὸ τότες—πόσα! —καὶ σκέφτομαι, σὰν πόσες φορές ἀγαπήσαμε ἔρωτες, σὰν «τὸν ἀφρὸ τοῦ κύματος, σὰν τὸν ἀνθὸ τοῦ κάμπου»!

Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ;

Ἡ Ἑλλη παντρεύτηκε ἕναν καθηγητὴ Γυμνασίου. Ἐσύ, παντρεφτήκες μιὰ μοδίστα, κι' ἔχεις μαζί της ἕνα τσοῦρμο παιδιὰ καὶ εἶσαι τυχερὸς στὴν ἐκλογή σου, καθὼς μὲ πληροφόρησαν οἱ καλὲς γειτόνισσές σου. Σὲ μένα ἔλαχε ὁ κλῆρος νὰ δεθῶ, μ' ἐρωτική φιλία, μὲ μιὰν ἀλλόφυλη κι' ἀλλόθρησκη κοπέλα γοητευτική, μιὰ λογίστρα ἀπ' τὸ Belleville τοῦ Παρισιοῦ...

Ἐτσι, σβύσαν οἱ παλιὲς ἀγάπες μας, σὰν τὰ τριαντάφυλλα, ποὺ μαραίνονται καὶ φυλλορροοῦν, καὶ μοναχὰ στὸ μῖσχο τους τὰγκάθια μένοιν.

Ἐτσι, καὶ σύ, ἀφήκες ἀνάμεσά μας, σὰν ἀγκάθια, τὸ μῖσος ἀπὸ τὰ χρόνια ἐκεῖνα... Καὶ νᾶφταιγα ;

Ὅμως σήμερα, εἶθε, μὲ τὴ Γέννηση τοῦ Κήρυκα τῆς Εἰρήνης καὶ τῆς Ἀγάπης, νὰ ξαναγεννηθεῖ στὴν καρδιά σου ἡ παλιά μας φιλία κι' ἀγάπη... —

Κι' ἔτσι πρέπει.

(Ἀπὸ ἕνα γράμμα χριστουγεννιάτικο).

Ἡ Α. Σ. ΟΙΚΟΥΡΕΙ

Ἐτσι, ὡς ἐκαθόταν στὸν μπάγκο μπροστὰ σ' ἕνα τραπέζακι μὲ πιοτὶ καὶ μεζελίκια, ἔμοιαζε σὰν ἕνα σιληνὸ, σάτυρο, τὸν Βάγκχο, ὅπως τότε ζωγραφίζουσαν οἱ ζωγράφοι μὲ τὰ κοντύλια τους : καβαλημένο σὲ μιὰ μπόμπα κρασί, στεφανωμένο μὲ κισσό. Ὀλοστρόγγυλη κοιλιά. Κόκκινα γιαλιστερὰ μάγουλα. Μύτη κατακόκκινη.

Ἐπινε· ἔπινε . . .

Οἱ σκαρφολῶστρες τριανταφυλλίες μαζί μὲ τὰγιόκλημα καὶ τὶς ἄλλες περιπλοκάδες ἀγκαλιαστές.

Ἀποδείλινο. Μονάχος πίνει. Ἀσυντρόφιαστος. Αὐτός, ποὺ πάντα θὰ εἶχε κάποιο συμπότη, ἀπὸ τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφούς του εἶτε κανένα ψάλτη, ποὺ, αὐτοὺς δά, δὲ μπο-

ροῦσε νὰ τοὺς παραβγεῖ στὸ πιοτί. Ἄσυντρόφιαστος καί, μολοντοῦτο, εἶχε ὄρεξη νὰ πιεῖ καὶ δεύτερο καὶ τρίτο, κιάλλο, κι' ἄλλα, καὶ καραφόνια. Τὸ τραβούσαν οἱ μεζέδες, οἱ τόσο ὄρεχτικοί : ἀστακός, μαῦρο χαβιάρι, ἐλιές Καλαμάτας, κάππαρη, αὐγοτάραχο... Ὅλα νηστίσιμα. Οὔτε λάδι οὔτε κρασί. Σκέτο ρακί. Νηστίσιμα. Ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, βλέπετε.

Τώρα εἶχε παραγγεῖλει καὶ τὸ τρίτο.

Τὰ πριλιάτικα τριαντάφυλλα εἶταν ἀνθισμένα. Οἱ δάφνες μὲ τὰ κίτρινα ἀνθάκια τους καὶ τῆς παρτέρας τὰ χαμολούλουδα ἀνάδιναν ὅλα εὐωδίες. Ἡ θάλασσα μοσκομύριζε ἀπὸ φύκια κι' ἀρμύρα, ἀπὸ ἰώδιο. Ὅσο προχωροῦσε τὸ μούχρωμα τοῦ ἀποδείλινου τόσο καὶ γαλήνευαν τὰ κυματάκια τῆς, πὺ ξεψυχούσαν κάτω ἀπὸ τὴν ξυλένια ἐξέδρα τοῦ ἀνθόκηπου καὶ σβύναν, σὰ σκαστὰ ζευγαριῶν ἐρωτευμένων φιλιὰ.

Τὸ φεγγάρι φάνηκε σὲ λίγο χρυσοκόκκινο, σὰν ἓνα ὄριμο πορτοκάλι.

Ἀπὸ τὰ νοιχιά, περνούσαν καΐκια καὶ βάρκες μὲ γλεντζέδες. Γυρνούσαν ἀπὸ τὸν Κεατχανὲ καὶ τὸ Σιλιχτάρι. Ὁ ζουρνὰς καὶ τὰ τουμπελέκια, οἱ λατέρνες καὶ τὰ χουνιὰ τῶν φωνογράφων ἔδιναν μιὰ πρωτοποριακὴν ἰδέα τῆς τζατζμπάντας, πὺ μᾶς ἦρτε ὕστερ' ἀπὸ δὲν ξαίρω πόσα χρόνια.

Πίνει ἄσυντρόφιαστος ὁ Δεσπότης. Καὶ φταίγει ὁ ἴδιός του. Μά, πῶς νὰ κάμνε ἀλοιώτικα, γιὰ νὰ ποφύγει τὴ συνεδρία τῆς Σύνοδος; (Εἶταν ἀπὸ κείνους ὁ Δεσπότης μας, πὺ δὲν τοῦ ἄρεζαν οἱ στενοχώριες καὶ τὸ σκότισμα τοῦ μυαλοῦ του. Γιατί, ὡς γνωρίζετε ἐκ τῆς Πραγματογνωσίας, διαιροῦνται οἱ Δεσποτάδες σὲ δυὸ κατηγορίες: Ἡ μιά; ἀναφέρθηκε παραπάνω μὲ τὸ ζωντανό μας παράδειγμα. Ἡ ἄλλη κατηγορία; ξεχωρίζει μὲ κείνους, πὺ ἀρέσουν σὲ τὶς θυελλώδικες συζητήσεις τῶν συνεδριάσεων, γιὰ νὰ βρῖσουν

μὲ βρωμόλογα, πὺ ὅσο ὦμα κι' ἂν γράφει τὸ κοντύλι μου, αὐτὰ δὲν τὰ κοπιᾶρει).

Ἔτσι ὁ Δεσπότης μας ψωμαρώστησε. Μάλιστα. Ἄρωστος!

Οἱ ἐφημερίδες, πὺ τὶς ἀρέσει «πρῶτοι οἱ μῦς» νὰ εἶναι, ἀνάγραψαν πῶς ἦ Αὐτοῦ Σεβασμιότητα, ὁ ἅγιος Χ, ἀσθενῶν οἴκουρεῖ, καὶ πῶς ἦ Α. Θ. Παναγιότητα διηρώτησε τὰ τῆς ὑγείας του καὶ πῶς οἱ ἄλλοι πατριαρχικοὶ πῆγαν οἱ ἴδιοί τους.

Ὁ Δεσπότης τώρα γελάει. Τὸ γέλιο του ἀντηγεῖ σὰν κόασμα βαθρακοῦ.

Γελάει, ἀναθυμάμενος ὅσα εἶδε σήμερα κι' ἄκουσε κλεισμένους στὴν πλαγινὴ κάμαρα τοῦ σαλονιοῦ.

Στενοχώρια! Ὁλημερίς μέσα στὸ σπίτι. Τὶ νὰ κάμει! Νὰ διαβάσει; Δὲ σκότιζε, εἶπαμε, τὸ μυαλό του. Οὔτε νὰ ἐτοιμάσει, πολὺ περσότερο, ἓνα λόγο—κῆρυγμα. Δὲ βαριέσαι; Ὁ κόσμος, πὺ πάει στὴν ἐκκλησιὰ σὲ ὦρα, πὺ βρίσκεται Δεσπότης, κοροϊδευτὴς κάθε ὄσιου καὶ ἱεροῦ, εἶναι ἀχμάκης. Κάθε ἀρλούμπα, πὺ πέφτει ἀπὸ δεσποτικὸ στόμα τὴ χάφτει σὰν ἀγλάδι.

Ἔτσι ὁ Δεσπότης, γιὰ νὰ διασκεδάσει τὴν ἀνία του, ἔβλεπε τοὺς ἐπισκέφτες ἀπὸ τὴν κλειδαρότρουπα.

Ἄλλους σερβίριζεν ἢ κερα Βγεροῦ, ἄλλους ἢ Εὐλαλία, ἢ ἀνεψιά του, ὅπως τὴν ἠθελε ὁ Δεσπότης.

Νά, ὁ Δευτερεύοντας. Σὲ μιὰ στιγμή, πὺ βκῆκε νὰ τοῦ φέροι ἡ Εὐλαλία τὸ κλασικὸ φαναριώτικο γλυκὸ καὶ τὸν καφέ, ἔβγαλε κείνος βιαστικὰ ἓνα καθρεφτάκι. Διόρθωσε τὰ φρύδια του, τὰ μουστάκια του, τὰ ραιὰ γένια του. Ἄνοιξε τὸ ράσο του γιὰ νὰ δειχτεῖ τὸ μαβὶ σανζὰν ἀντερί του καὶ ἡ χρυσὴ ἀλυσίδα του.

Τὴ στιγμή, πὺ ἐπαιρνε τὸ γλυκὸ του ὁ Δευτερεύοντας καὶ σῆκωνε τὴ ματιὰ του στῆς Εὐλαλίας τὰ ὄγρὰ μάτια καὶ

τὰ κρεασάτα χεῖλη της, ὁ Δεσπότης, μὲ τεντωμένο τὸ μάτι
στήν κλειδαρότρουπα, ἔλεγε μέσα του ἀπειλητικά :

— Βρὲ διάκε, πρόσεξε νὰ μὴ βάλεις χέρι στὸ κορίτσι,
γιατὶ σὲ «χειροτονῶ, ἄψε σβῦσε, δεσπότη».

Ὁ Δευτερεύοντας τώρα, παρακολούθησε μὲ τὴ ματιά
τὴν Εὐλαλία, ποὺ ἔβγαινε ἀπὸ τὸ σαλόνι μὲ τὸ δίσκο. Ὑ-
στερις, σήκωσε τὴ ματιά του στὴν ὄρφη καί, μάνοιχτὰ τὰ
χέρια σὰ σὲ δέηση, μουρμούρισε ἀναστενάζοντας : «Πανα-
γία μου Κεχαριτωμένη» !

Αὐτὰ θυμάται ὁ Δεσπότης καὶ ξεκαρδίζεται. Μονά-
χος του γελάει.

Ὁ ψάλτης πάλε, ὁ Μουσικολογιώτατος ; Τύφλα στὸ
μεθύσι, μέρα μεσημέρι. Ποῦ νὰ σκουρφούλιαζε τέτοια ὥρα;
Σβραχνός. Κόκκινα μάτια.

Ἡ κερα Βγεροῦ τὸν ἀρώτησε, ἂν κι αὐτὸς εἶν' ἄρρω-
στος. Ἐβήξε. Σὲ ἦχο πλάγιο μιλώντας, δικαιολογήθηκε :
Προγύμναζε τοὺς κανονάρχους ἐπὲς τὸ βράδυ. Κουράστηκε
καὶ κρύωσε.

Ἄν στὴν κερα Βγεροῦ περνοῦσαν τὰ λόγια του τὰ δι-
καιολογητικά, ὅμως αὐτόνε, τὸ Δεσπότη, δὲν τότε ξεγε-
λούσανε.

Ἡ κερα Βγεροῦ τοῦφερε μὲ τὸ γλυκὸ μαζί κι ἕνα
κονιάκ. Κεῖνος, γλυκὸ δὲν ἔφαγε. Πῆρε τὸ κονιάκ. Σίμωσε
τὸ ποτηράκι στὴ μύτη του, ἀπὸ συνήθεια τοῦ καπελειοῦ,
κι ὕστερις μονορρουφίς τὸ κατέβασε. Κι ὅταν ἔξω βγήκεν ἡ
κερα Βγεροῦ, ὁ ψάλτης... μεταμελήθηκε, γιὰ τὴν ψευτιά ποὺ
εἶπε : «Δὲν ἔλεγα, πὼς πονοῦσε τὸ δόντι μου, γιὰ νὰ μοῦ
ἔφερνε ἡ κυρούλα ἕνα ρακί ; »

Γελάει πάλε ὁ Δεσπότης κι ἀναθυμᾶται τὸν ὄφφικιάλο,
τὸν Μέγα, τὴ στιγμή ποὺ ἡ Εὐλαλία τοῦ ἔκαμνε τὸ τρατά-
ρισμα. Εἶχε θυμώσει, ἀλήθεια, κείνη τὴν ὥρα ὁ Δεσπότης,
καὶ τὸ μάτι του πήγαινε νὰ πεταχτεῖ ἀπὸ τὴν κόγχη του.

πίσω ἀπὸ τὴν κλειδαρότρουπα, ὡς ἔβλεπε. Τοῦρχόταν νὰ
πεταχτεῖ ἀπὸ τὸ μέρος του, νὰ δράξει τὸν ὄφφικιάλο ἀπὸ
τὸ λαιμό, μὰ, ἄψε σβῦσε, πέρασε ὁ θυμὸς του. Θυμήθηκε
κι ὁ Δεσπότης, πὼς πρώτη φορά, ποὺ τοῦ σύστησεν ὁ ὄφ-
φικιάλος τὴν κόρη του, αὐτὴ εἶτανε μαθήτρια. Τότες αὐτὸς
τήνε φίλησε στὸ μέτωπο. Ὅταν, πάλε, τελειοφοίτησε, τὴ
φίλησε στὰ μινίγκια, ὅπου, κάτω ἀπὸ τ'ἄσπρο δέγμα της
φέγκριζαν γαλάζιες οἱ φλέβες. Τὴν τρίτη, στὸ μάγουλο, ὅ-
ταν ἀρραβωνιάστη. Κι ἄπέ, ὅταν παντρεύτηκε, ὅπου ἔβρισκε
ὁ κατεργάρης ὁ Δεσπότης, γυμνὸ λαιμό, στήθεια, μπράτσα...
Καὶ κείνη, σὰ γυναίκα, ποὺ ποτὲς δὲ λέει : φτάνει, ὑποτά-
ζονται. «Ἐν ᾧ μέτρῳ ἐμέτρησα, ἀντιμετροῦμαι», συλλογί-
στηκε ὁ Δεσπότης καὶ στεκόταν ἄβουλος πίσω ἀπὸ τὴν κλει-
δαρότρουπα.

Τώρα τ'ἀναθυμήθηκεν ὁ Δεσπότης καὶ κόαξε: κχὰ-κχὰ-
κχὰ. Χτύπησε τὶς ἀπαλὲς παλάμες του : Σύνθημα, νὰ τοῦ
φέρουν κι ἄλλο καραφόνι.

Ἄναβαν τὰ αἵματα τοῦ Δεσπότη. Καὶ φούντωναν
τώρα, μὲ τὸ πέρασμα μιᾶς φελούκας. Πέρασε τούτη, σύρριζα
ἀπὸ τὴν ξυλένια ἐξέδρα, στολισμένη μὲ ἄνθια σπάρτων καὶ
ἄλλες πρασινάδες. Βιολί, κλαρίνα καὶ τουμπελέκια. Καταμε-
σις στὴ βαρειὰ καὶ δυσκίνητη φελούκα, μιὰ τσιγκάνα τρα-
γουδοῦσε μὲ τὰ λαλούμενα, κι ἔπαιζε τὸ ντέφι της μὲ τὶς πολ-
λὲς ζίλιες. Χόρευε τὸ χορὸ τῆς κοιλιᾶς. Τὰ μεθυσμένακια,
μπρὸς καὶ πίσω στὴ φελούκα, καιγόντουσαν ἀπὸ τοὺς κη-
μοὺς καὶ τοὺς πόθους. Παλαμάκια καὶ ξεσπάσματα σβρα-
χνῶν φωνῶν : ἄχ-βᾶχ κι ἄμάν-ἄμάν.

Ὁ Δεσπότης, ἀθώρητος ἀποδαύτους, παραμέρισε τὶς
περιπλοκάδες τόσο ὅσο, μόνο ἡ κόρη τοῦ ματιοῦ του τοῦ
λιμάρικου, ἔβλεπε, ὅσα σαῖτα ἐρώτων εἶταν μπορετὸ νὰ
περάσει. Σὰ λύγκας, κάρφωσε τὴ ματιά του στὴν τσιγκάνα.

Ἔρχ! ἢ τσιγκάνα ἢ σταρόχρωμη, τὸ γέννημα τοῦ καημοῦ καὶ τῆς φλόγας!

Τὸ πανσέληνο φῶς τὴν ἔλουζε.

Ὁ Δεσπότης τώρα ξεδιάλιζε τὸ μελαχροινὸ τῆς πρόσωπο, τὰ σμιχτά τῆς μαῦρα μαῦρα φρύδια, τῶν μακριῶ τῆς ματόκλαδων τῆ σκιά, τὰ μάτια τῆς τὰ κλειστά, ἀπὸ τὸ λίγωμα τῆς ἡδονικῆς ἀνατριχίλας, πού σκορποῦσε μπερικὰ γύρω τῆς. Ξεχώριζε ὁ ἀκόλαστος λευίτης, τὰ παχειὰ ὀγρὰ τῆς χεῖλη, τὰ μισόγδυμα στήθια τῆς, πού ἀνασαλεύονταν, σὰν δυὸ ὑπερτροφικὰ θοιάντζας λουλούδια, ἀπὸ ψιλὸ μίσχο κρατούμενα, σὲ φύσημα ντεληβορριά.

Σεχώριζε, ἀκόμα, τὶς ἀδρὲς καμπύλες τῶν λαγονιῶ τῆς, τὸ χυτὸ ποδάρι τῆς, πού φαινόταν ὡς ἀπάνω ἀπὸ τὸ γόνα, μιὰ κιεῖταν πιασμένη ἢ μιὰν ἀκρία τοῦ φουστάνιου μὲ τὴ τῆ φούστα τῆς μαζί, κρατημένη ψηλὰ στῆς μέσης τῆς τὴν εὐκολόλυτη ζώστρα.

Καὶ ἀνεμιζόταν τὸ κλαδωτὸ τουλουπάνι τῆς κεφαλῆς τῆς, καὶ παιχιδίζαν τὰ μακριὰ ἀσημένια, μὲ τὰ πολλὰ πετράδια, σκουλαρίκια τῆς ἀπάνω στὰ φουσκωτά τῆς τὰ μάγουλα, σὰ νὰ τὰ χάδευαν ξετρελαμένα, κι' ὁ κολιές, ἀπὸ γαλαζόχαντρα, σὰ φίδι ἀζτισμένο σπαρταροῦσε γύρω στὸ λαιμὸ τῆς, θαρρεῖς, λαχταρώντας νὰ συρτεῖ μέσα σταυλάκι τὸ βαθιοχάραχτο τῶ στήθιῳ τῆς, γιὰ νὰ χαρεῖ τὰ χρυσὰ πορτοκάλια τῶν ἐρώτων.

Ὁ Δεσπότης φούχτιασε τὰ γένια του. Τὰ τράβηξε μέχρι ξερριζωμό. Ἐνα χρεμέτισμα, χρεμέτισμα τράγου, στεγνό, ξέφυγε ἀπὸ τὸ ξερό του λαρύγι.

Ἔρχ! τῆς ἀκολασίας! Ἐπόθησε κι' αὐτὸς νᾶειταν στῆ φελούκα μέσα, κοντὰ στὴν τσιγκάνα, νὰκούσει τὸ τραγοῦδι τοῦ αἱμάτου τῆς, νὰ μυριστεῖ τὴν κνίσσα τῆς σάρκας τῆς, νὰ πιεῖ, ὡσαμε τὸν πάτο, τὸ ποτῆρι τοῦ κεράσματός τῆς, κιὰπέ, ἄς τότε ρίχνανε στῆ θάλασσα, νὰ τότε φᾶνε τὰ μαῦ-

ρα ψάρια, νὰ τότε ρουφήξει σὰν τὸν Ἴωνα τὸ παραμυθένιο θεριόψαρο, ἓνα κῆτος, χωρὶς νὰ τότε μεταξεράσει ποτέ, ποτέ στῆ γῆς.

Ἡ φελούκα προσπέρασε, κι' αὐτὸς εἶχε στηλωμένο τὸ μάτι του στῆ σκιά τῆς, παίθνοντάς τῃ καταπόδι μὲ τὰ μάτια του. Ἔτσι, σὰν τὰ λαίμαργα κι' ἀδηφάγα ψάρια, πού παρακολουθοῦνε τὰ πλεύμενα, γιὰ νὰ χορτάσουν τὴν πείνα τους μὲ τὰποφάγια καὶ τὰ σκύβαλα, πού ρίχνουν οἱ ἐπιβάτες καὶ οἱ ναῦτες.

Ἄχ, νυχτοπούλι νάειταν, γιὰ νυχτερίδα, νὰ πεταχτεῖ φτερουγίζοντας τουλάχιστο γύρω στὴν τσιγκάνα . . .

Συνεπαίρνεται σὲ μιὰ τρελλή φαντασία τέτοια, σὲ μιὰ χίμαιρα, ἀκούνητος, χωρὶς ἀνάσα, λές, ἐπὶ λεφτὰ ὀλάκερα, ὅταν ἔρχεται στὰ σύγκαλά του, σὰν ἀπὸ ἐφιᾶλτη, σὲ μιὰ φωνὴ καθάρια. Τῆς Ἀγνούλας, τῆς κόρης τῆς κερα Βγεροῦς.

— Γέροντα, τὸ ρακί σας . . .

Ὁ Δεσπότης ταράχτηκε. Ὅμως, προσπάθησε νὰ φανεῖ ἀδιάφορος. Μὲ ἀφέλεια κι' ἐτοιμότητα :

— Μύριζα κεῖνα τὰ τριανταφυλλάκια. Τὶ ὄμορφα ! . . . τῆς εἶπε καὶ τῆς ἔδειξε ἓνα μπουκέτο, πού ἀνθογελοῦσε πάνω σ'ἓνα κλωνάκι.

— Ναί, ἀπάντησε ἡ κορασιά, ντροπαλά. Καὶ μένα μᾶρέσει ἢ μυρουδιά τους. Κι' αὐτὸ τὸ κοιβούκλιο μᾶρέσει πολὺ, σὰν ἐκκλησιδάκι ἀνθοστόλιστο.

— Κάθησε λοιπὸν νὰπολαύσεις τὴν ὀμορφιὰ αὐτήνα, τῆς εἶπε καὶ τὴν ἔσυρε δίπλα του, ἀπὸ τὸ γυμνὸ κι' ἀδύνατο μπρατσάκι τῆς, καὶ τὴν ἐκάθισε δίπλα του.

Διόρθωσε ἡ Ἀγνούλα τὸ ἄσπρο φουστάνι τῆς, ἀπὸ τὰ γόνατα καὶ κάτω. Ἀκούγονταν τώρα ἓνα παιδόπουλο πού ψελνε ἀπὸ κάποιο γειτονικὸ σπίτι, μῶραία καθάρια φωνή, ὅμως, ἄχρονα κι' ἀδέξια, τὸ « Ἴδού, ὁ Νυμφίος ἔρχεται, ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός ».

Τῆς ἦρθε ἡ περιέργεια καὶ ρώτησε τὸ Δεσπότη :

— Γέροντα, τὶ πάει νὰ πεῖ: «ἰδοῦ, ὁ Νυμφίος ἔρχεται, ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός», πὺν ψέλνουν τὴν Μεγάλῃ Ἑβδομάδα ;

Τοῦ Δεσπότη ὁ νοῦς ἄλλοῦ ταξίδευε. Τ' ὄραμα τῆς σιγκάνας χόρευε μπροστά στὰ θολωμένα μάτια του. Οἱ στριγγοὶ φτόγγοι τῶν ζουρνάδων καὶ τὰ ξερὰ κροτήματα τῶν τουμπελεκιῶν, βαρούσαν μέσα του.

Δὲν καλάκουσε τὰ λόγια τῆς Ἀγνούλας.

— Τ' εἶπες, τέκνον μου ;

Ἡ Ἀγνούλα ξαναρώτησε τὸ τῆθελε, καὶ κείνος ἄπλωσε, δῆθε πατρικά, τὸ χέρι του τὰπαλό, στὸ σβέρκο τῆς παιδούλας, ἀπάνω ἀπὸ τὰ μαῦρα ξέμπλεχα μαλλιά της.

— Ἄκουσε, τῆς εἶπε. Αὐτὸ δύσκολα, ἐσύ, θὰ τὸ κατάλαβεις, ἴσως. Ἡ ἀνεψιά μου, ἡ Εὐλαλία, τὸ κατάλαβε πρὸ καιροῦ, γιατί ξαίρει περισσότερο' ἀπὸ σένα γράμματα. Πρόσεξε : Τοῦτο θὰ πεῖ, πὺς ὁ νυμφίος ἔρχεται νύκτα, μεσάνυκτα. Ἄν ἔχουμε τὰ μάτια μας ἀνοικτά, τὰ μάτια τῆς καρδιάς μας καὶ τῆς ψυχῆς μας, μπορούμε νὰ τὸν ἰδοῦμε. Περνᾷ τόσο κοντά μας . . .

Ἡ Ἀγνούλα, μὴ νοώντας γρῦ ἀπὸ τὰ λόγια του τοῦτα, διάπλατα ἀνοίξε τὰ μάτια της στὸ σκοτάδι μέσα.

— Δὲν κατάλαβα, Γέροντα. Πόσο κοντά μας ;

— Τόσο κοντά, ὅσο βρίσκεσαι σὺ καὶ γώ. Νά... τῆς εἶπε—τόσο κοντά—καὶ σίμωσε τὸ πρόσωπό του στὸ πρόσωπο τὸ δροσερὸ κιὰπαλό τῆς Ἀγνούλας, τόσο πού, τὰ μουστάκια του τὰ σκληρά, ἀγκύλωσαν τὸ μάγουλό της — ὅσον ἐγώ. Δὲν καταλαβαίνεις ἀκόμα ; Καὶ σύγκαιρα ἄπλωσε τὰ μπράτσα του γύρω στὴ λεπτὴ μέση τῆς παιδούλας. «Ἡ Εὐλαλία τὸ κατάλαβε πολὺ νωρίτερα ἀπὸ σένα».

Λέγοντάς της τοῦτα τὰ λόγια, τὴν ἔσφιξε τόσο καὶ ἔτσι, στὴν ἀγκαλιά του σέρνοντάς την, πὺν ἡ ἀθώα κόρη

κατάλαβε, ὄχι ἀπὸ γνώση καὶ σκέψη, μὰ ἀπὸ ἐνστικτο, (τοῦ θηλυκοῦ, πὺν ξυπνοῦσε) τὴν κακιά πρόθεση τοῦ Δεσπότη. Μάζεψε ὅλη τὴν παιδικαίσιμα της δύναμη, στριφογύρισε μὲ ὑπέροτατον ἀγῶνα, γλύστηρε ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ παραλυμένου Δεσπότη, κι' ἔφυγε τρεχάτη, ἀλαφριά σὰ γαζέλα, πρὸς τὸ σπίτι.

Τὸ φεγγάρι, πὺν εἶχε πρωτοφανεῖ ὀλόχρυσο, κόκκινο σὰν πορτοκάλι, τώρα προχωροῦσε στὸν μακρογάλαζον οὐρανὸ χλωμό, βουβό. Ἐκεῖνος, στριμμένος κατὰ τὴ μεριά, πὺν χανόταν τὸ ἄσπρο φάντασμα τῆς Ἀγνούλας, ἀπόμεινε πετρωμένος, μ' ἀνοικτὰ τὰ χέρια, σὰν τὰγάματα, στὰ πάγκα, τῶν Σιληνῶν καὶ τῶν Σατύρων, πὺν κυνηγοῦν τὶς Δρυάδες καὶ τὶς Νύφες.

Καὶ νῆστευεν ὁ ἀθεόφοβος ἅγιος Δέσποτας ! Οὔτε κρασί, οὔτε λάδι . . . .

Ἄποδειγμένο πιά. Φαρισαῖος : ἴσον, ἀρχιερέας τῆς σκληρῆς μωσαϊκῆς θρησκείας. Ἀρχιερέας : πάλε ἴσον, Φαρισαῖος τῆς θρησκείας τοῦ ὠραίου Χριστοῦ.

Ποιὸς ἔφταιξε ἄλλος ἀπὸ τὸ Δεσπότη γιὰ τὴν κρεοφαγικὴ του τὴ διάθεση ; Ποιός ;

Ποιός ;

Νὰ ρωτήσωμε τὸν ἴδιο τὸ Δεσπότη ; Αὐτὸς γιὰ τὴν ὥρα οἰκουρεῖ. Κι' ἂν πρόκειται γιὰ ἓνα τέτοιο ζήτημα νὰ ρωτήσουμε, ἡ Σεβασμιότητά του πάντα θὰ βρίσκεται οἰκουροῦσα, ἡ Ἀγιοσύνη του θὰ νάειναι ἄρρωστη.

ΤΑ ΠΡΩΤΟΒΡΟΧΙΑ

“Ω, αὐτὰ τὰ πρωτοβρόχια καὶ τὰ κίτρινα φύλλα, ποὺ σαρώνει πεθαμένα καταγίς τὸ ριγηλὸ φύσημα τοῦ φθινοπωρινοῦ βορριᾶ τὶ δὲ μὲ θυμίζουν! . . .

Θυμοῦμαι . . .

Εἶταν ἐν ἀγουστιάτικο βραδινὸ τοῦ 1800 τόσα, ὁ πατέρας μου εἶχε γυρίσει νωρὶς ἀπὸ τὰ χτήματά μας, ἢ μάννα μου εἶχε δουλιὲς στὴν παρασιᾶ, μαγειρέματα—Θεὸς σχωρέσ’ τους.

Ἡ ἀδερφή μου — καλή της ὥρα — ἔστρωνε τραπέζι μ’ ὀλόλευκο πρωτόβαλτο τραπεζομάντυλο καὶ μὲ τὰ καλὰ πινάκια μας, σὰ νάτανε σκόλη. Ἐγὼ καθόμουν κοντὰ στὸ παραθύρι.

Ἦλιος ἔγερνε πίσω ἀπ’ τὸ βουνό. Σιγὰ σιγὰ ὅλες γύρω οἱ σκιὲς σβύναν. Ἐνα γλυκὸ γλυκὸ βιολετὶ χρῶμα σκορπιζόταν σ’ ὄλο τὸ χωριό. Τὸ μονότονο τραγοῦδι τῶν τζιτζίκων εἶχε πάψει. Οἱ γροῦλλοι τριτρίζανε τὸ δικό τους σκοπό. Ἀξαφνα, στὴν ἀποδειλινήσια σιγαλιάν, ἀκούστηκε, ἀπὸ μακριά, ἡ φωνὴ τοῦ ἀγωγιᾶτη μας, ποὺ φώναζε στὸ ζό του νὰ προχωρεῖ. Ὑστερ’ ἀπὸ λίγο διάκρινα, μέσα σ’ ἐκεῖνο τὸ γλυκόφωτο τὸ μαγικό, πέρα στὴν καμπὴ τοῦ δρόμου, τὴ σουλιέττα τοῦ ἀγωγιᾶτη μας μὲ τὸ ζό του, τὴν ψαρή, καὶ τῆς καβαλάρισσας, μιᾶς λευκοφορεμένης παρθένας.

Χωρὶς ἄλλο, εἶταν ἡ καινούργια Δασκάλα τοῦ χωριοῦ, ποὺ τὴν ἐπεριμέναμε. Ἐιρεξα στὴ μάννα μου νὰ τῆς τὸ ἀναγγεῖλω. Σύχρονα κάτω στὴν πεζούλα τοῦ ἀγωγιᾶτη ἡ φωνὴ χαρούμενη :

— Αἴ, Χατζήδαινα, καλῶς τὰ δέχτηκες—ἀκούστηκε.

Κατέβηκε ἡ μάννα μου, ἀφοῦ σφούγγισε τὰ χέρια της στὴν ἄκρη τῆς ποδιᾶς της, τᾶφερε βιαστικὰ στὸ κεφάλι της, σὰ νὰ διόρθωσε τάχα τὸ φακιολάκι της. Κατέβηκε καὶ τὴν προϋπάντησε.

Ἡ Δασκάλα μόλις ξεπέξεψε μὲ τὴ βοήθεια τῆς μάννας μου, τῆς φίλησε τὸ χέρι... Ἡ μάννα μου πᾶλε στὸ μάγουλο.

Ὑστερις τὴν ὠδήγησε ἀπάνω, ὅπου ὁ πατέρας μου περίμενε στὸ σκαλοκέφαλο..

Καὶ εἶταν ὁ πατέρας μου, ὁ Χατζῆς, ὅπως τότε κράζανε, προσκυνητῆς, ὅπως ὑπόγραφε δίπλα στὸνομά του (ἐπειδὴ εἶχε πάγει κάποτε ταξίδι στοὺς Ἁγίους Τόπους) μέτριου ἀναστημάτου ἀνθρώπος. Λίγο χοντρός, ψαρός, θεωρητικός. Μῆνα λόγο ἀρχοντάθρωπος. Φοροῦσε νησιώτικη φορεσιά. Πολύπτυχη βράκα, καζακὶ μαῦρο, γελέκι βυσινί, σταυρωτό, ζουνάρι μεταξωτὸ ταραμπουλούσικο, καὶ φέσι πλατὺ μὲ μεγάλη φούντα, μετᾶξι τῆς Προύσας. Τὸ κομπο-

λόϊ τις Κυριακῆς δὲν τοῦ ἀπόλειπε ἀπ' τὸ χέρι. Ὁ ναργιλῆς ροχάλιζε ὄλο ἢ ἢ μακριὰ τσιμπούκα του κάπνιζε σὰν καπνοδόχα βαποριοῦ. Ὅλοι στὸ χωριὸ τὸν ὑπολήπιονταν. Πολλὰ χρόνια κατὰ σειρά ἐκλέγονταν δημογέροντας, κι' ὡς δημογέροντας, ποὺ εἶταν, εἶχε πολλὰς φροντίδες. Μιὰ λοιπὸν ἀπ' αὐτὲς εἶτανε καὶ τὸ νὰ φροντίζει γιὰ τοὺς μιστοὺς τοῦ Δάσκαλου καὶ τῆς Δασκάλας, καὶ νὰ βρίσκει ἀντικαταστάτες τους, ὅταν κανεὶς ἀπὸ τοὺς δύο τους ἀποχωροῦσε κἔμνησκε κενὴ ἢ θέση. Γιὰ τοῦτο λοιπὸν, ὅταν ἔφυγεν ἡ Μαριὼ τῆς κερῶς Ἀμερσοῦδας, τότε τελευταία, γιὰ τὴν Ἀλεξάντρεια, κι' ἔγραψε στὴν Πόλη ὁ πατέρας μου ζητώντας μιὰ δασκάλα, ἔστειλαν στὸ χωριαδάκι μας τοῦ νησιοῦ τὸ Ἀγαθὸ, τὴν θυγατέρα τοῦ μπαρμπ' Ἀντώνη τοῦ πατριώτη μας, ποὺ ἔκαμνε στὴν Πόλη, ἀπὸ πολλὰ χρόνια, τὸν περιβολάρη σένα πασάδικο κονάκι.

Εἶτανε δὲν εἶταν τὸ Ἀγαθὸ ὡς δεκαφτὰ χρονῶ παιδούλα πῆς, μένα στρογγυλὸ καὶ ἄμωμο παιδικὸ προσωπάκι. Τὰ φρύδια της σμίγανε σὰ δυὸ φίδια στὴ βάση μιᾶς μυτούλας κοντυλένιας. Τὰ μάτια της τὰ γοργοκίνητα, τὰ γιομαῖτα ξυπνάδα, λάμπανε σὰ δυὸ μαῦρα διαμάντια. Καὶ κεῖνα τὰ χειλάκια της—τὶ χειλάκια εἶτανε κεῖνα!—τὰ ροδοβαμμένα, ποὺ σκημάτιζαν δυὸ λακκάκια στὰ πλάγια, χαριτωμένες ἔρωτοφωλιές, εἶτανε γιομαῖτα ἠδυνάθεια.

Ἐκεῖνη τὴ χρονιά, εἶχε πάρει δίπλωμα ἀπὸ ἕνα μεγάλο παρθεναγωγεῖο τῆς Πόλης μὲ τὸ «πρῶτο ἄριστα», ὅπως σχολιάζανε.

Μόλις πάτησε τὸ ἀπάνω σκαλοκέφαλο, φίλησε τὸ χέρι τοῦ πατέρα μου. Ἐκεῖνος τῆς εἶπε τὸ «καλῶς ὄρισες». Κιόταν καθήσαμε :

— Ἐν φλεῖς τὸ χέριν τσῆ τσερὰ Δαστάλας, παιάτσι μου; μοῦ εἶπε μὲ γλυκὸν τρόπο. Σίμωσα ντροπαλὰ τὴ Δαστάλα κι' ἔκαμα τὸ θέλημά του.

Ἡ Ἀγαθὴ μὲ φίλησε ἀπανωτὰ στὸ μάγουλο. Μὲ κράτησε δίπλα της, χαϊδεύοντας ὄλο τὰ μαλλιά μου. Εὔρισκε πῶς μοιάζω τοῦ μικροῦ της ἀδερφοῦ, πᾶφηκε στὴν Πόλη. Ἐγὼ κοίταξα τὸ χιονένιο της τὸ χέρι, ποὺ κάθε του δαχτυλάκι ἔμοιαζε μπουμπουκάκι λευκοῦ κρίνου. ὦ ! τὰ λευκὰ κι' ἀπαλὰ χερῶν της ! Ποῦ ; Τοῦ πατέρα μου εἶτανε ροζιασμένα, ἀγκαθωτὰ ἀπ' τὸ δικέλλι. Τῆς μάννας μου ξερὰ σὰν ξύλα ἀπὸ τίς δουλειές τοῦ σπιτιοῦ. Ἀκόμα, καὶ τῆς ἀδερφῆς μου τὸ φιλὶ δὲν εἶχε τὴ μοσκοβολή, ποὺ εἶχε τὸ φιλὶ τῆς Δασκάλας.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωῖ μᾶς εὐχαρίστησε γιὰ τὸ δωμάτιο, ποὺ τῆς παραχωρήσαμε. Βρίσκονταν στὸ δεύτερο πάτωμα πρὸς τὸν ἀνθόκηπο. Ἐν' ἀγιόκλημα μ' ἕνα γιασουμί σκαρφάλωναν ἀγκαλιασμένα στὸ παράθυρό της. Ἀποκεῖ διακλαδίζονταν ὄλα τᾶλλα παράθυρα τῆς πρόσοψης. Ἀπ' τὸ παράθυρό της φαινόταν ὄλο τὸ χωριὸ. Πέρα ἢ θάλασσα, ἢ γαλανὴ θάλασσα τοῦ Αἰγαίου μὲ τᾶρμενα καὶ ξυλάρμενα της. Παραπέρα, στὸ βάθος τοῦ ὄριζοντα, τᾶλλα νησιάκια ἀγνοθώρητα.

Ἐστερις, ὁ πατέρας μου ἔφυγε ὄξω στὰ χωράφια καὶ τᾶμπέλια, ποὺ εἶχαμε πολλὰ κι' ὅπου ἐπιστατοῦσε. Ἡ ἀδερφή μου, ἔφυγε κι' αὐτὴ. Φρόντιζε, βλέπεις, γιὰ τὸ κολατσιὸ καὶ τὸ μεσημεριάτικο τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ἀργατίνων. Ἡ μάννα μου ἔμνησκε στὸ σπίτι, ὅπου φρόντιζε γιὰ τὴ λάτρα του.

Ἐτσι, μέinaμε σπίτι μόνο ἢ μάννα μου, τὸ Ἀγαθὸ κι' ἐγὼ.

Πολλοὶ χωριανοὶ μας, ποὺ εἶχανε παιδιὰ γιὰ τὸ σχολειό, ἤρτανε σ' ἐπίσκεψή της. Τῆς φέρανε δῶρα. Καὶ πρῶτα πρῶτα, ὁ γεροΜάνθος ὁ γιδοβοσκός, μιὰν ἄμπουλα γάλα καὶ χλωρὸ τυρί, μεζήθρα. Ἐστερα ἢ Χρῦσω, ἕνα κανιστράκι φοινίκια κι' ἄλλα γλιγούδια. Ἄλλες, ἄλλα διάφορα, ὠραῖα

κι' ἐκλεχτὰ φρούτα καὶ γεννήματα. Ἀκόμα, καὶ ἡ μάννα τῆς προκάτοχης δασκάλας, ἡ γριὰ Ἀμερσοῦδα, πὸν ἔμνησκε στὸ χωριό, τῆς ἐδώρισ' ἕνα, μὲ συμπάθειο, γρουνόπουλο τοῦ γαλάτου.

Ἔτσι τότες εἶταν ἔθιμο. Οἱ χωριανοὶ ἀπ' τὴν προφαντὴ συγκομιδὴ τους, νὰ χωρίζουνε διαλεχτὸ ἕνα μέρος, σὲ δυὸ ἄνισα μερίδια. Τὸνα, τὸ μεγαλύτερο, τὸ χαρίζανε μοιραστὸ τοῦ Δάσκαλου ἢ τῆς Δασκάλας. Τᾶλλο, τὸ προσκομιζανε στὰ ξωκλήσια ἀνάθημα στοὺς Ἀγίους.

Καταλαβαίνεται δέ, χωρὶς νὰ εἰπωθεῖ ἀπὸ μένα, πὼς εἶχα τὸ ἀνάλογο μερίδιο μου ἀπ' αὐτὰ τὰ δῶρα τῆς Δασκάλας. Ἄν ὄχι ἀπ' ὅλα, τοῦλάχιστον ἀπὸ κείνα, πὸν εἶχανε σκέψη μὲ τὴν κοιλιὰ μου.

Ἦστερα, ἀπὸ λίγον καιρό, ἀρχήνισαν τὰ μαθήματα.

Τὶ βάσανα! τὶ πίκριες! Ὁ Δάσκαλός μου εἶταν ἕνας ἄνθρωπος, μούμια, λές. Ὅσο τὸν ἔβλεπα σκυθρωπό, ἀμίλητο, χωρὶς τὸ ἀλαφρότερο χαμόγελο νὰ λουλουδίσει στὰ πανιασμένα χεῖλια του, τόσο ἀναπολοῦσα τῆς Ἀγαθῶς τὸ γελαστό, γιαλιστερό καὶ ροδοκόκκινο προσωπάκι.

Ἄχ! γιατί νὰ μὴν εἶμουν, ἔλεγα μέσα μου, κορίτσι, νὰ πηγαίνω στὸ Παρθενάγωγείο. Ἄλλοιῶς, πὼς θ' ἄβλεπ' ἀπ' τὸ πρωῖ ὡς τὸ βράδυ τὴ γλυκειὰ τῆς Δασκάλας μορφὴ; Πὼς θὰ μπορούσα νὰ κούγω συχνά, συχνότερα, τὴ γοητευτικὴ φωνούλα τῆς;

Τὶ τὰ θέτε; τὴν ἀγαποῦσα, τὴν ἐλάτρευα. Καὶ τί; ὀχτάρικο ἄγῶρι! Καὶ κείνη φαινότανε πὼς μάγαποῦσε.

Τῆς ἐστόλιζα τὸ ποτήρι τῆς μὲ λουλούδια τοῦ μπαξέμας. Κάθε λουλουδάκι τὸ φιλοῦσα. Τῆς ἔφερνα μπουκέτα ἀπὸ ἄγρια λουλουδάκια τοῦ βουνοῦ, πὸν τόσο τ' ἀγαποῦσε.

Ἄν εἶχανε γλῶσσα καὶ λαλιά, εἶ δὲ θὰ τῆς λέγανε, ὅταν τὰ μυρίζονταν κέκλεινε τὰ ματάκια τῆς λιγωμέν' ἀπὸ ἡδονή.

Τὶ καλῆς ψυχῆς κορίτσι ἡ Ἀγαθῶ! Εἶδε πὼς ἀγαποῦσα τρελλὰ τὰ λουλούδια. Ἐγραψε στὸν κύρη τῆς, στὴν Πόλη, καὶ μούστειλε διάφορα σπορικά. Καὶ νά, ὁ ἀνθόκηπός μας, πὸν δὲν εἶχε γιὰ στολίδι τίποτις ἄλλο, ἔξὸν ἀπὸ βασιλικούς, φλουγγέτες διατσέντα καὶ τριαντάφυλλα, τὸρ' ἀνθοπλημμύρισε σὰν τὴ Παράδεισο, ἀπὸ βιόλες, ντάλιες, σκυλάκια, σκουλαρικάκια, μαυρομμάτες, ἀνεμῶνες, ἀνθοβέλουδα (πανσέδες, ὅπως τ' ἀνομάτιζ' ἡ δασκάλα,) καὶ τόσα ἄλλα, πὸν οὔτε γνώριζα ὡς τὰ τότες οὔτε εἶχ' ἀκουστὰ τὰ ὀνόματά τους. Ὅλα μοῦ φαινότουσαν περίεργα καὶ παράξενα μὲ τὰ διάφορα καὶ λαμπρὰ χρώματά τους, μὲ τὰ καλλιτεχνικά τους σκῆματα καὶ τὶς μεθυστικὲς μυρουδιές τους.

Περσότερο ξιπαζόμουν ὅμως μὲ τὴ ζωὴ τῆς βιόλας, πού, ἐνῶ ἀνθίζαν τὰ λουλούδια τῆς μὲ τέσσερα πέταλα, μ ο ν ἐ ς βιόλες, ὅπως λέμε, σὲ λίγες μέρες πολλαπλασιάζουνταν τὰ πέταλα. Οἱ βιόλες γινόντουσαν ὠραῖες, δ ι π λ ἔ ς, μὲ ζωηρὰ χρώματα: ἄσπρες, ρόζ, μύρικες· χαρὰ νὰ τὶς καμαρώνει κανεὶς καὶ νὰ μεθάει, ἀλήθεια, στὴ γλυκύτατή τους εὐωδιά.

Περίεργο παιδί, ὡς εἶμουν, ρώτησα τὴ Δασκάλα νὰ μοῦ ἐξηγήσει αὐτὸ τὸ φαινόμενο, πὸν ἡ αἰτία του καταντοῦσε μυστήριο ἀνεξερεῦνητο γιὰ τὸ παιδικίσιο μου μυαλό.

— Ἡ μέλισσα παίρνει ἀπ' τὴ διπλὴ βιόλα τὸν κίτρινο σπόρο, τὴ γύρη, καὶ τότε φέρνει στὴ μονὴ βιόλα, τὴ βατεύει κιἔτσι ξεπεριοῦνται νιόβγαλτα πέταλα.

Ἐμεινα ἔτσι σὰ νὰ σκεφτόμουν. Μά, ὄχι· εἶχε σταματήσει τὸ μυαλό μου. Δὲ χωρούσαν τέτοια πράματα στὸ μικρό μου κεφάλι· ὄχι.

Καὶ ὅμως, ἔτσι εἶναι. Ποῦ νὰ τὸ περνοῦσε ὁ νοῦς μου τότες, πὼς ἔτσι κι' ὁ ἔρωτας, σὰν ἕνα κίτρινο μελίσσι, ἔπαιρνε ἀπὸ τὴ λουλουδένια καρδιά τῆς Δασκάλας σπόρους, τοὺς ἔφερνε στὴ δική μου καρδιά, τὴν ἀπλή, κι' ἀνθίζε μέσα

σαυτή, φούντωνε και παραφούντωνε, τὸ αἶσθημα τῆς ἀγάπης, βιόλα διπλή, τετραδιπλή! γιομάτη μυρουδιές, μεθύσια. Ποῦ;

— Τὶ σκέπτεσαι; μᾶρώτηξε ἡ Δασκάλα μὲ χαμόγελο. Δὲν πρόφτασα νὰ τῆς ἀπαντήσω: «Τίποτα». Μὲ πῆρε στὴν ἀγκαλιά της καὶ μὲ φιλοῦσε, σφίγγοντάς με στὰ ἀλαφρὰ κολπούμενα στήθια της τόσο, πὺν ἔνοιωθα τὴν καρδιά της νὰ χτυπάει, σὰν αἰχμαλωτισμένου πουλιοῦ καρδούλα, ἄταχτα.

Κάθε βράδυ, ὕστερ' ἀπ' τὸ σχολεῖο, καθόμουν κοντά της, στὸ παράθυρο. Σκυφτὸς στὴ φυλλάδα, διάβαζα. Κείνη, μὲ χαμηλωμένα τὰ ὠραῖα της μάτια πάνω σ'ένα ὀλόασπρο πανί, κένταγε μὲ μεταξωτὲς κλωστὲς ὄλο κένταγε. Οἱ γειτόνισσες μὲ φέρναν ὡς καλὸ παράδειγμα σταῖταχτα παιδιά τους, πὺν δὲν κοιτάζανε τὴ μελέτη τους, παρὰ, τρέχοντας στοὺς δρόμους καὶ τὰ σοκάκια, κλέβανε τῶν γειτόνων τὰ φρούτα πάνω ἀπ' τὶς μάντρες καὶ τοὺς φράχτες. Μά, φτωχὲς γειτόνισσες, δὲν ξαίρανε, πὺν ἐγὼ, μῆλα μυρωδάτα ἔβρισκα, στὰ μάγουλα τὰ φράτα τῆς Ἀγάθως, καὶ γλυκοὺς, τραγανοὺς ροδίτες καὶ μοσχᾶτα σταφύλια, στὰ μυρωμένα χεῖλια της, τὰ δροσερά.

Τὶς Κυριακὲς κάτεβαίναμε μαζὶ κάτω στὸ γυαλό, κάτω στὸ περιγιάλι. Παίζαμε πλακάκια μὲ τᾶσπρα πλατιὰ λιλάδια. Ἐμπαινα ξυπόλυτος στὸ νερὸ μὲ ἀνασηκωμένα, ὥσαμε τὰ γόνατα, πανταλόνια. Ἐπιανα καλαμάρια καὶ καβούρους, ἀχινούς καὶ πεταλίδες, καὶ μὲ τὸ καμάκι χταπόδια.

Ἐκεῖ στάνοιχτὰ φεύγαν οἱ ψαροπούλες γιὰ ψάρεμα.

— Καλὴ πεσκάδα· τοὺς φωνάζαμε.

— Φκαριστοῦμε, φκαριστοῦμε· ἀπαντούσαν οἱ ψαράδες μ'ένα στόμα καὶ μιὰ καρδιά.

Πολλὲς φορὲς πάλε, ἀπ' τὴ σκούνα τοῦ καπετὰν Στάμου ἓνα παληκάρι ὄμορφο ἔβγαινε — ὁ γιὸς τοῦ ἰδιοκτήτη — καὶ μᾶς συντρόφευε. Μᾶς διηγώταν ταξίδια του στὴ

Μαρσίλια, στὴ Νάπολη, στὴν Ἀλεξάντρεια, καὶ πὺν πλησίαζε ὁ καιρὸς, πὺν θᾶδινε ξετάσεις γιὰ δίπλωμα καπετάνιου στὰ ἐμπορικὰ βιπόρια.

Τὶ καλὸς, πὺν εἶτανε! Μοῦ διόρθωνε τὶς πετονιές. Καὶ ἡ Ἀγάθω, ἀγγελικὴ καρδιά, τὸν ἀγαποῦσε, καθὼς καταλάβαινα τότε, διπλὰ γι'αὐτό.

. . . Κιόταν ἔπεφτε στὴ δύση του ὁ ἥλιος, τυλιγμένος μέσα σὲ πορφύρα καὶ βύσσο, πίσω ἀπὸ τὸ βουνό, κιᾶπλωνε τὶς μαῦρες της φτεροῦγες ἢ νύχτα, νυχτέριδα, καλονυχτίζαμε ὄμορφο παληκάρι καὶ φέρναμε τὴν ἀνηφόρα γιὰ τὸ χωριό, ἐνῶ τὸ θαλασσινὸ ἀγέρι ἔφερνε πάνω στὰ κυματάκια του τὸ γλυκὸ τραγούδι τοῦ καπετανόπουλου, πὺν περνοῦσε τότε ἀπ' τὴν ἀχτὴ στὴ σκούνα μὲ τὴ βάρκα καί, λάμνοντας τραγουδοῦσε:

Χωρὶς ἀέρα τὸ πουλί,

Χωρὶς νερὸ τὸ ψάρι,

Χωρὶς ἀγάπη δὲ βαστᾶ

Κόρη καὶ παληκάρι.

Εἶχε διαδοθεῖ ὄλο τὸ χωριὸ πὺν θᾶλεγα τὸν Ἀπόστολο. Πολλοὶ χωριανοὶ μας ἦρτανε κείνη τὴ μέρα στὴν ἐκκλησίαισα τῆς συνοικίας μας, τὴν Παναγιά τὴ Μυρτιδιώτισσα, νὰ μᾶκούσουν καὶ νὰ συχαροῦνε τὸν εὐτυχισμένο Δημογέροντά τους, πὺν προβιβάζονταν ὁ γιὸς του στὴν τάξη τῶν τελειοφοίτων.

Ἔτσι, τότε ὑπῆρχε κι'αὐτὸ τὸ ἔθιμο. Ὄταν προβιβάζονταν κάποιον παιδί στὴν τάξη τῶν τελειοφοίτων, νὰ λέγει τὸν Ἀπόστολο.

Ἔ! ὠραῖα ἔθιμα καὶ γλυκερὲς ἀνάμνησες!

Φόρεσα μαῦρο ράσο καὶ πρόβαλα μπροστὰ στὸν ἱερατικῶς Προϊστάμενό μας, στὸ παραθύριον. Μὲ χειροτόνησε Ἀναγνώστη. Μοῦ διάβασε μιὰν εὐκὴ κιᾶκοψε λίγ' ἀπτὰ

μαλλιά μου. Τὸ πλῆθος φώναξε μὲ μιὰ φωνή: «**Ἄ ξ ι ο ς, ἄ ξ ι ο ς!**»

Ἔστερις, ὅταν ἦρθε ἡ κατάλληλη στιγμή, ἀρχήνισα τὸν Ἄποστολο.

Δὲν ἔψαλλα, σὰν τὸν ψάλτη· μας, ρινόφωνα. Μὲ τσαλίμια ἀνατολίτικων μακαμιῶν καὶ βαθιστέναχτων ἀμανέδων ὄχι. Εἶχα πάρει κάτι ἀπὸ τῶν ἀηδονιῶν τὸ παραπονιαρικό τραγούδι, τῶν κυμάτων τὸν παθητικὸ ρόχθο, τῶν δέντρων τὸν γλυκὸ ψίθυρο καὶ τῆς νεροσυρμῆς τὸ κοφτὸ γέλιο ἀνάμεσα στὶς ροδοδάφνες. Μέσα σαυτὰ εἶχ' ἀνατραφεῖ. Καὶ ἀντιλάλησε μέσα στὴν θολωτὴ κλησούλα ἡ φωνή μου ὠραία, κρουσταλένια, γοργόστροφη:

«**Ἐν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχων γέγονα χαλκὸς ἤχων καὶ κύμβαλον ἀλαλάζον· καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν ἔα ἔχω, οὐδὲν εἶμι...**»

κιᾶφτασα στὸ τέλος:

«**... νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη τὰ τρία ταῦτα.**»

Ἐδῶ εἶχα σταματήσει, γιὰ νὰ πάρω τὴν ἀνάσα μου. Καὶ τελείωσα μᾶπειρους κυματισμοὺς τῆς φωνῆς μου:

«**μ ε ἰ ζ ὠ ν δ ἔ τ ο ὔ τ ὠ ν ἡ ἀ γ ά π η.**»

Ἦταν ἔκλεινα τὸ χοντρὸ βιβλίον, ἡ ματιά μου ἔπεσε στὰ μάτια τῆς Ἀγάθως. Στὰ μαῦρα μακριὰ ματόκλαδά της εἶδα νὰ τρεμολάμπει ἓνα δάκρυο· οὐράνιο νερό, πού ποτίζει τῆς ἀγάπης τὸ μυρίπνοο λουλούδι.

Ἔστερα, στὴν ἀπόλυση, ἐνῶ ἔβγαινα τῆς ἐκκλησιᾶς τὴν πόρτα, στὸν αὐλόγυρο, τὸν στρωμένο μὲ πόρινες πέτρες, ὁ Δάσκαλος μῆρρανε μὲ φουρνιστὰ σῦκα, καβούρια κιᾶλλα ξερόφρουτα. Οἱ συμμαθητές μου, καὶ τᾶλλα τὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ, γύρω μου βλοβέρνονταν, σπροχώντου-

σαν, τῶνα μὲ τᾶλλο, ποιὸ πιότερ' ἀπὸ τὰ «καταχύματα» νᾶρπάξει. Κι ὅταν τελείωσε τὸ πάλαιμά τους, ὅλα τὰ παιδιά ξελαρυγκίζονταν στὶς φωνές: «**Ἄ ξ ι ο ς, ἄ ξ ι ο ς!**»

Ἔνας χρόνος ἀκόμα καὶ τελείωνα τὸ σχολεῖο. Εἶμουνα ὄλο χαρά. Ἀδημονοῦσα νὰ γίνω μιὰν ὦρ' ἀρχήτερα μέγας, νὰ πάρω τὴ Δασκάλα.

Εἶχανε περάσει τέσσερα χρόνια γιοματ' ἀπὸ πόθους, ἐλπίδες κι ὄνειρα, ἀφ' ὅτου εἶχε ρθεῖ στὸ χωριὸ ἡ Ἀγαθὴ. Ὅταν μιὰ νύχτα, Σάββατο βράδυ, τὸ θυμοῦμαι κι' ἀνατριχιάζω, τὴν εἶδα στὸν ὕπνο μου πεθαμένη. Τί κλάμα ἔκαμα· τί!

Ἐύπησα κατατρομαγμένος. Διηγῆθηκα τῶνειρό μου στὴ μάνα μου.

— Σὲ καλὸ καὶ σάγαθό, παιδάτσι μου· ζωντανὸ θὰ νὰ διεῖς. Μοῦ ἀπάντησε χωρὶς νὰ δώκει προσοχὴ στὴν ταραχή μου.

Καὶ ἀλήθεια, κείνη τὴ μέρα, ἦρθ' ἓνα παληκάρι στὸ σπίτι μας. Φεύγοντας, πῆρε μαζί του καὶ τὸ Ἀγαθὸ. Ὁ πατέρας μου τοὺς εὔκονταν «καλὰ στέφανα».

Σὰ νὰ γνώριζα τὸ παληκάρι ἐκεῖνο τῶμορφο, τὸ λιοκαμένο μὲ τὸ κεπαρισσένιο ἀνάστημα καὶ τὸ στριφτὸ μουστάκι. Σὰ νᾶτανε ὁ λοστρόμος ἐκεῖνος, πού μᾶς κρατοῦσε, μένα καὶ τῆς Δασκάλας, συντροφιά ἐκεῖ στὸ περιγιάλι, ἄλλοτες, τὶς ἀποδείλινες στισμοῦλες, καὶ μοῦ διώρθωνε τὶς ὀρμιές διηγώντας μας ἀληθινὲς ἱστορίες τῆς τρικυμισμένης του ζωῆς, πού, λές, κιεῖτανε παραμύθια...

— Μά, τί μέμελε ποιὸς εἶτανε κι ἄποπού ἦρτε; Τὸ μόνο, πού μὲ διάφερε εἶτανε: τὸ γιατί νὰ πάρει μαζί του φεύγοντας τὸ Ἀγαθὸ μου.

Μὲ πῆρε τὸ παραπονο. Ἀρχίνησα τὰ κλάματα. Ἦ

μάννα μου με μάλωσε.—Τί κλαίς, ἔτσι; Σάναμου πέθανε
— Θεὸς φυλάξοι! — μοῦ εἶπε, κάμνοντας τὸ σημεῖο τοῦ
σταυροῦ, ἀπορώντας.

— Καὶ ὅμως, γιὰ μένα εἶναι πεθαμένη· θέλησα νὰ
τῆς ἀπαντήσω. Μὰ ἡ φωνή μου πνίγηκε στὸ λαρόγγι μου
καὶ στὰναφυλλητά.

Ἔφυγε, πάει, τὴν ἔχασα τὴν Ἀγάθω. . .

Καὶ τώρα; . . . Τὸ σπῖτι μου φαινώταν παραπολὺ μι-
κρό, στενάχωρο. Ἡ καμαρούλα τῆς Ἀγάθως, ἡ χτεσινὴ
παράδεισος, μερμηγκοφωλιὰ σήμερα. Τί μελαγχολικὰ μέρα
εἶτανε κείνη, Θεέ μου!

Κατέβηκα κάτω στὸν ἀνθόκηπο. Ὅλα τὰ λουλούδια
εἶτανε μαραμένα. Καμμιά εὐωδιά. Μούχλα καὶ νεκρίλα μύ-
ριζε τὸ χῶμα. Τὰ τριαντάφυλλα καταγίς, σὰν τοὺς παλιοὺς
πόθους μου, εἶτανε σκορπιστά, ξεφυλλισμένα, καὶ τὰ για-
σουμιά, σὰν τὶς ἀγνὲς ἐλπίδες μου, κιτρινιασμένα.

Τί ἔγειναν οἱ βιόλες, οἱ φουντωτές, καὶ μοσκοβόλες
σὰν τὸ γλυκὸ αἶσθημα τῆς καρδιάς μου, τὴν ἀγάπη; Μα-
ραμένες ἐκεῖνες, πεθαμένη κι αὐτή.

Τὰ δέντρα ὅλα φυλλορροοῦσαν. Τὰ φύλλα τους πέφτανε
στὴ μαύρη γῆς κίτρινα κιῶχρά, σὰν τὰ ὄνειρά μου. Τὰ σά-
ρωνε ὁ ψυχρὸς ἄνεμος καὶ στενάζανε. Τὰ στροβίλιζε ἱλιγ-
γιώδικα. Ἄλλα χυνόπωρα, ὁ στεναγμὸς τους μοῦ φαινόταν
τραγούδι χαρωπὸ, κι' ὁ στροβιλισμὸς τους χορὸς διασκέδα-
σης καὶ χαρᾶς.

Τὰ μικρόπουλα εἶχανε πάψει τὰ τραγούδια τους. Δὲν
τᾶκουγα πειὰ μέσ' ἀπὸ τοὺς θάμνους κι' ἀπάν' ἀπὸ τοὺς
φράχτες.

Ὁ οὐρανὸς εἶτανε στάχτης. Μαῦρα νεφελώματα τρέ-
χανε τώρα καταποδιαστά. Ὑστερις, ἀρχήνισε, ἡ βροχὴ ἔνα

παραπονιαρικό τραγούδι, ποῦ ἄλλοτες μοῦ φαινώταν πα-
ναρμόνιο, χαρωπὸ τραγούδι, παιζόμενο ἀπὸ τὴ φύση μ' ἀό-
ρατα δάχτυλα ἀπάνω σᾶγγυρα, θαρρεῖς, τέλια ἄρπας, ποῦ
τὰ σκημάτιζαν οἱ βροχοσταλιές.

Παντοῦ στεναχώρια καὶ θλίψη καὶ νεκρίλα ἐκεῖ ποῦ,
ἄλλοτες, εἴμασταν ὅλο γέλι', ἀγάπη καὶ ζωή.

. . . . .
. . . . .

ᾠ ! αὐτὰ τὰ πρωτοβρόχια καὶ τὰ κίτρινα φύλλα, ποῦ
σαρώνει πεθαμένα καταγίς ὁ φθινοπωριανὸς βορριᾶς, τὶ
δὲ με θυμίζουν...

SISMANTOELLIO
MEGARO

ΣΑΝ ΤΟΝ ΣΠΟΥΡΓΙΤΗ

Γυροῦσε ἀπὸ τὸ Γαλατά. Ἐρχόμενος στὸ Φανάρι πεζός, περνοῦσε ἀπὸ τὸ Τζουμπαλί. Ἡ κυρία Ἀσημίνα εἶτανε στὸ παράθυρο.

— Δὲν περναῖτε ἀπὸ μέσα, νὰ πάρετε ἓνα κονιάκ, νὰ ζεσταθεῖτε ;

Ἐκεῖνος δέχτηκε. Τὸ κοῦο εἶταν τσουχτερό. Ἡ καρδιά του τραβοῦσε ἓνα κονιάκ. Κι' ὕστερα, στὶς κουβέντες τῆς Ἀσημίνας, ἔβρισκε ἰδιαίτερη εὐχαρίστηση. Δὲν εἶτανε φλύαρη σὰν τὶς ἄλλες γυναῖκες — μπούο, μπούο, μπούο — πὺ σου κάμουν τόσο τὸ κεφάλι. Λόγια ἀτέλειωτα. Λόγια τοῦ ἀέρα. Γυναίκα μὲ γνώσες, πείρα. Λόγια μετρημένα. Μά, τί τὰ θέλετε ; Παρ' ὅλα τούτα εἶχε καὶ μερικὲς λόξεις ;

προλήψεις, κληρονομιά τοῦ ἀγαπημένου μου νησιοῦ τῆ Χίος καὶ κάθε θρησκόληπτης ψυχῆς.

Τὴν εἶχε πρωτογνωρίσει ὁ κυρ-Πουλιάκης στὶς μέρες μιᾶς σοβαρῆς του ἀρρώστιας.

Εἶτανε καὶ τόσο συμπονεϊκὰ ἡ κυρία. Τόσο διαφέρο ἔδειχνε γιὰ τοὺς ἀρρώστους τοῦ γιατροῦ, τοῦ ἀδερφοῦ της. Μάλιστα καὶ τώρα, πὺ τότε προσκάλεσε μέσα, τὸν ἀρωτοῦσε γιὰ τὴν ὑγεία του.

Ἔστερ' ἀπὸ τὸ γλυκὸ καὶ τὸ κονιάκ, πίνοντας τὸν καφέ τους, ἡ ὁμιλία ξεναγίρισε στὴν ἀρρώστια του. Τὶς τραγικὲς μέρες, πὺ περασε στὸ κρεβάτι. Πρῶτα στὸ Θεό, κιῦστερα στὸν καλὸν ἐπιστήμονά χρωστοῦσε τὴ σωτηρία του. Μικρὸ κρύωμα στὶς ἀρχές, καὶ πόσο στὰ στερνὰ ὑπόφερε ! Ἐνάμιση μῆνα στὸ κρεβάτι. Νὰ μὴν ἐρθεῖ ἡ κακιά ἡ ὥρα !

— Καὶ νὰ μὴν ἔχετε μιὰ γυναῖκα : μητέρα, κόρη, σύζυγο. Ὁ ξένος, πάντα ξένος. Ἄλλο ὁ δικός σου ἄνθρωπος :

— Ἄλλο, βέβαια, ὁ δικός σου ἄνθρωπος ἔπανελαβε ὁ Πουλιάκης κιᾶναστέναξε. Μόνος κιᾶρημος ! » Θυμήθηκε τὴν Ἀθηνα. Τὴν ἀγάπη τους, τὸ λογοσημαδο καὶ τὸ χωρὶσμα τους. Καὶ δῶ αἰτία ; τὸ μεθύσι του, ὅπως στὴν ἀρρώστια του. Ὁρκίστηκε στὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα πὺς δὲ θὰ τῶβαζε στὸ στόμα του. Ἄν ἔπιν' ἓνα κονιάκ στὴ χάση καὶ στὴ φέξη, εἶταν γιὰ τὴν ἀνωμαλία τοῦ στομαχοῦ. Κιᾶν κανένα ρακάκι ; γιὰ τὴν ὄρεξη. Τὸ τραβάει ἡ ἔρμη !

Ἀφαιρεμένος ὄντας ὁ Πουλιάκης σαυτὲς τὶς θύμησες, ἔχυσε τὸν καφέ του ἀπὸ ἀπροσεξία ἀπάνω στὸ ταπέτο.

— Ὁγουρλούδικο ! πρόλαβε νὰ τότε βγάλει ἀπὸ τὴν σύγχυση ἡ κυρία Ἀσημίνα.

— Ἐ ! καὶ τὰ πιστεύετε ;

— Πὺς ὄχι, παρακαλῶ ;

Κι' ἀνοῖξαν οἱ δυὸ τους συζήτηση ἀπάνω στὶς τέτοιαις

λογῆς προλήψεις. Ἀρχήνισαν ἀπ' αὐτὲς καὶ κατάληξαν στὸν πνευματισμό, πὺ τὸν ἀνέβαζε ἡ κυρία Ἀσημίνα σὲ ἐπιστήμη.

— ... Βέβαια, κύριε Πουλάκη. Ὅπως ἡ θρησκεία ζητεῖ πίστη, ἔτσι καὶ ὁ ἔρωσ καὶ ὁ πνευματισμὸς χρειάζονται τὴν πίστη καὶ κάθε . ἐπιστήμη ἐπίσης.

«Καλὲς οἱ θεωρίες» μονολογοῦσε στὸ δρόμο ὁ Πουλάκης, «μὰ δὲν στέκονται στὸ πόδι ὅταν μᾶς λείπουν οἱ ἀποδείξεις».

«Ὁγουρλούδικα ! Τὰ πιστεύεις, Πουλάκη; Παιδιά γινούμαστε ! » Μονολογοῦσε καὶ πάαινε στὸ δρόμο τοῦ ὁ κυρ Πουλάκης

Τώρα χτύπησε τὴν πόρτα τοῦ μουσικολογιώτατου Θεόδουλου Δοξαπατρῆ. Ἀνέβηκε. Δὲν εἶταν ὁ ἴδιος σπῖτι. (Ποιὸς ξαίρει σὲ ποιὸ καφενεῖο νάπαιζε μπιζίκι, πάστρα γιὰ σὲ ποιὸ καπελεῖδὸ νὰ τῷτσουζε γιὰ νανοῖξει ἡ φωνή του. Χμ ! Παραμονὴ Χριστοῦ...) Ἡ γυναίκα τοῦ εἶχε ἐπισκέπτριες γειτόνισσες, ὅλες γνωστὲς τοῦ Πουλάκη, ἀπὸ τὸ Φανάρι ξαίρει. Βλέπεις, ὕστερ' ἀπὸ τὰ χουσμῆτια, χουσμῆτια μιᾶς ἑβδομάδας,—λίγο τῶχετε ;—μαζεύτηκαν στῆς ψάλταινας νὰ πάρουν ἓνα τσαῖ μ' ἐλιὲς καὶ βούτημα ψωμί, καὶ νὰ φλυαρήσουν.

Μιὰν ἄγνωστη μοναχὰ βρῆκε δῶ μέσα ὁ Πουλάκης, μιὰ μεσόκοπη κυρία, τὴν κονα Εὐλαμπία ἀπὸ τὸ Σαρμασίκι, ὅπως τοῦ τήνε σύστησαν.

Ὁ λόγος τῆς ἐπίσκεψης τοῦ Πουλάκη εἶτανε νὰ παραγγεῖλει τοῦ Δοξαπατρῆ νὰ κρατήσῃ στὸ ἀναλόγι του τὸ δεξιὸ στασίδι. Τῷθελεν ὁ Πουλάκης γιὰ λόγου του. Τῆ νύχτα θὰ νὰ βοηθοῦσε τὸν μουσικολογιώτατο καὶ θὰπάγγελε τὶς προφητείες.

Αὐτὰ εἶχε νὰ πεῖ ὁ Πουλάκης. Ἔκαμε νὰ φύγει. Ἡ

ψάλταινα τὸν ἐμπόδισε. Ἐκεῖνος δέχτηκε νὰ μείνει. Ποῦ θὰ πήγαινε ; Παραμονὴ Χριστοῦγεννα εἶχε τίποτις νὰ σκεφτεῖ γιὰ τὸ σπῖτι του ; Οὔτε γονιοὺς μηδ' ἀδερφές. Οὔτε γυναίκα οὐδὲ παιδιά. «Μόνος κιῆρημος !»

Τοῦ προσφέρθηκε καφές, καθὼς καὶ στὶς ἐπισκέπτριες.
— Τώρα μόλις ἤπια.... Περιστὸς εἶναι...

— Ἄ ! ὄχι. Καὶ μεῖς ἤπιαμε τόσο τσαῖ. Μὰ αὐτὸν τὸν πίνουμε ἔτσι, γιὰ νὰ διοῦμε.. φλυτζάνι. Τοῦ εἶπε ἡ κυρα-ψάλταινα. Γυρνώντας πρὸς τὴ μεσόκοπη σοβαρὴ κυρούλα τῆς εἶπε :

— Κόνα Εὐλαμπία μας, εἶναι πολὺ οἰκεῖος ὁ κύριος Πουλάκης. Μπορεῖτε ἐλεύθερα νὰ μᾶς δεῖτε φλυτζάνι. Καὶ τοῦ κυρίου, βέβαια. Γιατί, ξαίρετε ; τὸ πιστεύει..

— ὦ ! εὐχαρίστως. Ἀροῦ εἶν' ἔτσι, νὰ σᾶς ρίξω μετὰ, καὶ χαρτιά. Ἀπάντησε πρόθυμα ἡ κόνα Εὐλαμπία.

Κιᾶν ἀπὸ λόγου τῆς τῶπε ἡ ψάλταινα, πὼς ὁ κ. Πουλάκης πιστεύει στὰ χαρτιά καὶ τὰ τέτοια, δὲν ξεγελάστηκε.

Κι' ἀπ' ἀλήθεια. Ὅσο καὶ νὰ εἶχε ἀμφιβολίες ὁ κυρ Πουλάκης, καὶ δὲν πολυέδινε προσοχὴ στὶς τέτοιαις λογιῆς προλήψεις, ὅταν εἶταν ἡσυχος ὁ νοῦς του, γαληνεμένη ἡ καρδιά του, ὅμως ἔρχονταν ὦρα καὶ στιγμὴ, πὺ τὰ πιστεύε, ὅταν ἡ θελιά τῆς στεναχώριας εἶτε ψυχικῆς εἶτε τοῦ σώματος περνοῦσε τὸ σκοινί τῆς γύρω στὸ λαιμὸ του

Σὲ τέτοιαις στιγμῆς ταράζονταν, βρίσκοντας τὴν παντούφλα του ἀναποδογυρισμένη. Κάποτες ἔσφαξε στὸ κατόφλι τῆς αὐλῆς του μιὰν ἀπὸ τὶς ὄρνιθές του γιὰτὶ ἔκρωξε σὰν κοκόρι ! Ὅταν πάλε κανένα σοκακόσκυλο οὔρλιαζε, κλαίγοντας μέσα στὴ νύχτα, ὁ κυρ-Πουλάκης ἀναποδογύριζε γιὰ μιὰ στιγμὴ τὴν παντούφλα του. «Νὰ φᾶς τὸ κεφάλι σου παλιόσκυλο» μουρμουρίζοντας. Κι'ἀκόμα, ἂν σέβονταν τοὺς παπάδες καὶ φιλοῦσε μὲ σεβασμὸ πολὺ τὴν δεξιά τους, πήγαινε νὰ σκάσει ἀπὸ τὸ κακό του, ἂν ἀπὸ δαύτους κανένανε

συναντούσε προῦ ἀπάνω στό δρόμο του, κιέκαμνε, μάλιστα, μιὰ χυδαία κιαισχρή χερονομία!

— «'Α!» τοῦ ἔκαμε ἡ κόνα Εὐλαμπία ἐξετάζοντας τὸ κατακίθι τοῦ καφέ του. «Κάποια στενοχώρια κρυφω-
τρῶει τὰ σωθικά σας, κύριέ μου. Μιὰ μεγάλη στενοχώρια
δείχνει τὸ φλυτζάνι σας. Νά, βλέπετε δῶ μιὰ καρδιά φου-
σκωμένη, γιομάτη πίκρες; Καὶ τοῦ ἔδειξε ἓνα σημεῖο μέσα
στ' ἀραβουργήματα πού σκημάτισεν ὁ ντελβές.

Ὁ κυρ-Πουλάκης ἔσκυψε μὲ τὰ ματογυάλια του στή
μύτη. Προσπάθησε νὰ διακρίνει κάποιο σκέδιο καρδιάς.
Μά, τοῦ κάκου.

— Μπερδεμένο... Ἐακολούθησε ἡ κόνα Εὐλαμπία,
στριφογουρίζοντας ἀποδῶ κιἀποκεῖ τὸ φλυτζάνι μάταια, γιὰ
νὰ βρεῖ τίποτες ἄλλο— Πολὺ σκοτεινὸ. Δὲ θάναποδογουρί-
στηκε καταπῶς πρέπει... Τότε, ἄς ριξῶμε χαρτιά.

Ἀνασήκωσε τὸ φουστάνι της. Ἀπὸ τὴν τσέπη τὴν
κρεμαστή τῆς ζώνης τοῦ μεσοφουστάνιου της, ἔβγαλε μιὰ
τράπουλα χαρτιά. Ἀνακάτωσε τὰ σκαμπιλόχαρτα.

Τώρα τᾶρριχνε σειρά. Δείχνοντας μὲ τὸ δάχτυλο, πού
πότε πότε τᾶφερνε στὰ μηνίγκια της.

— Τὸ κορίτσι μάτσα:.. Φίλε μου, μιὰ κοπέλα μελα-
χροινὴ καὶ νόστιμη μὲ μάτια μαῦρα σουρμελίδικα σὲ σᾶς
ἔχει τὸ νοῦ καὶ τὸ λογισμό της..... Νά, ἀριστερά, στὸ μέ-
ρος τῆς καρδιάς ἔχει τὸν ἔρωτα: φάντη σπαθί. Ἀποδῶ
ἄσσοις κούπα: ἡ καρδιά σας. . . Ἐσεῖς ἔχετε κάποια στὸ
νοῦ; Ἐκεῖνη σᾶς θυμᾶται.

Ὁ κυρ-Πουλάκης χαμογέλασε χαρακτηριστικά. Μπο-
ροῦσε νὰ τὰ κρούει ὀλωσδιόλου; Ὅλες ἐκεῖ μέσα τὰ ξαί-
ραν τὰ δικά του.

Ἡ κόνα Εὐλαμπία πρόσεξε τὰ δάχτυλά του. Τράβηξε
ἄλλο χαρτί.

— Ἐ! φώναξε θριαμβικὰ καὶ μὲ βεβαιότητα χαϊ-

δεύοντάς τον στὸν ὄμο Πιστέψτε με, τοῦ εἶπε πῶς θὰ τὴν
παντρεφτεῖτε. Ἀργά, γρήγορα, δὲν ξαίρω... Νά, βγήκε ρή-
γας κούπα.

— Μὰ ὁ παπᾶς δὲ σημαίνει χωρισμὸ ἀντρόγυνου,
διαζύγιο; Ρώτηξε ἡ Ἐλέγκω τοῦ Ἐσὲκ-Γιάγκου ἀστειευό-
μενη...

— ὦ! «βέβαια», πρόσεσε ἡ ψάλταινα, πού βγήκε
γιὰ μιὰ στιγμή ἔξω στὴν κουζίνα καὶ ξανάμπαινε στὴν κά-
μαρη μὲ μιὰ πιατέλα βραστὰ κάστανα, καὶ ἄκουσε τὰ λό-
για τῆς Ἐλέγκως, χωρὶς νᾶχει γνώση, γιὰτὶ εἰπώθηκαν.
«Πολὺ σωστά». Ἐτσι καὶ ἡ Λοξίτσα ἀντίκρου μασ ἡ καλυ-
μαμοῦ γιὰ ἓναν παπᾶ ἀρχιμαντρίτη, πού μπαινόβγαινε
στὸ σπίτι της, ἔγινε ἀνωκάτω ὁ κόσμος, τὴ χώρισε ὁ ἄν-
τρας της, νοπατρεμένος ἀκόμα, κι' ἔμεινε ζωντοχήρα.

— Ἐτερον ἐκάτερον. Εἶπε ἡ κόνα Εὐλαμπία. Ἐδῶ
περὶ διὰ τὰ χαρτιά πρόκειται. Ὁ παπᾶς κούπα: σημαίνει
στεφανώματα. Ὁ παπᾶς σπαθί: ἀντρογυνοχωρίσματα.

Σὲ λίγο ὁ κυρ-Πουλάκης ξεφύλλιζ' ἓνα λεύκωμα φωτο-
γραφίης. Σταμάτησε τὸ φυλλομέτρημα σὲ μιὰ φωτογραφία.
Θέλησε γιὰ πολὺ νὰ σταματήσει τὴ ματιά του. Μὰ γιὰ νὰ
μὴν ἀντίληφτοῦν οἱ γυναῖκες τὴν προσοχή του, ἔβγαλ' ἓνα
τσιγαρέτο νᾶνάψει. Ἐτσι θὰ κέρδιζε χρόνο.

Ἡ ψάλταινα, πού παρακολουθοῦσε τὸν κυρ-Πουλάκη
στὸ φυλλομέτρημα, κάτι μυρίστηκε. Βοήκε εὐκαιρία καὶ
βεβαιώθηκε. Τόνε σίμωσε. Δίνοντάς του νᾶνάψει ἔρριξε
τὴ ματιά της, δῆθεν ἀδιάφορα, στὸ ἀνοιγμένο λεύκωμα.

— Τὴ γνωρίσατε, κύριε Πουλάκη; Τόνε ρώτηξε χα-
μογελώντας καὶ γλυκαίνοντας τὴ φωνή της. Ἐκεῖνος κοκ-
κίνισε.

— Ἐχει χάρη δά! Τῆς ἀπάντησε προσπαθόντας νὰ
κρατήσει τὸ συνηθισμένο τόνο τῆς φωνῆς του.

— Δὲ βρίσχετε πῶς δὲν ἄλλαξε διόλου; Διατηρεῖ τὴ

δροσεράδα της τὴν κοριτοίστικη, τῆς ἐποχῆς—θυμᾶστε ;—
ποῦ εἶμασταν συνταξιώτισες καὶ σεῖς μεγαλοσχολίτης. Τὶ
χρόνια ! Εἶχε τότε, καὶ τῆς ἔμειναν ἀκόμη, μακριὰ μαλλιά.
Μάλιστα ἢ μητέρα της, τὴ θυμᾶστε καὶ κείνην; Θεὸς σω-
ρέστη, καλὴ γυναικούλα, νοικοκυρά, ἀνάμεσά τους κρυφά,
κρέμαζε καὶ μιὰ μαβιὰ χάντρα, ἀθώρητη, γιὰ τὸ «μάτι».

— Μάλιστα... Κούνησε τὸ κεφάλι ὁ κυρ-Πουλάκης,
θυμούμενος πὼς κάποτε χαϊδεύοντας τὰ μαλλιά της, παι-
δούλα ὄντας, εἶδε τὴ γαλαζία πέτρα.

— Ὁλος ὁ κόσμος εἶχε νὰ τὸ λέει γιὰ τὰ μακριὰ
μαῦρα μαλλιά της καὶ τὰ κατάμαυρα ζωερὰ μάτια της...
Ἐγὼ συνομήλική της καὶ μολαταῦτα, θαρρεῖτε, γέρασα...

— Μὴν τὸ πεῖς, χρυσή μου. Πάλε καλὰ βασιτέσαι.
Ἵστερ' ἀπὸ τρεῖς γέννες... Καὶ στὴν πρώτη σου τὸ τί ὑπό-
φερεις τὸ ξέχασες ; Ἡ Ἀθηνᾶ, πρῶτο καὶ κύριο, δὲ μπῆκε
στὰ ἐγκόσμια. Βάσινα καὶ φροντίδες παιδιῶν δὲν ξαίρει.
Κι' ὕστερα δὲν ἔφτουρε τὰ νειάτα της στὰ σοκάκια καὶ τὶς
τρέλες... Φρόνιμη. Τὴν κόχη της καὶ τὸ βελονάκι της. Εἶπε
ἢ Πελαγία τοῦ καντηλανάφτη. Καί, σκύβοντας κι' αὐτὴ τώρα
πάνω ἀπὸ τὴν φωτογραφία, συνέχισε :

— Καλὲ σεῖς, γιὰ διεῖτε τὶ ὠραία πόζα. Θαυμάσια !
Ἐπέροχη: Ὅπως εἶναι ὁμορφη μὲ τὸ παιδικό της προσω-
πάκι. Τὴν ἀπαλὴ χαϊδευτικὴ ματιά της. Ἴδια κι' ἀπαράλλα-
χτη, ὀλοῖδια. Καμιὰ ἀνάγκη δὲν εἶχε νὰ τήνε κολακέψει
τὸ κοντύλι τοῦ φωτογράφου.

Ἐκείνη ὁ κυρ-Πουλάκης κατὰ τὰ μονόχρωμα εἶχε βγεῖ στὸ
δρόμο. Τὸ κρῦο εἶταν τσουχερό. Τὰ φῶτα τῶν δρόμων
εἶταν ἀναμμένα. Ποῦ καὶ ποῦ, ἀνάλαφρα πετούσαν στὸ
σκοτάδι νιφάδες χιονιοῦ. Μεγάλες, σὰν ὑπερτροφικῶν λου-
λουδιῶν ρεικιᾶς πέταλα.

Μπῆκε στὴν ταβέρνα τοῦ Ἀποστόλη, ἐκεῖ στὸ ἔμπα

τοῦ Παλατὰ στὸν Ταχταμιναρέ. Εἶταν ντυλιγμένος σφιχτὰ
στὸ παλτό του. Κάθησε στριμωγμένος σὲ μιὰ γωνιά. Σύγ-
χρονα, πίσω ἀπ' αὐτόν, μπῆκε κι' ἐνα στρομπουλὸ παιδάκι
μὲ τὸ ταμποῦρο του : Ἀφεντικὸ νὰ τὰ ποῦμε ;

Ἐκείνη ὁ ταβερναρῆς, ἀφοῦ δέχτηκε τὸ χαιρετισμὸ τοῦ κυρ-
Πουλάκη καὶ τὴν παραγγελία του μὲ γνέψιμο—ἕνα οὔζο—
κούνησε καταφατικὰ τὸ κεφάλι στὸ στρομπουλὸ παιδάκι.

*Χριστὸς γεννᾶται σήμερον
ἐν Βη — ἐν Βηθλεὲμ τῆ πόλει,
οἱ οὐρανοὶ ἀγάλλονται
καὶ χαι — καὶ χαίρει ἢ κτίσις ὅλη. . .*

Ἐκείνη ὁ κυρ-Πουλάκης χωμένος στὴ σκοτεινὴ γωνιά του,
ἔβλεπε κάτω ἀπὸ τὸ πλατόγυρό του καπέλο τὸ στρομπουλὸ
παιδάκι.

Οἱ ἄλλοι θαμῶνες, ψαράδες ὡς ἐπιτοπλεῖστο, ἀπὸ τὸ
Κιοπροῦ-μπαση, κι' ἐργάτες τῆς Ρεζῆς τῶν καπνῶν, πίναν,
κάπνιζαν καὶ συζητούσαν ἀπάνω σὲ διάφορα ζητήματα τῆς
σκληρῆς βιοπάλης. Μέσα στὸ κρασί καὶ τὸ ρακὶ πάσχιζαν
νὰ πνίξουν τὰ μαῦρα φίδια τῆς κακοριζικιᾶς τους.

Ἐκείνη ὁ κυρ-Πουλάκη δὲ δώκαν προσοχή, μολαταῦτα
στοῦ παιδιοῦ τὴ φωνὴ πάνταν τὶς ὁμιλίες τους καὶ γύρισαν
τὶς ματιές τους σαυτό.

*Ἐν τῷ σπηλαίῳ τιθεταί
ἐν φα — ἐν φάτη τῶν ἀλόγων
ὁ ποιητὴς τῶν οὐρανῶν
κιὸ βα — κιὸ Βασιλεὺς τῶν ὄλων.*

Ἐκείνη ὁ,τι δὲν καταφέρνει ἱεροκήρυκας νὰ κάμει μὲ τὰ ἴδια
καὶ ἴδια πάντα νερόβραστα θέματά του, μὲ παρακειμένους
κι' ἀπαρέμφατα, ὅ,τι δὲν καταφέρνει γερονσοκόρη τῆς Σω-
τηρίας μὲ τὰ πάμφτηνα καὶ τὰ δωρεὰ βιβλιαράκια της, τὸ
κατάφερεν ὁ μικρούλης πολὺ ὠραῖα μὲ τὰ κάλαντά του καὶ
τὴν παρουσία του.

Οἱ μπεκρήδες, βουβοὶ κι ἀκούνητοι σὰ σὲ λειτουργία, ἀκούγαν τὸ μικράκι πὺ φούσκωναν τὰ μαγουλάκια του. Ὅλοι ὅλοι σὴν ταβέρνα τὰκούγαν. Κι ἂν εἶχανε κατανοῦ νὰ πιοῦν ἀκόμα, νὰ πιοῦν περισσότερο ἀπ' ἄλλη βραδιά, δὲ θὰ τ'όκαμναν. Σκέφτονται πὼς στὸ σπῆτι, τὸ φτωχικό τους, περιμένει μιὰ γυναικούλα μάννα, μιὰ σύζυγος, κάποια μικράκια ἀδέρφια, παιδιά.

Ὁ κυρ-Πουλάκης ὅμως δὲ σκέφτονταν τέτοια πράματα. Δὲν εἶχε κανένα νὰ τόνε περιμένει στὸ δωμάτιό του. Οὔτε μάννα, οὔτε γυναίκα, οὔτε παιδί, οὔτε σκυλί. Μονάχος κι ἔρημος!

Ἄλλα σκέφτονταν κι ἀναλογίζονταν βλέποντας μελαγχολικά τὸ παιδί, πὺ τὸ τραγοῦδι του στάλαζε μέσα του, μέσ' σὴν καρδιά του, σὰν καθάρειες βροχοσταλίδες χυνοπωρινὲς ἀπάνω σὲ βουρλωμένα νερὰ λιμνούλας.

Θυμήθηκε τὰ παιδικά του τὰ χρόνια. Τὰ χρόνια περνοῦν, διαβαίνουν, χάνονται σὰν τὰ γελιδόνια, ὅμως ἀγύριστα, κι ἀφίνουν πίσω τους πεθαμένα κίτρινα φύλλα: τὲς μαραμένες ἐλπίδες, καὶ χιόνια καὶ κρούσταλλα: τοὺς παγωμένους, σβυσμένους πόθους μας.

Ἐφευγε τὸ παιδί κι' ὁ κυρ-Πουλάκης παρακολούθησε τὴν ἔξοδό του μὲ βουρλωμένη καρδιά.

Ἔστερις, ἔκαμε νὰ παραγγεῖλει τὸ πιοτί του τὸ συνηθισμένο, τότε μὲ τὸ ποτηράκι, ὄχι τὸ καραφόνι ὅπως ἄλλοτε. Μά, κείνο τοῦ εἶχε σερβιριστεῖ. Τόειδε στὸ κρῦο μάρμαρο τοῦ τραπεζιοῦ. Πότε καὶ πὼς βρέθηκε μπροστά του; Καὶ κείνος δὲν τὸ ἀντιλήφθηκε. Τ'όπιε. Μάσησε δυὸ φασολάκια νηστήσιμα καὶ μιὰ ἐληὰ πράσινη καὶ ξαναγύρισε στὲς θύμησές του:

Εἶταν παιδί ὁ κυρ-Πουλάκης ἔχτες προχθές, καλέ, θαρρεῖς, τόσοδα, εἶχε καὶ κείνος, κάποιες τέτοιες γιορτές, ἀγοράσει μιὰ τραμπούκα, εἶχε περιτυλίξει ἓνα κλουβὶ μὲ κόκ-

κινα κι ἄλλα παρδαλόχρωμα, διάφανα χαρτιά, ἀπὸ κείνα πὺ ἔφτιαχνε τοὺς χαρταετούς του τὴν ἀνοιξη καὶ τὸ καλοκαίρι.

Τὸ στόλισε μὲ κρόσα καὶ φιστόνια ἀπὸ τὰ ἴδια χαρτιά, ψαλιδισμένα. Καί, ὅταν ἀναψε στὸ σκοτάδι τὸ κερί, πὺ ἔστησε καταμεσίς τοῦ κλουβιοῦ, εἶταν χάρμα ματιῶν τὸ πρωτότυπο ἐκεῖνο φανάρι.

Θὰ γυρνοῦσε σὲ μερικὲς συγγενικὲς καὶ φιλικὲς πόρτες τῆς γειτονιάς, ὄχι μακριά, νὰ πεῖ τὰ κάλαντα. Μ' ἀλίμονό του! ὁ πατέρας του τοῦ τὸ εἶχε ἀπαγορέψει. Στοργὴ πατρική. Τὸ κρῦο εἶταν πολὺ. Ἡ μητέρα του ἐπίσης, κρατώντας τὴν ἐντολὴ τοῦ μπαμπᾶ.

— Μὰ θὰ βγῶ βαριοντυμένος καὶ θὰ γυρίσω προτοῦ νάρθει ὁ μπαμπᾶς.

Στοῦ κουφοῦ τὴν πόρτα οἱ παράκλησες καὶ τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Πουλάκη, ὅσον καὶ ἡ ἀδερφή του τοῦ κέντησε τὸ φιλότιμο λέγοντάς του:

— Ἐσύ, ζητιανάκι εἶσαι, νὰ γυρνᾶς στὲς πόρτες τοῦ κόσμου καὶ νὰ μαζεύεις δεκάρες;

Αἰώνιες μικροφιλοτιμίες τῶν γυναικῶνε!

Καὶ ὅμως εἶταν ζητιανάκι καὶ δὲν εἶταν ὁ Πουλάκης! Δὲ θὰ διακόνευσε — ὄχι! — δεκάρες κι' οὔτε σαυτὲς θὲ νᾶβρισκε τὴ χαρὰ πὺ λαχταροῦσε. Θὰ διακόνευσε μιὰ ματιὰ ἀπαλὴ σὰ βελούδο, ἓνα χαμόγελο δροσερὸ σὰν τριανταφυλλάκι πὺ ἀνθεῖ τὲς φεγγαρόλουστες νύχτες τ' Ἀπρίλη.

Κι' ἂν ἓνα λευκότατο σὰν μπουμπούκια κρῖνου χέρι ἀπλόνονταν σὴ φούχτα του, νὰ τοῦ προσφέρει κᾶνα πορτοκάλι χρυσὸ ἢ κόκκινο ἓνα μῆλο καὶ ἔψαυε τὸ παγωμένο του χέρι, θᾶνοιωθε τὸ ἴδιο καρδιοχτύπι, πὺ ἔνοιωσε τὴν πρώτη φορὰ πὺ τὴν συνάντησε — Ἄθηνᾶ, Ἄθηνούλα — πααίνοντας ἓνα πρωῖ σκολειό του.

Κι' οἱ δυὸ τους φορτωμένοι τὰ βιβλία τους, μὲ φουσκωμένη καρδιά, πὺ πάλι θᾶντικρούζανε: κείνος, τὴν ψιχρή

κι' αὐστηρὴ μορφή τοῦ δασκάλου του μὲ τὴν χοντρὴ τετρά-
κωχη βέργα στὸ χέρι, ἐκείνη, τὴ σκυθρωπὴ κι' ἀσκητικὴ
μορφή τῆς δασκάλισσας ποὺ ἔγρυζε ὅλην τὴν ὥρα :

— Ζῶα, κτήνη, ξόανα !

Τῆς ἔπεσε τῆς Ἀθηνούλας, ἄθελα ἢ ξεπίτηδες—ποιὸς
ξαίρει ; — τὸ σακκουλάκι τῆς τὸ κατηφεδένιο τῶν ἐργοχεί-
ρω τῆς, περνώντας δίπλα του βιαστικά. Ὁ Πουλάκης ἔ-
σκυψε, τὸ ἀνασήκωσε καὶ τῆς τὸ πρόσφερε. Ἐκείνη μὲ χα-
μόγελο τὸν εὐχαρίστησε.

Καὶ τούτη τὴ στιγμή χάθηκε καὶ διαλύθηκε σὰν κα-
πνὸς ἀπὸ τὴ φαντασία του ὁ ὠχρὸς σὰ θειάφι καὶ σκυ-
θρωπὸς δάσκαλός του. Ἐν' ἄρωμα γιόμισε τὴν ψυχὴ του.
Μιὰ λάμψη τὸ μυαλό του. Μά πάλι, σὰ χάθηκε ἢ παιδούλα
ἀπὸ τὴ ματιὰ του, μιὰ μελαγχολία, σὰν ἀποδείλινη κατα-
χνιά, σκίασε τὰ πάντα μέσα του. Μιὰ μελαγχολία, ποὺ ἀπὸ
ποῦ ἔρχόταν ; δὲν μπορούσε νὰ τὸ νοιώσει καὶ ποὺ τοῦ
στάθηκε ἀδύνατο νὰ τὴν ἀποδιώξει, ξαναφέροντας στὴ
φαντασία του τὸ φωτεινὸ πέρασμα τοῦ κοριτσιοῦ, τῆς Ἀθη-
νούλας !

Ὁ ! ἢ Ἀθηνούλα τῆς χήρας. Εἶχε κουβαλήσει στὴ γει-
τονιὰ κάμποσες βδομαίδες πρὶ σ'ένα σπίτι, μιὰ σειρά παρα-
κάτω. Εἶταν ἡσυχὴ μιὰ παιδούλα μὲ μεγάλα μαῦρα μάτια
ὄνειροπόλα, ποὺ τὰ ἴσκιωναν μακριὰ ματοτσούναρα.

Καὶ κεῖνα τὰ μαλλάκια τῆς, τὰ μαλλιά ὤσαμε τὸ γό-
νατο. Φρόνιμο κορίτσι καὶ νοικοκυροπαιδο. Τὸ παράθυ-
ρό τῆς πάντα μὲ λουλούδια κάθε ἐποχῆς στολισμένο, ἀπὸ
τις πριμαβέρες τῆς ἀνοιξῆς ὡς τὰ χρυσάνθεμα τοῦ χυνό-
πωρου. Κι' ἀκόμα, τὸ χειμῶνα, μέσα ἀπὸ τὰ παγωμένα
γιαλιὰ τῶν παραθυριῶ τῆς, μισοφαίνονταν κόκκινα τὰ κα-
κτολούλουδα, σὰ φλογισμένα χεῖλια παλιοῦ καιροῦ χανού-
μισας κάτω ἀπὸ τὸ διάφανο πετσέ τῆς.

Ἐκείνη πάντα μέου, δίπλα ἐκεῖ στὸ ἀνθισμένο παρά-

θυρο, σκυφτὴ στὸ βιβλίο διάβαζε ἢ κεντοῦσε ἀπάνω σ'ἄσπρο
πανὶ σκυμμένη.

«Καλέ, φτοῦ φτοῦ ! στὸ κορίτσι σου — λέγανε τῆς συ-
χωρεμένης σήμερα μάννας τῆς. Νὰ μὴν τὸ βασκάσουμε !
Τὶ χρυσὰ χεράκια ἔχει :—τὶ μπιμπίλα στὰ μαντηλάκια τῆς,
τὶ ἀνεβατὸ κέντημα στὰ στόρια καὶ τὰ σεμὲν νιὲ τάμπλ, τὶ
κοπανάκι στῶν δίσκων τὰ σκεπάσματα ; Καὶ κεῖνος ὁ γυ-
ρος τῆς καργιόλας ; δούλεμα μιὰ φορὰ ! »

Πῶς τὰ πρόφταινε μαθήματα, πάντοτε ἄριστα, καὶ δια-
γωγὴ, πάντα ἀρίστη, καὶ κεντήματα ;

Ὅλο μέσα στὸ σπίτι βοηθοῦσε καὶ τὴ μάννα τῆς, ποὺ
ἔρχόταν κουρασμένη, χήρα γυναῖκα, ἀπὸ τὰ μεροκάματα
πότε στῆς μιᾶς καὶ πότε στῆς ἄλλης. Ὅλ' ἢ γειτονιὰ εἶχε
νὰ λέει γιὰ τὴν Ἀθηνούλα :

«Κορίτσι παιδὶ δὲν εἶναι κι' αὐτὸ νὰ βγεῖ, νὰ μπεῖ,
ν' ἀνέβει, νὰ κατέβει, νὰ τρέξει ; »

Τὰ μαθητούδια τῆς Μεγάλης Σκολῆς περνούσαν καὶ
ξαναπερνούσαν ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς μπροστά, καθιετόσο — ἢ
γειτονιὰ εἶταν ψηλὰ στὸ Φανάρι, μέσα σὲ παρασόκακα —
Μά, ἢ Ἀθηνούλα οὔτε ἔβρισκε καιρὸ νὰ σηκώσει μιὰ μα-
τιὰ ἀπὸ τὸ βιβλίο ἢ τὸ κέντημα.

Ὅμως, ὅταν ὁ Πουλάκης περνοῦσε, τὸν καταλάβαινε
ἀπὸ τὴν πορπατησιά του, τότε χαιρέταε μὲ κλίση τοῦ κε-
φαλιοῦ, μισοκλίνοντας τὰ μεγάλα μαῦρα μάτια τῆς, στε-
νεύοντας σὲ χαριτωμένο χαμόγελο τὰ καλογραμμένα χεῖ-
λη τῆς. Κι' ἐκεῖνος, ἔβγαζε εὐγενικὰ τὸ καπέλο του.

— «Γειτονοπούλα βλέπεις» ἔλεγε ἢ γειτονιά.

Μά, ἂν ὁ Πουλάκης εἶχε κάτι, ἀλήθεια, τὸ σοβαρὸ ἀπά-
νω του, παρὰ τὰ μικρὰ του χρόνια, κι' ἔβγαζε τὸ καπέλο του
σὰ μεγάλος κύριος σ'ὄσους γνωστοὺς συναντοῦσε, μολαταῦτα,
τὸ καλοκαίρι καὶ τὴν ἀνοιξή, ἐκεῖ στὸ παρασόκακο τὸ ἀσύ-

χναστο από περαστικούς — οί Μεγαλοσκολίτες τὸ βραδινὸ περνούσαν— ἔστηνε τελένιες παγίδες ἢ θελειές ἀπὸ ἀλογότριχες στᾶγριοπερίστερα καὶ στοὺς ξέγνοιαστους σπουργίτες, πλάγι σὶς κοπριές, πὺν ἄφινε τὸ γαϊδούρι τοῦ ψωμᾶ, ὅταν περνοῦσε τὸ πρωί.

Ἄν ὅμως εἴξαιρε, πὺς αὐτὸ χαλοῦσε τὴν καρδιά τῆς Ἀθηνούλας, δὲ θὰ τὸκαμνε. Εἴταν τόσο πονόψυχη ἢ Ἀθηνούλα! Μὲ πόση προθυμία ἔλυνε τὸν κόμπο τοῦ τόσο δὰ μαντηλιοῦ τῆς γιὰ νὰ ἐλεήσει κανέναν τυφλὸ ἢ γέρο ζήτουλα. Πόσες φορές τάγιζε τὰ περιστέρια καὶ τοὺς σπουργίτες πὺν οὔτε ἔσπερναν οὔτε θέριζαν, ἀλήθεια, μὰ ὁ Θεὸς ἐφρόντιζε γιὰυτὰ τὰ πετεινὰ μέσω τοῦ ἀγγέλου του, τῆς Ἀθηνούλας. Κιὰκόμα ἢ Ἀθηνούλα δὲν ἔκοβε τοὺς ἀνθούς πάνω ἀπὸ τὰ φυτὰ τῆς, ὅχι γιὰ νὰ μὴ χαλάσει ἢ φιγούρα τοῦ παραθυριοῦ τῆς, μὰ κατὰ βάθος, γιὰτὶ τὰ πονοῦσε.

Καὶ θυμᾶται ἀκόμα ὁ Πουλάκης: . . .

— «Ἀποστόλη, ἓνα ντουμπλέ» παράγγειλε πάλε ὁ Πουλάκης.

. . . . Μιὰ μέρα, ἓνας σπουργίτης πιάστηκε. Ἐτρεξε ὁ Πουλάκης γιομᾶτος χαρὰ καὶ καρδιοχτύπι νὰ πάρει τὴ λεία του, κάτω ἀπὸ τὰ μάτια τῆς Ἀθηνούλας. Ἀπλωσε τὸ χέρι του. Ὁ δύστηχος ὁ σπουργίτης ἔβαλε ὅλες τὶς δυνάμεις του μπροστὰ στὸν κίντυνο. Ἀπαλλάχτηκε ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσία του καὶ τὸν βέβαιο θάνατό του, ἀφίνοντας λύτρα τὴν πλατειά οὐρίτσα του. Φούρη! πέταξε πάνω στὸ γεῖσο τοῦ σπιτιοῦ τῆς Ἀθηνούλας. Ὑπόφερνε τὸ φτωχό. Τρέμιζε τὰ δυὸ φτερούγια του ἀπλωτά. Πότε πότε τιτίβιζε πονετικά. Κλονίζονταν ἀπάνω στὰ ἀδύνατα ποδαράκια του, ἔτσι, λές, καὶ θᾶπεφτε ἀπὸ κεῖ ψηλὰ στὸ λιθόστρωτο χάμω. Ὁ Πουλάκης περιέμενε τώρα, κάτω ἀπὸ τὸ σπῆτι τῆς Ἀθηνούλας, καρτετερώνοντας τὸ πέσιμο τοῦ σπουργίτη. Κατέβηκε στὴν πόρτα καὶ ἢ Ἀθηνούλα. Ἐκαμε δυὸ βήματα παραέξω, πλάγι

στὸν Πουλάκη, καὶ γύρισε τὸ κεφάλι τῆς παρατηρώντας ψηλὰ τὸ φτερωτὸ τραυματία.

— Εἶδες τὶ ἔκαμες; δὲν πονεῖς; Καρδιά δὲν ἔχεις;

— Ὅχι, ἀπάντησε μηχανικά ὁ Πουλάκης, τὴ ματιά του ἔχοντας ψηλὰ πάντα. Κι' ἀπὸ λιγόστιγμη σκέψη, στρέφοντας τὴ ματιά του στὴν Ἀθηνούλα, πὺν τὸν ἔβλεπε μὲ ἀπορία γιὰ τὴν ἀναπάντεχη ἀπάντηση, συνέχισε μουρμουρίζοντας, θαρρεῖς, τὸ φινάλε κάποιων πονετικῶν στίχων: Ἄφοῦ, ἐσύ, μοῦ τὴν ἐπῆρες; . . .

Ἡ Ἀθηνούλα εἶχε κοκκινήσει σὰν τὰ φλογισμένα γαρούφαλα τοῦ παραθυριοῦ τῆς. Ἐνοιωσε κάτι νὰ φτεροκοπάει μέσα στὸ ἀπαλοφούσκωτο στηθάκι τῆς.

Ὁ σπουργίτης πέταξε στ' ἀντικρυνὸ τὸ δέντρο τώρα. Ὅμως ὁ Πουλάκης εἶχε αἰχμαλωτίσει μιὰ καρδιά.

Ὁ σπουργίτης ἀνάλαβε. Ἀπὸ κείνη τὴ μέρα ὁ Πουλάκης δὲν ἔστηνε παγίδες καὶ θελειές στᾶγριοπερίστερα καὶ στοὺς σπουργίτες.

Ὁ κολοβὸς σπουργίτης ἔγινε τὸ εὐνοούμενο πουλί τῆς Ἀθηνούλας, ἂν καὶ δὲν ἄκουγε τὰ καλέσματά τῆς—ἔλα, ἔλα— οὔτε, πολλές φορές, καταδέχονταν τὰ ψίχουλα πὺν τοῦρριχνε. Κεῖνος προτιμοῦσε, ἐνῶ ὁ ἥλιος ἔσκαψε τὴν πέτρα, ἀξέγνοιαστος νὰ κυλιέται μέσα στὴν ξερὴ κοπριά, τρώγοντας τὰ σπυριά τοῦ κριθαριοῦ πῶβρισκε ἢ, στὸ χῶμα τᾶπαλό, ραμφίζοντας τὰ μερμήγκια.

Πόσο ἢ Ἀθηνούλα πάσκιζε νὰ τότε φέρει δίπλα στὰ λούλουδά τῆς, ρίχνοντάς του ψίχουλα μακριά, σιμώτερα πάνω στὸ παράθυρο, ὅχι γιὰ κακὸ σκοπὸ, μὰ γιὰ νὰ τότε μερέψει... Κεῖνος ἄρπαζε τὰ ψίχουλα καὶ πέταγε μακριά, ἢ πολλές φορές δὲν τὰ καταδεχόταν.

Μὰ, ἦρταν χιόνια, ἦρταν πάγοι. Σκεπασμένα τὰ πάντα: σπόροι, ἔντομα καὶ βλαστοί. Ὁ φτωχὸς σπουργίτης νηστικός, κρυωμένος, μουσκεμένο πούπουλο, ζαρωμένος ἓνα κα-

φειτὶ κουβαράκι, ἤρτε στὸ παράθυρο δίπλα. Στὸ μισάνοιγμα τοῦ παραθυροφύλλου, μπῆκε μέσα. Ἡ Ἀθηνούλα σφάληξε τὸ παράθυρο μὲ τρόπο. Κι' ὕστερις, τὴν ἄλλη μέρα, πετοῦσε χαρούμενος, παιχνιδίζοντας ἀνάμεσα στὰ μακριὰ πράσινα φύλλα τῶν κακτολούλουδων, πίσω ἀπὸ τὸ γυαλὶ τῶν παράθυρων...

— Ἀποστολάκη, ἓν' ἀκόμα ντουμπλὲ καί, δυὸ τρία φασολάκια περισσότερα...

Ὁ Ἀπόστολος τοῦφερε τὸ ντουμπλὲ καὶ μὲ τὰ φασόλια μαζί, τουρσί πεπερίτσες. Τοῦ ἔκαμε ὄμως παρατήρηση πὼς παραπάνω ἀπόψε πίνει..»

— Βάσανα, βάσανα! τοῦ ἀλάντησε, ἔτσι ξερὰ σὰ νὰ μὴν ἤθελε λόγια παραπάνω νὰκούσει καί, παραπάνω νὰ μιλήσει ὁ Πουλάκης.

Εἶχε χάσει μὲ τὶς σκέψεις του μαζί στὸ κουβέντιασμα τοῦ Ἀποστόλου τὴν μελαγχολικὴ χαρὰ, πὺ ἀπολάβαινε, γυρνώντας μὲ τὴν φαντασία του στὰ περασμένα.

Σὲ μιὰ στιγμή, μπροστὰ ἀπὸ τὸ ἀχνισμένο παράθυρο, πέρασαν δύο σκιές: ἄντρας καὶ γυναῖκα κολλητὰ κολλητὰ. Ἀκούστηκαν τρεμάμενα οἱ λαλιές τους ἀπὸ τὴν ἡδονὴ τοῦ σφιχταγκαλιάσματος καὶ τὸ κρῦο, καὶ τὰ γέλια τους νὰ σβύνουν.

— Ἀγαποῦλες! Ἔ; γιὰ θυμήσου, βρε Πουλάκη! εἶπε μέσα του ὁ ἴδιος, καὶ ἀλάντησε πάλε βουβὰ στὸν αὐτό του.

— Ἄν θυμοῦμαι λές; Πῶς ὄχι; Ἐρωτες πληρωμένους, ἀγορασμένους μὲ ἴδρο, πὺ ἔχουσα ποτάμι στὸ ζυγὸ τῆς δουλειᾶς, ἔρωτες ψεύτικους, σὰν τὰ ὠραῖα χάρτινα ἐκεῖνα τριαντάφυλλα, πὺ μοιάζουν ἀληθινὰ, καὶ περισσότερο ἀπ' ἀληθινὰ, πὺ ξεπάζουν... Μά, πάντα ψεύτικα!

Θυμᾶται, καὶ ὅλο θυμᾶται ὁ Πουλάκης, ἔρωτες σαρκικούς, πὺ ἀναφταν καὶ φουντώναν στὸ στροβίλισμα τοῦ χοροῦ καὶ σβύναν σὲ μιὰ στιγμή στιγμούλα, μακριὰ ἀπὸ

τὰ μάτια τοῦ κόσμου, πίσω ἀπὸ κατεβασμένα στόρια καὶ τὴν κλειδωμένη πόρτα. Ποῦ νὰ βρίσκονταν τότε αὐτὲς οἱ κοπελιές, πὺ τὶς τάγιζε στὰ μεγαλύτερα ρεστωρὰν τοῦ Πέρα, πὺ τὶς πότισε τὰ πιὸ ραφιναρισμένα κρασιὰ καὶ τὰ πιὸ ἀκριβὰ ποτὰ στᾶριστοκρατικὰ μπάρ; Κι' ἀκόμα, τὶς ἔδωκε ἓνα κομμάτι τῆς ζωῆς του, τὰ νειᾶτα του, τὸ πιὸ πολῦτιμο στὸν κόσμο γιὰ ἓναν ἄνθρωπο, ξενουχτώνοντας στὰ ξενοδοχεῖα, καὶ κάποτε, ἀλίμονο, ὕστερ' ἀπὸ τὰ μεθύσια, σὲ σπίτια μὲ κόκκινο φανάρι;

Τὰ χρόνια τὸν προπῆραν, ἢ τσέπη ἄδειασε καὶ ὅλες φύγαν ἀπὸ κοντὰ του, σὰν τὰ χελιδόνια πὺ φεύγουν τὸν χειμῶνα. Ἄλλες παντρεύτηκαν. Τοῦ σκοινιοῦ καὶ τοῦ παλουκιοῦ τοὺς βρῆκαν καὶ τοὺς κουκούλουσαν. Ἄλλες ἐπίπλωσαν διαμερίσματα σ' ἀπαρτμάν, κι' ἂν στὴν πόρτα τους δὲν ἔχουν κόκκινο φανάρι, μολαταῦτα τὰ ζουπεδάκια, πὺ τυχαίνει νὰ διοῦν πέντε-δέκα παράδες στὴν τσέπη, τὶς ξαίρουν καὶ ἢ ἀστυνομία τὶς παρακολουθεῖ. Μὰ κι' οἱ πρῶτες, πὺ βρῆκαν καὶ κουκουλώσαν κανένα γεροντοπαλλήκαρο ἢ κανένα βλάκα, δὲν ξέχασαν τὶς παλιές τους συνήθειες, δὲν χάσαν τὶς παλιές ὀρέξεις. Ἐχουν φίλους οἰκογενειακούς, πὺ δὲν τοὺς ξεχωρίζουν ἀπὸ τοὺς συζύγους των.

Ξεγελιώνταν τότες ὁ Πουλάκης, σὰν τὶς σταρίθρες πὺ τὶς τραβοῦν τὰ πολύχρωμα καθρεφτάκια, πὺ λαμπυρίζουν στοῦ ἡλίου τὶς ἀχτίδες, σὰν καθάριο νερὸ λιμνούλας ἢ ρυακιοῦ. Γιατὶ δὲ σὲ σιμώνουν τότες Πουλάκη; κι' ἂν τὶς διεῖς, σὲ γυρνοῦν τὴν πλάτη; Πὺ σὲ πῆραν τὰ χρόνια κι' ἀσπρίζουν στὰ μηνίγκια σου τὰ μαλλιά σου; Ὅχι! Ἡ καρδιά σου βαστάει ἀκόμα σὰν τὰ γαρούφαλα, ἐκεῖνα πὺ ἀνθοῦν ἑπτὰ βολές τὸν χρόνο, κι' ἀκόμα κάτω ἀπὸ τὰ χιόνια τὰ βρίσκει κανένας ὀλάνθιστα. Τότες

γιατί ; Γιατί άλλο ρωτᾶς ; ἀφοῦ ἡ τσέπη σου δὲν βροντᾶει ὅπως καὶ πρίν...

Τὶ τὰ θὲς ὅμως ; ὅλοι οἱ ἔρωτες σβύνουν καὶ διαλύονται καὶ μόνο ἓνας ἔρωτας, μιὰ ἀγάπη μνήσκει, σὰ φλόγα ἄσβυστη στὴν καρδιά, στᾶδута της, τᾶγια τῶν ἀγίων, πού σβύνει μόνο κάτω ἀπὸ τὴν πέτρα τοῦ τάφου. Ἔτσι, καὶ τῆς Ἀθηνᾶς ἡ ἀγάπη ἔμεινε στὴν καρδιά του.

— Ἀποστολάκη μου, ἐν' ἀκόμα ντουμπλέ.

— Ἄ ! τοῦ εἶπε ὁ κάπελας, τὸ παράκαμες ! Ὅλα κι' ὅλα ! Ἐσύ, χριστιανὸς δὲν εἶσαι ; Πρέπει νὰ κλείσουμε. Καὶ μεῖς θὰ πᾶμε στὴν ἐκκλησία.

Ὁ κυρ-Πουλάκης ἔρριξε μιὰ ματιὰ γύρω του. Εἶχε ἀδειάσει τὸ καπηλειό, ἀλήθεια.

— Ἐχεις δίκηο, Ἀποστόλη μου. Εἶδε τὸ ρολόγι του.

— Σὲ λίγο θὰ χτυπήσουν οἱ καμπάνες.

Μὰ ντέρτια καὶ μεράκια.

Σηκώθηκε καὶ τῶπιε τὸ τελευταῖο τὸ ποτηράκι του στὸ τεζιάχι. Πλήρωσε. Ἀνασήκωσε τὸ γιακά του. Σφιχτοντυλίχτηκε στὸ παλτό του καὶ βγῆκε ὄξω.

Ἐρημιὰ. Κανεῖς στοὺς δρόμους. Ἀστροφεγγιά. Μόνο ὁ ἀέρας δυνατὸς καὶ τσουχτερὸς στριφογύριζε τὸ χιόνι στίς γωνιὲς τῶν δρόμων.

Ἀκούστηκε ἡ καμπάνα κάποιας μακρυνῆς ἐκκλησίας. Τώρα σὲ λίγο, θὰ σήμαινε καὶ τοῦ Μουχλοῦ. Ἐκαμε μιὰ γυροβολιὰ ἔτσι, ἀπὸ τὸ δρόμο πού καθόταν ἡ Ἀθηνᾶ. Καὶ νά, βλέπει τὸ παράθυρό της φωτισμένο καὶ τὴν σιλουέττα της στὸ στόρι. Χτένιζε τὰ μαλλιά της, τὰ μακριὰ μαλλιά της. Τοῦρθε νὰ φωνάξει μέσα στὸν ἀέρα. Τοῦρθε ἔτσι, νὰ πάγει νὰ χτυπήσει τὴν πόρτα της. Δὲν εἶχε τὴν τολμη. Ὁ ἀέρας σφύριζε, καὶ στᾶφτιά του ἠχολοοῦσεν ἡ πρόρρηση τῆς κυρα Ἀσημίνας : «Ὁγουρλούδικο. Κάποιο καλὸ θὰ

σᾶς τύχει». Κι' ὕστερις, τὰ μαντικὰ λόγια τοῦ καφέ καὶ χαρτιῶν, πού στὸ σπίτι τοῦ Δοξαπατρῆ ἄκουσε : «Μιὰ κοπέλλα μελαχροινή, πάντα ἐσᾶς σκέπτεται». Κι' ἂν δὲν εἶναι ἡ Ἀθηνᾶ ποιά θάναί ; ρωτᾶει ὁ Πουλάκης τὸν αὐτό του.

Τὰ σήμαντρα ἠχολογούσαν τῆς Παναγίας τῆς Μουχλιώτισσας. Τὸ φῶς τώρα, κάτω στὴν αὐλὴ τῆς Ἀθηνούλας ἔσβυσε καὶ ἡ πόρτα ἀνοιξε. Ἡ σιλουέττα τῆς Ἀθηνᾶς φάνηκε πού διευθύνονταν πρὸς τὴν λάμπα νὰ τὴ σβύσει.

Ὁ Πουλάκης, πού βρίσκονταν ἀπόξω ἀπὸ τὴν πόρτα της, τόσο κοντά, μένα μεγάλο βῆμα βρέθηκε μέσα στὴν αὐλή. Ἡ Ἀθηνᾶ τρόμαξε σὲ μιὰ στιγμή καί, σὰν τὸν ἐγνώρισε, ἔκαμε περισσότερο τὴν τρομαγμένη.

— Ἔσπασες τὴ χολή μου, τοῦ εἶπε, καὶ θυμωμένα δῆθε «Τὶ γυρεύεις ἐδῶ τέτοια ὥρα ;» τὸν ἀρώτηξε, καὶ βιαστικὰ ἔκλεισε τὴν πόρτα, γιὰ νὰ μὴ φέρνει δῆθεν ὁ ἀγέρας τὰ χιόνια στὴν αὐλή. Στάληθεια ὅμως, γιὰ νὰ μὴ μετανοήσει καὶ φύγει ὁ Πουλάκης, μὲ τὸν τρόπο πού τοῦ μίλησε, ὅπως μιὰ βδομάδα ὕστερ' ἀπὸ τὸ λογοσήμαδο— καὶ πᾶνε τόσα χρόνια τώρα. Πόσα !— Ἐκλείσει τὴν πόρτα τώρα ἔτσι, ὅπως κάποτε ἔκλεισε τὸ παράθυρο κάποιο χειμῶνα στὸ σπουργίτη. Σὰν ἐκείνονε τὸ σπουργίτη κι' ὁ Πουλάκης ἦρθε στὴν Ἀθηνᾶ τούτη τὴ στιγμή. Ἐπεσε στὰ πόδια της νηστικὸς ἀπὸ ἔρωτα κι' ἀγάπη, διψασμένος ἀπὸ οἰκογενειακὴ ζοιή, παγωμένος ἀπὸ τὴν ἐρημιὰ καὶ τὴ μοναξιά του, τώρα πού τὰ πρῶτα χιόνια πέσανε στὰ μαλλιά του. Ἐκείνη τὸν ἀγκάλιασε. Οἱ δυὸ σκιές τους στὸν μπερντέ τῆς αὐλῆς γίνηκαν μία. Ἐνα φιλὶ μετάνοιας καὶ συγχώρεσης εἶταν ὁ πραγματικὸς τους πιά ἀρραβῶνας.

Λάμψη χαρᾶς καὶ εὐτυχίας ἀνάδιναν τὰ πρόσωπά τους ὅταν μπαίναν στὴν ἐκκλησία.

Ἐκαῖνος διευτύνθηκε δίπλα στὸν ἀριστερὸ ψάλτη, τὸν

Δοξαπατρῆ, κι' ἔψελνε μὲ τὴν καρδιά του. Ἐκείνη εἶχε ἀνεβῆ στὸ γυναικωνίτη.

— Τοὺς εἶδες, κυρὰ Ἀγγελικὴ μου, τὸν κυρ-Πουλάκη μὲ τὴν Ἀθηνᾶ; Ὡς φαίνεται, τὰ ταίριαξαν. Καλὰ ἔλεγε ὁ κόσμος. Ἀγάπησαν.

— Τὶ τὸ παράξενο, Οὐρανίτσα μου, κόρη μου. Σήμε-
ρις ὁ Χριστὸς μας γιὰ τὴν πίστη, τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἀγά-
πη γεννιέται. Πρὸ πάντων γιὰ τὴν Ἀ γ ά π η.

Ο ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ ΑΓΙΟΣ

Παραμονή.

Τὰ κορίτσια τοῦ χωριοῦ σκούπισαν, καθαρίσανε, νοικοκύρεψαν τὴ μικρὴ ἐκκλησοῦλα. Τὰ φρόκαλα τὰ φύλαξε ἡ Μυρτούλα τῆς κερα-Καλλιρῶς μέσα στὴ μαντήλά της καὶ τᾶφερε στὸ σπίτι. Κι' ἀκόμα ἡ Μυρτούλα, τὸ ἄξιο καὶ προκομμένο κορίτσι, μὲ τᾶλλα κοριτσόπουλα τῆς γειτο-
νιάς στολίσανε τὸ εἰκόνημα τοῦ Ἀγίου μὲ πολυτρίχια, ἐπί-
φυλλα καὶ μὲ ἄλλα φωτεινά, πράσινα κλαδάκια νερόχαρων
φυτῶν, πὺ τὰ διατηροῦνε καὶ τὰ προφυλάγουν ἀπ' τὴν
παγωνιά μέσα στὴ θέρμη τῆς παρθενικιάς των καμαρού-
λας. Ἐδῶ καὶ κεῖ ποικίλλανε τὴν ὀλοπράσινη γιρλάντα μὲ
ἀνθάκια δυσσεύρετα αὐτὴ τὴν ἐποχὴ τοῦ χειμῶνα. Καὶ τοῦ

πρέπουν τοῦ Ἁγίου τόσο οἱ πρασινάδες. Μοιάζουν ἔτσι σὰ φύκη κι' ἄβρια χλωρά, σὰ θαλασσινὰ λουλούδια. Καὶ λάμπει τὸ πρόσωπό του μέσα σ' αὐτὴ τὴν γιοράντα, μέσα στ' ἀναθήματα τὰσημένα: καραβάκια, προβατάκια, μάτια, ποὺ ἀπὸ ἄσπρες, κόκκινες, οὐρανιὲς κορδελίτσες εἶναι κρεμασμένα. . .

Γιορτάζει ὁ Ἅγιος καὶ τὸ χωριὸ γιορτάζει, ὅλο. Γι' αὐτὸ ὅλα τὰ καΐκια βιαστικὰ ξεφορτώσανε στὰ ξένα πόρτα τὰσπροθαλασσίτικα καὶ τῆς Μαύρης Θάλασσας: πορτοκάλια καὶ μανταρίνια νεράντζια καὶ λεμόνια, γλυκὰ καὶ παστελαριές, μύγδαλα καὶ μαστίχι, λάδι καὶ κρασί—εὐλογία Θεοῦ—καὶ γυρίσανε στὸ νησί.

Βαποράκια καὶ σκοῦνες, τρεχαντήρια καὶ καΐκια, μπομπάρδες καὶ γολέτες—ὁ «Ἅγιος Μάρκος» τοῦ Μαργαρώνη, ὁ «Βροντάδος» τοῦ Περρῆ καὶ τ' Ἀγγελῆ, ἡ «Πελαγία» τοῦ Κάστανου, ὁ «Ἅγιος Νικόλαος» τῶν Πιτταούληδων, ἡ «Σοφία» τοῦ Ἀρακᾶ, οἱ «Τρεῖς Ἀδελφοί» τοῦ Γλύκα, ἡ «Ἁγία Ζώνη» τοῦ Καλλιοῦ, ὁ «Ἐσπερος» καὶ ἡ «Μαρίκα» τοῦ Ἀργύρη καὶ τόσα ἄλλα πλεύμενα, μαζεύτηκαν στὸ λιμάνι ἀπονωρίς.

Μόνο ἡ «Ἐπερμάχω» δὲν εἶχε φανεῖ.

Οἱ ναυτικοὶ στὸ παραλιακὸ καφενεδάκι κοίταζαν ἀπὸ τὰ θολὰ τζάμια, ὅπου ἔρρεε τὸ χιονόνερο καὶ ἡ ἀρμύρα τῶν κυμάτων τὰ χτυποῦσε. Κοίταζαν πρὸς τὸ σκοτάδι πέρα τοῦ πελάγου, μήπως φαίνονταν κανένα φῶς, μὴ κι' ἔρχονταν ἡ «Ἐπερμάχω».

Μιὰ γριούλα, ἡ γριά-Γαρουφαλιά καὶ ἡ ἀρρεβωνιαστικιά τοῦ γιοῦ της, ἡ Μυρτούλα, προσευκὲς καὶ παράκλησες μουρμούριζαν ἐκεῖ ψηλὰ στῆς σαλίτσας τὸ παραθυράκι, ποὺ βλέπει πρὸς τὴν ἀνοιχτὴ θάλασσα, γιὰ τὸν Ἀντζελῆ.

Ὁ Ἀντζελῆς εἶταν τῆς κερα-Γαρουφαλιάς ὁ γιός, ὁ μοναχογιός, ὁ κανακάρης της. Τὸ ἀγαπημένο της, τὸ μά-

λαμα παιδί τοῦ χωριοῦ. Ἐκαμνε ταξίδια στὸν Περαιά, στὴ Σαλονίκη, στὸ Βόλο, στὴν Κρήτη καὶ στὴν Κύπρο. Ὅλα ὠραῖα τὰ πόρτα καὶ καλά. Καὶ οἱ πόλεις ὠραῖες κι' αὐτές. Μὰ ἡ Κωνσταντινούπολη, ἡ πόλη ἡ ξακουστή, ἡ αἰώνια πόλη, στὸ ὕπνο καὶ στὸν ξύπνο του δὲν τὸν ἄφινε ἤσυχα.

— Λέγε, μάννα μου, μαννούλα μου. Σᾶκούω μὲ δεκατέσσερα ἄφτια...

Καὶ τοῦ διηγόταν ἡ μάννα του, περιγράφοντας ζωερὰ τὶς ὁμορφιὲς καὶ τὰ καλὰ τῆς Πόλης. Τῆνε γνώριζε καλά. Εἶχε βουλέψει στὰ νιάτα της ἐκεῖ σὲν' ἀρχοντόσπιτο παραμάννα.

Ὅταν τελείωνε τὶς διήγησές της καὶ τὴν ἀπαγγελία τὶς ρίμες, τὴν ἀρωτοῦσε ὁ Ἀντζελῆς μ' ἀπορία, ἀνοιγόντας ζωερὰ τὰ μάτια του.

— Μά,... εἶν' ἀλήθεια, μάννα μου, ἐτούταδα, ὅπου μοῦ ἱστορεῖς, γιὰ νε, μαθές, παραμύθια;

Κι' ἐκείνη μὲ χαμόγελο:

— Κάτι λιγότερο ἀφ' τὴν ἀλήθειαν, γιώκα μου. Τοῦ ἀπαντοῦσε.

Λαχταροῦσε λοιπὸν ὁ Ἀντζελῆς νὰ διεῖ τὴν Πόλη, τὴν Κωνσταντινούπολη, τὴ βασίλισσα τῶν πόλεων.

— Δὲ θὰ νᾶξιωθῶ, μάννα μου, νὰ τὴ διῶ καὶ γὼ καὶ νὰ τὴν ἀπολάψω;

— Ἀμποτες νὰ δώσ' ἡ χάρη τ' Ἀη-Νικόλα μας καὶ τὰ ματάκια σου πολλὰ θὰ διοῦνε θέν καὶ τὰ χειλάκια σου πολλὰ θὰ μολοήσουν, γιώκα μου.

Γι' αὐτὸ ὁ Ἀντζελῆς πάντα ἔκαμνε κρυφὲς προσευκὲς στὸν Ἅγιο Νικόλα: Νὰ τὸν ἀξιώσει νὰ διεῖ τὴν Πόλη καὶ τὶς παραδεισιακὲς ὁμορφιὲς της νὰπολάψει. Γι' αὐτὸ πάντα ρωτοῦσε, ὅταν βρῖσκονταν στὸ χωριό, σὰν ποιοὺ καράβι τσουρμάρει γιὰ τὴν Πόλη.

Νά, τόρα τελευταῖα, ποὺ βρῆκε καὶ μπάγκαρε μὲ τὴν

«Υπερμάχω» τοῦ καπεταν Τρήρη. Καὶ σὰς ἀφίνω νὰ φανταστεῖτε τὴν χαρὰ καὶ τὴν συγκίνηση του, ὅταν ἓνα πρωτῆ, σὰ σὲ ὄνειρο, ἀρχὲς Νοέβρη, ἢ «Υπερμάχω» ἀγκυροβολοῦσε στὸ Ἀχῆρ-Καπού. Τὴν ἄλλη μέρα, πολὺ πρωτῆ, θὰ τήνε τραβοῦσε τὸ ρεμούρι μέσα στὸ λιμάνι, στὰ Λεμονάδικα· εἶτανε φορτωμένη μανταρίνια καὶ πορτοκάλια.

Τὶ αἰστανόταν ὁ Ἀντζελῆς; κοντύλι τῶν ἀδυνάτω νὰ τὸ περιγράψει. Χορχαλοῦσε ἀκόμα ἢ ἀλυσίδα τῆς ἀγκυρας κι' ἐκεῖνος εἶχε ριχτεῖ κάτω στὸ καμαρίνι του. Ἐκεῖ εἶτανε κρεμασμένο τὸ εἰκόνισμα τοῦ Ἀη-Νικόλα, τοῦ Θαλασσινοῦ Ἀγίου. Μόλη τὴ θρησκευτικὴ θέρημ τῆς καρδιάς του τὸ κατασπάσθη.

«Ἀμποτες νὰ δώσ' ἢ χάρη του». Τοῦ εἶχ' εὐκηθεῖ ἢ μάννα του. Κι' εἶναι τῆς μάννας ἢ εὐκὴ λόγι' ἀγγέλου καὶ θέλημα Θεοῦ. Ὑστερ' ἀπὸ τὴν προσευκὴ του ὁ Ἀντζελῆς ἀνέβηκε στὴν κουπαστή. Εἶδε ὄνειρο. Ὁνειρο μὲ δόλάνοιχτα τὰ μάτια του! Πῶς ποτὲς θὰ τὸ λησμονήσει τοῦτο;

Ἡ πρωῖνὴ φθινοπωριάτικὴ πάχνη κατακάθουνταν γαλακτωμένη. Γύρω, ἀπὸ παντοῦ. Ἐκεῖ πρὸς τὸ Σεραΐ Μπουρνου, οἱ μιναρέδες τῆς Ἀγιᾶ Σοφιάς, σὰ λόγες πρωτοὶ φάνηκαν, φτάνοντας στοὺς χρυσορρόδινους οὐρανοὺς. Σὲ λίγο φάνηκε ὁ μεγάλος τροῦλλος μὲ τὸ μισοφέγγαρο. Ὑστερις, λίγο λίγο, οἱ ἄλλοι μικροὶ τροῦλλοι πρόβελναν γύρωθε του.

Κι' ἔτσι, ὡς εἶταν ἀπάνω ἀπ' τὸ γαλάκτωμα τῆς πάχνης καὶ κάτω ἀπ' τὸν καθάριον οὐρανό, ἔμοιαζε σὰν ἓνα κρεμασμένο ὄνειρο.

Ἐκεῖνὴ τὴ στιγμὴ βγῆκε ὁ ἥλιος, ὁ ἀνατολίτης ἥλιος, πού ὅλα τὰ ὁμορφαίνει, καὶ θάλασσες καὶ βουνὰ καὶ σπῖτια καὶ ξέρες καὶ λιλάδια, καὶ λάσπες ἀκόμα, ἐκεῖ στὴν Πόλη, τὴν ὠραία καὶ πολύπαθη καὶ πάντα πολύφερρη. Ἐχυνε κείνη τὴ στιγμὴ τὸ χρυσάφι του ἀπάνου στοὺς γκρίζους τροῦλλους τῶν τζαμιῶν, στοὺς ἀψηλοὺς οὐρανόφραστους μι-

ναρέδες, ἀπάνω στὰ ψηλὰ σπῖτια. Κι' ὄλο τὸ πανόραμά της ἔπαιρνε μιὰ χρυσορρόδινὴ ἀνταύγεια κι' οἱ σκιὲς ἀσπρογάλαζες, βιολετιὲς δίνανε μιὰν ὁμορφιὰ ἀσύλληπτη.

Ἡ θάλασσα χρύσιζε. Βαπόρια μικρά, μεγάλα, θεόρατα καὶ σὰν πόλεις εὐρύχωρα, ἀγκυροβολημένα εἶτανε κεῖ. Ἄλλα μπαινόβγαιναν. Κάθε χωρητικότητας. Σημαῖες ἀνεμίζονταν στὶς πρύμες τους κάθε ἐθνικότητας. Οἱ βάρκες τὰ περιτριγυρίζανε τόσες πολλές, ὅσα πολλὰ τὰ κοπάδια τῶν ψικροψαριῶν παιχνίδιζαν γύρω στὰ ὕφαλα τῆς «Υπερμάχως». Οἱ γλάροι κάτασπροι, μάνοιχτὰ διάπλατα φτερά, φέρνανε κύκλους καὶ ταλαντευόντουσαν ἀπάνω ἀπὸ τὰ ἤσυχα νερά. Ἄλλοι κούρνιαζαν στὶς ξεβαμμένες σημαδοῦρες. Καὶ ὁ οὐρανὸς ἀνθοῦσε ροδόχρυσα τριαντάφυλλα.

Τὴν ἄλλη μέρα κατὰ τὰ γλυκοχαράματα, ἐνῶ ὁ μουεζίνης τραγουδοῦσε στὴν ἤσυχία ἐκεῖνὴ τὸ περίπαθο «σαμπαχναμάζι» (δρθρινὴ προσευκὴ), ἢ «Υπερμάχω» εἶταν ἀραγμένη στὰ Λεμονάδικα, ἀντίκρου στὸν πύργο τοῦ Γαλατᾶ καὶ στὸ Γιακαπάνι, ὅπου εἶναι δεμένες κολλητὰ, κολλητὰ ἀναρίθμητες μαγοῦνες καὶ σαλαπούργιες, πού τὰ κατέρτια τους δίνουν ἰδέα δάσου σὲ χυνοπωριάτικὴ ὥρα.

Μιὰ μέρα ἠλιόλουστη κατεβάσανε τὴ φελούκα. Μπῆκε ὁ καπετὰν Τρήρης μέσα, πῆρε καὶ τὸν Ἀντζελῆ στὸ κουπί.

— Πάμενε ὡσαμε μέσα νὰ κάμωμεν μιὰν βόρταν. Τοῦ εἶπε. Κεῖνο ποῦθελε κι' ὁ Ἀντζελῆς. Ἀνασκουμπώθηκε σβέλτα κι' ἄδραξε τὰ κουπιά. Ἐλαμνε, κι' ὅσο προχωροῦσε ἢ βαρειὰ φελούκα πρὸς τὸν μυχὸ τοῦ Κερατείου, ρωτοῦσε:

— Ἴντα νᾶναι τοῦτοδα. Ἴντα νᾶναι κείνο, καπετάνιο;

Κι' ὁ καπεταν-Τρήρης τοῦ ἀπαντοῦσε, σ' ὅτι ἤξαιρε, μὲ προθυμία. Ὅταν περάσανε κάτω ἀπὸ τὴν Παλιὰ Γέφυρα τοῦ Οὔν-Καπάν, τοῦ ἔδειξε πρὸς τὰ δεξιὰ:

— Νά, ἢ Δεξαμενὴ γιὰ τὰ πολεμικὰ κι' ἐμπορικὰ βαπόρια. Παρακάτω τὸ ὑπουργεῖο τῶν Ναυτικῶν κι' ἀκόμα

παρακάτω λίγο, στ' άψηλά, τὸ Νοσοκομεῖο τὸ Τούρκικο.

Ὁ Ἄντζελῆς μὲ περιέργεια ἔβλεπε τὰ χέρια αὐτὰ καὶ τοῦ Κασιμ-Πασᾶ τὰ πυχτοφυτεμένα κεπαρίσσια.

— Νά, ἀποδῶθε, στὰ ζερβιά, βλέπεις τῶχροβαμμένο τζαμί; Εἶναι τὸ Γκιουλ-τζαμί, πὸν πάει νὰ πεῖ: Τζαμί τῶν Ρόδων. Εἴτανε κλησιά μας, Ρόδο τὸ Ἀμάρατον... Καὶ τόρι φτάνουμε στὸ Πατριαρχεῖο...

Οἱ σκαρμοὶ τριβολουσαν. Τὰ βαριά κουπιὰ παιχνίδι στὰ μπρουντζένια χέρια τοῦ Ἄντζελῆ

Σίμωσαν. Ἐδῶ χαμηλὰ στὴν καρδιά τοῦ Φαναριοῦ φάνηκαν τὰ Πατριαρχεῖα. Ἡ ἐκκλησιά, βαμμένη μπλάβα, μισοφαίνονταν κάτω ἀπὸ τὰ μεγάλα πλατάνια τὰ φουντωτά, πὸν στὰ χοντρά τους κλώνια τὸ χειμῶνα κοράκια πολλὰ κουρνιάζουν καὶ τὰ καλοκαίρια μικραητοὶ χτίζουν τίς φωλιές τους.

Ἄραξε ἡ φελούκα στὴ σκάλα τῆς «Μιτυλήνης». Τὴ δέσανε καὶ πηδήξαν ὄξω. Σὲ δυὸ λεφτῶ δρόμο βρέθηκαν στὶς πόρτες τοῦ Πατριαρχείου.

Δυὸ τρεῖς κλητῆρες στριμωγμένοι μέσα στὸ φυλακεῖο τοῦ θυρωροῦ. Διαβάζανε φημερίδα καὶ συζητούσανε μὲ ἄπρεπες φωνές καὶ ζωερές χερονομίες.

Ἐνας κλητῆρας, παιδαρέλι μὲ μεγάλο κεφάλι καὶ ἀνάστημα μιᾷ σπιθαμῆς, βηματίζει στὰ πρόθυρα κεῖ καὶ ἔκαμνε ψιτ-ψιτ, πειράζοντας μιὰ χοντρούλα στρουμπουλή δουλίτσα ροδοκόκκινη, πὸν κράταε στὸ χέρι ἓνα ταψὶ μπακλαβᾶ.

Ἡ μεσαία πόρτα μνήσκει πάντα κλειστή.

Δεξιὰ τῆς κλειστῆς πόρτας ἄλλη πόρτα φέρνει σῆνα ἀνθοκίπι φτωχὸ ἀπὸ βλάστηση λουλουδιῶ καὶ πρασινάδας. Ἀριστερὰ μιὰ αὐλή. Αὐτὴ πλακόστρωτη. Ἐδῶ εἶναι ἡ ἐκκλησιά τοῦ Ἁγ-Γεώργη. Μιὰ ἐκκλησιά χωρὶς καμιάν ἀρχιτεχτονικὴ τέχνη.

Μπήκανε στὸν αὐλόγυρο ὁ καπεταν-Τρήρης κι' ὁ Ἄντζελῆς. Σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ αὐλόγυρου, κοντὰ σὲ μιὰ βρυσούλα, στεκόταν ἓνας κοιλαρὰς παπᾶς καὶ μιὰ κυρία μαυροφόρα. Κοπλιμεντόζα λόγια, ὡς φαίνεται, ἡ ἱερωσύνη του, γέλια καὶ σκερτσόζα κουνήματα, ἡ λεγάμενη.

Ἄγουρος ὁ Ἄντζελῆς, τὸ καλὸ καὶ φρόνιμο παιδί, πὸν νόμιζε πὼς ὅλη ἡ παπαδολογία μοιάζει τοῦ ἐνάρετου καὶ ἁγίου παπα-Μανθαίου τοῦ χωριοῦ του, πὼς γενικὰ ὄλ' οἱ ἱερωμένοι καὶ κοσμικοὶ, πὸν ἐργάζονται στὰ Πατριαρχεῖα, τὴν κεφαλὴ δα τῆς Ὁρθοδοξίας, ἔχουνε διαρκές εἰσιτήριο γιὰ τὴν Παράδεισο, κοίταξε στὸ πρόσωπο τὸν καπετάνιο του: Σὰ νᾶθελε νὰ ρωτήσῃ ἂν εἶν' ἀλήθεια τὰ ὅσα ἔβλεπε κεῖ μέσα μὲ τὰ μάτια του. Τὰ δικά του τὰ μάτια...

Ὁ καπεταν-Τρήρης μπῆκε ἀμέσως στὸ νόημα. Πικρόχολα χαμογέλασε:

— . . Ἄλλα τὰ παλιὰ τὰ χρόνια, τὰ χρόνια τοῦ Ἰωακείμ (Γ), τοῦ ἁγίου ἀθρώπου ἐκείνου, Ἄντζελῆ μου... Ἄξιόπρεπα στέκουνταν ὁ κλητῆρας μὲ τὰ χρυσὰ κουμπιὰ καὶ τὴ χρυσὴ ζώνη μὲ τὰ κρόσα, στὴν ὀξόπορταν. Οἱ κληρικοὶ, μαθές, σεμνὰ μιλούσαν τοῦ κόσμου... Μά, ἴντα νὰ σοῦ πῶ, ματάκια μου; κιὸ τότε κόσμος ἄλλος εἶτονε, θαρρεῖς, παιδί μου...

Πάψαν τίς κουβέντες μπαίνοντας στὴν ἐκκλησιά. Ἀνάψανε κερί. Προσκύνησαν τὸν Ἁγ-Γεώργη καὶ τὴν Παμμακάριστο μὲ τὸ μελαχροινὸ πρόσωπο καὶ τὰ μεγάλα μαῦρα μάτια, πὸν τὴν εἶχανε μέσ' τᾶσήμια καὶ τὰ μαλάματα φορτωμένη—ἀλίμονο! — σὰ βασίλισσα νέγρων!

Ὁμορφα τὸ τέμπλο τοῦ Ἱεροῦ, γλυμμένο κατὰ τὸ βυζαντινὸ ρυθμὸ καθὼς κι' ὁ ἄμβωνας. Οἱ εἰκόνες παλιές καὶ μαυρισμένες. Καὶ μιὰ εἰκόνα μισοκαμένη ἀπ' τὰ χρόνια τῶν εἰκονοκλαστῶνε. Ὁ θρόνος τοῦ Πατριαρχῆ ἀπὸ

τὰ παλιὰ τοῦ Χρυσόστομου τὰ χρόνια, καλοδουλεμένος μὲ συντέφι καὶ φίλντισι καθὼς κι' ἓνα παγκάρι.

Μιὰ μαύρη μαρμαρένια κολώνα (ὄλες οἱ ἄλλες ξυλένιες) ὅπου, καταπῶς λέει ἡ παράδοση, δέσανε τὸ Χριστὸ καὶ τότε φραγγελώσανε. Αὐτὴ ἡ μαύρη κολώνα καθεχρονίς, ὅταν ὁ κόσμος εἶναι πολὺς καὶ ψέλνουν οἱ ψαλιτάδες τοῦ Ἐπιτάφιου Θρήνου τὰ ἐγκώμια, δακρύζει. Κάθε βασανισμένος τήνε χαϊδεύει ἀπαλά, ὕστερις φέρνει τὴν ἀπαλάμη του στὸ φλογισμένο μέτωπό του, κι' οἱ μαῦρες σκέψεις, πὺ τὸν τυραγοῦνε, τῆς σκληρῆς ζωῆς, φεύγουνε μακριά, καὶ κάθε ἁμαρτωλός, πὺ κάμνει τὸ ἴδιο, ὅμοια, αἰσιάνεται μέσα του ἀνθίσματα κρίνων καὶ ἡ ψυχὴ του βρῖσκει γλυκειὰ γαλήνη, δῶρο θεϊκὸ στὴ μετάνοια καὶ στὴν πίστη του.... Προσκύνησαν τᾶγχι λείψανα μέσα σὲ ρουσικες σαρκοφάγες πὺ εἶναι φυλαγμένα: Τῆς ἁγίας Εὐφημίας, πὺ στὴ μνήμη της μοιράζονε βελόνες, πὺ τὶς παίρνουν τὰ κορίτσια καὶ μὲ δαύτες ράβουν τὰ προικιά τους γιὰ νὰ εὐτυχήσουν σὰ μποῦν στὰ ἐγκόσμια, τῆς ὁσίας Σολομονῆς καὶ τῆς ὁσίας Θεοφανῶς.

Ἔλα ὅλα τὰσπάστηκαν μευλάβεια ὁ Ἄντζελῆς κι' ὁ καπεταν-Τρήρης. Βγῆκαν ὄξω, στὸν αὐλόγυρο, νὰ φύγουνε. Ὁ παπᾶς κι' ἡ μαυροφόρα κυρία ἀκόμα γλυκοκουβέντιαζαν. Τώρα στὴ μέση τοῦ αὐλόγυρου. Περνώντας ἀπὸ κοντά τους μιὰ βαρειά φράγκικη μυρωδιὰ τοὺς χτύπησε στὴ μύτη. Στὴν ὀξόπορτα οἱ κλητῆρες συζητούσαν καπνίζοντας καὶ κοκκίζοντας τὰ φανταχτερὰ κομπολόγια τους, καὶ τὸ παιδαρέλι ὁ κλητῆρας, στεκάμενος σὲ θεατρικὴ πόζα, πετοῦσε λόγια σὰ ἐβραιοκόριτσα τώρα, πὺ σχολνοῦσαν ἀπὸ τὸ Μονοπωλεῖο τῶν Καπνῶν καὶ πάαιναν κοπάδια κοπάδια καὶ σὰ μελισσολοῖ βούιζαν τὰ κουβεντιάσματά τους.

Λύσανε τὸ σκοινὶ καὶ πηδήξανε στὴ φελούκα ὁ καπεταν-Τρήρης κι' Ἄντζελῆς καὶ τραβήξαν πρὸς τὸ Ἴπι. Φτά-

σανε κεῖ. Ὀλάκερα δάση. Χλωρὰ πλατάνια, μαυροπράσινα κεπαρίσσια. Κάτω ἀπ' τὶς σκιές τους ἀναπαύονταν οἱ πιστοὶ λάτρες τοῦ Μωχαμέτ.

Μαρμαρένιες στῆλες στημένες, στὰ Μεζαρλίκια κατὰ μᾶκρος τοῦ δρόμου, ὀρθὰ κι' ἄλλες γερμένες ἀπὸ τοὺς καιροὺς καὶ τὰ ζαμάνια. Στὴν κορφή κάθε στῆλης εἶτανε σκαλισμένα σαρίκια γιὰ τοὺς διαβασμένους, φέσια γιὰ τοὺς ἄντρες, λουλούδια ἢ καρποὶ ἢ διακοσμητικὰ σκεδία γιὰ τὰ παιδιὰ καὶ τὶς γυναῖκες. Καὶ εἶτανε βαμμένα μὲ πράσινο στιφὸ τὰ σαρίκια, τὰ φέσια μὲ κόκκινο χτυπητὸ καὶ τᾶλλα σκαλίσματα καὶ τὰ γράμματα χρυσά, βαραινόμενα.

Ἐδῶ καὶ κεῖ στοὺς κορμούς τῶν κεπαρισσιῶν ἢ στὰ κάγκελα τῶν τάφων, φανάρια μὲ σπαρματιστά μέσα σὲ κεροπήγια ἢ καντήλες, πὺ κάποιο χέρι φανατικοῦ χότζα θὰ τὶς ἀναφτε κατὰ τὸ βραδινὸ, εἶτανε κρεμασμένες.

Ἄποδῶ σένα καφενεδάκι, ἱμάμηδες μᾶσπρα καὶ πράσινα σαρίκια, ντερβισάκια μᾶψηλὰ καβούκια, κάθουνταν σταυροπόδι πάνω σὲ προβάτων προβειῆς καὶ χαλιὰ ἀνατολίτικα, ἀπλωμένα στοὺς μπάγκους ἀπάνω. Ρουφούσαν τὸν καφέ τους κι' ἄλλοι φουμέρναν τὰ μακριὰ τους τσιμπούκια καὶ τὸν μυρωδάτο ναργιλέ τους. Ἐτσι ράθυμοι, φαίνονταν ἀνθρώποι, ὄχι αὐτοῦ τοῦ κόσμου, οὔτε τῆς κόλασης, οὔτε τῆς Παράδεισος, μὰ, ἐνοῦ κόσμου, μιᾶς χώρας γιομάτης τεμπελιά καὶ νοχέλεια.

Ὁχλος τούρκικος κι' ἐβραιολογιὰ βγῆκε στὴ χορταριασμένη ἀχτὴ νὰπολάψει τὴ φθινοπωρινὴ λιακάδα. Βάρκες λαμπρόχρωμες, νιοβαμμένες καὶ μακριὰ καΐκια σὰν παντοῦφλες, γλυστροῦσαν δίπλα στὴν κατρανοβαμμένη φελούκα τους. Τοῦρκοι βαρκαραῖοι μὲ χοντρά χεῖλια καὶ ἡλίθια ματιά. Χανουμάκια ἀναπαύανε τὰ χαῦνα καὶ πλαδαρὰ κορμιά τους πάνω σὰ βελούδα τῶν καϊκιῶν. Παρδαλά, χρωματιστὰ γιασμάκια καὶ φερειζέδες. Ἀνασηκωτοὶ πετσέδες.

Μαῦρα φρύδια σμιχτὰ στὴ βάση μιᾶς κοντυλένιας μυτού-
λας. Μαῦρα μάτια γιομάτα ἡδυπάθεια. Ματιὲς λάγνες...

Καὶ ὁ ἥλιος βασίλευε πίσω ἀπ' τὸ βουνό, πέρ' ἀπ' τὸ
Ἐγιοῦπ. Τῆς νύχτας τὸ μυστήριον κατέβαινε ἀπ' τὶς κορ-
φές τους καὶ τὶς κορφές τῶν κεπαρισσιῶν μὲ τὸ σούσουρο
τῶν δέντρων, ποὺ αὖξαινε, μὲ τὰ πιπίσματα, ποὺ σβύναν,
τῶν μικροπουλιῶν...

Τὰ φαναράκια τῶν Μεζαρλικιῶν (τούρκικων νεκροτα-
φείων) ἀνάφτονταν τῶνα κατόπι στᾶλλο. Τὸ σκοτάδι πή-
χταινε. Καὶ χάνονταν τὰ φωτεινὰ πρόσωπα τῶν χανουμι-
σῶν... Μόνο βαρειὲς μυρωδιὲς ἀφίναν πίσω τους, ἀνατολί-
τικες, ἀνακατωμένες μὲ τὴν κνίσσα τῆς ἀναμμένης ἀπὸ τοὺς
πόθους σάρκας τους....

Ἦ ! οἱ νοεβρίσιες μέρες κείνης τῆς χρονιᾶς ! Λιακά-
δες καλοκαιριοῦ. Οἱ πασκαλιὲς ξεγελασμένες στοὺς φράχτες
εἶχαν ξανανθίσει. Οἱ ἐρεικιὲς στοὺς μπαξέδες δέσανε καρπὸ
σὲ χόντρος ρεβυθιοῦ.

Γιατὶ ὁ Ἄντζελῆς ἀδημονοῦσε καὶ θελε νὰ φύγει γιὰ
τὸ νησί ;

—Ἔ ! μπάρμπα-Γιάννη, τρεῖς μπουλμέδες μείνασι.
«Δὸς τους ὅσο ὅσο νὰ νετέρνουμε». Ἔλεγε καθετόσο στὸ
μεσίτη τῶν λεμονορτόκαλων τὸν κυρ-Γιάννη τὸ Φραγκή.

Κιῶταν ὁ τελευταῖος ἔκλεισε «σιμφωνία» γιὰ τὸ ὑπο-
λειπόμενο ἐμπόρεμα κιὸ ἀγοραστής τὸ «σήκωσε», ὁ Ἄν-
τζελῆς εἶτανε στὶς χαρές του.

Οἱ ἐργάτες λύσανε τοὺς «μπουρμέδες» (χωρίσματα
ἀπὸ πλεχτὰ καλάμια) κι' ὁ καπετάνιος διάταξε νὰ σφουγ-
γαρίσουνε καὶ νὰ ἐτοιμάσουν τὸ καράβι γιὰ «παρτέντζα».
Ἦς τὸ βραδινὸ «σπατσάρανε». Τῆ νύχτα, ποῦ νὰ κλείσει
μάτι ὁ Ἄντζελῆς ! Θᾶφευγε. Χαρά του ! Ἀνέβηκε στὴν
κουβέρτα, κι' ὡς εἶτανε γλυκειὰ ἢ χυνοπωριάτικη βρα-

διά, ξαπλώθηκε κεῖ, ἀνάσκελα, μὲ δεμένα τὰ χέρια πίσω
ἀπ' τὸ κεφάλι. Ἡ δροσιά, θαρρεῖς, κατέβαινε ἀπ' τᾶστρα,
ποὺ ἀνοιγόκλειναν τὰ ματόφυλλά τους. Τοῦ Ἄντζελῆ ὁ νοῦς
μὲ τὰ γρήγορα φτερὰ τῆς φαντασίας πετοῦσε στὸ νησί.

Πόσο λαχταροῦσε τὸ νησί, ἀλήθεια, πόσο ! Τὴ μάν-
να του, τὴν ἀρφανὴ Μυρτούλα, τὴν ἀρρεβωνιαστικιά του...

Ἦμορφη ἢ Πόλη, ὄμορφη : Μὲ τὰ ὠραῖα σπίτια της
καὶ τὰ τζαμιά της. Τοὺς τρούλλους καὶ τοὺς ἀψηλοὺς μι-
ναρέδες της. Τοὺς κουλάδες της, στὸ Γαλατὰ καὶ τὴν Σταμ-
πούλ. Τὴ γέφυρα τοῦ Καράκιοϊ ὅπου διασταυρῶνεται χί-
λιω-δυὸ λογιῶ ράτσες καὶ Βαβυλωνία ἀπὸ γλώσσες ἀκού-
γει καθένας περνώντας τη. Οἱ μουσιοῦδες καὶ οἱ κυρίες
μὲ πλούσια καπέλα καὶ γουναρικά. Τὰ χανουμάκια μὲ τᾶ-
νήλιαγα κάλλη τους. Οἱ χαμάληδες μὲ τὶς ἀγριωπὲς μορ-
φές τους. Οἱ χοτζάδες μὲ τᾶσπρα σαρίκια τους. Τὰ ντερβι-
σάκια μὲ τὰ ψηλὰ καβούκια· τὰ ντερβισάκια, ποὺ παίζουνε
παθιάρικα τὸ νεί καὶ στριφογυρίζουν στοὺς τεκέδες σῆνα
χορὸ παράξενο, σὰν τᾶστρα τὰ γλωμὰ καὶ βουβὰ γύρω
στὸ σιωπηλὸ φεγγάρι.

Ἦραῖα ἢ Πόλη, ὅταν τὶς νύχτες τοῦ ραμαζανιοῦ ἀνά-
φτουν τὰ καντήλια στοὺς μιναρέδες. Κῆτσι, στὰ ψηλὰ μέσ'
στὸ σκοτάδι, μοιάζουν πανέρια κρεμαστά, γιομάτα ἀπὸ
νάρκισσους καὶ χρυσὰ λουλούδια. Γλυκειὰ τοῦ μουεζίν' ἢ
προσευκὴ καὶ ὠραιότερο τὸ ψάλσιμο τοῦ Ναυπλιώτη, τοῦ
Πρωτοψάλτη τῶν Πατριαρχείων, τελευταίου ὑπέρμαχου
μιᾶς στάσιμης, ἄγονης μουσικῆς σχολῆς.

Ἦολα ὠραῖα καὶ καλὰ κι' εὐχάριστα. Μά, τὸ νησί ἄλ-
λες χάρες θᾶχε αὐτὲς τὶς μέρες, προεόρτια τοῦ Ἄη-Νικόλα.

Στὴ μνήμη του θᾶταν ἀνάστα ὁ Θεὸς ἐκεῖ στὸ νησί,
στὸ χωριὸ του, στὸ Βροντάδο.

Ἦ ! στὴ μνήμη τοῦ Ἄη-Νικόλα—μεγάλ' ἢ χάρη του—
γιορτάζει ἢ θάλασσα. ἢ ποιητικὴ θάλασσα, ἢ μυστηριώ-

δικη, και ραίνει με κρίνα, κρίνα δλόλευκα παρθενικά τὰ-
κρογιάλια. Χορεύει. Χορεύοντας, ανασέρνεται τὸ γαλανο-
πράσινο φουστάνι της και γύρω γύρω οἱ ταντέλες δλόα-
σπρες τοῦ μεσοφουστανιοῦ της φαίνονται—τᾶσπρα κυμα-
τάκια, πὸ σποῦνε στὸ περίγιολο.

Και τὸ νησί, θαρρεῖς, χορεύει κιαὐτὸ κι' ἀγάλλεται.
Τὰ σπιτάκια του λάμπουν ἀπὸ καθαριότη κι' ἀπὸ χαρά.
Ὁ φτωχὸς ψαρᾶς χαίρεται ἴσαμε τὸν μεγαλέμπορο τῆς χώ-
ρας, τὸν ἀφέντη, πὸν ἀνεβοκατεβαίνει μέσ' τᾶμάξι. Χαίρε-
ται κι' ὁ φτωχὸς βαρκάρης, πὸν κουβαλάει ἀποσκευές κι' ἐ-
πιβάτες ἀπ' τὸ σαλόνι στὸ βαπόρι, πὸν πάει σὲ μακρινὰ
ταξίδια, κι' ἀπ' τὸ βαπόρι στὴ στεργιάς, φέρνοντας τοὺς
ξενητεμμένους, πὸν νοσιαγήσανε τὸ ἱερὸ χῶμα και τὸ μυ-
ροβόλο ἀγέρι τοῦ νησιοῦ, και τοὺς παραπλανεμένους ἀπὸ
τὶς ξελογιάστρες ὁμορφιές του. Διασκεδάζει κι' ὁ ἐφοπλι-
στῆς κι' ὁ καπετάνιος με τὸν κόκκινο σβέρο και τὴν χον-
τρή, χρυσὴ ἀλυσίδα, πὸν, ἀπ' τὴ μιὰ τζέπη τοῦ γελεκιοῦ του
φτάνει στὴν ἄλλη.

Ἡ «Υπερμάχω» ἄφηνε τὰ στενὰ τοῦ Τσανάκκαλε. Δε-
ξιὰ τὸ Τσιτιλ-Μπάχο· τὸ Κουμ-Καλὲ στ' ἀριστερά. Ἐπλεγε
περήφανη στᾶνοιχτὸ πέλαγο τὸ ἀσπροθαλασσίτικο. Κοπά-
δια ψαριῶ τὴν ἀκλοθούσανε. Δελφίνια γοργὰ συναγω-
νιζόταν μαζί της στὸ δρόμο. Γλᾶροι φτερουγίζανε γύρω της.
Ἄξαφνα, ἓνα μαῦρο συννεφάκι φάνηκε στὸ βάθος τοῦ αἴ-
θριου ὀρίζοντα. Λίγο κατ' ὀλίγο ξεδιπλώνουνταν. Ἡ θά-
λασσα σκούραινε. Τὴ γαλάζια γαλήνη της τὴν ντυλίζανε
πράσινα κύματα. Κιαὐτὰ, ἄλλα πελώρια μαυροπράσινα, μαῦ-
ρα. Τὰ τρελλὰ κοπάδια τῶν ψαριῶν χαθῆκαν. Τὰ χαριτω-
μένα δελφίνια ἐπίσης. Οἱ γλᾶροι ἀργεμένοι τόρα φεύγανε,
σκορπιστοί, ζητώντας στεργιά. Κρώζανε ἀπαίσια.

— Μούδαν! Ἐκούστηκε διαταχτικὴ ἢ βροντερὴ φωνὴ
τοῦ καπετάνιου.

Ὁ βορριάς εἶχε γυρίσει στὸ γραιο-τραμουντάνα. Και
νά, κρού, νά, κακοκαιριά. Χιονιὰ φοβερή.

— Ἐτερη μούδα! » Ξανακούστηκε ἡ ἴδια φωνή.

Ὅλο κιᾶπαιρνε ἡ φουσκοθαλασσιά. Ὅσο ἡ νύχτα σί-
μωνε ἀσέληνη κι' ἀνάστερη, τόσο ἡ τρικυμία αὔξαινε κι' οἱ
ἀνέμοι ἐβρούσαν.

Ὁληνυχτὶς με τῶν κυμάτων τὴν λύσσα και τῶν ἀνέμων
τὸ μάνιασμα πολεμοῦσε ἡ «Υπερμάχω». Σφιγρίζανε και
στρίγκλιζαν τὰ σκοινιὰ και τὰ παρασκοίνια, σὰ φίδια, σὰν
κατᾶρα κάποιου μωσαϊκοῦ, κακοῦ θεοῦ, νομίζεις. Μέσα στὸ
σκοτάδι ἠχούσανε ἀόρατες σάλπιγγες κι' ἀόρατα κύμβαλα
κροτούσαν ἀλαλάζοντας.

Σαυτὴ τὴ μακάβρια μουσικὴ σὰν ἐρινύες μαυρόκορ-
μες με ξέμπλεχα ἄσπρα μαλλιά, ἀνάκατα, πηδούσανε, στρι-
φογύριζαν, ἔπεφταν, σηκωνόντουσαν, ἄρρυθμα χορεύοντας
ὀργιαστικοὺς χορούς, τὰ κύματα, πὸν λυσσασμένα σπούσανε
στὰ παραπέτα τοῦ καραβιοῦ. Κι' ἔτριξε ἡ «Υπερμάχω»,
τὸ νιόφτιαστο καράβι, σὰ νᾶκλαιγε θρηνητικά, σπαραξι-
κάρδια μέσα σαυτόνε τὸ σάλαγο, σὰν κορίτσι, πὸν τὸ σέρ-
νοννε χυδαῖοι στρατιῶτες τοῦ βασιλιᾶ και τοῦ κακοῦ, πα-
τώντας τὰ κρίνα τῆς παρθενιάς του. Ἐτριξε και βαρυγκό-
μαγε, θαρρεῖς, ἡ «Υπερμάχω», μέσα σαυτὴ τὴν πανδαι-
μόνια συναυλία, πὸν ὁ χάρος, λές, τὴ διεύθυνε.

Τὸ τσοῦρμο εἶχε ζωστεῖ τοὺς φελλοὺς και τὰ σωσίβια.
Τὴν ψυχὴ στὰ δόντια τήνε κρατοῦσε.

— Κουράγιο! » φώναζε στοὺς ἄλλουνοὺς ὁ καπεταν
Τρήρης, χωρὶς νὰ μπορεῖ ὁ ἴδιος του νὰ βασταχτεῖ στὰ πό-
δια ἀπ' τὴν ἐξάντληση.

— Σχωρεθεῖτε! » Ἐδινε συμβουλὴ ὁ Μίμης τῆς κερα
Ἄννας, ὁ Μίμης, πὸν πέρασε ὀλη του τὴ ζωὴ στὴ θά-
λασσα και εἶδε τρικυμίες, μὰ τέτοια ποτές του.

— «Πάω, μαννούλα μου, ἀκοινώνητος». Ἐκλαιγε, μὴ φάνηκε, ἄλλως ναύτης.

Μονάχα ὁ Ἀντζελῆς, τὸ δεκαοχτάριχο παιδί, τὸ λεβεντόπουλο, ποὺ δὲν ἔκαμε πολλὰ ταξίδια, δὲν ἔχασε τὸ θάρρος καὶ τὴ δύναμή του. Ἐκεῖ στὸ δοιάκι ἀκούνητος. Τὸ σκουφί του τὸ μάλλινο ὤσαμε τὰφτιά. Χωμένος μέσα στὴ μουσαμαδιά του. Εἶχε καρφωθεῖ, θαρρεῖς, ἐκεῖ στὴ θέση του. Τὰ χέρια του ματώσανε, μὰ δὲν ἀπόκαμε. Καί, σὰ ν᾿ἄδε μιὰ φωτεινὴ λουρίδα τοῦ νησιοῦ του μέσα στὸ σκοτάδι, ποὺ τὸν ἔζωνε γύρω του, σὰ ν᾿ἄκουσε μιὰ γλυκειὰ φωνή, σὰν τῆς μάννας του, μιὰ σιγανὴ καὶ τρεμάμενη φωνή, σὰν τῆς Μυρτούλας του, νὰ τοῦ λένε :

— Νταγιάντα, Ἀντζελή μας, κι' ὁ Ἅγιος Νικόλας ματζί σου».

Καὶ σὰν ἔν' ἀνάσασμα ἔνοιωσε στάπαλόχνουδὸ του μάγουλο, σὰ μιὰν ἀναπνοή, ποὺ εὐόδα μοσκολίβανο, καὶ μιὰ λαλιά μουσικώτατη, ποὺ τοῦλεγε :

— Κουράγιο, Ἀντζελή τέκνο μου. Εἶμαι ὁ Ἅγιος τοῦ χωριοῦ σου. Κουράγιο κι' ὁ Θεὸς μαζί σου»...

Κι᾿ἐπαιρνε θάρρος ὁ Ἀντζελῆς στὸ χαροπάλαιμα.

Κακομοίρης Ἀντζελῆς ! ...

Σὰν τέτοια βραδιὰ πέρσι, εἶτανε στὸ νησί, στὸ φτωχικό του. Σὰν ἀπόψε ἢ γρια-μάννα του ἔβγαζε ἀπὸ τὸ μεγάλο, τὸ καρδενίιο σεντούκι τὸ λινομέταξό της φουστάνι καὶ τὴν ἀμαζόνα της μὲ τὶς ταντέλες, τὸ ταντελίνιο μπονεδάκι της, τὸ στολισμένο μὲ χάντρα καὶ μαῦρες κοκκαλένιες παγιέτες, καὶ τὸν πολίτικο μποξά της, ποὺ μυρίζαν ὅλα νεφταλίνη καὶ λεβάντα. Τ᾿ἄβγαζε μὲ ἱερὴ συγκίνηση, ψέλνοντας συνάμα τὸ ἀπολυτίκιό τοῦ Ἁγίου :

«Κανόνα πίστεως καὶ εἰκόνα πραότητος, ἐγκρατείας διδάσκαλον ἀνέδειξέ σε τῆ ποιίμνη σου»...

Καὶ ἡ Μυρτούλα, ποὺ πρόβερνε τὸ μπολκάκι της, καὶ κοίταζε στὸν καθρέφτη τὸν μεγάλο νὰ διεῖ πῶς τῆς πάει, μουρμούριζε κι' αὐτὴ μὲ τὴ γρια-Γαρουφαλλιά, ἰσοκρατώντας καὶ πέρνωντας τὶς κατάληξες :

«... ἢ τῶν πραγμάτων ἀλήθεια»...

Ὁ Ἀντζελῆς ποὺ, καθισμένος σταυροπόδι πλάγι στὸ μαγκάλι, διάβαζε ἀργὰ καὶ σκονταφτὰ τὸν βίο καὶ τὰ θάματα τοῦ Ἁγίου μέσ' ἀπ' τὸ φύλλο καὶ φτεροῦ ξεφτισμένο παλιὸ Ὠρολόγιο μὲ τὰ χοντρὰ γράμματα καὶ τὰ κόκκινα κεφαλαῖα — ἢ σκάλιζε τὴ φωτιὰ μὲ τὴ μασιὰ νὰ ζεσταθεῖ ἢ σαλίτσα, ποὺ τὴν εὔρισκε ὁ βορριάς, ἀντίκρου, βλέπεις, στὴ θάλασσα — ἄφηνε τὸ διάβασμα ἢ τὴν μασιὰ κι' ἔψελνε μὲ τὴ μάννα του καὶ τὴν ἀρρεβωνιαστικιά του μαζί :

«...Διὰ τοῦτο ἐκτήσω τῆ ταπεινώσει τὰ ὑψηλά, τῆ πτωχείᾳ τὰ πλούσια»...

Καὶ καμάρωνε μ' ἀληθινὴ λατρεία ὁ Ἀντζελῆς τὴ σεβαστὴ κι' ἀξιαγάπητη, ἀλήθεια, μάννα του, νὰ βγάξει τὰ δικά του ροῦχα τῆς σκόλης — καὶ καμάρωνε ὁ Ἀντζελῆς τὰ φλογισμένα ρόδα τοῦ προσώπου τῆς Μυρτούλας, μέσα στὸ γυαλί τοῦ καθρέφτη, καὶ τῶραῖο κεντητὸ κολκάκι της, τὸ δουλεμένο μὲ μπιμπίλα καὶ μετᾶξι, ποὺ ἄφηνε νὰ φαίνονται τὰ λιγοφούσκωτ' ἀστηθάκια της κι' οἱ σταθερές, ἀδρὲς καμπῦλες τοῦ κορμιοῦ της. Κι' εὐχαριστοῦσε μέσα του τὸν πολιοῦχον Ἅγιο, ποὺ τοῦ εἶχε δώσει στήν ταπεινότη καὶ τὴ φτώχεια του ἕνανε τέτοιο θησαυρὸ ὁμορφιάς, καρδιάς καὶ νοικοκερωσύνης :

«...Πᾶτερ Ἱεράρχα Νικόλε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

Αὐτὰ πέρσι τέτοια βραδιὰ. Ἐνῶ ἀπόψε ; ...

Χαροπάλεψε ὁ καημένος ὁ Ἀντζελῆς γιὰ πολλὲς ὥρες, ὅταν νᾶ, ἔπαψε ὁ ἀγέρας καὶ τὰ κύματα σὰ νὰ κουρασθή-

κανε, θαρρείς, κατακάθησαν, και πάλι μιὰ κάποια ήρεμία και γαλήνη άπλώθηκε γύρω στη θάλασσα, και στον ούρανο τὰ μαύρα νέφια σκίζονταν, και μέσο' άπ' τις σκισμές τ'άστρα ένα έν' άνοίγανε τὰ ματόφυλλά τους.

Σάν άπό ύπνο μακρό, γιοματόν άπό τρομαχτικά όνειρα κι' εφιάλτες ξυπνήσανε όλα τὰ παιδιά του τσούρμου. Άφήκανε μοϋδες. Άνοιχτηκαν διάπλατα τότε οί γκράντες. Φουσκώσανε δεξιά, ζερβά. Οί φλόκοι φουσκώσανε κι' αὐτοί, κι' ό παπαφίγκος επίσης.

Άπό τὰ σκοινιά, σὰ νὰ γλυστρούσε, κατεβασμένος άπ' τους ούρανοϋς, άγγελικός ύμνος θριάμβου, χαρᾶς, άγάπης και ειρήνης.

Σὲ λίγο τὰ φανάρια του μώλου φάνηκαν.

Σὲ λίγες ώρες ύστερις, φτάσανε ὄξω άπ' τὸ μῶλο, στη μπούκα του λιμανιοϋ.

— Μόλα την άγκυρα δεξιά! Μόλα την άγκυρ' άριστερά! Μόλα τὰ πανιά! > Διάταξ' ό καπετάνιος. Οί ναϋτες σβέλτα έχτελούσαν τις προσταγές του.

Τὰ πανιά συμμαζεύτηκαν. Οί άλυσίδες χουρχαλίσανε. Η άγκυρα σταμάτησε πάνω άπ' τὰ νερά τη στιγμή, που ή «Υπερμάχω» μπουκερνε στο λιμάνι, γλυστρώντας άπάνω στα ήρεμα, γαληνεμένα νερά, άπαλά, σάν κορασιά, που μπαίνει ντροπαλή στην εκκλησιά, πατώντας στις άκριες τῶν ποδιῶ της. Η άγκυρα πάλε τότε με γδοϋπο πάφλασε στα ήσυχα νερά του λιμανιοϋ. Σὲ λίγο τὸ χουρχαλητὸ της άλυσίδας έπαψε. Μόνο, τὰ καρούλια άκουγόντουσαν της φελούκας, που τήνε κατεβάζανε δυὸ ναϋτες.

— Νέτα! φώναξε ό καπετάνιος μάνακούφιση, λές, ένα βάρος σάν άπό μολύβι τότε πλάκωνε ὡσαμε τούτη τη στιγμή. Τὸ τσοϋρμο γύρισαν τὰ κεφάλια και οί ματιές τους χάιδεψαν με λαχτάρα τὸ λατρευτὸ τους χῶμα.

Και νά, μιὰ εκκλησούλα στη στεργιά και στα νερά

άκόμα μία. Η παγωμένη καμπανούλα της σήμαινε τὸν ὄρθρο, τήν ὠρα, που τῆς νύχτας τὰ τελευταία σκοτάδια διαλύονταν.

Και τότε ό Άντζελής με συγκίνηση κι' άπορία ρωτιόταν μέσα του πῶς ἔγινε τὸ θαῦμα.

(Δὲ λογαριάζει τη λαχτάρα πῶς τρεχε μέσο' στις φλέβες του σάν παλιὸ άκρατο κρασί. Δὲ λογαριάζει στα χέρια του, που ματώσανε στο δοιάκι). Ὅταν βγήκε στο χωριὸ τόμαθε. Ἐμαθε πῶς, όταν χαραπάλευε αὐτὸς ὄληνυχτις και ή σκούνα ή καραβόσκαρη ἔτριζε σκούζοντας πότε πάνω στα πελώρια σὰ βουνὰ κύματα, πότε μέσα σὲ δαυτά, σάν σὲ καιάδες, στο νησι ή ἄρρεβωνιαστικιά του μάλλα κοριτσόπολα της γειτονιάς, που δὲ βάζουνε φτιασίδι και ψηλὸ τακούνι, σάν τη δασκάλα, ήρτανε κάτω στο γιαλὸ, κάτω στο περγιάλι, ρίξανε, κατὰ παλιὸ ἔθιμο, άπάνω στάρμουρὰ κύματα τὰ φρόκαλα, που ιὰ φίλαξε άπονωρις ή Μυρτούλα μέσα σὲ μιὰ μαντήλα μετὰ τὸ φροκάλισμα της εκκλησιᾶς του Ἄη-Νικόλα, ράνανε λουλούδια, ραντίσανε άγίασμα. Ἐμαθε άκόμα πῶς ή Μυρτούλα, χωριστά, ἔχυσε και δάκρυνά της, άγίασμα, που άνάβλυζε άπό τὰ παρθένα βάθια της καρδιάς της, ὅπου κρατοϋσε για τὸν Άντζελή θερμὴν άγάπη, και εἶπανε όλα τὰ κορίτσια μένα στόμα και μιὰ ψυχή:

— Ειρήνεψε τὰ κύματ', Ἄη-Νικόλα μας, και φέρε τους δικούς μας.

Ὁ Ἄγιος εἰσάκουσε την παράκλησή τους. Νά, τὸ θαῦμα πῶς ἔγινε! Γιαυτὸ κιό Ἄντζελής, τὸ καλὸ παιδί, κρέμασε στοϋ Ἄγιου τ'άφιερῶματα: έν άσημένιο καραβάκι και μιὰν άσημένια καρδούλα τὰ φερόμενα άπό την Πόλη. Στη Μυρτούλα πάλε ἔδωκε μιὰ καρδιά μεγάλη, μεγάλη σάν τους ούρανοϋς, την καρδιά του γιομάτη άγάπη και τρυφερότητα. Πέρασε άκόμα στης Μυρτούλας του τὸ δακτυλάκι, που ἔμοιαζε σὰ μπουμούκι άσκαστο κρίνου λευκοϋ, μιὰ βέ-

ρα χρυσή, τὴ βέρα τοῦ ἐπίσημου ἀρρεβώνα, κάτω ἀπ' τὴ μεγάλη εἰκόνα τοῦ Ἁγίου, ποὺ τὴν εἶχε στολίσει μὲ λουλούδια ἢ Μυρτούλα μαζί μὲ τᾶλλα κορίτσια τοῦ χωριοῦ. Ἡ Μυρτούλα του!

Κιὸ Ἅγιος ἀτένιζε, θαρρεῖς, τὸν Ἄντζελὴ καὶ τὴ Μυρτούλα μὲ γλυκύτατη ματιά, καὶ στὰ χεῖλη του πλανιόταν ἓνα θεῖο χαμογέλιο, ποὺ τοὺς ἔδινε, νομίζεις, εὐκὲς γιὰ «καλὰ στεφάνια» καὶ ὑπόσχεσες, πὼς στῆς ζωῆς τὸ πέλαγο θὰ εἶναι ὁδηγὸς καὶ βοηθὸς τους.

Σ' ΑΓΑΠΩ

Ἔστερ' ἀπὸ χρόνια πολλὰ ξενητεῖας ξαναγύρισα πάλι στὴν Πόλη. Κατὰ τὸ μούχρωμα ἀνεβαίνοντας στὸ ἐρημητήριο μου, ψηλὰ στὸ Φανάρι, περνῶ μπροστὰ ἀπὸ τᾶρχοντόσπιτο τὸ γκριζο, ποὺ βρίσκεται κοντὰ στὴν Παναγία τὴ Μουχλιώτισσα. Ἄπὸ τᾶνοιχτά του τὰ φωτισμένα παράθυρα γλυκεῖα κι' ἀπαλὴ μελωδία πιάνου ξεχύνεται, σὰ ράντισμα λουλουδιῶν ἀνέσρων, μυστικῶν λουλουδιῶν, λουλουδιῶν μύρα κι' εὐωδιὲς γιομάτων. Μὲ σκυφτὸ κεφάλι προσπερνῶ σὰν ὁ πιστὸς σὲ λειτουργία.

Εὐπνᾶει ἡ μουσικὴ αὐτὴ μέσα μου κάποιες γλυκερές

ἀναμνήσεις πού με δένουν με τοῦτο τ' ἀψηλὸ γκριζο σπίτι.
Ἐναμνήσεις ἐρωτικῆς φιλίας παιδικῶν χρόνων.

Ἐναρωτήθηκα φορές πολλές, σάν ποιά χεράκια νὰ χτυποῦν τὰ κοκκαλένια πληχτρα τοῦ πιάνου. Νᾶναι κάποια ἀπὸ τὶς τρεῖς μικρούλες, μικρὸς μικρούλης κι ἐγώ, πού γνώρισα μέσα σαὐτὸ τὸ σπίτι τὸ γκριζο ;

Πρώτηα κάποιο κορίτσι ἀπὸ τὴ γειτονιά τοῦ γκριζου σπιτιοῦ. Πρόσχα μ' ἀπαντησε καὶ μοῦδωκε τὸνομα τῆς δεσποινίδας, πού παίζει με τόσο τέχνη τὸ πιάνο.

Δὲν εἶταν τὸνομα κανενὸς ἀπὸ τὰ τρία κοριτσόπουλα, πού εἶχα γνωρίσει μέσα στὸ σπίτι τοῦτο, προπόσα χρόνια, χρόνια καὶ χρονάκια. Τὰ τρία κοριτσόπουλα, οἱ παιδοῦλες : ἡ γαλανομάτα, ἡ καστανὴ καὶ ἡ μαυρομάτα.

Εἶχανε τοῦτες γεννήσει μέσα μου τὰ πειὸ γλυκὰ καὶ παθητικὰ πρῶτα καρδιοχτύπια, τὰ πειὸ ζωερὰ κι ἀνθηρὰ ὄνειρα. Ὅμως κι αὐτὲς γινήκαν αἰτία νὰ μισήσω τὴν ἀγαπημένη μου δασκάλισσα, τὴ σεμνὴ ἐκείνη παρθένα, τὴ μελαχροινὴ με τὰ μεγάλα μάτια.

Πῶς νὰ λησμονήσω μιὰ τέτοια δασκάλισσα, τὴν πρώτη μου στὸ σχολειό; Τὴ θυμοῦμαι ἔτσι, καὶ τώρα ἀκόμα, σάν εἰκόνα δουλεμένη με ὑπομονὴ ἀγιογράφου μ' ἀπλὲς γραμμὲς κι ἀπαλὸ θῶρι. Μιὰ παρθένα κοπελιά. Στὰ μαῦρα φορεμένη. Σφιχτοχτενισμένα μαλλιά. Χέρια πλεγμένα σταυρωτὰ στὰ στήθια. Μάτια ψηλὰ στὴν δροφὴ τῆς αἴθουσας. Μάτια ! ὅ,τι με συγκινεῖ στὴ ζωὴ. Τόσο, πού, καὶ τότες παιδάκι, πρόσεχα καὶ στὶς λεπτομέρειες τῶν ματιῶν τῆς δασκάλας μου. Ξεχώριζα πῶς ὠχρὰ μπιμπικία πλούμιζαν τῶν ματιῶν τῆς τὰ κάτω βλέφαρα τὰ μελαχροινά. Κιεἶταν χαρὰ μου ἀνείπωτη νὰ κρυφοβλέπω τὰ μάτια τῆς, πού δὲ μοιάζαν με ἄλλων γυναικῶν γαλανά, καστανά, παιχιδιάρικα καὶ τσαχπίνικα, μὰ σεμνὰ καὶ ὠραῖα, μάτια ψυχῆς, θαρρεῖς, πάντα δεομένης σὲ κάποιο παρθενικὸ ὄνει-

ρο μπροστά, σὲ κάποιο ἀψηλὸ ἰδανικὸ, σὲ κάποια ἀγάπη θεία καὶ ἰερόπρεπη.

Ἔτσι, σαὐτὴ τὴ στάση τῆς εἰκόνας τῆς, μᾶς εἶχε μάθει τὸ «Πάτερ ἡμῶν...»

Εἶταν ἡ πρώτη, πού με δασκάλεψε τὸ ἀλφάβητο καὶ γιαυτὸ τὴν ἀγάπησα. Ὅμως τήνε μίσησα στὰ στερνά.

Αἰτία στὸ παιδικιό μου μῖσος εἶταν μιὰ ἀπὸ τὶς τρεῖς παιδοῦλες, πού γνώρισα στὸ γκριζο σπίτι. Ἴσως κι' οἱ τρεῖς.

Συχνὰ τὰποδείλινα, παιδί ὄντας, με τὴ θεία μου τὴν Πλουμιστή, ἀφοῦ ἀκούγαμε τὸν ἔσπερινό, στὴ Μουχλιώτισσα, ὕστερις ἐρχόμασταν σαὐτὸ τὸ γκριζο σπίτι. Εἶχε κεῖ ἡ θεία μου μιὰ κάποια φιληνάδα τῆς, τὴν κόνα Μαρούκα. Κι' οἱ δύο τους εἶχανε γιοὺς στὴν ξενητεία. Ὁ ἕνας σὲ καρᾶβι δόκιμος. Ὁ ἄλλος μηχανικὸς σὲνα ἐργοστάσιο στὴν Ἀμβέρσα. Κι' οἱ δύο μεσόκοπες γυναικοῦλες σμίγαν τὸν πόνο τους τῆς στέρησης τῶν παιδιῶν τους, τὶς ἀνησυχίες τους, ὅταν δὲν παίρναν εἰδήσεις. Ἐκαμναν παρακλήσεις καὶ δεήσεις γιὰ τὰ παιδιά τους. Ὡς καὶ τοιγκάνες, πού πουλούσαν λεβάντες δεματάκια μοσκομύριστα καὶ ρίχναν χαρτιὰ καὶ ξερὰ κουκιά, ξεδιαλύζοντας τᾶγνωστα καὶ τὰ μελλούμενα τῆς μοίρας, συμβουλευόνταν.

Σαὐτὸ τὸ γκριζο σπίτι ἐσύντυχα κάποτε καὶ τὶς τρεῖς παιδοῦλες : τὴ γαλανομάτα Μαγδαληνή, τὴν καστανὴ Λουκία, τὴ μαυρομάτα Ζωή.

Μᾶς ἔδωκαν, ἡ θεία μου καὶ ἡ κόνα Μαρούκα, τὴν ἄδεια νὰ κατεβοῦμε στὸν ἀνθόκηπο, νὰ παίξουμε ἤσυχα.

Παίξαμε σκοινάκι, κρυφτούλι, κυνηγητό, κῶχες.

Μέρα δλόκληρη ἐγώ, παίζοντας καὶ τρέχοντας μαζί τους, ποτὲς δὲ θὰ καταλάβαινα κόπο. Ὅμως οἱ παιδοῦλες κουράστηκαν καὶ ξαπλωθήκανε στὰ χόρτα, κάτω ἀπὸ τὸν ἴσκιό ἐνὸς δέντρου.

Σὲ μιὰ στιγμὴ, πού ἡ μαυρομάτα Ζωή, ὡς εἶχε πλε-

χτὰ τὰ χέρια της πίσω ἀπὸ τὸ κεφάλι της ἀναπνέοντας βαθιὰ ἀπὸ τὴν κούραση καὶ ἀνακάλυψε μὲ τὴ ματιά της ἓνα βερούκοκο χρυσὸ ἀνάμεσα στὰ κλώνια τὰ πυκνόφυλλα τοῦ δέντρου, εἶπε :

— Ἄχ! νᾶχα ἐκεῖνο ψηλὰ τὸ καῖσί! καὶ τῶδειξε.

Πετᾶχτηκα ἀπάνω, νὰ σκαρφαλώσω σὰν ἀγριόγατα στὸ δέντρο, μὰ τέσσερα χέρια χεράκια μ' ἐμπόδισαν.

— Γιὰ μένα νὰ τὸ κόψεις· μοῦ ἔκαμε ἡ καστανὴ Λουκία ἐπιταχτικά.

— Ὅχι. Γιὰ μένα· εἶπε ἡ γαλανομάτα ἡ Μαγδαληνὴ μὲ παρακαλετικὴ φωνή, καὶ τρυφερὰ μοῦ χαϊδεψε τὰ μαλλιά.

— Γιὰ μένα, γιὰ μένα! ξαναμίλησε ἡ μαυρομάτα, πὺ ἀνασηκώθηκε κιαυτή. Ἐγὼ πρώτη τὸ εἶδα! δικαιολόγησε τὴν ἀπαίτησή της.

Σὲ μιὰ στιγμή, πὺ λευτερώθηκε ἀπὸ τ' ἄβρὰ χεράκια, ἔκαμα νᾶναρριχηθῶ, μὰ πάλε μ' ἐμπόδισαν κι οἱ τρεῖς τοὺς παιδοῦλες, τότε ρωτώντας με ἡ καθεμίᾶ τους: γιὰ ποιάνα θὰ τὸ κόψω.

Θέ μου! Τὶ νὰ τὶς ἀπαντοῦσα; Δὲν ἐπιθυμοῦσα καμμιανῆς τὴ χάρη νὰ χαλάσω. Καμμιανῆς καρδιά νὰ πικράνω.

Νὰ τὸ μοιράσω καὶ τὶς τρεῖς; Δὲ γινόταν. Τὶ εἶν' ὁ κάβουρας καὶ τὶ τὸ ζουμί του; Ἐνα τόσοδα καῖσί!

Ὁ δικαιοκριτὴς Σολομώντας μὲ τὴν πολλή του τὴ σοφία δὲ ξαίρω τὶ θᾶκαμνε στὴ θέση τὴ δική μου. Ὅμως ἐγὼ, τᾶσοφο παιδί, τὶς εἶπα καὶ λυτρώθηκε :

— Ἄς ρίξωμε κλῆρο.

— Σὺμφωνες· εἶπαν μένα στόμα. Μάλιστα προθυμοποιήθηκαν νὰ μὲ βοηθήσουνε στὸ σκαρφάλωμά μου.

Δὲ δέχτηκα. Βοήθεια ἀπὸ παιδοῦλες! Τὸ γόητρό μου τοῦ δυνατοῦ θιγόταν. Ἐβαλα ὅλη τὴ δύναμή μου καὶ τὴ δεξιότητα στὸ σκαρφάλωμα ἀπάνω στὸ χοντρὸ κορμὸ τοῦ

δέντρου. Πᾶτησα στὰ δυνατὰ κλώνια του. Ὑστερις, τῶνα πόδι σὲ δυνατό κλώνι τὸ στύλωσα, τᾶλλο πατώντας σὲ παρακλωνάρι. Τέντωσα τὸ κορμί μου. Ἄπλωσα τὸ χέρι μου τρεμάμενο πρὸς τὸ καῖσί. Οἱ ἀφῆς τῶν δαχτυλιῶ μου ἄγγιξαν τὸ χνούδι τοῦ ὠραίου καρποῦ. Εὐτυχής! Ἐνα κῦμα χαρᾶς φούσκωσε, ὄρμητικὰ ἀπὸ τὴν καρδιά μου στὰ χεῖλή μου νὰ βρεθεῖ σὲ ἀλαλαγμὸ θριαμβικό. Μὲ συγκλότισε. Ἐχασα τὴν ἰσορροπία μου. Ἐνα κράκισμα κλαδιοῦ καὶ κυλιοῦμαι χάμω στὴ γῆς, ἀπάνω στὴν παρτέρα μὲ τὰ ψηλὰ καὶ πηχτὰ χορτάρια. Ἐχασα σὲ μιὰ στιγμή τὸν ἑαυτό μου, μὰ οἱ φωνῆς οἱ παρηγορητὲς τῶν κοριτσιῶ μᾶφεραν στὰ συγκαλά μου. Τυχερός, πὺ δὲν ἔπαθα σοβαρὸ διστύχημα! Τρεῖς ἄγγελοι μὲ παρεστέκαν· πῶς; Μονάχα τὸ δεξί μου γόνατο αἱμάτωσε ξεγδαρμένο.

Βιαστικῆς οἱ παιδοῦλες μοῦφεραν νερὸ δροσερὸ ἀπὸ τὴ στέρνα πὺ, ὅπως ἔχουνε νὰ ποῦν, εἶναι ἀγίασμα καὶ γι' αὐτὸ μιὰ εἰκόνα εἶχε κρεμασμένη ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ γκριζου σπιτιοῦ, κι ἐν' ἀκοίμητο καντήλι ἔκαιγε μπροστὰ της.

Μὲ τὶς ἀπαλάμες τοὺς οἱ παιδοῦλες μὲ πότισαν ἀγίασμένο ὕδωρ νὰ μὴ μοῦ ἀφήσει σημάδι ὁ τρόμος. Καὶ ἤπια τὸ ἀγίασμα καὶ φίλησα ἀπανωτὰ τὶς ἄσπρες ρόδινες φουχτίτσες ρουφώντας τὴ δροσιά τους. Ἐβρεξαν τὸ μέτωπό μου, τὸ κεφάλι μου. Καλοπλυναν τὸ πληγωμένο γόνατό μου καθαρίζοντάς το ἀπὸ τὸ αἶμα μὲ τὰ μικρὰ κεντητὰ μὲ μπιμπίλα μαντηλάκια τους, πὺ μοσκοβολούσαν περσότερο ἀπὸ τὰ λούλουδα τοῦ ἀνθόκηπου. Μὲ πήραν κατόπι ἀνάμεσά τους, μὲ χᾶδια καὶ φιλιὰ παρηγορώντας με :

— Θὰ σὲ περάσει, μοῦλεγαν, ὡς πὺ νὰ παντρευτεῖς.

Ἄν δὲν εἶμουν δειλός, μᾶλα τὰ χᾶλια μου θὰ ἀπαντοῦσα :

— Ἐλα νὰ παντρευτοῦμε νὰ γιάνω γρήγορα.

Μὰ σὲ ποιὰν θὰ τῶλεγα πάλι; Ἄλλο ζήτημα. Καὶ οἱ

τρεις τους ειταν ωραιες και οι τρεις τους παιδουλες ευχαριστες.

Και τα δακρυα γεμιζαν τα ματια μου και κυλουσαν ποταμια στα μαγουλα μου. Δεν ειταν τα δακρυα μου απ' τις πληγης τον πονο. "Οχι. "Ας εσπαζε το ποδι μου, σκεφτόμουν με το παιδικο μυαλουδακι μου, αρκουσε ναφτανα το σκοπο μου: Να δρεψω το χρυσο καρπο για το χατηρι της Ζωης, της Λουκίας, της Μαγδαληνης και ξεχωρα εκεινης, που θα ευνοουσε η τυχη.

Ναταν όμως οι περιποιήσεις τους και τα παρηγορητικά τους λόγια από συμπάθεια στον πονεμένο έμένα, τον πληγωμένο; ή για τον λόγο της ευθύνης που είχαν, τρεις εκεινες οι παιδουλες και μεγαλυτερες μου, και με τη συστασιν από την κόνα Μαρούκα να με προσέχουν;

Ποτές μου δεν πιστεψα, από παιδι ακόμα, στην ειλικρίνεια της γυναίκας.

Πέρασαν μέρες από το δυστύχημά μου τουτο. "Όταν τόρα συνώδευα τη θειά μου Πλουμιστή για το γκοίζο σπίτι, έπαιρνα μαζί μου και τα βιβλία μου: το αλφαβητάριό μου και την πλάκα μου.

Δεν μπορούσα να παίζω λεύτερα. Κιύστερις σε λίγες μέρες θάνοίγανε τα σχολειά. "Επρεπε να προετοιμαστῶ για το μαρτύριο.

"Εσι, μιὰ μέρα, που καθισμένος κοντά στοῦ ἀνθρώπου τα σιδερένια κιγκλιδώματα, όπου ἀπλώνονταν μιὰ δρόνα με μαύρα κιάσπρα σταφύλια, να σου κιερχονται οι καλές σου. Πάντα καλοδιάθετες, πάντα γελαστές κιόμορφες.

— Είσαι καλά; με ρώτησαν κιεξέτασαν την πληγή μου, που είχε κλείσει. Κιόταν διαπίστωσαν με σοβαρότητα εξοχωτάτου, πῶς «δεν είναι τίποτα», με ξαναρώτησαν σε ποιό σχολειό πάγω.

— Στο Ἰωακείμιο.

— Ποιὰ εἶναι ἡ δασκάλισσά σου;

Ἡ κ. Καλλιόπη Μαυράκη, ἀπάντησα περήφανα, γιατί εἶχα μιὰ τέτοια καλὴ δασκάλα

— Καὶ τί σὰς ἔμαθε.

— Τὸ «Πατερημῶν».

Καὶ με παράγγειλαν νὰ τ' ἀπαγγείλω. Τὸ εἶπα νεράκι. Κιόταν εἶδα, πῶς ευχαριστήθηκαν οἱ παιδουλες, πῆρα θάρρος και τις εἶπα ἀρώτηχτα, πῶς ξαίρω και τὸ ἀλφάβητο νὰ τὸ διαβάσω και νὰ τὸ γράψω, και, χωρίς νὰ περιμένω ἀπάντηση τους, πῆρα τὴν πλάκα μου. "Αρχισα κιεγραφα, ἐνῶ οι παιδουλες ελεγαν ή μιὰ τῆς ἄλλης, πῶς ἀλάθητα τὸ γράφω, κιἀκόμα, πῶς ή γραφή μου ειταν στρωτή, καλλιγραφική.

"Όταν τἀπόγραφα, όλες με παίνεσαν. Με πήραν ἀπάνω στο στίτι και μέδωκαν κουλούρια και κουφέτα.

Ἐκεινες μονάχες κατέβηκαν νὰ παίξουν σκοινάκι. Ἐγὼ δὲν ξανακατέβηκα, παρὰ τὸ βραδυνό, που πῆγα και πῆρα τὸ βιβλίο και τὴν πλάκα μου. Κι' ὡς ειταν μούχρωμα, δὲν πρόσεξα στα γραφτὰ τῆς πλάκας. Στο σπίτι πάλε τάρριξα σε μιὰ γωνιά, και τὸ πρωί, όταν τὰ ξαναπῆρα για νὰ τὰ βάλω στη σάκκα μου, εἶδα στην πλάκα μου, πῶς μου εσβυσαν ὄλο σχεδόν τὸ ἀλφάβητο κιἀφήκαν μοναχὰ τὴν ἀρχή και τὸ τέλος: τὸ Ἄλφα και τὸ Ὠμέγα. Ἐνάμεσα στα δυὸ ψηφιά πρόστεσαν και τρία γράμματα. Στην ἀρχή ἄλλο ἓνα. Διάβασα: Σ' Α Γ Α Π Ω.

Σ'ΑΓΑΠΩ. Ποιὰ ἀπ' τις τρεις παιδουλες ναγραψε τούτη τὴ μαγική λέξη, που ὄλος ὁ κόσμος χωρεῖ μέσα της κι' ὁ οὐρανὸς ἀκόμα με τὸν ἥλιο, τᾶστρα, τὸ φεγγάρι; Μὴ τῶγραψεν ή γαλανομάτα Μαγδαληνή; Για τάχα ή καστανὴ Λουκία; Νὰ τῶγραψεν ή μαυρομάτα Ζωή; Ἴσως ἴσως κιόλες μαζί. Ἡ κάθε μιὰ κιἀπο ἓνα γράμμα;

Ἔσπαζα τὸ κεφάλι μου προστὰ τὸ μυστήριον τοῦτο, πὺ μοναχὰ μπορούσε νὰ μὲ τὸ ξεσκεπάσει ἢ τσιγκάνα, πὺ ἔρριχνε κουκιά. Μά, πῶς νὰ τὴν ξεμονάχιαζα, ὅταν βρίσκονταν στὸ γκρίζο σπίτι, προστὰ στήν κόνα Μαρούκα καὶ τὴν θειά μου, καὶ νὰ τὴν ἀρωτήσω ;

Σ' ΑΓΑΠΩ. Τὸ διάβαζα καὶ τὸ ξαναδιάβαζα. Κανένας στίχος στὴ ζωὴ μου δὲ μὲδωκε τὴν συγκίνηση πὺ ἀπόλαψα σ' αὐτὲς τὶς δύο λέξεις: Σ' ΑΓΑΠΩ ! Κι ἤθελα τότε νὰ ἔχω τὸ γραφτὸ τοῦτο ἀντίκρου μου, κάτω ἀπὸ τὰ μάτια μου, καὶ νὰ περνοῦνε στὴ φαντασία μου τὰ τρία κοριτσόπουλα, οἱ τρεῖς παιδοῦλες, σὰν ἄσπρα πουλιὰ πάνω ἀπὸ τὴ γαλανὴ θάλασσα, σὰν τρεῖς χαρούμενες πεταλοῦδες ἀπάνω ἀπὸ τὰ λουλούδια τοῦ ἀγροῦ, σὰν ἄστρα λαμπερὰ σάνοιξιάτικον οὐρανὸ νυχτιάς αἴθριας.

Ὅμως ὁ γλυκασμὸς μου δὲ βάσταξε πολὺ. Τὸ κουδούνι χτύπησε. Ἡ κ. Καλλιόπη μπῆκε στὴν αἴθουσα τῆς παραδόσεως :

— Ἀριθμητική ! Τ' ἀβάκιά σας ἔν !

Τὰ σηκώσαμε ψηλά.

— Δύο ! Τὰ κατεβάσαμε. Τρία ! ἔπρεπε νὰ τὰ καθαρίσωμε.

Ὅλοι οἱ συμμαθητὲς μου καὶ οἱ συμμαθητρες μου ἔσκυψαν στὶς πλάκες τους, ἔφτυσαν ἀφθονα καὶ μὲ τὸ σφουγγάρι τὶς καθάρισαν. Μὲ τὸ σάλιο. Μονάχα ἐγώ, σκυμμένος πίσω ἀπὸ τὴν πλάτη κάποιου μου συμμαθητῆ, ἔχυνα δάκρυα, χοντρὰ δάκρυα στὴν πλάκα μου καὶ μὲ τὸ σφουγγάρι ἔσβυνα τὶς ἀγγελόγραφτες λέξεις : Σ' ΑΓΑΠΩ. Καὶ ὕστερις ἡ φωνὴ τῆς δασκάλας ἀκούστηκε: ἔν σὺν ἔν ἴσον δύο, καὶ στὸν πίνακα ἔγραψε γιὰ νὰ τὴ μιμηθοῦμε : $1+1=2$.

Ἀλίμονο ! ἀπὸ τότε ἐμίσησα τὴν καλὴ μου ἐκεῖνη δασκάλισσα καὶ περισσότερο τὴν ἀριθμητικὴ. Ἀπὸ τότε δὲν

ἔμαθα νὰ λογαριάζω. Ὡς καὶ τελειόφοιτος ὄντας στὸ Λύκειο δὲν ἔπῃρα ἀπολυτήριον. Μαθηματικά : μηδέν.

Πέρασαν τόσα χρόνια ἀπὸ τότε. Τελειοφοίτησα τὸ Λύκειο. Πῆγα στὴν ξενιτειά. Ξαναγύρισα πάλι στὴν Πόλη.

Καὶ σήμερον ξαναπερνῶ τὸ δρόμον τοῦτο, κοιτάζω τὰ ψηλὰ σπίτι τὸ γκρίζο κι ἀκόμα ἄλυτο μένει τὸ πονεμένο πρόβλημα :

Ποιὰ ἀπὸ τὶς τρεῖς παιδοῦλες ἔγραψε ἐκεῖνον τὸ Σ' ΑΓΑΠΩ ;

ΟΙΣΤΡΟΣ

ΑΚΟΛΑΣΙΑΣ

(A la très chère amie Gabrielle Dieudonné.)

Στοῦ κελιοῦ τῆς, ἐνοῦς κελιοῦ τόσουδα, τὸ παραθυ-
ράκι, ποῦ μόλις σὲ περιστέρι μὲ κλειστὰ φτερὰ εἶναι βο-
λετὸ τὸ πέρασμα, ἀκούμπησε τὸ κεφάλι τῆς ἢ ὑποταχτικῆ
Μαρκέλλα, κορίτσι εἴκοσι, ἀπάνω-κάτω, χρονῶ. Τὸ πρόσω-
πό τῆς τὸ χλωμό, λουσμένο στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, μοιά-
ζει σὰν τὸ ἀσημένιο πρόσωπο τῆς Μεγολόχαρης τοῦ μεγά-
λου τέμπλου.

Ὁ ὕπνος δὲν τῆς κλεῖ τὰ ματόφυλλα.

Τὰ μώρικα ἀνθισμένα τσαμπιά τῆς πασκαλιάς, ποῦ

φτάνουν ὡσαμε τὸ παραθύρι ψηλά, σειοῦνται ἀνάλαφρα
στὰ λιγωμένα φιλιὰ τοῦ μπάτη, ἀνασαλεύουν, σὰν πλούσια
στήθια μεστωμένης γυναίκας στοῦ ἐρωτικοῦ πόθου τὴν
ἡδονικὴ λαχτάρα. Σκορποῦν μεθυστικὲς εὐωδιὲς ἀντάμα
κι' οἱ βιολέτες οἱ ἄγριες, οἱ αὐτοφύτρωτες, ποῦ ἀπλωθή-
κανε σὰ χαλὶ στὸν κῆπο τοῦ μοναστηριοῦ. Ἐν' ἀηδόνη
τερετίζει τὸ γλυκύτετό του τὸ τραγούδι. Τὸ φεγγάρι
σκορπίζει τὰ μάγια του σὺν τὴν πλάση : ξέρα καὶ θά-
λασσα.

Κιόλα τοῦτα, φῶς καὶ μύρα καὶ τραγούδια καὶ δρο-
σιές, γιομίζουνε τὴν ψυχὴ τῆς ὑποταχτικῆς μάπαλὸ ἓνα αἴ-
σθημα ἀγάπης ἐρωτικῆς, ποῦ διψαεὶ τόσο ἀποδαῦτο, σὰν
τὸ δεντρολάκι τῆς μανταρινιάς νερό, ὕστερις ἀπὸ τὸ κάμα
τοῦ θεριστῆ μήνα.

Ἀναθυμάται τὴ περασμένη τῆς τῆ ζωὴ τώρα : Μιά
ζωὴ βασανισμένη.

Ὅσο ζοῦσεν ἡ θειά τῆς — μάννα δὲ γνώρισε — τὸ
ἀμάρτημα ψιθυρίζονταν πότε μὲ βεβαιότητα, πότε μὲ τὸ
«ἐτοὶς ἔχω ἀκουστά». Μά, σὰν ἀπόθανε κιῦστερις — Θεὸς
σχωρέστη — ξέσπασε ὁ κόσμος.

Τὰ παιδόπουλα, κουρελιάρικα, ξυπόλυτα, μυξιάρικα,
πέρνοντάς τη τὴ Μαρκέλλα στὰ σαπιολέμονα καὶ τὰ χαλί-
κια, τήνε φωνάζανε: Μουλάρρα, ἀά! Μουλαρού, οοοὺ! Ἐ-
κείνη ἔκλαιγε. Τὰ παλιόπαιδα γελούσαν. Ζωὴ εἶν' αὐτή.
Ὅταν ἓνας γελάει, ἄλλος θὰ κλαίγει, γιὰ νάρθει ἡ ζυγα-
ριά τῆς στὴ ρέγουλα. Κιῆτρεχε λαφρόποδη σὰ γαζέλα ἢ ἀρ-
φανὴ Μαρκελλα καὶ κρυβόταν ἀνάμεσα στοὺς σκίνους,
στὰ χαλάσματα, γιὰ πίσω ἀπὸ τὰ πετροχαλοντούβαρα. Ὅ-
μως, ἂν εἶτανε λίγα τὰ παλιόπαιδα, τότε γυρνοῦσε ξοπί-
σω τους καὶ τᾶβαζε μπροστὰ στὶς πετριές καὶ τὸ βούρδουλα
μέλιοκλώναρο.

Ὡς κι' οἱ συχωριανοὶ τῆς τῆς σταθήκανε σκληρόκαρδα,

τῆς φροτῆκαν ἀδιάντροπα, ἄντρες μὲ μουστάκια δικάδες, γυναῖκες, μητέρες μένα τσοῦρμο παιδιά...

Θυμᾶται τὰ μικράτα τῆς (ζώντας ἀκόμα τῆς θειάς τῆς), πὺ πῆγαινε σκολειό. Τῆς ἄρξε νὰ παίζει μὲ τὰγοράκια «κούκλους», «τὴ νύφη καὶ τὸ γαμπρό», γιὰ «πεντάβολα», γιὰ τοικουδα καὶ στραγάλια: «μονά, τζυγά». Κιᾶν ἔχανε κιᾶν κέρδιζε, ἔδινε κιᾶπερνε φιλιὰ. Μὰ ἡ δασκάλα, εἴτε ἀπὸ ζούλεια, εἴτε ἀπὸ σεμνοτυφία, τῆς ἀπαγόρευσε νὰ παίζει μὲ τὰγοράκια. Σκληρὴ διαταγὴ γι' αὐτά, καὶ γιὰ τὴν παιδοῦλα σκληρότερη.

Ἐκτὸς μικρῆ, τόσηδα, ὑλόφερνε ἀπὸ τὴν κάκια τοῦ κόσμου. Μιὰ νύχτα ἔφυγε. Πῆγε σὲν ἄλλο χωριό, ἀπανοχώρι, μαστιχώχωρο. Ἐδῶ, τῆς περνοῦσεν ἡ ἰδέα πὺς, ἀγνώριστη ἀπὸ τοὺς χωριανούς, θᾶβῆρισε ἡσυχία. Καὶ τὴ βρῆκε στὶς ἀρχές. Ὅλοι τῆς φέρνονταν καλά. Τὰ παληκάρια, ποιὸς πρῶτος νὰ τῆνε χαιρετήσῃ στὸ δρόμο καὶ στὴ στρατά. Στοὺς χορούς, ποιὸς νὰ τῆνε πρωτοχορέψῃ τὸ συρτό, γιὰ τὸν τρεγάτο, μὲ μεταξωτὸ μαντήλι, στὰ πανηγύρια. Ὅλα τὰ παληκάρια τῆς γλυκοκουβέντιαζαν, τῆς ἐμιλοῦσαν ὄλο γι' ἀγάπες καὶ τῆς κάμναν «πατουνάδες». Μὰ, κανένας τοὺς δὲν τῆς ἔδινε στὰ σοβαρὰ λόγο ἀποκατάστασης. Κιᾶν ὁ Μίχαλος τοῦ Κακόβουλου τῆν «ἔθελε» ἀπάνω στὴν τύφλα τῆς ἀγάπης τοῦ, οἱ δικοὶ τοῦ μὲ κανένανε τρόπο δὲ στεργαν. Μάλιστα ἓνα βράδυ, πὺ πῆγε ἡ Μαρκέλλα ἀπὸ τὴν πτωπορία τοῦ Κακόβουλου, γι' ἀπαντοχὴ τοῦ ἀγαπητικῆς τῆς, ἄκουσε τὴ μάννα τοῦ νὰ τοῦ παραγγέλνῃ:

— Ποῦ πααίνεις, γιούκα μου, τέτοιαν ὥρα; Ὁ τύρης σου νὰ μὴν τὸ πεικάσει πὺς πααίνεις μέδαντο τὸ «μπασταδοράκιν», πὺ ἐν ξαίρει κανένας, κι' οὐδ' ἀτῆ τση, πόθε κρατάει ἢ σκούφια τση. Θὰ σἀποκληρώσει τοαὶ θὰ ρέψεις στοὺς δρόμους...

Κι' ἐν' ἄλλο βράδυ, στὸν Ἰσιο Δρόμο, πὺ φέρνει

στὴ χώρα, τοὺς ἀπάντησε ὁ γερο-Κακόβουλος ἀγκαλιαστούς.

Ποιὸς εἶδε, τὸ Θεὸ καὶ δὲν τότε φοβήθηκε; τὸ μωσαϊκὸ Θεό; Κατάρες καὶ βλαστήμιες. Ὅχιες καὶ σαίτες. Ἡ Μαρκέλλα τότες ἔσκυψε τὸ κεφάλι, βιαστικὰ πῆρε πόδι καὶ χάθηκε μέσα στὸ σκοτάδι τοῦ σοῦρουπου.

Εἴταν ὁ Δρόμος ἔρημος καὶ τὰ σκυλιὰ γαυγίζαν. Δὲν τοὺς εἶδε ἄλλος, δὲν τοὺς ἄκουσε κανένας. Μὰ, «κι' οἱ πέτρες ἀφτιά ἔχουνε», τῆς ἔλεγε πολλὲς φορὲς ἡ θειά τῆς, ἡ πονετικιά ἐκείνη γυναῖκα, πὺ τῆς στάθηκε προστάτισα. Καὶ δὲν εἶχεν ἄδικο.

Τὴν ἄλλη μέρα, μπαίνοντας στοὺς σκίνους γιὰ μαστίχι, ἄκουσε ὀμιλίες γιὰ λόγου τῆς. Μιλοῦσαν οἱ ἐργατίνες γιὰ τὸ ἐπεισόδιο στὸν Ἰσιο Δρόμο. Ἡ Μαρκέλλα ἔβαλε ἀφτί κιᾶκουγε, ἀθώρητη ἀπ' αὐτές, πίσω ἀπὸ τοὺς χαμηλόκλωνους καὶ φουντωτοὺς σκίνους. Ἰστοροῦσανε φανταστικὲς σκηνὲς ἀπρεπες, καὶ λόγια βαριά ξεστόμιζαν γι' αὐτῆνε, πὺ ξελόγιαζε παληκάρια καὶ παντρεμένους ἀπὸ τὶς ἀγκαλιὲς τῶν γυναικῶνε καὶ τῶν μαννάδω τους.

Τὰ τελευταῖα λόγια εἴταν σωστά. Ἀλήθεια, ποιὸς μποροῦσε νὰ τῆνε δεῖ κατάματα τὴ Μαρκέλλα καὶ νὰ μὴν πληγωθεῖ; Ποιὸς μποροῦσε νὰ συγκρατήσῃ τὸν αὐτό του στοῦ πόθου τὸν καημὸ στῶραῖο ἐκεῖνο πλᾶσμα προστά, δημιουργημὰ λεύτερης ἀγάπης, ξεχειλισμένου πόθου;

Καὶ μένα στόμα οἱ ἐργατίνες, σὰ σφύριγμα ὄχεντρας στοῦ μεσημεριοῦ τὸ ἠλιοπύρι, εἶπαν: «Κακοχράχει ἡ Μουλαροῦ!»

Ἡ Μουλαροῦ!

Τὸ αἷμα πηδηχτὰ στὸ κεφάλι τῆς Μαρκέλλας ἀνέβηκε. Τὰ μηνίγκια τῆς πάαιναν νὰ σπάσουν. Τῆς ἤρτε νὰ παραμερίσει τοὺς σκίνους καὶ σὰν ἀγρίμι νὰ χυθεῖ καταπάνω τους, νὰ τὶς βγάλῃ τὰ μάτια μὲ τὰ τσιμπητήρια καὶ

τὰ τιμητήρια ἢ αἱματόχαρη (σύνεργα γιὰ μάζεμα τῆς μα-
στίχης), νὰ τὶς ξεσκίσει σὰν τίγρη.

Ἐκείνη τὴ στιγμή, ἀπάνω ἀπὸ τὴν πλαγιά, νά, ἀκού-
στηκε κι' ἡ φωνὴ ἢ σειριγγὴ τῆς Διαμάντως τῆς Μονο-
δοντούς :

— Ἐ! κοπέλλες μου, μάθατενε τὰ μαντάτα; ρώταε
κάποιαν ἄλλη παρῆα ἐργατίνες. Καὶ κεῖνες :

— Καλὰ ξυπνίσματα, κερά Διαμάντω. Ἄφου τὰ ξαί-
ρει, μαθές, ὅλο τὸ χωριὸ κι' ὁ «Κουτεντές» δά!

(Κι' εἶταν ὁ Κουτεντές ἕνας συχωριανὸς τους, κουφὸς
καὶ μουγγὸς ἀπὸ γεννησιμιοῦ του).

Ὡστε ὅλο τὸ χωριὸ τῶμαθε! Χώθηκε ξαπλωτὴ κάτω
ἀπὸ ἕνα σκίνο καὶ ἄρχισε τὰ κλάματα. Τὰ δάκρυά της ἔ-
σταζαν ἀπὸ τὰ μάτια της λαμπυρίζοντας σὰν τὰ κουκκίδια
τῆς μαστίχης.

Εἶδε κι' ἀπόειδε ἡ Μαρκέλλα πὼς ἡσυχία δὲ θὰ βρεῖ,
οὔτε σωμάτων, οὔτε ψυχῆς, καὶ στὸ χωριὸ τοῦτο. Πῆγε στὸν
παπα Μανθαῖο. Αὐτόνε τότε λόγιζαν ἅγιο σχεδόν. Γιατὶ
οἱ γυναῖκες πααῖναν νὰ ξομαλογηθοῦν, μὰ ὅλα τους τὰ
κρίματα δὲ τοῦ τὰ λέγαν. Ὅμως, ἐκεῖνος, ὅ,τι παραλείπανε
κι' ἔκρυβαν αὐτές, τοὺς τᾶλεγε: «Ἐσύ, ἤκλειψες ἀπὸ τοῦ
τάδες τὸ χωράφι μιὰ σπιθαμὴ γῆς μετατοπίζοντας τὸ ὄρο-
σήμαδο». — «Ἐσύ, μάλωσες μὲ τὸν ἄντρα σου, γιατί ἐν
σῆφερε μεταξωτὸ σάλιν ἀπὸ τὸ Μπειζεστένι τῆς Πόλης». —
«Ἐσύ, ἤβαλες πολὺ σπύροτο στὸ κρασίν, ὅπουδα ποὺλησες
στὸ δεῖνα, καὶ πότερο ἤβαλες στὴ σάλτσα γιὰ νὰ πληθύνει,
μαθές». — «Ἐσύ, παντρεμένη γυναῖκα, στάθηκες στὴ φουν-
τάνα καὶ σὲ φίλησεν ὁ τάδες!» ...

Ὅλοι νομίζανε πὼς ἀπὸ θεϊκιά φώτιση τὰ μαντεύει.
Ποιὸς νὰ τὸ πεικάσει πὼς ἡ κερα Διαμάντω, ἡ Μονο-
δοντού, ἡ φημερίδα τοῦ χωριοῦ, πέρνοντας τὸν καφέ της
στὸ περβόλι τοῦ παπᾶ, ὕστερις ἀπὸ τὴν προηγιασμένη, τοῦ

τὰράδιαζε ἕνα πρὸς ἕνα, μὲ τὸ νῖ καὶ μὲ τὸ σῖ, τὰ μαν-
τάτα τοῦ χωριοῦ;

Ὅταν ἄκουσε τὸ παρίπονο τῆς Μαρκέλλας ὁ γερο
παπᾶς, ἔσκυψε τὸ κεφάλι του στὸ στήθος σκεφτικός, χαι-
δεψε τᾶσπρα μακριὰ του γένεια, κι' ὕστερις τῆς εἶπε, βλέ-
ποντάς τη πότε πότε στὰ στήθια, ποὺ πααῖναν νὰ σκίσουν
τὸ στενὸ της τὸ μπλουζάκι, στὰ μάτια της, ποὺ βγάζαν φλό-
γες, στὰ καλοθρεμμένα λαγόνια της, στὶς καλοδεμένες της
τὶς ἄντιξες, ποὺ ὅλα ἐπαναστατοῦσαν :

— Τέκνον μου, γιὰ νὰ γλυκάνεις τοὺς πόνους τῆς
ψυ(χ)ῆς σου καὶ νὰ βρεῖ ἡσυχία καὶ γαλήνη τὸ πνέμα σου,
ἀνάγκη πᾶσα, νὰφοσιωθεῖς στὸν Χριστὸ καὶ στὴν Πανα-
γία, τὴν ὑπερευλογημένη Δέσποινα, ψυχῇ τε καὶ σώματι.

«Ἐτσι, σκεφτόταν ὁ παπα Μανθαῖος, «θὰ κατάπαυεν
ἡ ἐπανάσταση τῆς σάρκας, θὰ σβύνονταν ἡ φλόγα τοῦ
ἀκόλαστου πόθου μὲ τὴ νῆστεια καὶ τὴν προσευκὴ καὶ θᾶ-
κλεινε ἡ ψυχικὰ πληγὴ τῶν πόνων, ποὺ τῆς ἄνοιξεν ἡ κά-
κια τοῦ κόσμου, θᾶκλεινε κάτω ἀπὸ τὸν ἐπίδεσμο τοῦ τρι-
χένιου ράσου τῆς ὑποταχτικῆς».

Καὶ νά, τότε, ἡ Μαρκέλλα ἀπὸ μῆνες στὸ Μοναστήρι.
Ἐναν χειμῶνα δλάκερο. Τὰ ρόδα τοῦ προσώπου της μα-
ράθηκαν ἀπὸ τὴ νῆστεια καὶ τὴν προσευκὴ, ἀπὸ τὶς ἀτε-
λείωτες μετάνοιες καὶ ἀπὸ τὸν περιορισμὸ. Αὐτὴ, ποὺ εἶ-
ταν μαθημένη λεύτερη νὰ τρέχει τοὺς ἀνοιχτοὺς κάμπους,
τὶς πευκοφυτεμένες πλαγιές, τὰ πετρωμένα κορφοβούνια,
κάτω τὸ ἤρεμο κι' ἀπάνεμο ἀκρογιάλι. Αὐτὴ, ποὺ εἶταν μα-
θημένη νὰκούει ἐρωτόλογα καὶ νὰ ρουφάει τὴ γλύκα ἀπα-
λόχνουδω χειλιῶνε σὴ φιλιὰ λιγωμένα.

Φορὲς πολλές, στὸ ξέσπασμα τοῦ πόθου της, καθόταν
ὄρες δλάκερες στὸ εἰκόνημα τοῦ ροδοπρόσωπου Ἁγ-Γιώρ-
γη, ἢ τοῦ χλωμοῦ Ἁγ-Δημήτρη. Ἀνακινώνταν τὰ χεί-
λια της τὰ στεγνὰ σὲ τρελλῆς ἀποθυμίας λόγια. Κι' ὅταν τὸ

τρικύμισμα τοῦ πόθου κατάλαυε τὴ μανία του, ἕνας φόβος τὴ συνέπερνε. Τῆς φαινόταν ἄγρια τὰ μάτια τοῦ Ἄη-Νικόλα, ὀργισμένη ἢ μορφή τοῦ Ἄη-Χαράλαμπου μὲ τὰ μακριὰ ἄσπρα γένεια. Κιᾶν, οἱ νεαροὶ κι' ὠραῖοι ἄγιοι, δὲν κατέβαιναν ἀπὸ τὸ τέμπλο τους μὲ ὀστά καὶ σάρκα στὸ δικό της παρακάλιο, μολαταῦτα, τῆς φαινόταν πὼς εἶναι δυνατὸ οἱ γερόντιοι ἄγιοι, νὰ κάμουν κάποιο θάμα. Νὰ κατεβοῦν αὐτοί, κιόπως εἶταν ὀργισμένοι, νὰ χυμῆξουν καταπάνω της ἢ, τὸ λιγώτερο, νὰ τῆς φωνάξουν ἀποκεῖ ψηλά:

— Ὅξου, καταραμένη, παιδί τῆς κολάσεως! Ὅξου, Μουλάρρα!

Κι' «ἄ!» ἔκπληχτες νὰ κάμουν οἱ γύρω ὀλόγυρα εἰκόνες τῆς μεγαλομάρτυρας ὠραίας Αἰκατερίνης, τῆς ὁσίας Εὐφροσύνης, τῆς ὁσίας Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας, τῆς ἁγίας Ματρώνης...

Στὴν ἰδέα τούτη αἰστανόταν κάτι μέσα της νὰ ραγίζει καὶ πετιώταν μέναν πῆδο σὰν ἀκρίδα, ὄξω στὴν αὐλή, χλωμὴ κατάχλωμη, ἀπὸ τὸν τρόμο, κίτρινη σὰ μελισσοκέρι...

Ἀπόψε, κοντὰ στὸ μικρὸ παραθύρι της, ἢ ὑποταχτικὴ Μαρκέλλα, —μέσα στὸ ἐρωτικὸ λίγωμα, πού τῆς κερνοῦν οἱ μυρουδιές τῶν λουλουδιῶν, τῶν πενίκων, τῆς θάλασσας, τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, τὸ τραγούδι τοῦ ἀηδονιοῦ, τοῦ μπάτη ἀνάμεσα στὶς φυλλωσιές, τῶν ἀπαλῶν κυμάτων, πού σβύνουν στὸ περίγυρο ἀπάνω στὰ λιλάδια, — κλείνει γλυκὰ τὰ ματόφυλλα. Ὁ ὕπνος δὲν τὴν ἀποκοίμισε καὶ τὰνοίγει πάλε σ' ἀχὸ φλογέρας ἠδονικό. Τεντώνει τὰ μάτια, βάζει ἀφτί. Ὁ ἀχὸς ὄλο καὶ πλησιάζει. Ἀντιλαλεῖ ἀπὸ τὸ κορφοβούνη κιόλο σιμώτερο ἀκούγεται. Καὶ εἶναι τόσο γλυκὸ τὸ τραγούδι τῆς φλογέρας! Θαρρεῖς, πὼς καὶ τὸ φεγγάρι σταμάτησε τὸ δρόμο του, τὸ ἀηδόνι τὸ λάλημά του μαζί μὲ τὴν ἀνάσα τῆς Μαρκέλλας, γιὰ νὰ τὸ ἀκούσουν.

Ὅποιος ὠραῖα τραγουδεῖ, εἶναι κι' ὀμορφος. Κάποιος

βοσκὸς θὰ κατεβαίνει γιὰ τὸν κάμπο. Παιδί, ἀπὸ κεῖνα τῶν γύφτων, πού οὔτε Πάσκα, οὔτε σκόλη ξαίρουν...

Τὸ τραγούδι ἀκούεται σιμώτερο. Λίγο, καὶ θάκουστεῖ κάτω ἀπὸ τὸ μοναστήρι. Ἄντρας θὰ περάσει μέσα στὴ νύχτα... Μονάχα νὰ τὸν ἔβλεπεν ἀποθυμᾶ ἢ ὑποταχτικὴ Μαρκέλλα. Αὐτὸ θὰ τῆς ἐχόρταινε, νομίζει, τὴν ἀποθυμίαν της.

Βγαίνει ξυπόλυτη, περνάει τὸ διάδρομο τῶν κελιῶν στὶς μύτες τῶν ποδιῶν της, κατεβαίνει στὴν αὐλή, περνάει σκιά κι' αὐτὴ κάτω ἀπὸ τὶς σκιές τῶν κεπαρισσιῶν καὶ φτάνει στὸν τοῖχο τοῦ κήπου. Σκύβει. Τὸ τραγούδι ἀκούγεται τόσο κοντά... Ὡς καὶ τὰ κουνουνάκια τῶν προβάτων ἀκούγονται, ἀκούγεται καὶ τὸ ποδοβολητὸ τοῦ κοπαδιοῦ.

Νά, τὰ πρόβατα καὶ τὰ ἐρίφια στὸ καντούνι τοῦ τοιχογυρισμάτου. Νά, κιὸ βοσκός. Μὲ σκυμένο τὸ κεφάλι, καὶ βῆμ' ἀργό, ταλαντεμένο. Γυφτόπουλο. Ὡσαμε κεῖ ἀπάνω παληκάρι. Φαρδιά στήθια, καὶ γιομάτο, καλοδεμένο κορμί. Ὀνειρεμένη σιλουέττα κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῶν χορογάλαζο τοῦ φεγγαριοῦ...

Τὸ τραγούδι τώρα, σατανικὰ χαρούμενο, δίνει ὄλο τὸ μεθύσι, πού ἀπολαβαίνει τὸ ζευγάρι μέσα στὸ λιγωμένο φιλι τῆς ἄσπερης νύχτας, τὸ φιλι πού δίνει τὴν αἰωνιότητα στὸ εἶδος καὶ στὸ γένος. Κι' ἀκόμα, ἢ μυρουδιά ἢ βαρειά τῶν τράγων καὶ τῶν κριαριῶν, ἄλλο τόσο αὐξάνει τὸν πόθο τὸν ἀκόλαστο τῆς ὑποταχτικῆς Μαρκέλλας. Θέλει νὰ τοῦ φωνάξει: — «Στάσου, καλέ μου!» μ' ἀπάνου στοῦ πόθου της τὴν τρέλλα, στὸ κόρωμα τῆς σάρκας της, ἢ φωνὴ της σβύνει στὸ στεγνὸ, διψασμένο λαρύγκι της, ὅπου ἢ γλῶσσά της κόλλησε.

Σὰν τὴν τίγρη τοῦ ζωολογικοῦ κήπου, πού φέρνει γύρες ἄκαρπες ἀπὸ λεία μέσα στὸ μεγάλο της κλωβό, καὶ γυρνάει μανιασμένη στὴν τεχνητὴ της τὴ σπηλιά, γιὰ νὰ ξαναβγεῖ πάλε ἀγριώτερη, — ἔτσι ξαναγυρνάει κι' ἢ ὑποταχτικὴ

Μαρκέλλα στὸ κελί της, πὺν τότε αὐτὸ τῆς φαίνεται ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ πῖο ἀποπνιχτικὸ. Οἱ τρίχες τῆς προβιάς, πῶχει ἀπλωμένη καταγῆς γιὰ στρωσίδι, τῆς φαίνονται τόσο σκληρές, τόσο, σὰν καυλοὶ θερισμένων ἀσταχιῶν, σὰν ἀγκάθια καὶ τρίβολοι...

Ποῦ ἢ ἀπαλή, μεταξένια, πρασινοκίτρινη χλόη, ἢ λουλουδόπλουμη καὶ μυρωμένη ἀπὸ μολόχες καὶ παπαροῦνες, χαμομήλια καὶ ἄσπρολούλουδα, πὺν ὄνειρεύτηκε νᾶναι γυρτὴ ἀπάνω σαυτὴ πλάγι στὸ τσομπανόπουλο ;

Βλέπει στὴν ἀνταύγεια τοῦ φεγγαρόφωτου τὴ γυμνότητα τοῦ Σταυρωμένου στὴν μικρὴν εἰκονοῦλα τοῦ τοίχου καὶ — ὦ, τῆς ἀκολασίας ! — φέρνει στὸ σκοτάδι τοῦ νοῦ της τὴν φεγγαρολουσμένη σιλουέττα τοῦ μελαχροينوῦ τσομπανόπουλου, τοῦ γυφτόπουλου. Σκίζει μὲ τῆς τρελλῆς της φαντασίας τὴ δύναμη τὰ παλιόρουχά του. Βλέπει μὲ τὰ μάτια τῆς μεθυσμένης της ψυχῆς τὰ ὠραῖα σταρόχρωμα μέλη του, τὰ καλοδεμένα σῆνα σῶμα ἀψεγάδιαστης πλαστικότητος, πὺν τὸ θωρεῖ, λές, σταμνὶ γιομάτο ἀπὸ ἐρωτικῆς ἡδονῆς μέλι καὶ κρασί ἀκόλαστου πόθου, καὶ μιὰν ἄγρια χαρὰ ἀναταράζει σὲ φουρτούνιασμα τὰ στήθια της.

Στὰ δέντρα ὄργοῦν οἱ καρποδοτεὲς χυμοὶ καὶ στὸ κορμὶ τῆς ὑποταχτικῆς Μαρκέλλας ἡ ὄρμη τῆς ἁμαρτίας καὶ τὸ σφρῖγος τῶν εἴκοσι χρόνων. Ἄλυχτοῦν ἀζντισμένα.

Τὸ τραγούδι ἀκούγεται ἀκόμα. Τότε, σὰν ἐγερετήριο στὴν ὄνειρεμένη νιότη, σὰν κάλεσμα στὴ χαρὰ τῆς φύσης καὶ τῆς λεύτερης ζωῆς, σὰν ἐπιθαλάμιο τραγούδι.

Κατεβαίνει πάλε ἢ ὑποταχτικὴ Μαρκέλλα στὸν κῆπο. Ἡ πόρτα κλειστή, διπλομανταλωμένη. Ὁ τοῖχος ἐκεῖ εἶναι χαμηλός : δυὸ μπόγια. Κι ἀκόμα, μιὰ ἄσπρη ἀνθισμένη γέρικη τριανταφυλλιὰ ρίχνει τὰ χοντρά της τὰ κλώνια ὄξω στὸ δρόμο. Σκαρφαλώνει ἀπ' αὐτὴ καὶ κατεβαίνει πηδῶν-

τας. Τὰγκάθια τῆς σκίζουν τὰ χέρια. Τὸ αἷμά της βάφει δυὸ τρία ἄσπρα τριαντάφυλλα.

Ρίχτηκε κάτω. Βλέπει ὀλόγυρά της λαφιασμένη, καὶ ὕστερις λαφρόποδη πέρνει τὸ σκονισμένο δρόμο, τὸ δρόμο τῆς ἁμαρτίας πρὸς τὴ διεύθυνση, πὺν ἔρχεται ὁ ἀχὸς τῆς φλογέρας. Λοξοδρομεῖ παρακάτω καὶ χάνεται μέσα στὰ μονοπάτια τὰ γιομάτα ἀπὸ βάτους καὶ προυνάρια. Σκίζουνται τὰ γυμνά της τὰ πόδια στοὺς ἀγκαθεροὺς σκίνους, στὰ σουβλερὰ χαλίγια. Πληγόνονται, ματώνουν. Μεθυσμένη ἐκείνη ἀπὸ τὸν οἶστρο τῆς ἀκολασίας δὲ νοιώθει πόνο.

Τοῦ τραγουδιοῦ ὁ ἀχὸς σβύνει, χάνονται τὰχνάρια τοῦ γυφτόπουλου καὶ ἢ ὑποταχτικὴ Μαρκέλλα, ἀποκαμωμένη ἀπὸ τὸν κόπο καὶ τὸν πόνο, τότε κάθεται σῆνα κοτρώνι.

Ἄνάσταση. Στὸ μοναστήρι τὰ πάντα ὀλοκάθαρα. Λαμποκοποῦν οἱ πολυέλαιοι μὲ τὰ κρουστάλλια τους καὶ τὰ παλυκάντηλα, τὰ μανουάλια καὶ τὸ χρυσὸ τέμπλο, τὰ μάρμαρα κάτω. Λάμπουν τὰ πρόσωπα τῶν Ἁγίων στὰ εἰκονίσματα καὶ τὰ θολὰ πρὶ, βαθουλὰ στὶς κόχες τους, μάτια τῶν καλόγραιων πέρνουν μιὰν ἐξαιρετικὴν χαρὰς λαμπράδα. Κλάψανε τὰ μάτια ἐκεῖνα στὰ φριχτὰ μαρτύρια τοῦ ὠραίου Νυμφίου, στὸ σταυρικὸ Του θάνατο, καὶ τότε λαμποκοποῦν. Ἄναγαλλιᾶζει ἢ καρδιὰ τῶν καλόγραιων στὴν Θεῖαν Ἄνάσταση Του καὶ χύνει μύρα ἀγνείας καὶ παρθενιάς μαζί μὲ τὶς εὐωδιές τοῦ ροδόσταμου, πὺν βράζει στὴ μυροδόχη, τοὺς μοσκομύριστους γαλάζιους καπνοὺς τοῦ θυμιατοῦ, τὴν εὐωδιά τῶν δαφνόκλαρων καὶ τῶν λουλουδιῶν, πὺν σὲ γιρλάντες δεμένα καὶ σὲ στέφανα πλεχμένα στολίζουν τὶς κολῶνες καὶ τὰ εἰκονίσματα γύρω. Καὶ στὴ μέση τοῦ Σωλέα, ὁ πρὶ γλωμὸς Ναζωραῖος, πὺν κάτω ἀπὸ τὴ κρῦα πλάκα τοῦ μάρμαρου κοίτονταν — ἕνας

θλιμμένος χειμώνας — τότε προβέλνει με γλυκειὰ καὶ λάμπουσα, ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά, μορφή πιδ ὠραία καὶ φωτεινή, σὰν τὸν ἥλιο, ποὺ στέλνει ὀλημερὶς τὶς ἀχτίδες του ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ πολύχρωμα γυαλιὰ τῶν παραθυριῶν τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, ὠραία μορφή, σὰν τῶραιο κιάνθισμένο καλοκαιράκι.

Οἱ ψάλτισσες ψηλὰ ἀπὸ τὰ στασίδια τους τῶν ἀναλογιῶν με τρεμάμενες φωνές ἀπὸ τὸν παλμὸ τῆς χαρᾶς ψέλνουν χαμηλοβλεποῦσες, ἀκούνητες, σὰ νὰ μὴν εἶναι κείνες ποὺ ψέλνουν, σὰ νᾶναι κάποιες ἀόρατες κιθάρες, σὰ νᾶναι οἱ ἀγγέλοι οἱ ζωγραφιστοὶ στὴν ὄρφή, γύρω στὸν Παντοκράτορα.

Ὅμως μιὰ θλίψη πότε πότε περνάει ἀπὸ τὰ φιλιτισένια μέτωπα τῶν καλόγραιων, σὰ συννεφάκι γκριζο σὲ ρόδιον οὐρανό.

Ἡ ἀδελφὴ Μαρκέλλα λείπει ἀπὸ τὴν θεία χαρὰν αὐτῆ τοῦ Κυρίου.

Ὡρα τὴν ἀναζήτησεν ἡ καντηλανάφτρα σὺλα τὰ κελιά καὶ τὰ κατατόπια τοῦ μοναστηριοῦ.

— Ἀδελφὴ Μαρκέλλα! ἐφώναζε παντοῦ, καὶ παράξενα ἀκουγε τὸν ἀντίλαλο τῆς φωνῆς τῆς ἡ γερόντισσα: «Ἄα!»

Ἡ ἡγουμένησση, ἀπ' ὄλες τὶς ἀδελφές καὶ τὶς ὑποταχτικές, εἶταν θλιμμένη περισσότερο. Τὸ κομποσκοῖνι νευρικὰ κουκίζεται ἀνάμεσα στὰ κοκκαλιάρικα κερένια δάχτυλά της. Ξαίρει αὐτὴ τὴν περασμένη, τὴν ἐγκόσμια ζωὴ τῆς ὑποταχτικῆς, τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἀνευλόγητου ἔρωτα. Καὶ φαντάζεται, — ἡμαρτόν σοι, Κύριε — ὅτι ἔφυγε, γυρίζοντας στὴν ἁμαρτία πάλε. Μά, ἐλπίζει . . . : Ἴσως θὰ νᾶρτει.

Ἡ λειτουργία τότε τελείωσε. Ὁ γέρο παπᾶς βγήκε στὴν Ὠραία Πύλη διαβάζοντας τὸν κατηχητικὸ Λόγο τοῦ Χρυσοστόμου :

« Εἴ τις εὐσεβῆς καὶ φιλόθεος,

» ἀπολαυέτω τῆς καλῆς ταύτης καὶ
» λαμπρᾶς πανηγύρεως. Εἴ τις δοῦλος
» εὐγνώμων, εἰσελθέτω χαίρων εἰς
» τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου αὐτοῦ» . . .

Ἡ ἡγουμένησση σκύφτει στ' ἀφτί τῆς πλαγιῆς της καλόγρας καὶ ρωτᾶει :

— Ἦρτενε ἡ ὑποταχτικὴ Μαρκέλλα;

Ἦχι παίρνει ἀπάντηση καὶ λέει μέσα της παρακαλετά, κουκίζοντας τὸ κομποσκοῖνι της: «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησέ τηνε».

Ὁ παπᾶς ξακολουθεῖ διαβάζοντας τὴν εὐκὴ τὴν γιομάτη ἀπὸ χριστιανικὴ μακροθυμία :

« Εἴ τις ἀπὸ τῆς πρώτης εἰργάσατο, δεχέσθω σήμερον τὸ δίκαιον ὄφλημα. Εἴ τις μετὰ τὴν τρίτην ἤλαθεν, εὐχαρίστως ἑορτασάτω. Εἴ τις μετὰ τὴν ἕκτην ἔφθασε μηδὲν ἀμφιβαλέτω καὶ γὰρ οὐδὲν ζημιούται. Εἴ τις, ὑστέρησε εἰς τὴν ἐνάτην, προσελθέτω, μηδὲν ἐνδοιάζων. Εἴ τις εἰς μόνην ἔφθασε τὴν ἐνδεκάτην, μὴ φοβηθῆ τὴν βραδύτητα» . . .

Ἡ ἡγουμένησση γνέφει κάποια καλόγρια, ποὺ στέκονταν πλάγι στὴν πόρτα, ἂν ἔφτασε ἡ ὑποταχτικὴ Μαρκέλλα. Ἡ καλόγρια, μετὰ τὸ ὕψωμα τῶν γαϊτάνι μαύρων φριδιῶ της καὶ λυπημένη ἔκφραση στὸ χλωμὸ πρόσωπο, τῆς ἔγνεψε: — Ἦχι.

Κουκίζει μετὰ νευρικὰ ταραχὴ ἡ ἡγουμένησση πάλε τὸ κομποσκοῖνι της: « Ὑπεραγία Θεοτόκε Παρθένε, σῶσέ τηνε».

. . . « Φιλότιμος γὰρ ὢν ὁ Δεσπότης
» δέχεται τὸν ἔσχατον, καθάπερ καὶ

» τὸν πρῶτον ἀναπαύει τὸν τῆς ἐνδε-
» κάτης, ὡς τὸν ἐργασάμενον ἀπὸ τῆς
» πρώτης».

Ἡ γριὰ καντηλανάφτρα σιμώνει μὲ σεβασμὸ τὴν ἡ-
γουμένισσα καὶ τῆς λέει στ' ἀφτί, πὼς ἀνώφελα ἀναζήτησε
παντοῦ τὴν ὑποταχτικὴ καὶ πουθενὰ δὲν τήνε βρῆκε.

Στὸ πρόσωπο τῆς ἡγουμένισσας βαθὺς πόνος ζωγρα-
φίζεται καὶ στὰ μάτια τῆς δυὸ δάκρυα τρέμουν, ἐνῶ ὁ πα-
πᾶς συνεχίζει τὴν συχωρευτικὰ εὐκὴ :

.... «Μηδεὶς ὀδυρέσθω πταίσματα, συγ-
» γνώμη γὰρ ἐκ τοῦ τάφου ἀνέτειλε...»

Τὰ δάκρυα τῆς ἡγουμένισσας ἀργοκυλοῦν καὶ ρέουν
μέσα στὶς ρυτίδες, ποὺ φαίνονται στὰ ξερακιανὰ μάγου-
λά τῆς, γιὰ νὰ τὶς σκάψουνε βαθύτερα. Ἔχει εὐθύνη, σὰν
ἡγουμένισσα, κατάντικρα στὸ Θεὸ ἐκεῖ ψηλά, καὶ στοὺς ἀν-
θρώπους. Ἐν ἀναφυλητὸ ἀναταράζει τὸ βαθουλὸ τῆς στή-
θος καὶ γιομάτη δέος μουρμουρίζει : — «Ἄλοι μου ! Μο-
νάχα γιὰ μένανε τὴν ταπεινὴ δούλη σου, Κύριε Ἰησοῦ
Χριστέ μου, Υἱὲ Μονογενῆ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ὑποταχτικὴ
Μαρκέλλα δὲν ἀνατέλνει ἢ συγγνώμη. Μακρόθυμη καὶ πο-
λυέσπλαχνη Παναγία μου Παρθένε, μεσίτησε στὸν Υἱὸ σου
καὶ Κύριό μου καὶ λύτρωσέ μας».

Ἦστερ' ἀπὸ τὴν ἀπόλυση στὴν αὐλὴ τοῦ μοναστηριοῦ
συζητοῦνε οἱ ἀδελφὲς τὸ χαμὸ τῆς ὑποταχτικῆς. — «Μήνα
ἤπεσενε στὴ φουντάνα ; » — «Μήνα κυλίστηκενε στὸν ἐγ-
κρεμό ; »

Ψάξανε. Τίποτ' ἀπ' αὐτά.

Μὲ τὴν ἡγουμένισσα, ἀναζητῶντας μέσα κι' ὄξω τὰχνά-
ρια τῆς ὑποταχτικῆς, φτάνουνε στὴ γέρικη τριανταφυλλιά.
Μιὰ κεραμίδα τοῦ τοίχου λείπει. Σκύβει ἡ ἡγουμένισσα ἀπὸ
τὸ τοιχογύρισμα στὸ δρόμο καὶ κάμει τὸ σταυρὸ τῆς.

Τριαντάφυλλα τῆς ἄσπρης τριανταφυλλιάς εἶναι τσουμαδή-
μένα, κάτω στὸ δρόμο σπαρμένα, καὶ τὰχνάρια τῶν γυμνῶν
ποδιῶ τῆς ὑποταχτικῆς φαίνονται ἀπάνω στὴ σκόνη τοῦ
δρόμου. Κι' ἀκόμα — ὦ, τοῦ παραδόξου θαύματος ! —
δυὸ τρία ἄσπρα τριαντάφυλλα ἔχουν κοκκινήσει ἀπὸ ντροπὴ
κατάντικρα στὴν ἁμαρτία τῆς ὑποταχτικῆς !

Ἐκαμαν ὅλες τοὺς τὸ σταυρὸ τοὺς, κι' αὐτόματα ὅ-
λες τοὺς γονατίσανε γύρω στὴν ἡγουμένισσα, ποὺ μουρμου-
ρίζει εὐκὲς δεητικὲς, καὶ κεῖνες ἀπαντοῦν μένα στόμα : —
«Ἐλέησον ἡμᾶς» καὶ «Ἀμήν ! »

Ὅμως τὸ μουρμούρισμά τῆς δὲν ἀκούγεται στὸ τρα-
γούδι τοῦ ἀηδονιοῦ μέσ' ἀπὸ τὴν ἀνθισμένη δάφνη καὶ
στὶς χαρούμενες φωνοῦλες τῶν χελιδονιῶν, ποὺ χτίζουν τὴ
φωλίτσα τοὺς ψηλὰ στὸ καμπαναρειό.

Στὴν πλαγιά τοῦ βουνοῦ ξύπνησε λαφιασμένη ἀπὸ
βαθὺ λήθαργον ἡ ὑποταχτικὴ Μαρκέλλα.

Ὁ ἥλιος μιὰ σπιθαμὴ πάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα. Τὸ
ἄσπρο, ἀσβεστοχρισμένο μοναστήρι στὸ κορφοβούνη ψηλὰ
παίρνει μιὰ τριανταφυλλιάν ἀνταύγεια. Οἱ καλόγριες, ποὺ
πηγαινοέρχονται γιὰ τὴν προετοιμασίαν τῆς Δεύτερης
Ἀνάστασης, φαίνονται ἀπὸ μακριά, μὲ τὰ μαῦρα ρά-
σα τοὺς, σὰ χελιδονάκια τῆς χριστιανικῆς ἀνοιξῆς.

Προσκυνητὲς, ἄλλοι ἀνεβαίνουνε στὸ μοναστήρι, ἄλλοι
πέρουνε τὸ δρόμο τὸν πλατὺ, ποὺ φέρνει στὰ ἐξωκκλήσια
τοῦ κάμπου. Καραβάνια, καραβάνια πααίνουν. Ἄλλοι κα-
βάλα κι' ἄλλοι πεζοὶ μὲ τὶς κουμάνιες τοὺς. Θᾶκούσουν τὴν
θεία λειτουργίαν κι' ἀπὸ τὸ ρίξουνε στὸ φαγοπότι καὶ τὸ
γλέντι ἀπάνω στὰ πράσινα μάνθῶν πλουμίδια ἀνθισμένα
χαλιὰ τοῦ κάμπου.

Ἡ ὑποταχτικὴ Μαρκέλλα σηκώνεται. Τινάζει τὸ μου-
διασμένο κορμί τῆς. Δὲ ξαίρει ποῖο δρόμο νὰ πάρει. Μαῦ-

ρες ιδέες ανασταλεύουν μέσα στο μυαλό της και τὸ πιπιλίζουνε σὰν κρύα κι' ἀποτρόπαια φίδια.

Νὰ πάρει τὸ δρόμο, ποὺ φέρνει στὸ μοναστήρι; Φοβᾶται τὴν θεία δίκη. Τὸ δρόμο πρὸς τὰ κάτω, στὸν κάμπο; Οἱ ἀνίδεοι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἄθρῶποι θὰ τὴ λιθοβολήσουνε.

Φόβος καὶ τρόμος τὴν κατέχει, ποὺ τῆς φέρνουνε στὰ χεῖλια τρέλλας λόγια. Λύνουν τὰ ὕπατά της, κουλουριάζεται χάμω καὶ κλαίγει πικρά, ἐκεῖ στὴν πλαγιά, ἀνάμεσα στοῦ Θεοῦ τὴ χαρὰ ψηλά, στὸ μοναστήρι, καὶ στὴ χαρὰ τὴν ἐγκόσμια, τῶν ἀνθρώπων, κάτω στὸν κάμπο.

Χύνει ἀληθινῆς μετάνοιας δάκρυα.

Στὴν πλαγιά, στὸ μέρος, ὅπου ἔχυσε μετάνοιας δάκρυα ἡ ὑποταχτικὴ Μαρκέλλα, ἓνα κεπαρισσάκι φύτρωσε, μεγάλωσε κεπαρίσσι.

Ὅταν τὸν χειμῶνα ὄλ' ἡ φύση κουκουλωμένη κάτω ἀπὸ τὸ ἀτλαζένιο ἄσπρο πάπλωμα — τὸ χιόνι — χαίρεται τὴ νύχτα τοῦ γάμου της καὶ πιάνεται τὴν ἀνοιξιότικην ὁμορφιά, τότε μονάχα τὸ κεπαρίσσι, σὰν τὸ μάγο φτωχὸ βιολιστή, ποὺ γέρνει ἀπάνω στὸ ὄργανό του, λυγίζει τὸ μαῦρο του κορμὶ στὸ φύσημα τοῦ χειμωνιάτικου βορριᾶ κι' ἐνα τραγούδι θλιμμένο ἀκούγεται σὰν κλάμα καὶ σὰ θρηῆνος.

Κι' ὅταν, πάλε, τὴν ἀνοιξὴ ἀνθοβολοῦν οἱ μυγδαλιές, καὶ τὰ ἐλιόδεντρα ντύνονται τὴν πιὸ φανταχτερή, ἀσημοπράσινη φορεσά τους καὶ στὴ γλωρὴ γῆς σκάζουν τὰ μπουμπούκια τους τὰ λουλούδια, σὲ μύρια φωτερὰ χρωματιστὰ γέλια, τότε μονάχα τὸ κεπαρίσσι αὐτό, θλιμμένο, μαυροπράσινο, ὑψώνεται, σὰν ξερακιανὴ καλόγρια σὲ δέηση, σκορπώντας στὸ κάμα τοῦ ἡλίου μιὰ μυρουδιά, σὰν ἀπὸ θυμιάμα καὶ μοσκολίβανο ἀντάμα.

Κι' ἐνῶ τὰ ἐρωτεμένα ζευγαράκια μαζεύουν χαμολούλουδα στὴν πλαγιὰν ἀπάνω καὶ πλέχουν στεφάνια γιὰ τὰ μαλλιά τους καὶ μπουκέτα γιὰ τὰ στήθια τους, οἱ καλόγριες κλαδεύουν ἀπὸ τὸ κεπαρίσσι παρακλώναρα καὶ σκαλίζουν ἀποδαῦτα σταυρουδάκια μοσκομύριστα, φυλαχτήρια ἀπὸ «τῶν τῆς σαρκὸς ἐπαναστάσεων, παντὸς γεώδους καὶ ὕλικου φρονήματος, τοῦ ζοφεροῦ ὕπνου τῆς ἁμαρτίας καὶ πάσης σκοτεινῆς καὶ νυκτερινῆς ἠδυπαθείας....»

Παλιά μου, ξεχασμένη ἀγάπη, (ποὺ γιὰ σένα ἔγραψα τὴν παραπάνω ἱστορία) — ποιὸς ξαίρει; — ἴσως καὶ τὸ σταυρουδάκι, τὸ σκαλιστὸ μὲ ξόμπλια καὶ μπιχλιμπίδια, ποὺ μοῦ τὸ χάρισε τίς ἀπερασμένες, στὸ ἔμπα τοῦ Μεγαλοβδόμαδου, ἡ ἄμνια μου Φλουρού, (κατέχει αὐτὴ τὸ πόσο μᾶρέσουνε τὰ τέτοια δῶρα) — ποιὸς ξαίρει; — ἴσως νᾶειταν ἀπὸ «τὸ κεπαρίσσι τῆς ὑποταχτικῆς» καὶ σ' ἀλησμόνησα...

Παλιά μου ἀγάπη, ἀγάπη ξεχασμένη! .....

εἰσηγήσεως ΚΟΒΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΑΝΤΩΝΗ ΓΙΑΛΟΥΡΗ: Κομμάτια από τον Πρόλογό του στον πρώτο τόμο Δη- γημάτων του ίδιου συγ- γραφέα.	5
ΤΕΛΛΟΥ ΑΓΡΑ: Προλεγόμενα	7
<hr/>	
ΣΤΑ ΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΣΤΑ ΧΕΙΛΗ (Πασχαλινό).	17
ΝΕΡΑ·Γ·ΔΑ (Παιδικές αγάπες).	32
ΤΑ ΜΑΥΡΑ ΑΣΤΡΑ (Χριστουγεννιάτικο)	45
Η Α. Σ. ΟΙΚΟΥΡΕΙ (Φαναριώτικη ήθογραφία).	55
ΠΡΩΤΟΒΡΟΧΙΑ (Παιδικές αγάπες).	64
ΣΑΝ ΤΟΝ ΣΠΟΥΡΓΙΤΗ (Χριστουγεννιάτικο).	76
ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ ΑΓΙΟΣ (Νησιώτικο).	95
Σ'ΑΓΑΠΩ (Παιδικές αναμνήσεις).	113
ΟΙΣΤΡΟΣ ΑΚΟΛΑΣΙΑΣ (Πασχαλινό).	122

 ΣΙΣΜΑΝΟΛΟΓΙΟ
ΜΕΓΑΡΟ

*Τοῦ βιβλίου τούτου ἡ ἐκτύπωση τελείωσε
παραμονὴ τοῦ Δεκαπενταύγουστου τοῦ 1935
σὶ τὸ Τυπογραφεῖο Κεφαλίδη—Γαλατᾶ, Κορυ-
σσηλοῦ Χάν, ἀρ. 27-29.*

*Τὸ ξώφυλλο τὸ δούλεψε ὁ ἴδιος ὁ συγ-
γραφέας.*

 SISMANOGLIO
MEGARON

 SISMANOGLIO
MESANO

SISMANOGLIO
MEGARD